

Programmabegroting 2022

Een ambitieus en stabiel bestuur

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Begroting 2021 in één overzicht	5
Leeswijzer	6
A. De beleidsbegroting	9
Deel 1: Programmabegroting	9
00 Bestuur en ondersteuning	9
01 Veiligheid	18
02 Verkeer, vervoer en waterstaat	22
03 Economie	27
04 Onderwijs	31
05 Sport, cultuur en recreatie	37
06 Sociaal domein	43
07 Volksgezondheid en milieu	53
08 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	59
Beleidsindicatoren	68
Deel 2: Paragrafen	73
Paragraaf A Lokale heffingen	74
Paragraaf B Weerstandsvermogen en Risicobeheersing	80
Paragraaf C Onderhoud Kapitaalgoederen	89
Paragraaf D Financiering	97
Paragraaf E Bedrijfsvoering	101
Paragraaf F Verbonden partijen	110
Paragraaf G Grondbeleid	124
Paragraaf H Horizontale verantwoording	136
B. Financiële begroting	140
C. De Bijlagen	152
Overzicht reserves en voorzieningen met toelichting	152
Toelichting mutaties reserves en voorzieningen 2022-2025	153
Kerngegevens	161

Voorwoord

We staan als gemeente middenin de samenleving. In een hightech regio waarin samenwerking de rode draad vormt. In deze Programmabegroting leest u over de vele activiteiten die we samen met onze partners inzetten. Centraal hierbij staan economie, duurzaamheid en kwaliteit van leven. We geven onder meer invulling aan diverse thema's zoals zorg en ondersteuning, het openbaar gebied, betaalbare woningbouw, bedrijvigheid en natuurontwikkeling. We zijn er voor inwoners, partners en ondernemers en omarmen kansen.

Onze opgaven

Het is fijn wonen, leven en werken in de gemeente Waalre. We blijven daarom samenwerken om deze bestuurlijke koers uit te voeren. Brede welvaart is het doel en in het bijzonder het welzijn van onze inwoners. We kijken steeds opnieuw naar kansen om Waalre als gemeente met haar betrokken inwoners mee te laten doen. Een moderne samenwerking waar we als gemeente iedere dag weer de vruchten van plukken.

Inspelen op nieuwe ontwikkelingen

Deze tijden kenmerken zich door vele veranderingen. Denk aan onze technologie, de digitalisering, de energietransitie en het klimaat. Innovatie is blijvend nodig in de manieren waarop we samenwerken, denken en participatietrajecten inzetten met inwoners en partners. Belangrijk is dat we hierbij altijd dichtbij onze kernopgaven blijven. Hoe kunnen we zo goed mogelijk onze bijdrage leveren? Weten wat er speelt en vooral ook er zijn voor onze inwoners? Dit kan tijd- en plaats onafhankelijk. We bieden medewerkers de voorzieningen om goed thuis en in het Huis van Waalre te kunnen werken. Hierbij staat de dienstverlening naar onze inwoners voorop.

Regionale samenwerking

We leven in een welvarende regio. Regionale uitdaging is om de kwaliteit te behouden binnen de grote druk op de groene ruimte in onze dorpen en steden. We werken bijvoorbeeld samen aan de opgaven van de energie- en warmtetransitie. Het verschijnsel van droge zomers en extreme regen- en hagelbuien in de zomer heeft grote impact op onze openbare ruimte en brengt schade toe aan onze woningen. Er zijn nog veel uitdagingen die we samen aangaan over hoe we deze opgaven aan kunnen pakken en waartoe dat leidt. We hebben geleerd in de crisis dat niet alleen economisch welvaren voldoende voldoening geeft. Er zijn meer factoren die ons geluk en welbevinden bepalen. Voor een aantal majeure (ruimtelijke) opgaven werken we ook samen in samenwerkingsverbanden, zoals het Stedelijk Gebied en de Metropoolregio Eindhoven. Bestuurders, inwoners, ondernemers en onderwijsinstututen gaan samen de uitdagingen aan. In materiële zin investeren we in kwalitatief goede openbare ruimte, woningbouw, voorzieningen en groen. Als onderdeel van de Brainportregio is onze groene kwaliteit als woonkamer ons grootste pluspunt. Dat moeten we koesteren en kwaliteit blijven toevoegen. Met onze woningbouwplannen, vernieuwing in onderwijshuisvesting en de Omgevingsvisie hebben we daar al stappen in planvorming gezet. Ook de uitvoering van Duurzaam door Waalre krijgt vorm dit jaar in de openbare ruimte. Investeren vergt veel van ons. Door slim samen te werken in de regio krijgen we daarnaast de beschikking over rijks- en Europese middelen. Hiermee kunnen we onze ambities vorm blijven geven. De kosten gaan voor de baten.

Samenwerking met inwoners

De groeiende samenwerking met onze inwoners en maatschappelijke partners is een belangrijke trend. Daarin geven we steeds meer ruimte en durven los te laten. Meer ruimte voor inwoners en maatschappelijke partners, betekent soms ook een stapje opzij voor college en raad. We gaan hier samen invulling aan geven. De invoering van de Omgevingswet in 2022 is een belangrijke stap en mooi voorbeeld van de ingeslagen weg. We passen Participatie veelvuldig toe, waarbij we vooraf de kaders aangeven en voortdurend bekijken hoe het gaat en of er bijstelling nodig is. Om deze inclusieve

samenleving verder te ontwikkelen houden we rekening met elkaar en zorgen we ervoor dat iedereen mee kan blijven doen. Zo blijven we een zelfstandige excellente woongemeente.

Innovatieve werkgemeente

We zorgen ervoor dat talenten zich kunnen ontwikkelen. Door te weten wat er nodig is in onze gemeente en door steeds samen te kijken naar oplossingen. Samenwerken en innoveren is tweerichtingsverkeer. We bieden modern werkgeverschap waarin duurzame inzetbaarheid centraal staat. Hierbij is volop ruimte voor ontwikkeling. Op deze manier kunnen we onze zelfstandigheid waar blijven maken in een toekomstbestendige organisatie. We kunnen enkel de juiste medewerkers en bestuurders aantrekken wanneer we kansen bieden voor talentontwikkeling. En zorgen voor een prettige werkomgeving met tal van faciliteiten.

Begroting onder druk

De bovengenoemde ambities met de vele kansen zetten onze begroting onder druk. Er is weinig financiële speelruimte. Dit betekent dat we goed moeten plannen en na moeten denken hoe we ons geld uitgeven. De structurele effecten van de herijking van het gemeentefonds en het uitblijven van een regeerakkoord bieden geen houvast. Door een toezegging van een incidentele tegemoetkoming vanuit het rijk is er een verlichting van de kosten in het sociale domein. De situatie blijft echter precair, want hoewel onze rekening een positief saldo laat zien zijn we kwetsbaar. We werken aan stabiele reserves en onze solvabiliteit.

Aanbeveling college

Een eenmalige verhoging (1,5% bovenop de indexering van 1,7%) van de Onroerend zaak belasting is in 2022 nodig. Daarmee kunnen we alle investeringen opvangen in onze begroting. Voor 2023 voorzien we een verhoging van tenminste 12% van deze belasting. Dat jaar vangen we de korting van het gemeentefonds (gedeeltelijk) op, maar scheppen we nog geen extra investeringsruimte voor de nieuwe bestuursperiode. Dit is de voorlopige aanbeveling van het college in afwachting van meer zekerheid. Uit de septembercirculaire en de besluitvorming door het Rijk over tegemoetkomingen in het Sociaal Domein en de invoering van de Omgevingswet wordt dat duidelijk. We hebben in deze meerjarenbegroting verwerkt dat we 50% van het verwachte nadeel door herijking van het gemeentefonds structureel opvangen. Het verwacht nadeel voor Waalre is € 29 per inwoner waarvan we dus 50% hebben verwerkt. Onze toezichthouder (provincie Noord Brabant) staat dit toe, omdat er nog geen definitief besluit is van het Rijk. Voor 2023 en verder vormt dit uitgangspunt wel een risico op nog meer structurele ingrepen in onze financiële huishouding.

Begroting 2021 in één overzicht

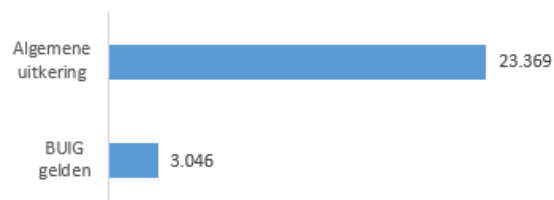
Baten: € 36.910.000

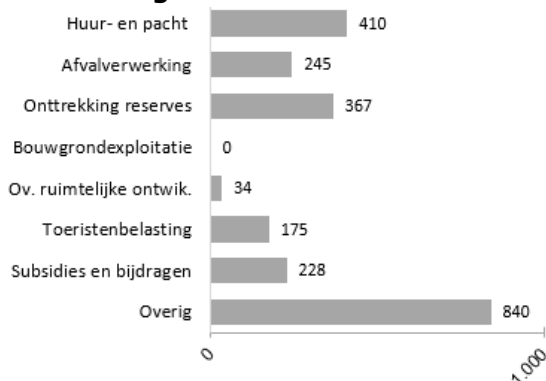
■ Van het Rijk ■ Van de inwoners ■ Overige inkomsten

(* € 1.000)

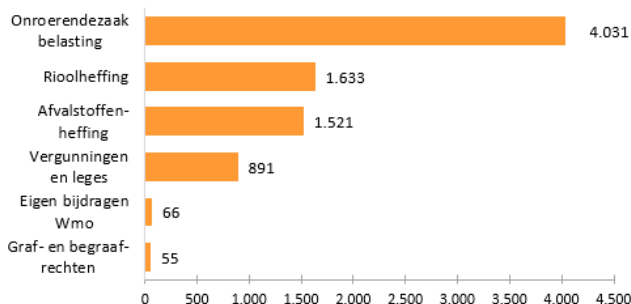
Van het Rijk

Overige inkomsten

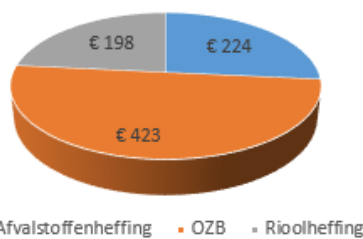

Van de inwoners

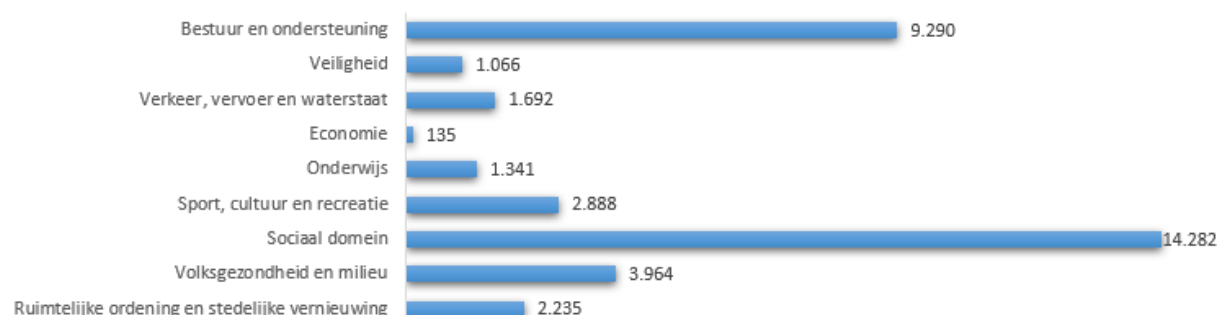
Lokale lasten

Totaal gemiddeld per meerpersoonshuishouden
€ 845

Lasten: € 36.893.000

Per programma (* € 1.000)

Overschot: € 17.000

Leeswijzer

De programmabegroting bestaat volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) uit de beleidsbegroting, de financiële begroting en de bijlagen. De beleidsbegroting bestaat uit het programmaplan en de paragrafen.

Programmaplan 2022

Conform begroting 2021 bestaat het programmaplan uit 9 programma's. In het programmaplan wordt antwoord gegeven op de vier W-vragen: 'Wat willen we bereiken?', 'Wat gaan we daarvoor doen?', 'Wat mag het kosten?' en 'Wat is de impact voor onze inwoners?'. Elk programma is onderverdeeld in één of meerdere taakvelden. Bij de nummering kan het voorkomen dat dit niet netjes doorloopt omdat wij de landelijk gebruikte nummers gebruiken. Nummers zoals "0.63 Parkeerbelasting" en "2.3 recreatieve havens" worden door ons niet gebruikt.

Bij het beschrijven van de opdrachten in deze begroting 2022 is uiteraard gekeken naar de opdracht vanuit de raad. De kern van beschrijving van de opdrachten is dat we één op één de relatie kunnen leggen tussen "wat willen we bereiken" in de begroting 2022 en "wat hebben we bereikt" in de jaarrekening 2022.

Doorberekening salariskosten en overhead

Salariskosten die direct aan een taakveld kunnen worden toegerekend zijn opgenomen in de lasten bij het betreffende taakveld. Salariskosten overhead worden volledig toegerekend aan het taakveld 0.4 overhead. Naast de salariskosten overhead worden ook de materiële kosten overhead aan taakveld 0.4 toegerekend. Een eventueel te verklaren verschil tussen begroting en jaarrekening betreft dan een verschil in uitgaven of inkomsten. Daar waar het nodig is, voor de berekening van kostendekkende tarieven (grondexploitatie, afval en riool), worden overheadkosten incidenteel nog wel toegerekend aan de betreffende taakvelden.

Paragrafen

De paragrafen geven conform het BBV een dwarsdoorsnede van de programmabegroting.

De paragraaf A. lokale heffingen bevat geraamde inkomsten uit lokale heffingen, beleid ten aanzien van lokale heffingen, inzicht in kostendekkendheid van de tarieven voor riool- en afvalstoffenheffing, duiding van de lokale lastendruk en inzicht in het kwijtscheldingsbeleid.

In paragraaf B. Weerstandsvermogen en Risicobeheersing wordt inzicht verschaft in de financiële risico's die Waalre loopt, de benodigde weerstandscapaciteit om deze risico's af te dekken en het beschikbare weerstandsvermogen. Conform de eis vanuit Provincie en accountant is het weerstandsvermogen beoordeeld met een norm. Daarnaast wordt de financiële positie van Waalre geduid met behulp van 5 verplichte financiële kengetallen.

De paragraaf onderhoud C. kapitaalgoederen gaat in op het beleid en benodigde middelen voor onderhoud van o.a. wegen, riolering, openbaar groen en gebouwen.

In de paragraaf D. financiering wordt inzicht gegeven in de kaders voor de financiering van de activiteiten van de gemeente. Er wordt onder andere ingegaan op Waalres rentelasten, het renteresultaat, de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend en de eventuele investeringsbehoefte.

De paragraaf E. bedrijfsvoering geeft de stand van zaken en ambities weer op het gebied van de huisvesting, personeel en organisatie, communicatie, financiën en control en andere bedrijfsvoering aspecten.

De paragraaf F. verbonden Partijen maakt inzichtelijk in welke partijen Waalre een bestuurlijk en/of een financieel belang heeft, wat het doel hiervan is, wat de financiële positie is van de partijen waar Waalre een belang in heeft, welk risico Waalre loopt en hoe dit risico is afgedekt.

De paragraaf G. grondbeleid geeft inzicht in de actuele stand van zaken van het grondbeleid en de grondexploitaties.

In paragraaf H. horizontale verantwoording komen de ontwikkelingen aan bod op het gebied van horizontale verantwoording en interbestuurlijk toezicht.

Financiële begroting

De financiële begroting bestaat, conform BBV, uit een overzicht van baten en lasten, de meerjarenramingen, een uiteenzetting van de financiële positie, een berekening van het EMU-saldo en een geprognostiseerde balans.

In dit begrotingsonderdeel zijn de totaalcijfers van de lasten en baten van de thema's gerecapituleerd, inclusief de meerjarenramingen in duizenden euro's. Volgens de voorschriften dient afzonderlijk te worden aangegeven welke bedragen aan de reserves worden toegevoegd c.q. onttrokken. Om deze reden wordt eerst het saldo vóór bestemming weergegeven, vervolgens de resultaatbestemming zelf (toevoegingen/onttrekkingen reserves) en daarna het saldo na bestemming.

Financiële positie

In het overzicht financiële positie wordt onder meer ingegaan op de financiële gevolgen van nieuw opgenomen beleid, de financiering 2022-2025, het verloop van de reserves/voorzieningen en de ontwikkeling van de meerjarenramingen.

Investeringsplan 2022-2025

In de begroting worden jaarlijks middelen opgenomen voor nieuw beleid in de vorm van investeringen en beleidsintensivering. In een afzonderlijk onderdeel is het investeringsplan met de hieruit voortvloeiende (kapitaal)lasten opgenomen.

Overzicht reserves en voorzieningen

In de bijlagen bij deze begroting is een overzicht van de diverse reserves en voorzieningen met toelichting opgenomen om uw raad inzicht te verschaffen in de reservepositie van de gemeente.

Beleidsindicatoren

In deze begroting zijn de verplichte beleidsindicatoren opgenomen. Periodiek leveren landelijke bronhouders van deze indicatoren de meest recente informatie aan via Waarstaatjegemeente.nl zodat gemeenten deze kunnen verwerken in de programmabegroting en jaarrekening. In deze begroting 2022 zijn de cijfers van medio 2021 gebruikt. We merken op dat een (flink) aantal indicatoren niet recent door de bronhouder zijn geactualiseerd, waardoor deze indicatoren niet gevuld zijn. Indicatoren zijn vaak pas interessant wanneer de ontwikkeling wordt beschouwd over de tijd. Daarom zijn ook de gegevens uit de begroting 2020 en 2021 (cijfers medio 2019 en medio 2020) opgenomen.

A. De beleidsbegroting

Deel 1: Programmabegroting

00 Bestuur en ondersteuning

0.1 Bestuur

Dit thema gaat over zaken met betrekking tot de gemeenteraad, het college van burgemeester en wethouders, de griffie, de bestuurlijke samenwerking en de ondersteuning die de gemeenteraad krijgt van de rekenkamercommissie. De bestuursvorm die Waalre gekozen heeft, is die van netwerkgemeente.

Onze uitdaging is het organiseren en optimaliseren van dienstverlening en lokale democratie in die netwerkgemeente.

Om die uitdaging aan te (blijven) kunnen, zijn wij actief bezig met de veranderende rol van de overheid, hetgeen een herbezinning op de invulling van de bestuurlijke rollen betekent voor de bestuurlijke organisatie. Voor de ambtelijke organisatie staan daarbij ondernemerschap, leren, flexibiliteit, talentontwikkeling, co-creatie en innovatieve werkmethoden centraal. In Waalre hebben we gekozen voor een overheid die er niet alleen vóór de inwoners is, maar zeker ook ván de inwoners is. Samenwerking is het sleutelwoord. Deze samenwerking ontwikkelt zich langs twee sporen: burgerparticipatie en regionale samenwerking. De gemeente stimuleert en maakt gebruik van de kennis en het zelf organiserend vermogen in de samenleving. We willen 'buiten' naar 'binnen' halen, we werken vanuit "de bedoeling".

Wat willen we bereiken?

Taken en verantwoordelijkheden dienen in het belang van de inwoner van Waalre belegd te worden waar ze het meest effectief en efficiënt uitgevoerd kunnen worden. Soms samen met de inwoners, soms zelf en soms samen met andere overheden, instellingen en/of het bedrijfsleven. Waar we voorheen veel zelf deden, zien we een verschuiving van taken en verantwoordelijkheden naar verschillende samenwerkingsverbanden. Een andere ontwikkeling die we zien, is dat steeds meer zaken door inwoners zelf worden opgepakt en de overheid zich terugtrekt. Deze beweging faciliteren we als overheid. Daarbij moeten we wat we doen en kunnen doen, meer in lijn brengen met wat onze inwoners willen. We moeten niet tegenover elkaar staan, maar in goede harmonie en met respect voor elkaar gezamenlijk de uitdagingen aangaan.

Voor de raad vraagt dit meer dan voorheen het stellen van heldere kaders ten dienste van de controlerende taak en het voeren van het debat op hoofdlijnen. De besluitvorming van de raad is zodanig ingericht dat (organisaties van) inwoners invloed kunnen hebben op de planvorming van de gemeente. Het college is op basis van de gestelde kaders verantwoordelijk voor een adequate uitvoering en draagt daarbij zorg voor een adequate en actieve informatie aan de raad. Raad, college en ambtelijke organisatie zijn complementair aan elkaar bij het opstellen en uitvoeren van beleid. Waar het kan, wordt een beleidsarme benadering gekozen. Als het gaat om burgerparticipatie is ons uitgangspunt "ja, mits" in plaats van "nee, tenzij".

Wat gaan we ervoor doen?

Periode 2018-2022

- Taken en verantwoordelijkheden zijn in het belang van de inwoners belegd waar ze het meest effectief en efficiënt uitgevoerd kunnen worden. We luisteren hierbij goed naar wat onze inwoners willen.
- Burgerparticipatie heeft een prominente rol in Waalre in de beleidsvorming en –uitvoering gekregen.
- De gemeenteraad heeft zaken overgelaten aan inwoners, “maatschappelijk middenveld” en samenwerkingsverbanden.
- De gemeenteraad is gegroeid als een raad die nog meer vanuit dialoog en respect met elkaar praat, de inwoners daarbij betreft en kritisch naar zichzelf kijkt.
- Het college heeft samen met de raad, in een vroegtijdig stadium, bepaald welke onderwerpen zich lenen voor een open en interactief proces.
- Het college heeft voorstellen aan de raad voorgelegd die keuzes bevatten.
- De bestuurskracht van Waalre is versterkt in lijn met de notitie De Kracht van Waalre.

Jaar 2022

- In maart 2022 zijn de raadsverkiezingen geweest: een nieuwe coalitie is gevormd en een nieuw college is aangetreden.
- Het ontwikkelen van een meerjarig raadsprogramma is door de organisatie ondersteund en is vertaald naar acties voor 2022 en volgende jaren.
- We hebben het mogelijk gemaakt dat burgers de mogelijkheid hebben onderwerpen te agenderen. Burgerparticipatie heeft Waalre steeds hoog in het vaandel staan en daar hebben organisatie en bestuur veel energie ingestoken.
- We hebben het mogelijk gemaakt de dialoog met elkaar aan te gaan en hebben geïnvesteerd in een respectvolle houding naar elkaar.
- We hebben actief deelgenomen in samenwerkingsverbanden en hebben nieuwe afspraken gemaakt in de samenwerkingen in het Stedelijk Gebied en de Metropoolregio Eindhoven.
- We hebben geïnvesteerd in het samenwerken met het maatschappelijk middenveld en onze inwoners.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Uitgangspunt van het handelen van de gemeente is steeds de (kwaliteit van) de leefwereld van de inwoners, bedrijven en instellingen, waarbij zo nodig individuele belangen en collectieve belangen transparant tegen elkaar worden afgewogen. De gemeente Waalre (raad, college en organisatie) is voor hen een betrouwbare partner. Deze hebben het gevoel dat de gemeente de in samenspraak en in samenwerking met alle belanghebbenden de juiste dingen oppakt en realiseert. Vertrekpunt bij de beoordeling van initiatieven van inwoners, bedrijven en instellingen is “ja, mits”. Waar mogelijk en nodig zal ook een beroep worden gedaan op hun eigen creativiteit en verantwoordelijkheid. Uiteindelijk zal dit alles leiden tot een grotere bekendheid, vertrouwdeheid en tevredenheid in relatie tot het functioneren van de gemeente Waalre.

Rekenkamercommissie

Wat willen we bereiken?

Een effectieve en efficiënte werking van de rekenkamercommissie, die de doelmatigheid, de doeltreffendheid en de rechtmatigheid van het door het gemeentebestuur gevoerde bestuur onderzoekt.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

De rekenkamercommissie heeft één à twee onderzoeken per jaar uitgevoerd aan de hand van de volgende vragen:

- Heeft het gemeentebestuur (college en raad) bereikt wat ze wilde bereiken?
- Heeft het gemeentebestuur gedaan wat het zou doen?
- Heeft dit gekost wat het mocht kosten en zijn daarbij de (vastgelegde) regels en afspraken nageleefd?

Jaar 2022

- De rekenkamercommissie heeft in 2021 en 2022 onderzoeken opgeleverd over de onderwerpen Participatie, Armoedebeleid en Samenwerkingen in de regio.
- De aanbevelingen hebben we doorvertaald naar verbeteringen in beleid en werkprocessen. De control op het doorvoeren van de aanbevelingen hebben we vastgelegd.

Wat is de impact voor onze inwoners?

De aanbevelingen die uit de onderzoeken van de rekenkamercommissie voortkomen, kunnen bijdragen aan een doelmatig en doeltreffend bestuur.

Bestuurlijke samenwerking

Wat willen we bereiken?

Taken en verantwoordelijkheden zijn daar belegd waar de grootste kwaliteit wordt behaald. Dat betekent dat een aantal taken beter in een (regionaal) samenwerkingsverband gedaan kunnen worden. Hier worden goede resultaten behaald.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

De vertegenwoordigers van de gemeente Waalre hebben zich betrouwbare samenwerkingspartners in de regio getoond en hebben positief bijgedragen aan de gezamenlijk behaalde resultaten, niet alleen voor Waalre, maar voor de (sub)regio als geheel.

Jaar 2022

- In 2022 hebben we de nieuwe samenwerkingsakkoorden voor de Metropoolregio en het Stedelijk Gebied Eindhoven voor de komende jaren opnieuw vastgesteld. Zaken op het juiste niveau organiseren, slagkracht, effectiviteit en efficiency zijn hierbij leidende principes.
- De vertegenwoordiging van Waalre in de samenwerkingsverbanden is vernieuwd vanwege de raadsverkiezingen en de nieuwe samenstelling van het college.

Wat is de impact voor onze inwoners?

De directe impact voor onze inwoners zal per samenwerkingsverband verschillen. In zijn algemeenheid kan gezegd worden dat de regionale samenwerking er voor zal zorgdragen dat we als zelfstandige gemeente een hoogwaardige dienstverlening kunnen blijven leveren aan onze inwoners. Door deze samenwerking zullen we grote (gemeente overstijgende) thema's kunnen oppakken, die we alleen niet zouden kunnen oppakken. Verder zullen onze inwoners profiteren van een sterke regio, goed bereikbaar, met een goed woon- en werkklimaat met veel hoogwaardige voorzieningen.

0.2 Burgerzaken

Wat willen we bereiken?

Tot dit taakveld behoren de wettelijke taken rondom het verstrekken van paspoorten en rijbewijzen, het bijhouden van het bevolkingsregister, straatnaamgeving, burgerschap en het lokaal organiseren van verkiezingen en referenda.

- Het zijn over het algemeen bekende taken van een gemeente die vaak het beeld bepalen van onze dienstverlening aan onze inwoners.
- Waalre biedt een dienstverlening die aansluit bij de wensen van onze klanten.
- Waalre is een aantrekkelijke gemeente voor huwelijksvoltrekkingen.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- De dienstverlening is afgestemd op de verschillende doelgroepen. Daarbij wordt nadrukkelijk ruimte geboden voor persoonlijk contact in het Huis van Waalre.
- De adreskwaliteiten zijn op niveau.

Jaar 2022

- De organisatie van de verkiezingen is geprofessionaliseerd.
- De digitale dienstverlening is verder uitgebreid en verbeterd. De E-diensten zijn geprofessionaliseerd en verder uitgebreid.
- De kwaliteit van de BRP is verder verbeterd. Er wordt deelgenomen aan landelijke en regionale kwaliteitsprogramma's. Dit betekent dat er meer kwaliteit aan de achterkant wordt geboden zoals bijvoorbeeld meer inhoudelijke controle op identiteits- en adresfraude.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- De verkiezingen worden projectmatig georganiseerd. Hiermee wordt de dienstverlening rondom het gehele stemproces geoptimaliseerd.

- Met de uitbreiding van de digitale dienstverlening kunnen onze burgers overal en met ieder device 24/7 zaken doen met de gemeente. Deze zaken betreffen onder andere aangifte van geboorte, overlijden, verhuizing, doorgeven vermissing reisdocument, aanvragen uittreksels BRP en burgerlijke stand. Omdat de verwerking van deze zaken volledig automatisch verloopt, ontstaat meer maatwerk en dus meer ruimte voor inwoners die behoefte hebben aan persoonlijk contact in het Huis van Waalre.
- Fraude of gebruik van vervalste of gestolen documenten kan tot veel schade leiden voor burgers en organisaties. Dit geldt ook voor onjuiste gegevens in de BRP. Door extra aandacht hieraan te besteden proberen we schade zoveel mogelijk te beperken.

0.7 - Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds

Het **Gemeentefonds** bestaat uit een **Algemene Uitkering** en een **uitkering deelfonds Sociaal Domein**. Gemeenten worden door middel van circulaire drie keer per jaar (mei, september en december) geïnformeerd over de ontwikkeling van het totale fonds. Het kabinet presenteert traditiegetrouw de plannen voor het volgend jaar op Prinsjesdag, de derde dinsdag in september. De "Prinsjesdag 2021" circulaire is dan ook nog niet verwerkt in deze begroting 2022. De consequenties van de septembercirculaire worden verwerkt in de 1^e begrotingswijziging 2022.

De mogelijke extra kosten i.v.m. covid-19 zijn niet in deze begroting opgenomen. Eventuele rijksmiddelen die via de algemene uitkering worden ontvangen zullen daar waar nodig worden ingezet om de extra kosten te dekken.

In onderstaande tabel zijn de bedragen voor de algemene uitkering uit de meicirculaire weergegeven.

	2022	2023	2024	2025
	(x € 1.000)			
Algemene uitkering				
meicirculaire 2021	22.517	22.460	22.727	23.026
vergoeding jeugdzorg voor 2022	851			
stelpost jeugdzorg voor 2023 - 2025		706	663	611
raming korting herijking vanaf 2023		-129	-257	-257
totaal	23.368	23.037	23.133	23.380

Van het verwachte nadeel op het gemeentefonds in verband met de herijking is in deze begroting 50% opgenomen vanaf 2023.

Jeugdzorg

Na tussenkomst van de arbitragecommissie heeft het rijk voor 2022 1,3 miljard extra toegezegd voor de kosten jeugdzorg. Voor Waalre resulteert dit in een voordeel in 2022 van € 851.000.

Voor de jaren 2023 t/m 2025 is het toegestaan om 75% van de verwachte extra baten in de meerjarenbegroting op te nemen.

Herijking gemeentefonds

De resultaten van de herijking zijn begin 2021 bekend geworden. Voor Waalre resulteerde dit (op basis van cijfers 2019) een nadeel per inwoner van € 29,40. Deze resultaten worden nog doorgerekend op basis van cijfers van 2023. Deze nadelen gaan vanaf 2023 meetellen in de begroting met een groeipad van maximaal € 15 per jaar. Voorzichtigheidshalve nemen we in deze begroting alvast 50% van het hiervoor vermelde nadeel als last op.

Wat mag het kosten? (bedragen x € 1.000)

	rekening 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025
Lasten bestuur en ondersteuning						
0.1 Bestuur	2.537	1.734	1.886	1.909	1.913	1.925
0.2 burgerzaken	321	407	409	399	468	461
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	120	23	21	21	21	21
0.4 Overhead	5.072	5.434	6.205	6.277	6.301	6.435
0.5 Treasury	15	12	11	10	10	9
0.61 OZB woningen	12	-	-	-	-	-
0.62 OZB niet-woningen	-	-	-	-	-	-
0.64 Belastingen overig	255	266	234	234	234	234
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeente	-	-	-	-	-	-
0.8 Overige baten en lasten	282	-71	190	280	370	460
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	28	-	-	-	-	-
0.10 Mutaties reserves	877	284	334	399	385	415
Totaal uitgaven bestuur en ondersteuning	9.519	8.089	9.290	9.529	9.702	9.960
Baten bestuur en ondersteuning						
0.1 Bestuur	370	10	10	10	10	10
0.2 burgerzaken	190	199	183	150	286	273
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	298	82	51	51	51	51
0.4 Overhead	118	68	65	65	65	65
0.5 Treasury	24	30	30	30	30	30
0.61 OZB woningen	3.112	3.207	3.307	3.821	3.954	4.120
0.62 OZB niet-woningen	700	713	724	826	842	858
0.64 Belastingen overig	2	1	2	2	2	2
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeente	21.018	21.544	23.369	23.038	23.133	23.380
0.8 Overige baten en lasten	120	-	-	-	-	-
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)			-	-	-	-
0.10 Mutaties reserves	991	1.613	367	409	377	292
0.11 resultaat van baten en lasten						
Totaal inkomsten bestuur en ondersteuning	26.943	27.467	28.108	28.402	28.750	29.081
saldo bestuur en ondersteuning	-17.424	-19.378	-18.818	-18.873	-19.048	-19.121

Vergelijking van de begroting 2021 met 2022 (baten en lasten gesaldeerd) en meerjarig levert de volgende verschillen op:

0.1 Bestuur (nadeel € 152.000)

- Nadeel door hogere rentetoerekening in de voorziening pensioenen voor de wethouders van € 18.000
- Nadeel door hogere presentiegelden fractievertegenwoordigers en "live" uitzenden raadsvergaderingen van € 17.000
- Indexering gemeentelijke bijdrage en deelname platform A2-gemeenten MRE € 24.000
- Nadeel door deelname uitvoeringsprogramma voorzieningen evenementen SGE € 5.000
- Nadeel door afname hoger aantal dagen ondersteuning door Bizob € 18.500
- Nadeel door invoering Wet Openbaarheid Bestuur (WOO) € 95.000
- Voordeel op salariskosten bestuur en overige kosten bestuur € 30.000

Toelichting meerjarenramingen:

- Budget burgerpeiling is om de drie jaar € 7.000 (2023 en 2026)
- Nadeel door invoering Wet Openbaarheid Bestuur loopt op van € 95.000 in 2022 naar € 129.000 in 2025 (wordt gedekt door extra inkomsten in meicirculaire)

0.2 burgerzaken (nadeel € 18.000)

- Nadeel raming inkomsten verklaring omtrent gedrag € 5.000
- Nadeel raming inkomsten afgifte reisdocumenten € 5.000
- Nadeel raming inkomsten afgifte rijbewijzen € 17.000
- Voordeel raming inkomsten naturalisaties € 10.000

Toelichting meerjarenramingen:

- In 2022 en 2023 worden fors minder inkomsten geraamd uit afgifte van reisdocumenten en rijbewijzen. In 2024 en 2025 zijn deze inkomsten fors hoger op basis van de verwachte aantallen.

0.3 beheer overige gebouwen en gronden (nadeel € 29.000)

- Nadeel wordt veroorzaakt door een daling in de raming opbrengst snippergroen. In 2021 zijn incidenteel forse inkomsten door verkoop snippergroen binnengehaald.

0.4 overhead (nadeel € 774.000)

- Hogere studiekosten personeel € 34.000
- Hogere kosten voor werving van personeel € 5.000
- Hogere kosten voor het inrichten van thuiswerkplekken € 80.000
- Hogere kosten voor onderhoud en overige kosten Huis van Waalre € 17.000
- Hogere kosten voor postverzending € 10.000
- Hogere kosten voor automatisering van € 100.000
- Hogere kosten voor verzekering wettelijke aansprakelijkheid € 15.000
- Daling van salariskosten die kunnen worden doorbelast aan afval (€ 20.000), riolering (€ 7.000) en grondexploitaties (€ 175.000). Dit wordt met name veroorzaakt doordat de gemeente in 2022 nog maar enkele lopende grondexploitaties heeft.
- Stijging van de salariskosten overhead door stijging van de salariskosten door CAO aanpassingen € 121.000

- Stijging van de salariskosten overhead door toevoeging extra FTE voor een concerncontroller € 109.000 en coördinatoren bedrijfsvoering € 97.000

Toelichting meerjarenramingen:

- Door vrijval van kapitaallasten dalen de kosten
- Stijging van de kosten wordt o.a. veroorzaakt door indexeringen
- Stijging van de salariskosten overhead wordt veroorzaakt door toevoeging van extra personeel 2,5 FTE in 2023 – 2024 en 1,5 FTE extra vanaf 2025

0.5 treasury (voordeel € 1.000)

- Voordeel door daling van rentelasten op langlopende leningen voor aankoop Brede school en zonnepanelenproject

Toelichting meerjarenramingen:

- Verdere daling van rentelasten door geleidelijke aflossing van langlopende leningen

0.61 ozb woningen (voordeel € 100.000)

- Voordeel door areaaluitbreiding en stijging van tarieven met 1,7 % indexering en 1,5% tariefstijging in 2022 (zie paragraaf A lokale heffingen)

Toelichting meerjarenramingen:

- Voordeel door areaaluitbreiding en stijging van tarieven met 1,7 % indexering per jaar en 12% tariefstijging in 2023 (zie paragraaf A lokale heffingen)

0.62 ozb niet-woningen (voordeel € 11.000)

- Voordeel door areaaluitbreiding en stijging van tarieven met 1,7 % indexering en 1,5% tariefstijging in 2022 (zie paragraaf A lokale heffingen)

Toelichting meerjarenramingen:

- Voordeel door areaaluitbreiding en stijging van tarieven met 1,7 % indexering per jaar en 12% tariefstijging in 2023 (zie paragraaf A lokale heffingen)

0.64 belastingen overige (voordeel € 33.000)

- Voordeel op salariskosten Belastingen door toerekening medewerker binnen team aan afval en riolering

0.7 algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds (voordeel € 1.825.000)

- Door aanpassingen van aantallen, de bedragen per eenheden en de stijging van het accres stijgt het gemeentefonds in 2022 volgens de meicirculaire.

Toelichting meerjarenramingen:

- Door aanpassingen van aantallen, de bedragen per eenheden en een stijging van het accres stijgt het gemeentefonds in de jaren 2023 t/m 2025 volgens de meicirculaire.

0.8 overige baten en lasten (nadeel € 261.000)

- Het nadeel is het saldo van: de begroting 2021, septembercirculaire 2020, en de 1^e tot en met de 4^e Turap 2021 en de reservering van de Coronagelden 2021

Toelichting meerjarenramingen:

- Voor 2022 wordt er weer een nieuwe post onvoorzien begroot van € 100.000 eenmalig en € 90.000 structureel

0.10 mutaties reserves (nadeel € 1.296.000)

- Storting reserve onderhoud en beheer openbare ruimte is € 50.000 lager geraamd dan in 2021 (voordeel) door afname van de jaarlijkse kapitaallasten van krediet wegenbeheersplan
- Storting reserve bruggen is € 48.000 lager geraamd dan in 2021 (voordeel)
- Storting reserve riolering is € 148.000 hoger geraamd dan in 2021 doordat de voorziening riolering is gesplitst en een deel reserve en een deel voorziening op grond van BBV voorschriften (nadeel)
- In 2022 wordt voor het eerst een bijdrage ter dekking van de kapitaallasten uit de reserve Hazzo gehaald ten gunste van de exploitatie, € 9.600 voordeel
- In 2021 zijn een aantal eenmalige investeringen gedekt uit de reserves en in 2022 nagenoeg geen. De bijdrage uit de reserves aan de exploitatie is daardoor in 2021 hoger dan in 2022, € 1.256.000 nadeel

Toelichting meerjarenramingen:

Mutaties in de storting en onttrekking aan/uit reserves ten gunste/laste van de exploitatie door afbouw/opbouw van reserves, afloop dekking kapitaallasten en dekking eenmalige lasten uit reserves.

01 Veiligheid

Wat willen we bereiken?

1.1 Crisisbeheersing en brandweer.

De organisatie van de brandweezorg betreft zowel het treffen van maatregelen ter voorkoming en beperking van brand (via adviezen, controles en het geven van voorlichting) als de daadwerkelijke uitvoering van de brandweezorg. Voor de rampenbestrijding is een regionale multidisciplinaire crisisorganisatie en een lokale crisisorganisatie ingericht. De gemeenten uit de regio (verantwoordelijk voor Bevolkingszorg) werken hierin multidisciplinair met de hulpdiensten samen.

1.2 Openbare orde en veiligheid

Op het gebied van veiligheid wordt intensief samengewerkt met de Integraal Veiligheidscoördinatoren van de Kempengemeenten en partners als politie, OM, belastingdienst, Veiligheidsregio, Zorg- en Veiligheidshuis, het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC) en de woningcorporaties.

Het Integraal Veiligheidsplan voor de periode 2019 – 2022 kent de volgende doelstellingen voor basisteam de Kempen:

- Een verdere afname van de criminaliteit;
- Een toename van het veiligheidsgevoel;
- Het verankeren van veiligheid in de kernen, wijken en buurten;
- Het voorkomen en bestrijden van criminaliteit, incidenten en verstoringen van de openbare orde.

Daarbij is bijzondere aandacht voor de volgende thema's:

- High Impact Crimes (woninginbraken, straatroven, overvallen);
- Ondernijning en georganiseerde criminaliteit (vrijplaatsen, buitengebied, mensenhandel/ arbeidsuitbuiting, drugs, weerbaarheid);
- Verbinding zorg en veiligheid (personen met overlastgevend en /of verward gedrag; jeugd in relatie tot overlast, criminaliteit en middelen gebruik; polarisatie, radicalisering en maatschappelijke onrust);
- Fysieke veiligheid (brandveiligheid en crisisbeheersing);
- Cybercrime en cybersecurity.
- Het is noodzakelijk om mee te gaan in de verdergaande professionalisering van de aanpak van ondernijning op basisteamniveau. Inmiddels is met de 8 Kempengemeenten een kwartiermaker KIT aangesteld om de kwaliteit en effectiviteit van de bestuursrechtelijke handhaving te vergroten. Hiermee bereiken we ons doel om ondernijning en illegale praktijken nog slagvaardiger aan te pakken en zijn we een betrouwbare partner in de regio.
- Naast de noodzakelijke (gezamenlijke) investeringen op het niveau van het basisteam vergt de toename van gemeentelijke verantwoordelijkheden op het gebied van openbare orde en veiligheid ook lokaal een investering. Door de transities van het Sociaal Domein ligt de verantwoordelijkheid voor het voorkomen en afhandelen van sociale calamiteiten en de daarmee samenhangende complexe problematieken bij ons als gemeente. Dergelijke casuïstiek vergt nadrukkelijk en steeds meer de verbinding tussen zorg en veiligheid. Steeds vaker gaat complexe casuïstiek gepaard met overlast en/of (gevoelens van) onveiligheid dan wel daadwerkelijk onveilige situaties

voor de omgeving. In dat geval is het veiligheidsdomein betrokken en voert procesregie in de aanpak.

- Tevens is er de relatief nieuwe uitdaging van informatieveiligheid. Met de noodzakelijke komst van een Chief Information Security Officer en een Functionaris Gegevensbescherming is op dit thema al een belangrijke stap gezet. Toch vergt met name privacy binnen het veiligheidsdomein specifieke kennis en expertise, vanwege de vele samenwerkingsvormen en behandeling van (bijzondere) persoonsgegevens.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- High impact crime: We investeren in beperking van de slachtofferkans, vergroting van de pakkans van daders en verhoging aangiftebereidheid onder slachtoffers;
- Ondernijning en georganiseerde criminaliteit: De gezamenlijke aanpak van Ondernijning is geprofessionaliseerd door het aanstellen van een programmaleider ondernijning voor basisteam de Kempen;
- De mogelijkheid voor het vergroten van de effectiviteit van bestuursrechtelijke handhaving door het op Kempenniveau inrichten van een Kempen Interventieteam is onderzocht;
- Een programma bestuurlijke weerbaarheid is ontwikkeld en geïmplementeerd;
- De weerbaarheid van kwetsbare doelgroepen, o.a. ondersteuning van de agrarische sector in relatie tot verhuur van leegstaande gebouwen, is vergroot;
- Verbinding zorg en veiligheid: Er is geïnvesteerd in een sluitende zorg- en veiligheidsketen door inzet op preventie, vroegsignalering en inrichting van procesregie bij complexe casuïstiek;
- Problematische jeugdgroepen en jeugdcriminaliteit worden aangepakt door een juiste combinatie van maatregelen op het gebied van zorg en straf;
- Fysieke veiligheid: Kwetsbare doelgroepen worden bewust gemaakt van de risico's bij brand;
- Er is een professionele crisisbeheersingsorganisatie georganiseerd die op haar taak is toegerust.
- Cybercrime en cybersecurity: De weerbaarheid van onze medewerkers, inwoners en ondernemers in het digitale domein is vergroot.

Jaar 2022

- High impact crimes: Het buurtpreventienetwerk in de gemeente is uitgebreid en geprofessionaliseerd. Er is een intensievere samenwerking gecreëerd met partners en burgers. Het actief stimuleren van het gebruik van buurtwhatsappgroepen is gecontinueerd.
- Ondernijning en georganiseerde criminaliteit: De gezamenlijke aanpak van ondernijning is geprofessionaliseerd door een intensieve samenwerking met de betrokken organisaties en er is daadkrachtig opgetreden tegen ondernijnende activiteiten in de gemeente Waalre. Ook de interne organisatie is ontwikkeld om signalen te kunnen herkennen en indien noodzakelijk actie te ondernemen. Er is een aanpak vroegsignalering opgezet, onze medewerkers van de publieksbalie, CMD en buitendienst zijn hierin getraind en er is een overlegstructuur zorg en veiligheid.
- Oneigenlijk woninggebruik is in beeld gebracht en is succesvol bestreden. Binnen de organisatie is door de verschillende afdelingen goed samengewerkt.
- Mensenhandel: Er is een duidelijk en geborgd beleid geïmplementeerd om mensenhandel in de gemeente tegen te gaan. De gemeente Waalre heeft hiervoor een regionaal convenant gesloten met de gemeenten van regio Zuidoost-Brabant.

- **Verbinding zorg en veiligheid:** Er wordt voortdurend ingezet op een effectieve en sluitende zorg- en veiligheidsketen door inzet op preventie, vroegsignalering en inrichting van procesregie bij complexe casuïstiek. De samenwerking met de Wijk-GGDers is gecontinueerd.
- **Problematische jeugdgroepen en jeugdcriminaliteit** worden aangepakt door een juiste combinatie van maatregelen op het gebied van zorg en straf.
- **Fysieke veiligheid:** Er is samen met de Veiligheidsregio ingezet op het informeren van burgers, om op deze manier de burger bewuster te maken van de risico's bij brand.
- **Rampenbestrijding en crisisbeheersing:** Er is een professionele crisisbeheersingsorganisatie georganiseerd die op haar taak is toegerust, welke in 2022 wordt getraind en geëvalueerd in samenwerking met de Veiligheidsregio.
- **Cybercrime en cybersecurity:** De bewustwording en weerbaarheid van onze medewerkers, inwoners en ondernemers in het digitale domein is vergroot door middel van trainingen, prestaties en informatiecampagnes via sociale media.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Inwoners worden actief bewust gemaakt van de risico's die ze lopen om slachtoffer te worden van criminaliteit en voorgelicht over de maatregelen die ze zelf kunnen treffen om de kans om slachtoffer te worden te verkleinen. De criminaliteitscijfers zullen Hierdoor dalen en tevens wordt het gevoel van veiligheid vergroot.
- Minder overlast veroorzaakt door verwarde personen door in vroegtijdig stadium de juiste zorg- en ondersteuning te bieden; waarmee overlast veroorzaakt door deze doelgroep minder wordt.
- De Wijk-GGDers brengen de doelgroep 'personen met verward gedrag' in beeld. Met de inzet van een Wijk-GGDers wordt er zo snel als mogelijk passende zorg of ondersteuning georganiseerd voor de betrokken inwoner en diens omgeving. De Wijk-GGD blijft betrokken en verleent eerste hulp zolang nodig en de zorg nog niet (voldoende) gepositioneerd is. De Wijk-GGDers zijn een goede aanvulling op de bestaande structuren op het gebied van zorg en veiligheid.
- Burenruzies worden in een zo vroeg mogelijk stadium opgepakt. Dit gebeurt in afstemming met het CMD, Veiligheid en Wijk-GGD. Hierdoor wordt de leefbaarheid in het dorp bevorderd.

Wat mag het kosten? (bedragen x € 1.000)

	rekening 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025
Lasten veiligheid						
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	772	798	822	822	817	817
1.2 Openbare orde en veiligheid	237	281	244	244	244	244
	1.009	1.079	1.066	1.066	1.061	1.061
Baten veiligheid						
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	63	64	65	66	67	69
1.2 Openbare orde en veiligheid	-	-	-	-	-	-
	63	64	65	66	67	69
saldo veiligheid	946	1.015	1.001	1.000	994	992

Vergelijking van de begroting 2021 met 2022 (baten en lasten gesaldeerd) en meerjarig levert de volgende verschillen op:

1.1 Crisisbeheer en brandweer (nadeel € 23.000)

- De bijdrage aan de VRBZO wordt geïndexeerd € 13.000 nadeel
- € 6.000 nadeel door hogere storting voorziening onderhoud brandweerkazerne
- € 5.000 nadeel door extra onderhoud brandweerkranen

1.2 openbare orde en veiligheid (voordeel € 37.000)

- Voordeel salariskosten doordat in 2022 geen inhuur wordt geraamd op dit programma € 24.000 voordeel
- Voordeel door lagere kosten voor integrale veiligheid € 10.000
- Voordeel door eenmalige uitgaven die in 2021 zijn geraamd en niet in 2022 (buurtbemiddeling) € 2.000

02 Verkeer, vervoer en waterstaat

2.1 Verkeer en vervoer

Wegen

Wat willen we bereiken?

Het verbeteren en in stand houden en daar waar gewenst vernieuwen van de infrastructuur, om de kwaliteit van de openbare ruimte een impuls te geven.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Het meerjaren- en uitvoeringsprogramma onderhoud bruggen is opgesteld en uitgevoerd.
- De openbare ruimte in combinatie met de aanleg van riolering is in de volgende straten/wijken heringericht: Molenstraat en omgeving, winkelcentrum de Voldijn e.o., westzijde Juliana de Lannooylaan, M. de Ruijterstraat e.o. en de N69.
- Uitvoering geven aan de werkzaamheden, voortkomend uit het contract Beheer Openbare Ruimte: schoonhouden van wegen en groenonderhoud;
- Het bouw- en woonrijp maken van diverse bouwlocaties is uitgevoerd.

Jaar 2022

- Uitvoering herinrichting Eindhovenseweg/Valkenswaardseweg gedeelte Julianalaan tot komgrens Valkenswaard en gedeelte Brabantialaan tot Burgemeester Mollaan is gestart.
- Uitvoering rehabilitatie verharding, groen en rioolaansluitingen Mgr.Bannenberglaan-De Mommers(zuid) en de Foes is gerealiseerd.
- Voorbereiding herinrichting Willibrorduslaan-Gouden Driehoek is gestart.
- Voorbereiding herinrichting Traverse-Noord (in kader van project Duurzaam door Waalre) is gestart.
- Er is gestart met de realisatie van de integrale herinrichting van de M.de Ruijterstraat-M.Trompstraat-P.Heinstraat-Nassastraat.
- Herinrichting omgeving 't-Hazzo is gestart.
- Voorbereiding omgeving Winkelcentrum De Voldijn is gestart op basis van raadsbesluit uit 2021.
- Uitvoering herinrichting openbare ruimte in omgeving Gezondheidscentrum Meester Slootsweg is gerealiseerd.
- Voorbereiding herinrichting openbare ruimte Centrumplan Aalst is opgestart.
- Regulier asfalt onderhoud is op basis van onderhoudsinspectie, mate van urgentie en verkeersbelasting, vervat in een actueel op uitvoering gericht Wegenbeheerplan en gerealiseerd.
- Grootschalig elementen-onderhoud (wegen en trottoirs) is op basis van de weginspectie en meldingen, mate van urgentie en verkeersbelasting vervat in een actueel op uitvoering gericht Wegenbeheerplan en gerealiseerd.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Een goed functionerend wegennet is essentieel voor een goede/veilige bereikbaarheid en beleving van de gemeente.

Verhogen van de burgertevredenheid over kwaliteit van wegen en trottoirs.

Verkeer

Wat willen we bereiken?

Het verbeteren van de verkeersveiligheid, de luchtkwaliteit en de leefomgeving.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- In het kader van het project 'Duurzaam door Waalre' is een concreet, realistisch en haalbaar plan opgesteld voor de Eindhovenseweg en de Traverse, dat na realisatie van de West-parallel, een belangrijke bijdrage levert aan het verbeteren van de verkeersleefbaarheid.
- De doorgaande routes zoals de Eindhovenseweg en de Traverse onaantrekkelijk te maken voor doorgaand autoverkeer en te verbieden voor (doorgaand)vrachtverkeer. Het ontmoedigen van het doorgaand (vracht)verkeer op de oost-west route (Julianalaan-Willibrorduslaan) en in de woonwijken.
- Uitvoeringsplan maatregelenpakket voortkomend uit fietsbeleidsplan is opgesteld.
- Verbeteren van de fietsinfrastructuur tussen Aalst en Waalre.
- Verkeersmaatregelen die de veiligheid in woonwijken vergroten en doorgaand verkeer ontmoedigen zijn integraal opgenomen en uitgevoerd met maatregelen in het kader van vervanging riolering en/of wegonderhoud.

Jaar 2022

- Voorbereiding en uitvoering van sluipverkeer werende maatregelen in de kern van Aalst op basis van raadsbesluiten in kader van het project Duurzaam door Waalre zijn gestart.
- Uitvoering geven aan maatregelen ter bevordering van de veiligheid en doorstroming van het fietsverkeer, zoals de fietsoversteek Burgemeester Mollaan, zijn gerealiseerd
- Stimuleren verkeersonderwijs door middel van ondersteuning verkeersprojecten in kader van Brabant Verkeersveiligheid Label (BVL) is gerealiseerd op alle basisscholen in Waalre.
- De ervaringen van onze inwoners met de in 2021 ingezette verbeteringslag voor het meldsysteem Meldingen Openbare Ruimte (MOR) zijn geanalyseerd en hebben waar nodig tot verbetervoorstellen geleid.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Het pakket van maatregelen heeft een positieve bijdrage voor de verkeersleefbaarheid- en veiligheid, het bevorderen van het fietsgebruik en het openbaar vervoer. Verminderen van sluipverkeer zal bijdragen tot verbetering van de luchtkwaliteit in de kernen Aalst en Waalre.

Openbare Verlichting

Wat willen we bereiken?

Zorgdragen voor een kwalitatief hoogwaardige en duurzame openbare verlichting om de sociale veiligheid te verhogen en de lichtvervuiling en lichthinder te reduceren. Het realiseren van een verdere energiebesparing en beperking van de energielasten van de openbare verlichting.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Oude lichtmasten (> 40 jaar) langs wijkontsluitingswegen (waar hoge masten staan) vervangen om het risico van het omvallen van oude verroeste masten te voorkomen. Tegelijkertijd zijn armaturen op deze masten, die aan vervanging toe waren, vervangen.
- LED verlichting is ingezet bij nieuwbouwprojecten en renovaties van de openbare verlichting om een verdere energiebesparing te realiseren.
- Het vervangen van de openbare verlichting is zoveel mogelijk meegenomen bij grotere reconstructies.

Jaar 2022

- Vervanging openbare verlichting Valkenswaardseweg is gerealiseerd.
- Vervanging openbare verlichting M.de Ruijterstraat-M.Trompstraat-P.Heinstraat-Nassastraat is gerealiseerd.
- Regulier onderhoud is gerealiseerd op basis van het vervangingsplan (vervangen armaturen) en het onderhoudsplan (o.a. schilderen) mede op basis van meldingen, storingen e.d.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Goede verlichting van het Waalrese wegennet waarborgt de sociale- en verkeersveiligheid.

Kabels en Leidingen

Wat willen we bereiken?

Het minimaliseren van overlast voor inwoners bij de aanleg en het onderhoud door regievoering op de uitvoering van de ondergrondse infrastructuur (kabels en leidingen). Het beperken van het aantal storingen door regulier onderhoud. Het reduceren van kosten en het verlenen van goede en snelle afhandeling bij vergunningen, meldingen en klachten.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Vergunningen zijn verleend, toezicht is gehouden en werkzaamheden zijn gecoördineerd op het gebied van kabels en leidingen.
- De Verordening Ondergrondse Infrastructuur 2018 (VOI) en het Handboek Kabels en Leidingen (HKL) zijn i.s.m. de werkgroep Kabels en Leidingen MRE verder geïmplementeerd.
- Regulier onderhoud en herstel van storingen is door Nuts- en Telecombedrijven uitgevoerd.

- Aanleg van nieuwe kabels- en leidingen door Nuts- en Telecombedrijven is zoveel mogelijk gecombineerd met de uitvoering van gemeentelijke projecten.
- Bestratingen als gevolg van verzakkingen door werkzaamheden aan kabels en leidingen zijn hersteld.

Jaar 2022

- Vergunningen verlenen voor aanleg en vervanging van kabels en leidingen is gerealiseerd.
- Coördinatie van uitvoering aanpassing kabels en leidingen in relatie tot projecten is gerealiseerd.
- Toezien op correcte en veilige uitvoering bij aanleg en reconstructie van kabels en leiding nuts en telecomnetwerken is gerealiseerd.
- Coördineren en uitvoeren van de onderhoud brandkranen is gerealiseerd.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Het bijdragen aan een hoogwaardig netwerk van openbare nutsvoorzieningen en door coördinatie van werkzaamheden overlast beperken.

2.5 Openbaar Vervoer

Wat willen we bereiken?

Een fijnmazig en vraagafhankelijk openbaar vervoer; laagdrempelig en betaalbaar met meer maatwerk. Richting de provincie hoog inzetten op het realiseren van een Hoogwaardig Openbaar Vervoerinfrastructuur op de N69 in het kader van het project 'Duurzaam door Waalre'.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- In samenwerking met de provincie is de Hoogwaardige Openbaar Vervoer (HOV) lijn op de N69 tussen Eindhoven en Valkenswaard voorbereid.
- Bravoflex is geïntroduceerd waarbij deze een rol kan vervullen als servicedienst (halte tot halte) of een feederfunctie (halte tot ov-knooppunt).
- Waar mogelijk is het WMO-vervoer geïntegreerd in Bravoflex.

Jaar 2022

- Aanleg van 1^e fase busbaan ten behoeve van HOV verbinding Valkenswaard-Aalst-Eindhoven is gestart.
- Er is met betrokken partijen actief gesproken en gelobbyd voor een volwaardig alternatief ter vervanging van Bravoflex

Wat is de impact voor onze inwoners?

Alle bewoners de kans te bieden gebruik te maken van betaalbaar openbaar vervoer, hoogwaardig en/of op maat.

Wat mag het kosten? (bedragen x € 1.000)

	rekening 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025
Lasten verkeer, vervoer en waterstaat						
2.1 Verkeer en vervoer	1.563	1.734	1.692	1.742	2.024	2.062
2.5 Openbaar vervoer		-				
	1.563	1.734	1.692	1.742	2.024	2.062
Baten verkeer, vervoer en waterstaat						
2.1 Verkeer en vervoer	78	31	25	25	25	25
2.5 Openbaar vervoer		-				
	78	31	25	25	25	25
saldo verkeer, vervoer en waterstaat	1.485	1.703	1.667	1.717	1.999	2.037

Vergelijking van de begroting 2021 met 2022 (baten en lasten gesaldeerd) en meerjarig levert de volgende verschillen op:

2.1 Verkeer en vervoer (voordeel € 36.000)

- Lagere salariskosten van € 44.000 door een andere toerekening toe te passen.
- Stijging kapitaallasten met € 27.000 agv investeringen.
- Door indexeringen stijgen lasten met 28.000.
- Omdat eenmalige kosten (kredieten) 2021 vervallen in de begroting 2022 levert dit een voordeel op van € 56.000.
- Door mutatie in de kosten van: onderhoud OV, gladheidsbestrijding, verkeerslichten en nutsbedrijven stijgen deze kosten per saldo met € 9.000.

Toelichting meerjarenramingen:

- Jaarlijkse stijging kapitaallasten agv investeringen wegenbeheersplan.
- Vanaf 2023 opnemen van onderhoudskosten voor N69.

03 Economie

3.1 Economische ontwikkeling

Lokaal Economisch Programma

Wat willen we bereiken?

Het behouden en versterken van een vitaal economische gemeenschap in Waalre.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Er is gewerkt aan de versterking van de centra van Aalst en Waalre-dorp.
- Een nieuwe toekomstvisie op bedrijventerreinen en kantoorlocaties is vastgesteld, de positie van Waalre in de Brainport regio alsook de werkgelegenheidssituatie is voor het programma van belang.
- In samenspraak met het bedrijfsleven is het lokaal economisch programma voor Waalre geactualiseerd.

Jaar 2022

- Na vaststelling van de Omgevingsvisie is de actualisatie van het Lokaal Economisch Programma ter hand genomen. Hierin zijn ook acties benoemd (actieprogramma) waar we de komende jaren samen met het bedrijfsleven mee aan de slag gaan om de economische kracht van Waalre te behouden c.q. te versterken.
- Voor de realisatie van het vitaal dorpschart Aalst zijn diverse deelprojecten opgepakt, zie programma 8.
- Voor de continuering van Bedrijven Investerings Zone (BIZ) Den Hof periode 2023-2027) heeft er op basis van een meerjarenplan een draagvlakmeting onder de ondernemers en eigenaren plaatsgevonden.
- In overleg met betrokken eigenaren en ondernemers zijn de mogelijkheden om te komen tot een Bedrijven Investerings Zone (BIZ) voor winkelcentrum De Bus in Waalre-dorp verder verkend.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Ondernemers en inwoners krijgen duidelijkheid over de toekomstige economische ontwikkelingsrichting van Waalre. Hierin wordt duidelijk waar we ons de komende jaren op gaan richten.
- Inwoners profiteren van de hieruit voortkomende werkgelegenheid en voorzieningenniveau.

Samenwerking binnen het Stedelijke gebied Eindhoven, Metropoolregio en Brainport

Wat willen we bereiken?

De regio Zuidoost-Brabant wil haar positie als één van de best presterende regio's van Nederland en één van de meest technologisch innovatieve regio's van Europa behouden en versterken. Lokaal werken we aan het verder verstevigen van de positie van ons bedrijfsleven en het bieden van een aantrekkelijke woonomgeving voor werknemers in de gehele Brainport.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Het actieprogramma Economie uit de Samenwerkingsagenda Stedelijk Gebied Eindhoven 2018-2025 is uitgevoerd.
- Er is geparticipeerd in het samenwerkingsverband van de Metropoolregio Eindhoven binnen het thema Economie.
- De positie van en opgaven voor Waalre in de Brainport regio zijn nader bepaald en meegenomen in het Lokaal Economisch Programma.

Jaar 2022

- De Samenwerkingsagenda (waaronder het thema economie) van het Stedelijk Gebied Eindhoven (SGE) is geactualiseerd en een nieuwe agenda voor de periode 2022-2026 is aan de raden ter vaststelling aangeboden.
- Na vaststelling van de programmeringsafspraken van de werklocaties binnen het SGE hebben de gemeenten afspraken over kwaliteitsprofielen van bestaande en nieuwe terreinen gemaakt. Gemeenten die werklocaties/ bedrijventerreinen ontwikkelen dragen over de gemeentelijke m2 een financiële bijdrage af.
- De regionale kantorenafspraken zijn geactualiseerd en vastgelegd in een zogenaamde kantorenbrief.
- Subsidie aanvragen vanuit het bedrijfsleven zijn behandeld/ gehonoreerd binnen het verbeterde Regionaal Ontwikkelfonds Werklocaties (ROW).
- Er is een verkenning gemaakt voor de actualisatie van de subregionale detailhandelsvisie, rekening houdende met de gevolgen van Covid-19.
- Er is gewerkt aan onderwerpen die binnen thema Economie in de Metropoolregio aan bod komen.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Ondernemers en inwoners profiteren in de Brainport-regio van het excellente vestigingsklimaat voor bedrijven, werkgelegenheid en een aantrekkelijke woonomgeving met een hoog voorzieningenniveau.

3.3 Bedrijfscontactfunctie

Wat willen we bereiken?

Goed contact onderhouden met het Waalres bedrijfsleven en hun behoeftes en wensen duidelijk in beeld hebben.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Huisvestingsvraagstukken van bedrijven zijn gezamenlijk bekeken binnen het 1-Loket SGE waardoor de meest passende locaties in de regio zijn aangeboden. Zo behouden wij en trekken wij bedrijven aan voor de regio.
- Er is regelmatig overleg en contact geweest met lokale bedrijven en ondernemersverenigingen.

Jaar 2022

- Waalre heeft aan '9voor1' (voorheen 1-loket SGE) deelgenomen. In dit overleg worden huisvestingsvragen van bedrijven vertrouwelijk behandeld.
- Er heeft regelmatig overleg plaatsgevonden met het Overlegplatform EZ, het Ondernemers Contact Waalre, BIZ Den Hof en individuele bedrijven (waaronder bedrijfsbezoeken).

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Bedrijven met een huisvestingsvraag worden via '9voor1' (voorheen 1-loket SGE) naar de juiste locatie (bedrijventerrein of kantoorlocatie) in het SGE geleid.
- Bedrijven en ondernemers hebben direct contact met de gemeente om zaken aan te kaarten en te bespreken.

3.4 Recreatie en toerisme

Wat willen we bereiken?

Het regionaal positioneren van Waalre als de 'groene' schakel c.q. toegangspoort tussen (de zuidzijde van) het SGE en grotere, groene, recreatieve gebieden zoals 'de Kempen' en 'transnationaal park De Grote Heide'. Het vergroten van de aantrekkelijkheid van het Waalres buitengebied op het gebied van recreatie en toerisme; van Waalre en voor de inwoners van het stedelijk gebied.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

In samenspraak met stakeholders is een beleidsnotitie Toerisme & Recreatie inclusief uitvoeringsprogramma opgesteld en (deels) uitgevoerd. De projecten hebben betrekking op het behoud en verbeteren van de toeristisch recreatieve infrastructuur (routes, natuurpoorten, extra voorzieningen) het verbeteren van de samenwerking, informatievoorziening en promotie.

Jaar 2022

- Na vaststelling van de Visie Recreatie & Toerisme is gewerkt aan de eerste projecten van het uitvoeringsprogramma. Denk aan informatievoorziening (RegioRadar Eindhoven, pagina gemeentewebsite), inventarisatie wensen/kansen aanbieders, verbetering van recreatieve routes.
- Waalre participeert van 2021 tot en met 2023 in het samenwerkingstraject Van Gogh Nationaal Park.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Waalre wordt aantrekkelijker op het vlak van recreatie en toerisme. Denk aan betere fiets-, wandel- en ruiterspaden, mountainbike netwerken, betere informatie en promotie (website) en recreatieve poorten. Voor onze inwoners dus meer en mooiere mogelijkheden qua vrijetijdsbesteding.

Wat mag het kosten? (bedragen x € 1.000)

	rekening 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025
Lasten economie						
3.1 Economische ontwikkeling	46	49	49	169	169	169
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	57	77	54	54	54	54
3.4 Economische promotie	23	53	32	32	23	23
	126	179	135	255	246	246
Baten economie						
3.1 Economische ontwikkeling	1	2	2	2	2	2
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	48	52	50	50	50	50
3.4 Economische promotie	96	175	175	175	175	175
	145	229	227	227	227	227
saldo economie	-19	-50	-92	28	19	19

Vergelijking van de begroting 2021 met 2022 (baten en lasten gesaldeerd) en meerjarig levert de volgende verschillen op:

3.1 Economische ontwikkeling

- Geen verschil.

Toelichting meerjarenramingen:

- Vanaf 2023 zijn kapitaallasten opgenomen ter dekking van de investeringslast Centrumontwikkeling Aalst

3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen (voordeel € 21.000)

- Voordeel door minder kosten voor bedrijvencontact € 2.000
- In 2021 zijn eenmalige kosten geraamd voor de ontwikkelingsvisie Voldijn die in 2022 niet nodig zijn, € 20.000 voordeel

3.4 Economische promotie (voordeel € 21.000)

- Op dit taakveld zijn de kosten voor deelname van Gogh Nationaal park voor de jaren 2021 t/m 2023 opgenomen. Deze kosten worden gedekt door een onttrekking uit het regionale fonds.
- In 2022 is € 17.500 bezuinigd op het budget toerisme & recreatie

04 Onderwijs

4.1 Brede Scholen

Wat willen we bereiken?

Een soepele overgang van de ene ontwikkelingsfase naar de andere om achterstand of uitval te voorkomen. Onderwijs, sociaal-culturele en sportvoorzieningen versterken elkaar.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- De samenwerking tussen het onderwijs, de voor- en naschoolse voorzieningen (kinderopvang en peuterspeelzaalwerk) en de omgeving is tot stand gebracht waarbij de onderwijshuisvesting ondersteunend is geweest aan deze samenwerking.
- De Lokale Educatieve Jeugd Agenda 2016-2020 is uitgevoerd.

Jaar 2022

- Voor de schooljaren 2021-2022 en 2022-2023 is een gezamenlijke agenda gemaakt met de 'LEJA partners'. (onderwijs, kinderopvang, jeugdgezondheidszorg, jongerenwerk, bibliotheek). In het schooljaar 2021-2022 zijn de kernthema's waarop is ingezet eenzaamheid en weerbaarheid (met betrekking tot social media). Daarnaast is er een gezamenlijk plan gemaakt om de gelden die de scholen en de gemeente ontvangen vanuit het Nationaal Programma Onderwijs effectief te besteden.
- Twee scholen hebben het programma van de Cultuurloper gevolgd.
- Scholen hebben de mogelijkheid gekregen een blazersklas te volgen van de harmonie.
- Onderwijs en kinderopvang zijn partners van het Waalres Sport- en Beweegakkoord en het Preventieakkoord.
- De samenwerking tussen de scholen en de bibliotheek is gecontinueerd, leerlingen hebben gebruik kunnen gemaakt van actuele boekencollecties op de scholen en de bibliotheek heeft een mediacoach ingezet
- Schoolbesturen en de besturen van de aanbieders van voorschoolse educatie (KC De Wilderen, KC Dondersteentjes, KC Ekenrooi en kinderdagverblijf Het Avontuur) hebben gewerkt op basis van de 'Resultaatafspraken Voor- en Vroegschoolse Educatie' (VVE) Waalre. Hiermee is er een doorgaande lijn van voorschool (kinderdagverblijf) naar vroegschool (groep 1 en 2 van de basisschool) gerealiseerd. Er is op een eenduidige wijze gewerkt aan pedagogische doelen, ontwikkeling en ouderbetrokkenheid. Resultaten zijn gemonitord met een regionale 'VVE-monitor' en de gemeente Waalre heeft verantwoording afgelegd aan de onderwijsinspectie.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Ouders ervaren minder bureaucratie rondom leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben, doordat de scholen en andere jeugdpartners zoals het CMD efficiënt samenwerken rondom de inzet van ondersteuning vanuit passend onderwijs en jeugdhulp.
- Peuters volgen een methodisch ontwikkelingsgericht programma op de kinderopvang, dat aansluit op het programma in de onderbouw van de basisschool. Hierdoor wordt een goede overdracht/overgang naar het basisonderwijs gefaciliteerd.

- Jongeren die problemen ervaren in hun welbevinden weten waar ze terecht kunnen voor hulp en worden tijdig geholpen. En de scholen kunnen hun rol als vroegsignaleerder goed invullen. Hierdoor is er minder inzet van (zware) individuele voorzieningen vanuit de jeugdhulp nodig.

4.2 Onderwijshuisvesting

Wat willen we bereiken?

Goede huisvesting om het brede-school-concept mogelijk te maken. Door middel van een multifunctionele inzet van de schoolgebouwen willen we de ontmoeting tussen verschillende groepen vergemakkelijken, verschillende manieren van leren faciliteren en wijkgebonden activiteiten mogelijk maken.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

Er zijn goede afspraken gemaakt met de schoolbesturen over de uitvoering van het onderhoud aan de scholen en over het multifunctioneel inzetten van de gebouwen.

Jaar 2022

- Er is een integraal huisvestingsplan (IHP) opgeleverd waarin beschreven staat hoe we omgaan met investeringen in onderwijshuisvesting op de korte en langere termijn.
- Er is een besluit genomen over de toekomstige huisvesting van de huidige twee basisscholen, de Meent en de Drijfveer, in de Voldijn.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- De schoolgebouwen in de gemeente Waalre bieden genoeg ruimte voor passend onderwijs en een gezonde, frisse leeromgeving voor de kinderen.

4.3 Lokaal onderwijsbeleid

Wat willen we bereiken?

Een samenhangende onderwijs-, ondersteunings- en hulpstructuur voor de jeugd en een positief opvoed- en opgroei-klimaat. De ondersteuning die het onderwijs biedt (passend onderwijs) sluit aan bij de ondersteuning die de gemeente biedt op basis van de Jeugdwet en de WMO.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Ouders zijn en blijven primair verantwoordelijk voor het opgroeien en de opvoeding van hun kinderen.
- Ondersteuningsvragen zijn snel gesignaleerd en aangepakt door het (preventief) inzetten van de sociale omgeving en ondersteuning vanuit het 'voorliggend veld'. Dit resulteert in een snellere en adequatere reactie en minder ondersteuningsvragen die opgeschaald worden naar specialistische hulpverlening.
- Ondersteuningsplannen Passend Onderwijs van het samenwerkingsverband Passend Onderwijs zijn afgestemd met de deelnemende gemeenten.
- Gemeentelijke beleidsplannen voor jeugd zijn afgestemd met de Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs (Primair en Voortgezet Onderwijs).

Jaar 2022

- Het Beleidsplan Jeugd Waalre 2020-2024 heeft richting gegeven aan de werkzaamheden.
- Het samenwerkingsverband PO De Kempen, de Waalrese basisscholen, kinderopvangorganisaties en de gemeente Waalre hebben eenduidig gewerkt volgens het 'implementatieplan aansluiting PO-Jeugdhulp'. Hierin staan gezamenlijke afspraken betreffende o.a. de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de deelnemende partijen, communicatie naar ouders en het werken met de Meldcode Kindermishandeling en het signaleringssysteem Zorg voor Jeugd. Zowel op uitvoerend, beleidsmatig (lokaal en regionaal) en bestuurlijk niveau is er een overlegstructuur om de aansluiting tussen (voor)school en jeugdhulp optimaal te laten verlopen.
- We hebben vanuit onze gemeentelijke rol de inzet van het Nationaal Programma Onderwijs door de scholen versterkt.
- We hebben onze verplichtingen in het kader van het onderwijsachterstandenbeleid uitgevoerd, niet alleen d.m.v. het uitvoeren van de resultaatafspraken VVE, maar ook door de inzet van preventieve logopedie en een onderwijsassistent NT2 (Nederlands als 2^e taal).
- Er is een overzicht van het 'vrij toegankelijk aanbod' voor jeugdigen en ouders gesteld. Het CMD en de scholen zijn bekend met dit overzicht. Ouders en jongeren zijn regelmatig op dit aanbod geattendeerd via de communicatiekanalen van de scholen en de gemeente. Denk bijvoorbeeld aan groepsaanbod voor jeugdigen over omgaan met stress, de overgang naar het voortgezet onderwijs of het omgaan met een scheiding van ouders.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Inwoners weten waar ze terecht kunnen voor jeugdhulp, de aanvraagprocedure voor individuele voorzieningen jeugdhulp is helder en efficiënt.
- Ouders worden niet heen en weer gestuurd, maar ervaren dat zij zelf de regie hebben en passende hulp krijgen. Dit wordt onder meer gerealiseerd door een goede samenwerking tussen het onderwijs, kinderopvang, CMD, PlusTeam, huisartsen, jeugdgezondheidszorg en andere jeugdpartners.
- Ouders kunnen ook in met Medisch Centrum Aalst terecht voor vragen rondom de opvoeding en hulp voor hun kinderen.
- Kinderen met een taalachterstand krijgen extra hulp en ervaren dat zij beter mee kunnen komen met de rest van de klas.

4.3 Leerlingenvervoer

Wat willen we bereiken?

Leerlingen die niet zelfstandig naar school kunnen gaan en waarvan de ouders/verzorgers dit vervoer redelijkerwijs niet zelf kunnen uitvoeren, kunnen gebruik maken van het leerlingenvervoer, op basis van de Verordening Leerlingenvervoer gemeente Waalre.

Onder de noemer "gewoon waar mogelijk en speciaal waar nodig" willen we leerlingen helpen om zelfstandig te leren reizen naar en van school daar waar dit leerbaar en haalbaar is.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- De contracten voor Leerlingenvervoer zijn samen met de gemeente Eindhoven afgesloten en lopen tot en met 1 augustus 2021.
- De aanbestedingsprocedure voor het leerlingenvervoer is gestart. Vóór het schooljaar 2021-2022 is bekend welke vervoersbedrijven gecontracteerd zijn.
- De mogelijkheden van de integratie van het leerlingenvervoer en het Wmo-vervoer (Taxbus) met het openbaar vervoer zijn samen met de regio gemeenten van Taxbus onderzocht.
- Het zelfstandig reizen van leerlingen waar dit leerbaar en haalbaar is, is gestimuleerd. De ouders zijn geïnformeerd over best practices in Waalre.

Jaar 2022

- Vanwege Covid-19 is er een overbruggingscontract met de vervoerders afgesloten voor het schooljaar 2021-2022, samen met de gemeente Eindhoven.
- Samen met de gemeente Eindhoven is in 2021 de aanbestedingsprocedure voor het leerlingenvervoer gestart. Vóór het schooljaar 2022-2023 is bekend welke vervoersbedrijven zijn gecontracteerd.
- Samen met de gemeente Eindhoven is vóór 31 juli 2022 de aanbestedingsprocedure afgerond voor een toezichthouder leerlingenvervoer.
- De Verordening leerlingenvervoer is geactualiseerd.
- Er is structureel overleg met de Adviesraad leerlingenvervoer Waalre en de toezichthouder voor het leerlingenvervoer.
- Er is structureel overleg met de vervoersbedrijven, de toezichthouder en de gemeente Eindhoven.
- We stimuleren het zelfstandig reizen naar en van school voor kinderen waarbij dit mogelijk is. We ondersteunen dit met een trainingsprogramma van MEE Zuidoost Brabant.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Er is continuïteit en tevredenheid over de uitvoering van het leerlingenvervoer.
- We ontlasten ouders van kinderen die vanwege een beperking niet zelfstandig naar school kunnen reizen en gebruik maken van een voorziening leerlingenvervoer.
- We werken aan bewustwording bij ouders dat het zelfstandig kunnen reizen naar en van school bijdraagt aan het vergroten van het zelfvertrouwen van kinderen. Het maakt het meedoen aan activiteiten in hun eigen omgeving ook makkelijker wanneer vervoer geen probleem meer is.

4.5 Leerplicht

Wat willen we bereiken?

Voorkomen en bestrijden van schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

De leerplichtambtenaren in de regio Zuidoost Brabant hebben meldingen van schoolverzuim in behandeling genomen en een bijdrage geleverd aan het voorkomen en

bestrijden van schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten. Hierbij is nauw samengewerkt met verschillende partners in de regio zoals regiogemeenten, (samenwerkingsverbanden van) scholen, jeugdhulp, jeugdbescherming en het openbaar ministerie.

Jaar 2022

- Er is een leerplichtambtenaar werkzaam binnen het CMD hiermee is er een heldere link tussen handhaving en zorg gecreëerd.
- Bestuurlijk is de gemeente Waalre vertegenwoordigd in de 'bestuurscommissie leerplicht' van de GGD.
- Het aantal thuiszitters in de gemeente Waalre is gehandhaafd op nul in 2022: geen thuiszitters.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Ouders kunnen snel terecht met vragen over leerplicht, waarbij niet alleen sec wordt gekeken naar de regelgeving rondom leerplicht, maar ook naar de specifieke ondersteuningsbehoefte van het kind.
- Door verbinding van leerplicht en zorg wordt meer integraal naar de ontwikkeling van de jongere gekeken.

Wat mag het kosten? (bedragen x € 1.000)

	rekening 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025
Lasten onderwijs						
4.1 Openbaar basisonderwijs	73	74	73	73	73	73
4.2 Onderwijshuisvesting	572	587	602	601	601	599
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	502	617	666	668	666	666
	1.147	1.278	1.341	1.342	1.340	1.338
Baten onderwijs						
4.1 Openbaar basisonderwijs	-	-	-	-	-	-
4.2 Onderwijshuisvesting	265	255	258	260	262	264
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	65	64	62	62	62	62
	330	319	320	322	324	326
saldo onderwijs	817	959	1.021	1.020	1.016	1.012

Vergelijking van de begroting 2021 met 2022 (baten en lasten gesaldeerd) en meerjarig levert de volgende verschillen op:

4.1 Openbaar basisonderwijs (voordeel € 1.000)

- Geen verschil van betekenis.

4.2 Onderwijshuisvesting (nadeel € 12.000)

- Hogere bijdrage BSE voor groot onderhoud. (Dit wordt gestort in de reserve groot onderhoud).

4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken (nadeel € 51.000)

- Hogere salariskosten (nadeel € 25.000)
- Bijdrage knelpuntenmiddelen voor leerplicht is komen te vervallen (nadeel € 4.000)
- Meer uren inzet is nodig voor uitvoering leerplicht (nadeel € 3.000)
- De huur ruimte CMD bij Medisch Centrum Aalst en de ondersteuning jongeren door Humanitas is vanaf 2022 structureel in de begroting opgenomen. Deze lasten werden in 2019 t/m 2021 incidenteel gedekt uit de reserve Sociaal domein (krediet preventieve maatregelen jeugd). De huurovereenkomst loopt tot 30 april 2024 (jaar opzegtermijn), over een voortzetting na die tijd moet een raadsbesluit worden genomen (nadeel € 19.000)

05 Sport, cultuur en recreatie

5.1-5.2 Sport

Wat willen we bereiken?

Door middel van het aanbieden van sport- en speelactiviteiten en -faciliteiten een bijdrage leveren aan een gezonde leefstijl van alle bewoners, leefbaarheid in wijken en buurten.

Vergroten van de verantwoordelijkheid en betrokkenheid van verenigingen en de samenleving bij de uitvoering van deze maatschappelijke opgaven.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- De sportaccommodaties en sportvoorzieningen zijn multifunctioneel ingezet; ook op andere beleidsterreinen zoals onderwijs en Wmo;
- Sporthal 't Hazzo is omgebouwd tot een duurzame sporthal;
- Er zijn voorbereidingen getroffen voor de situatie dat sporthal 't Hazzo niet meer gekoppeld is aan het zalencentrum.
- Duurzame beheersituatie gecreëerd voor de sportaccommodaties voor binnen- en buitensport.

Jaar 2022

- De kopgroep van het Waalres Sport- en Bewegakkoord, bestaande uit de ambitie-eigenaren, geeft namens alle partners uitvoering aan de geformuleerde ambities en bijbehorende acties.
- De sportcoach Uniek Sporten is zichtbaar in Waalre en legt actief verbindingen tussen sporters met een beperking (unieke sporters) en uniek sportaanbod.
- We verlenen de sportaanbieders (maar ook alle andere verenigingen en stichtingen) ondersteuning via de verenigingscontactfunctionaris in de vorm van materialen en/of advisering.
- De samenwerking tussen (sport-)organisaties die is ontstaan als gevolg van de corona-crisis is gecontinueerd.
- De exploitant van sporthal 't Hazzo en de Pracht is gestart met de exploitatie van beide sportaccommodaties (waaronder de vernieuwde ontmoetingsruimte van sporthal 't Hazzo).
- Het onderhoud en het beheer van de buitensportaccommodaties zijn samen met de gebruikers georganiseerd.
- Een verkenning naar de mogelijkheden voor het slim combineren van huidige sportvoorzieningen op één locatie wordt uitgevoerd.
- Sjors Sportief en Creatief, in het kader van meedoen voor iedereen, is voortgezet,
- Activiteiten zijn georganiseerd tijdens de Nationale Sportweek.
- De openbare speeltuinen opgenomen in het Uitvoeringsprogramma Speelruimtebeleid Waalre 2018-2022 voor het jaar 2022 zijn heringericht.
- Kinderen uit minimagezinnen hebben financiële ondersteuning ontvangen voor sportactiviteiten volgens de overeenkomst met het Jeugdfonds Sport Brabant.
- Waardering aan (jonge) vrijwilligers is uitgesproken via de vrijwilligerspenning en het Waalre Club Talent.
- Binnen het thema voorzieningen en evenementen van het Stedelijk Gebied Eindhoven is gewerkt aan de doelstellingen uit de (geactualiseerde) samenwerkingsagenda en acties uit het jaarprogramma 2022.

Wat is de impact voor onze inwoners?

We faciliteren een gezonde leefstijl, ruimte om te sporten en te bewegen, ontmoeting en leefbaarheid in wijken en buurten voor alle inwoners. Dit doen we samen met inwoners (kinderen), verenigingen en andere maatschappelijke partners.

5.3 Cultuur

Wat willen we bereiken?

Een bijdrage leveren aan de brede ontwikkeling van de inwoners van Waalre (o.a. historisch erfgoed, muziek, literatuur, kunst), waarbij de eigen verantwoordelijkheid en het organiserend vermogen van de inwoners en organisaties leidend is. De gemeente neemt hierin wel een faciliterende en stimulerende rol.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Tot en met 2020 is een deel van de middelen voor muzikeducatie ingezet voor het stimuleren van deelname aan cultuuractiviteiten door kinderen uit minimagezinnen. Bij het nieuw op te stellen cultuurbeleid bekijken we hoe we een grotere doelgroep kunnen bereiken met het beschikbare geld voor muzieksubsidies;
- De culturele verenigingen hebben dezelfde financiële ondersteuning gekregen en ondersteuning in middelen of advies als andere verenigingen, waar mogelijk maken we concrete prestatieafspraken;
- Het huidige Kunst- en Cultuurbeleid van de gemeente Waalre is heroverwogen, zowel wat betreft inhoud als het beoogde effect.

Jaar 2022

- We hebben kinderen uit minimagezinnen subsidies muzikeducatie verleend volgens de nieuwe overeenkomst met het Jeugdfonds Cultuur Brabant 2022. Via Stichting Leergeld Valkenswaard e.o. kunnen wij doorverwijzen om in aanmerking te komen voor een extra vergoeding.
- Organisaties en verenigingen hebben subsidies ontvangen volgens de nieuwe prestatieovereenkomsten.
- We hebben de culturele verenigingen en inwoners ondersteuning verleend via de verenigingscontactfunctionaris in de vorm van materialen en/of advisering.
- We hebben stappen gezet met deelnemende scholen om het programma voor de Cultuurloper / Cultuur met Kwaliteit voor te bereiden voor schooljaar 2022 - 2023.
- Er is een nieuw beleidsplan kunst en cultuur.
- Er wordt vorm gegeven aan kunst- en cultuurprojecten in natuurgebied Dommeldal De Hogt voor een gezamenlijk kunststrouten netwerk in het stedelijk gebied Eindhoven. In taakveld 8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing wordt verder ingegaan op het aspect natuur en recreatie.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Kinderen in Waalre kunnen muzieklessen volgen, ook kinderen uit minimagezinnen, zij kunnen ook deelnemen aan dans, theater en andere kunstzinnige activiteiten.
- Culturele, kunstzinnige en museale activiteiten vinden plaats in Waalre.
- We helpen organisaties met vragen op het gebied van kunst en cultuur met materialen en advies en de invloed van Corona op hun organisatie.
- Op scholen komt cultureel onderwijs volgens de richtlijnen van en met ondersteuning van het landelijk programma Cultuur met Kwaliteit, in Brabant de Cultuur Loper.
- We vragen stakeholders die belang hebben bij het gebied van kunst en cultuur in Waalre om input en verwerken dat in het beleidsplan Kunst en Cultuur.
- Waalres Erfgoed bewaart foto's, films, documenten over het verleden van Waalre. Zij brengen hierover, indien mogelijk, jaarlijks een boek uit.

5.6 Media

Wat willen we bereiken?

De bibliotheek zorgt voor leesbevordering, taalontwikkeling en mediawijsheid bij kinderen op basisscholen en zorgt voor een aanbod voor volwassenen. De lokale omroep (een wettelijke verplichting) houdt Waalrenaren op de hoogte van lokaal nieuws in Waalre en Eindhoven en omgeving.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Er is een meerjarig subsidiecontract met Bibliotheek Eindhoven gesloten;
- Waalre is voor 5 jaar aangesloten bij Stichting Omroep Eindhoven en Omgeving, gebaseerd op wat in 'De Kracht van Waalre' is aangegeven: focus op en samenwerken met partners van het stedelijk gebied Eindhoven.

Jaar 2022

- Bibliotheek Eindhoven heeft de dienstverlening uitgevoerd conform het nieuwe contract.
- We hebben een subsidie aan Stichting Omroep Eindhoven en Omgeving verleend.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- De bibliotheek biedt een bibliotheekpunt in Het Huis van Waalre aan en 4 bibliotheekpunten op scholen met een mediacoach. Daarbij biedt ze ook het Taalcafé en het Digicafé aan in Het Huis van Waalre.
- De lokale omroep informeert inwoners van Waalre over nieuws van Waalre en nieuws over regio Eindhoven. Regio Eindhoven wordt ook over nieuws van Waalre geïnformeerd.

5.7 Openbaar Groen

Wat willen we bereiken?

Ons doel is om in de Brainportregio de groenste woongemeente te blijven. Waalre blijft de aantrekkelijkste gemeente voor onze inwoners en (inter-)nationaal talent. Als stip op de horizon werken we toe naar het behouden en versterken van de groene uitstraling als essentieel en karakteristiek onderdeel van de gemeente Waalre. In samenspraak met bewoners komen tot een integrale aanpak van de openbare ruimte

De groene uitstraling als essentieel en karakteristiek onderdeel van de gemeente Waalre behouden en waar mogelijk versterken. Waalre hiermee positioneren als aantrekkelijke woon-, verblijf- en werkomgeving. In samenspraak met bewoners komen tot een integrale aanpak van de openbare ruimte.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Er is invulling gegeven aan de thema's in het Beleid- en Beheerplan Groen en Bomen, zoals bijvoorbeeld het vergroten van de biodiversiteit en het klimaatbestendig maken van het openbaar groen door meer diversiteit in de samenstelling en opbouw van het groen.
- Particuliere bomen genieten bescherming door de Groene Kaart(kapbeleid) en zijn met subsidie in stand gehouden.
- Het Openbaar Groen is gerenoveerd of vervangen als onderdeel van het Integraal Meerjarenplan Openbare Ruimte (groen, wegen, riolering) 2018-2024'.
- Het prioriteringsplan dat is opgesteld voor het vervangen groen en bomen, in het kader van de inhaalslag voor het wegwerken van achterstanden in de vervanging van slechte groenvoorzieningen en bomen is uitgevoerd. De uitstraling en groene kwaliteit van Waalre is hierdoor hersteld, behouden en versterkt.

Jaar 2022

- De eerste fase van het prioriteringsplan voor het vervangen van groen en bomen is in samenspraak met bewoners gerealiseerd.
- Het integraal contract voor het beheer van de openbare ruimte (IBOR) is uitgevoerd en op basis van burgertevredenheid verlengd.
- In het kader van de reconstructie van de Traverse Zuid zijn groenvoorzieningen gerenoveerd en is het areaal openbaar groen toegenomen.
- Het (maai-)beheer van de bermen is voor het vergroten van de biodiversiteit aangepast en uitgevoerd.
- De voorbereiding voor het opheffen van hitte eilanden middels vergroening, zoals in het centrum van Aalst en de N69, is in het kader van de realisatie Vitaal Dorpshart Aalst en herinrichting N69 opgestart.
- Het groen in de openbare ruimte van woonwijk de Smaragd is aangebracht.
- Door te participeren in een klimaatplein bij een lokaal tuincentrum zijn inwoners gestimuleerd om hun terrein te vergoenen.
- Het groot onderhoud aan wegen en de renovatie van het groen in de Bannenberglaan e.o. is gerealiseerd.
- Groenaanleg in combinatie met bouwprojecten; Medisch Centrum Waalre, Waalre Noord, De Keijzer, 't-Hazzo e.d.
- Het vergroten van de biodiversiteit in het buitengebied is opgestart middels de aanleg van bijvoorbeeld bloemrijke akkerranden en bermen.
- Fase 2 van de natuurlijke inpassing van fietspad Dommeldal de Hogt is gerealiseerd.
- Er is invulling gegeven aan natuur- en milieueducatie (o.a. organisatie boomplantdag, opschoondag e.d.) en de samenwerking met IVN is verder uitgebouwd.
- Middels een goede digitale ontsluiting van onderliggende beleidsdocumenten en kaartbeelden hebben onze inwoners beter inzicht gekregen in ons lokaal boom- en kapbeleid.

Wat is de impact voor onze inwoners?

De groene uitstraling als essentieel en karakteristiek onderdeel van de gemeente Waalre blijft behouden en waar mogelijk versterkt. Waalre blijft zich hiermee positioneren als aantrekkelijke woon-, verblijf- en werkomgeving.

Wat mag het kosten? (bedragen x € 1.000)

	rekening 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025
Lasten sport, cultuur en educatie						
5.1 Sportbeleid en activering	39	101	98	68	68	68
5.2 Sportaccommodaties	851	839	703	687	699	687
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	41	147	49	49	49	49
5.5 Cultureel erfgoed	15	22	16	16	16	16
5.6 Media	299	303	301	301	301	301
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.654	1.579	1.721	1.721	1.721	1.721
	2.899	2.991	2.888	2.842	2.854	2.842
Baten sport, cultuur en educatie						
5.1 Sportbeleid en activering	72	85	55	45	45	45
5.2 Sportaccommodaties	221	179	190	191	192	193
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-	100	-	-	-	-
5.5 Cultureel erfgoed	-	-	-	-	-	-
5.6 Media	-	-	-	-	-	-
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	46	14	14	14	14	14
	339	378	259	250	251	252
saldo sport, cultuur en educatie	2.560	2.613	2.629	2.592	2.603	2.590

Vergelijking van de begroting 2021 met 2022 (baten en lasten gesaldeerd) en meerjarig levert de volgende verschillen op:

5.1 Sportbeleid en activering (nadeel € 27.000)

- Nadeel in 2022 van € 20.000 door verlaging geraamde uitkering BTW sport (SPUK)
- Nadeel in 2022 t.o.v. 2021 doordat in 2021 extra rijksbudget is ontvangen voor de uitvoering van het sportakkoord

5.2 sportaccommodaties (voordeel € 147.000)

- Voordeel € 136.000 door lagere kosten exploitatie sporthallen en onderhoud buitensportaccommodaties door nieuwe aanbesteding
- Voordeel € 12.000 door indexering inkomsten sporthallen en buitensportaccommodaties

Toelichting meerjarenramingen:

- Fluctuaties in kosten onderhoud buitensportaccommodaties door werkzaamheden die om de paar jaar uitgevoerd moeten worden

5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie (nadeel € 2.000)

- Geen verschil van betekenis.

5.5 Cultureel erfgoed (voordeel € 6.000)

- Bezuiniging/afschaffing van het budget voor de fontein in Aalst en Waalre, € 6.000 voordeel

5.6 Media (voordeel € 2.000)

- Geen verschil van betekenis

5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie (nadeel € 142.000)

- Stijging salariskosten groen door indexering en uitbreiding formatie € 69.000 nadeel
- Stijging kosten voor beheer en onderhoud van de gemeentelijke bossen € 4.000 nadeel
- Stijging van de kosten voor onderhoud van plantsoenen en laanbomen € 66.000 nadeel

06 Sociaal domein

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie (CMD/ Plusteam)

Wat willen we bereiken?

Een laagdrempelige voorziening voor alle vragen over zorg en welzijn zoals de Wmo, jeugd en gezin, leerplicht, minimaregelingen, werk en inkomen, schuldhulpverlening en mantelzorg.

Er wordt uitgegaan van een integrale aanpak met een preventief karakter. Er is één contactpersoon per gezin of alleenstaande. Er wordt nadrukkelijk gekeken naar de zelfredzaamheid, wat iemand zelf kan en waar hulp/ondersteuning bij nodig is.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Het Centrum Maatschappelijke Dienstverlening (CMD) is doorontwikkeld met als doel de versterking van de kwaliteit van dienstverlening aan de inwoner in het gehele sociale domein;
- Alle individuele jeugdhulpcliënten uit de gemeente Waalre en hun gezinnen zijn in beeld gebracht en hebben een vaste coach uit het CMD of PlusTeam;
- Integrale benadering "één gezin, één plan, één coördinator" is gemeengoed;
- Softwarematige ondersteuning en alle bijbehorende functionaliteiten functioneert goed en werkt ondersteunend voor het CMD en PlusTeam (administratieve lastenvermindering) en genereert managementinformatie;

Jaar 2022

- De gemeenten Waalre en Geldrop Mierlo hebben een heldere gezamenlijke opdracht met meetbare resultaatafspraken (kpi's) uitgezet bij het PlusTeam. Het CMD Waalre en het PlusTeam werken constructief samen op basis van duidelijke samenwerkingsafspraken over werkwijze, taken, rollen en bevoegdheden.
- Het CMD heeft initiatieven ontplooid om zo laagdrempelig mogelijk te zijn voor inwoners. CMD consulenten hebben voorzieningen ingezet op basis van de verordening Jeugd & Wmo en de verordening Participatiewet en hebben daarnaast tijd besteed aan preventief werken. Er is een goed cliëntvolgsysteem gebruikt dat voldoet aan privacy wetgeving. Jeugdconsulenten hebben een eenduidig werkproces geïmplementeerd.
- Burgerparticipatie in het Sociaal Domein is verder ontwikkeld.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Inwoners kunnen met al hun hulpvragen terecht bij het CMD en we streven ernaar wachtlijsten zoveel mogelijk te beperken.
- De toegang tot zorg en ondersteuning voor inwoners is laagdrempelig, persoonlijk en dichtbij in de eigen gemeente georganiseerd.
- Door de samenwerking met de partners in de toegang (huisartsen, PlusTeam, onderwijs) kan tijdig kwalitatief goede zorg worden ingezet.

Wijkcentra

Wat willen we bereiken?

Inwoners de mogelijkheid bieden om deel te nemen aan en/of gebruik te maken van cultureel maatschappelijke activiteiten, van wijkzorg en van wijk-overstijgende activiteiten. We bieden levensloopbestendige wijken en buurten. Wij borgen de mogelijkheid voor ontmoeten in elke wijk voor nu en later.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018 – 2022

- Accommodaties zijn multifunctioneel ingezet;
- De (zorg)activiteiten in de wijkcentra zijn doorontwikkeld conform zorgcontracten;
- Wijken en buurten zijn levensloopbestendig. De voorzieningen zijn voor iedereen goed bereikbaar;
- De sociaal culturele activiteiten zijn gesubsidieerd volgens het geldende subsidiebeleid voor deze periode.
- Heldere visie op de mate van privatisering van gemeentelijk vastgoed. We organiseren hier voor een raadsbrede discussie rondom de gemeenschapshuizen en sportaccommodaties.
- Verdere ontwikkeling van Het Huis van Waalre als ontmoetingsplek.

- **Jaar 2022**
- De Pracht voert haar werkzaamheden uit op basis van de nieuwe prestatieovereenkomst met de gemeente. Hier is de subsidie op gebaseerd.
- Begin 2021 is de verbouwing van de sporthal en ontmoetingsruimte 't Hazzo gestart. De sporthal blijft gedurende de verbouwing in gebruik. Eind 2021 wordt de nieuwe ontmoetingsruimte/kantine in gebruik genomen. De verbouwing wordt begin 2022 afgerond. In de laatste fase zijn delen van de gevels aan de buitenzijde aangepast met vergroening.
- De samenwerking tussen de PrachtDag en Neffe de kerk is verder uitgebouwd.
- In het najaar van 2022 zijn de circa 22 zorgappartementen opgeleverd in het verbouwde Klooster. Het concept is in zijn geheel opgeleverd en alle verenigingen hebben inmiddels ruimschoots de mogelijkheid gekregen om terug te komen in het Klooster. Naast het verenigingsleven en de zorgappartementen wordt er in het Klooster ook ruimte geboden aan verschillende (zorg)ondernemers die er hun kantoor houden en hun cliënten ontvangen.
- We hebben de samenhang tussen de verschillende gemeenschapshuizen geëvalueerd.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- De ontmoetingsruimten hebben een belangrijke maatschappelijke functie; inwoners kunnen hier terecht voor ontmoeting, meedoen, ontwikkeling en zelf iets organiseren. Hierdoor zetten we in op minder eenzaamheid en meer gezondheid.

6.3 Inkomensregelingen

Wat willen we bereiken?

- Het garanderen van een bestaansminimum voor inwoners, die geheel of gedeeltelijk niet zelfstandig kunnen voorzien in de noodzakelijke kosten van levensonderhoud.

- Inwoners met arbeidsvermogen de noodzakelijke ondersteuning (loonkostensubsidie, werkplekaanpassing en begeleiding) bieden zodat zij in staat zijn het wettelijk minimumloon te verdienen (Participatiewet).

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018 -2022

- Uitvoeren van de Participatiewet (bijstandsuitkeringen) en de regelingen Ioaw, Ioaz, Bbz;
- Integrale benadering van personen en gezinnen bij vraagstukken op het gebied van het sociale domein;
- Doorlopende bestandsanalyse met als doel uitstroom naar arbeid.

Jaar 2022

- De nieuwe Wet Inburgering is met ingang van 1 januari 2022 ingevoerd. Hierbij wordt regionaal samengewerkt m.b.t. de inkoop van scholing. Op uitvoeringsniveau (CMD) zijn afspraken gemaakt met de gemeente Veldhoven.
- Inburgeringsplichtigen worden in staat gesteld zo snel mogelijk mee te kunnen doen in de Nederlandse samenleving. Zij hebben hiervoor een inburgeringstraject op maat ontvangen. Dit betekent dat ze de begeleiding hebben gekregen die nodig is in de persoonlijke situatie van de inburgeringsplichtige. Zoals taalonderwijs, maatschappelijke begeleiding en toeleiding naar (betaalde) arbeid of vrijwilligerswerk.
- Er zijn afspraken gemaakt met gemeente Veldhoven en met belangrijke maatschappelijke partners zoals Vluchtelingenwerk.
- Ondernemers die gebruik hebben gemaakt van de Tozo-regeling hebben ondersteuning op de arbeidsmarkt ontvangen door IMK (Instituut voor Midden- en Kleinbedrijf). Door IMK zijn heroriëntatiegesprekken (op de arbeidsmarkt) gevoerd met de betreffende ondernemers.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Door de integrale ondersteuning van het CMD kunnen inwoners met diverse beperkingen/problemen worden ondersteund om mee te kunnen doen op de verschillende leefgebieden.

6.3.1 Minimabeleid

Wat willen we bereiken?

- Het minimabeleid heeft als speerpunt het bestrijden van armoede. Voorop staat participatie in de samenleving en verhoging van de zelfredzaamheid van de inwoner. De nadruk ligt op de kwetsbare volwassenen en kinderen in de gemeente die minder goed voor zichzelf kunnen zorgen;
- Speciale aandacht voor doelgroepen die door stapeling van kortingen op toelagen en verhoging van kosten in de problemen komen;
- Bestrijding van armoede en de uitvoering van het minimabeleid en inkomensondersteuning door het Centrum voor Maatschappelijke Deelname (CMD);
- Het CMD werkt vanuit een integrale benadering en neemt bij armoedebestrijding en uitvoering van het minimabeleid de versterking vanuit de drie decentralisaties mee (Wmo/ Jeugdwet/ Participatiewet);
- Pro actieve schulddienstverlening met aandacht voor preventie;

- Inzetten op preventie om schuldensituaties te voorkomen door "vroegsignalering" en een bijdrage leveren aan het Netwerk Waalre Schuldenvrij (burgerinitiatief);
- Doelgerichte inzet "Klijnsma middelen" ter bestrijding van armoede onder kinderen.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Bevorderen integrale aanpak door ontwikkeling van het CMD te stimuleren;
- Het verstrekken van individuele Bijzondere bijstand;
- Het verstrekken van een individuele inkomensvoetstuk;
- Ondersteuning van minima door aanvullende regelingen zoals de "Meedoen bijdrage", deelname aan het Jeugdsportfonds en Jeugdcultuurfonds, korting op de premie van de ziektekostenverzekering en faciliteren van Stichting Leergeld;
- Uitvoering van schulddienstverlening door het lokale CMD;
- Inzetten en "Vroeg signalering" en samenwerking met Burgerschuldhelp Waalre in het voorkomen van schuldensituaties.

Jaar 2022

- Met de nieuwe Wet gemeentelijke schuldhulpverlening is vroegsignalering van schulden een wettelijke taak van de gemeente geworden. De gemeente Waalre heeft hiervoor een convenant afgesloten met de betrokken partijen (Brabant Water, CZ/VGZ, woningcorporaties). Aan dit convenant is uitvoering gegeven. Hierdoor zijn schulden in een zo vroeg mogelijk stadium gesignaleerd en aangepakt.
- De trajecten van inwoners in de schuldhulpverlening worden gemonitord (zowel het stabiliseren van de situatie van de inwoner als het verdere schuldhulpverleningstraject), indien hieruit blijkt dat resultaten onvoldoende worden behaald, vindt bijstelling plaats.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Door de diverse vormen van financiële ondersteuning hebben de inwoners met een minimuminkomen de mogelijkheid om mee te doen in Waalre.

6.4 Begeleide participatie

Wat willen we bereiken?

- Doel van de Participatiewet is inwoners een bestaansminimum te garanderen door een bijstandsuitkering te verstrekken en/of inwoners met een arbeidsvermogen kansen op regulier werk te bieden. Voor inwoners met een arbeidsvermogen van 0 tot 80% wordt ondersteuning ingezet. De Participatiewet en het gemeentelijke beleid leveren een bijdrage aan de versterking van gelijke kansen voor inwoners met een arbeidsvermogen op de reguliere arbeidsmarkt.
- Zorg dragen voor een natuurlijke afbouw van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) waarvan de toegang vanaf 1 januari 2015 is afgesloten.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- De Participatiewet in samenwerking met en door de gemeente Veldhoven wordt uitgevoerd op basis van een samenwerkingsovereenkomst;

- We nemen deel in het "Participatiebedrijf" GRWRE (de gemeenten Eindhoven, Veldhoven, Heeze-Leende en Valkenswaard);
- We participeren in het Regionaal Werkbedrijf Brabant Zuidoost (04werkt);
- Uitvoering en afbouw van de Wsw door Ergon als onderdeel van de GRWRE;
- Inwoners worden begeleid naar werk door het aanbieden van participatievoorzieningen;
- Loonkostensubsidie wordt aangeboden aan inwoners met beperkt arbeidsvermogen;
- We voldoen aan de wettelijke taakstelling m.b.t. "beschut werk". Het bieden van een loonkostensubsidie aan inwoners met arbeidsbeperking;
- Werkzoekenden verrichten onbeloonde maatschappelijk nuttige werkzaamheden naast of in aanvulling op reguliere arbeid (werkzaamheden die niet leiden tot verdringing op de arbeidsmarkt);
- Een studietoelage wordt aangeboden aan inwoners die studeren en een arbeidshandicap hebben;

Jaar 2022

- De samenwerking met de gemeente Veldhoven is geëvalueerd. Er zijn heldere afspraken gemaakt over de doelstellingen van de gemeente Waalre. Er hebben regelmatig, zowel op bestuurlijk als op ambtelijk niveau, afstemmingsoverleggen over de samenwerking plaatsgevonden; de verwachtingen over de samenwerking zijn over en weer naar elkaar uitgesproken. Een belangrijk onderdeel van deze afstemming is inzicht in de monitoringsgegevens op clientniveau. De aandachtspunten rondom privacy zijn eveneens ter sprake gekomen tussen de gemeente Waalre en de gemeente Veldhoven.
- Gemeente Waalre heeft actief deelgenomen aan de overleggen met GRWRE/Ergon zowel op bestuurlijk als op ambtelijk niveau. De kwartaalrapportages die door de GRWRE/Ergon worden gegenereerd zijn ieder kwartaal besproken met de Ergon.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt hebben door loonkostensubsidie, extra ontwikkelingsmogelijkheden en ondersteuning kunnen participeren op de arbeidsmarkt.

6.6 Wmo-beleid

Wat willen we bereiken?

Inwoners in staat stellen op een zo volwaardig en gelijkwaardig mogelijke manier deel te nemen aan de samenleving en onderdeel uit te laten maken van die samenleving;

Dit geldt in het bijzonder voor inwoners die wij tot de "kwetsbare burgers" rekenen. Hierbij geldt dat de inwoner zelf in eerste instantie naar oplossingen binnen het eigen sociale netwerk zoekt. De gemeente kan hierbij ondersteunen en fungeert als vangnet als er binnen het eigen sociale netwerk geen oplossing kan worden gevonden;

Bieden van een passend zorgaanbod (of ondersteunen bij het vinden van een passend zorgaanbod) voor inwoners die zich met een (hulp)vraag bij de gemeente Waalre melden;

Een goede relatie opbouwen en onderhouden tussen het CMD/PlusTeam, de huisartsen en de wijkverpleegkundigen in Waalre om de processen rondom de zorg van inwoners goed te organiseren en er voor de zorgen dat er korte lijnen zijn tussen de verschillende partijen.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Doorontwikkeling Producten en Diensten Catalogus voor WMO en Jeugd (PDC);
- Monitoren van het zorg- en ondersteuningsaanbod voor WMO en Jeugd (PDC) en bijsturen daar waar dit wenselijk is;
- Voorbereiden op de doordecentralisatie beschermd wonen en maatschappelijke opvang;
- Opstellen plan van aanpak personen met verward gedrag;
- Ontwikkelen beleid met betrekking tot Wmo toezicht;
- Cliëntervaring meten met behulp van "continu meten".

Jaar 2022

- Het aanbod van producten en diensten is verder ontwikkeld en wordt in gebruik genomen. Dit is belangrijk voor de professionals die op de werkvloer samen met de inwoner (inhoudelijk) de best passende zorg en ondersteuning moeten bepalen.
- Door tarieven transparanter en objectiever te maken heeft de gemeente steeds meer zicht op de uitgaven. Dit wordt gecombineerd met het gebruik van de monitor Sociaal Domein.
- CMD consultants en PlusTeam medewerkers houden met het monitoren van het zorg- en ondersteuningsaanbod in de gaten of de geïndiceerde zorg de best passende zorg is voor de cliënt.
- Het Wmo uitvoeringsbesluit is geactualiseerd. In het uitvoeringsbesluit staat een nadere en praktische uitwerking van de verordening Wmo.
- De inwoner wordt actief en zorgvuldig geïnformeerd over de mogelijkheden van een onafhankelijke cliëntondersteuner.
- De pilot Wijk GGD is in 2021 succesvol afgerond. We hebben de inzet van de Wijk-GGDers een langdurig karakter gegeven. In de eindevaluatie is een aantal aanbevelingen gedaan, we ontwikkelen ons op basis van deze punten. Dit vindt plaats in samenwerking met de gemeente Veldhoven, Veiligheid, Politie en de Geestelijke gezondheidszorg.
- Het beleid en de werkwijze rondom personen met Verward gedrag en de Wet verplichte GGZ is verder ontwikkeld en bijgesteld aan de hand van ervaringen uit de uitvoeringspraktijk.
- De doordecentralisatie Beschermd wonen heeft plaatsgevonden. Het regionale plan van aanpak is vertaald naar de lokale situatie, in samenwerking met de regiogemeenten, CMD en het PlusTeam, Veiligheid en Ruimtelijke Ontwikkeling;
- Er is onderzoek gedaan naar het verbeteren van het regionaal beleid voor dak- en thuislozen. Het regionaal beleid voor de Maatschappelijke Opvang is aan de hand van dit onderzoek aangepast
- Voor wat betreft het rechtmatigheids-toezicht binnen de Wmo en de Jeugdwet is een beleid opgesteld om rechtmatigheid te toetsen en fraude te voorkomen;
- Buurtbemiddeling is geïmplementeerd binnen de gemeente Waalre.
- De wijze waarop we in onze gemeente invulling geven aan dagbesteding voor ouderen en de behoeften van de doelgroep en hun mantelzorgers zijn in kaart gebracht.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- De inwoners die het nodig hebben ontvangen kwalitatief goede zorg gedurende een daarbij passende tijdsduur.

- Aan de hand van een pilot met de inzet van een wijk-GGDer is de meerwaarde van de inzet van deze functionaris als aanvulling op de bestaande structuren op het gebied van zorg en veiligheid geëvalueerd.
- Financiële middelen en dus ook gemeenschapsgelden, worden rechtmatig besteed.
- Inwoners krijgen de gelegenheid om direct na het contact met de gemeente hun ervaringen kenbaar te maken.
- Burenruzies worden in een zo vroeg mogelijk stadium opgepakt. Dit gebeurt in afstemming met het CMD, Veiligheid en Wijk GGD. Hierdoor wordt de leefbaarheid in het dorp bevorderd.

6.7 Maatwerkdienstverlening 18-

Wat willen we bereiken?

We bevorderen maatschappelijke deelname van Waalrese jeugdigen. Uitgangspunt van ons beleid is dat het eigen sociale netwerk van jeugdigen daarvoor van doorslaggevend belang is. Ook is nodig dat professionals van verschillende disciplines elkaar goed weten te vinden en elkaar niet in de weg lopen. Daarbij geldt als motto: "één gezin, één plan, één aanspreekpunt". We willen ervoor zorgen dat het (passend) onderwijs en de ondersteuning op grond van Wmo en Jeugdwet elkaar versterken. We zetten sterk in op preventief jeugdbeleid omdat we ervan overtuigd zijn dat ouders en hun kinderen daardoor een minder zwaar beroep doen op specialistische hulpverlening.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Verstrekken van individuele voorzieningen en overige voorzieningen. Maatwerk staat hierbij voorop. Continu monitoren van de uitvoering van de Jeugdwet;
- Ondersteuningsvragen snel signaleren en aanpakken door het (preventief) inzetten van de sociale omgeving en ondersteuning vanuit het 'voorliggend veld';
- We doen mee aan een landelijke pilot vanuit het Ministerie Binnenlandse Zaken. De grondslag hiervoor is de basisrapportage Sociaal Domein. Deze is vorig jaar door de raads werkgroep Sociaal Domein aan de raad voorgelegd en unaniem vastgesteld. Het uiteindelijke doel van deze pilot is inzicht te krijgen in de ontwikkelingen binnen het Sociaal Domein. Met dit intensieve traject, met een door de raad vastgestelde basis, krijgen we inzicht in het verloop van de zorg;
- Mede met deze analyse en aan de hand van de monitor Sociaal Domein, het cliëntervaringsonderzoek en de Best Practices evalueren we onze werkwijze met het CMD en het Plusteam in 2020.

Jaar 2022

- De inzet van 'Maatwerkvoorzieningen 18-' wordt beoordeeld op basis van de (integrale) Verordening Jeugd & Wmo 2021. Hiermee is het voor inwoners helder wat de werkwijze van de gemeente Waalre is en wat hun rechten en plichten zijn. De leidende principes zijn niet gewijzigd: Eigen kracht, normaliseren en het inzetten van hulp en ondersteuning 'zo licht als kan, zo zwaar als moet'. We bakenen scherper af wat de verantwoordelijkheid is van de gemeente, en wat de verantwoordelijkheid is van andere partijen (zoals ouders zelf, het onderwijs of de zorgverzekering).
- Binnen het samenwerkingsband 'Een 10 voor de jeugd' worden contractafspraken met jeugdhulpaanbieders gemaakt.
- Binnen het samenwerkingsverband '21 voor de jeugd' worden contractafspraken gemaakt met de Gecertificeerde Instellingen (Jeugdbescherming en

Jeugdreclassering), Veilig Thuis, Jeugdzorgplus (binnen het landsdeel Zuid), spoedeisende zorg, het Regionaal Expertiseteam en het Transformatiefonds.

- Per 1 januari 2022 is het nieuwe woonplaatsbeginsel van kracht.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Kwalitatief goede zorg wordt geleverd waar nodig is;
- Jongeren hebben een plek in Waalre.

Wat mag het kosten? (Bedragen x € 1.000)

	rekening 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025
Lasten sociaal domein						
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	810	816	858	828	828	828
6.2 Wijkteams	570	627	738	738	738	738
6.3 Inkomensregelingen	4.407	4.822	4.505	4.505	4.505	4.505
6.4 Begeleide participatie	1.442	1.289	1.320	1.298	1.293	1.269
6.5 Arbeidsparticipatie		58	63	64	61	59
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.897	2.915	3.089	3.089	3.089	3.089
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	110	117	282	282	282	282
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	2.636	2.984	2.931	2.881	2.831	2.781
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-	50	-	-	-	-
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	500	545	498	498	498	498
	13.372	14.223	14.284	14.183	14.125	14.049
Baten sociaal domein						
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	31	21	28	20	20	20
6.2 Wijkteams	-	-	-	-	-	-
6.3 Inkomensregelingen	3.449	3.587	3.103	3.103	3.103	3.103
6.4 Begeleide participatie	3	-	-	-	-	-
6.5 Arbeidsparticipatie		-	-	-	-	-
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	63	69	69	69	69	69
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	-	-	-	-	-	-
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	-	-	-	-	-	-
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-	-	-	-	-	-
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-	-	-	-	-	-
	3.546	3.677	3.200	3.192	3.192	3.192
saldo sociaal domein	9.826	10.546	11.084	10.991	10.933	10.857

Vergelijking van de begroting 2021 met 2022 (baten en lasten gesaldeerd) en meerjarig levert de volgende verschillen op:

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie (nadeel € 35.000)

- Hogere salariskosten (nadeel € 18.000)
- Stijging kosten onderhoud en verzekering van Gemeenschapshuis de Pracht (nadeel € 3.000)
- Incidentele bijdrage in 2022 aan verenigingen voor exploitatie van het gemeenschapshuis het Klooster (nadeel € 13.000)
- Te ontvangen vergoeding voor misgelopen exploitatie inkomsten bij het Klooster t/m 2028 (voordeel € 20.000)
- Indexering subsidie aan Het Huis van Waalre (nadeel € 3.000)
- Bij het ouderenwerk is budget opgenomen voor een 'Dementie vriendelijke gemeente' en een steunpunt mantelzorg. Daarnaast zijn de kosten voor de thuisadministratie geïndexeerd (nadeel € 4.000)

- Incidenteel budget voor hogere druk- en verzendkosten van klanttevredenheidsonderzoeken Jeugd, Wmo en Participatiewet (nadeel € 9.000)
- Minder subsidie, maar ook minder lasten voor het project 'Jong geleerd, oud gedaan' (per saldo nadeel € 5.000)
- De wijk GGD-ers zijn vanaf 2022 structureel in de begroting opgenomen (nadeel € 25.000).
- Minder uitgaven bij algemene voorzieningen voor Wmo en Jeugdzorg (voordeel € 3.000)

Toelichting meerjarenramingen (voordeel € 22.000):

- Het budget voor hogere druk- en verzendkosten van klanttevredenheidsonderzoeken Jeugd, Wmo en Participatiewet in 2022 is incidenteel. In 2022 heeft onderzoek plaatsgevonden voor een efficiëntere uitvraag (voordeel € 9.000)

6.2 Wijkteams (nadeel € 111.000)

- Bij het Plusteam is de formatie uitgebreid om de structureel te hoge caseload te verlagen (nadeel € 101.000)
- Buurtbemiddeling is vanaf 2022 structureel in de begroting opgenomen. In 2020 en 2021 was hiervoor incidenteel budget opgenomen (nadeel € 10.000)

6.3 Inkomensregelingen (nadeel € 167.000)

- Hogere salariskosten (nadeel € 24.000)
- Hogere lasten bij de Participatiewet en minder rijksinkomsten BUIG. De hogere lasten worden o.a. veroorzaakt door de stijging van de uitkeringsbedragen per 1-1-2021 (nadeel € 167.000)
- De TONK-regeling in 2021 is incidenteel (voordeel € 33.000)
- Voor armoedebestrijding kinderen is het budget voor Stichting Leergeld opgehoogd en er is budget bijgekomen voor Jeugdfonds cultuur Brabant (nadeel € 9.000)

6.4 Begeleide participatie (nadeel € 31.000)

- De door te betalen integratie-uitkering Participatie is verlaagd (voordeel € 10.000)
- De bijdrage voor de GR Ergon is hoger door met name hogere lasten voor de begeleidingsvergoeding (nadeel € 41.000)

Toelichting meerjarenramingen:

- De door te betalen integratie-uitkering Participatie laat een afnemende reeks zien in de meerjarenraming (voordeel € 22.000 olopend naar € 51.000)

6.5 Arbeidsparticipatie (nadeel € 5.000)

- Het budget voor de Wet inburgering is verhoogd o.b.v. de bedragen in de meicirculaire 2021 (nadeel € 5.000)

Toelichting meerjarenramingen:

- De reeks bedragen voor de Wet inburgering in de meicirculaire 2021 fluctueert. Deze fluctuatie is opgenomen in de begroting.

6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO) (nadeel € 174.000)

- Lagere salariskosten door correcties naar andere taakvelden (voordeel € 125.000)
- Hogere lasten door stijging vervoersvoorzieningen (nadeel € 55.000)
- Hogere lasten door stijging woningaanpassingen (nadeel € 80.000)
- Hogere lasten door stijging huishoudelijke verzorging. Dit komt o.a. door invoering van het abonnementstarief en tariefsverhogingen en (nadeel € 120.000)

De stijging van de lasten van de bovenstaande WMO voorzieningen komt door o.a. dat ouderen langer thuis blijven wonen, het abonnementstarief en tariefswijzigingen.

- Hogere lasten door stijging Collectief Vraagafhankelijk Vervoer (nadeel € 3.000)
- Hogere lasten PGB huishoudelijke verzorging door correctie van ander taakveld (nadeel € 56.000)
- Lagere lasten bij individuele begeleiding WMO door onderbrengen ondersteuning zelfstandig wonen bij huishoudelijke verzorging (voordeel € 15.000)

6.71 Maatwerkdienstverlening 18+ (nadeel € 165.000)

- Hogere salariskosten (nadeel € 39.000)
- Hogere lasten PGB begeleiding WMO door correctie van ander taakveld (nadeel € 126.000)

6.72 Maatwerkdienstverlening 18- (voordeel € 53.000)

- Hogere salariskosten (nadeel € 85.000)
- Lagere lasten PGB begeleiding WMO door correctie naar ander taakveld (voordeel € 126.000)
- Lagere lasten PGB huishoudelijke verzorging door correctie naar ander taakveld (voordeel € 56.000)
- Lagere lasten jeugdzorg, we verwachten een stabilisatie van kosten in 2022 als resultaat van ten eerste de dan genormaliseerde situatie waarbij geen sprake meer is van een gestegen vraag t.g.v. de gevolgen van de COVID 19 pandemie, het PlusTeam dat het personeelsbestand weer op orde heeft en de preventieve inzet. (voordeel € 190.000)
- Per 1 januari 2022 wordt het nieuwe woonplaatsbeginsel Jeugdwet van kracht. Extra budget voor jeugdzorg i.v.m. wetswijziging per 1-1-2022. Het budget jeugdzorg is verhoogd o.b.v. de bedragen in de meicirculaire 2021 (nadeel € 234.000)

Toelichting meerjarenramingen:

- Wij verwachten door preventieve zorg een daling op de kosten van de jeugdzorg te behalen van jaarlijks € 50.000 t/m 2025

6.81 Geëscaleerde zorg 18+ (voordeel € 50.000)

- De rijksmiddelen voor beschermd wonen in 2021 zijn incidenteel (voordeel € 50.000)

6.82 Geëscaleerde zorg 18- (voordeel € 47.000)

- De budgetten van de instellingen en organisaties zijn geactualiseerd o.b.v. de aangeleverde begrotingen (voordeel € 89.000)
- Met terugwerkende kracht per 1-1-2021 zijn de tarieven voor jeugdbescherming met gemiddeld 4,7% gestegen plus 2% opslag voor risicobeheersing en 2% opslag voor innovatie (nadeel € 42.000)

07 Volksgezondheid en milieu

7.1 Volksgezondheid

Wat willen we bereiken?

Een Waalrese samenleving die bestaat uit lichamelijk en psychisch zo gezond mogelijke mensen;

- Onze inwoners zijn zich ervan bewust dat ze in de eerste plaats zelf verantwoordelijk zijn voor het op peil houden van hun gezondheid;
- Mensen kunnen achteruitgang van hun gezondheid zelf opvangen omdat ze uit gaan van hun mogelijkheden;
- Mantelzorgondersteuning is op maat;
- Waalre is een dementie-vriendelijke gemeente.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Kennis verspreiden over en het aanleren van gezondheidsvaardigheden;
- Bewustwording bevorderen van het begrip positieve gezondheid waarbij meerdere leefgebieden bijdragen aan zingeving, ook bij (chronische) ziekte.

Jaar 2022

- Aan het door ZonMw gesubsidieerde project *Jong leert oud, oud leert jong: met digitale vaardigheden meer in contact met de omgeving* hebben 150 zeventig plussers deelgenomen. Het project is geëvalueerd en afgerond in juni 2022.
- De lokale coalitie Een tegen Eenzaamheid is samen opgetrokken met als doel eenzaamheid te verminderen in Waalre.
- De kopgroep van het Lokaal Preventieakkoord Gezond Waalre 2021-2023 heeft namens alle partijen uitvoering gegeven aan de ambities en acties waarbij het ondersteuningsbudget van VWS is ingezet.
- De bewustwordingscampagne *Drugs, wat doet het met jou?* is, samen met 38 regiogemeenten, voortgezet in Noordoost- en Zuidoost Brabant.
- De gemeente Waalre is gestart met het bouwen aan een lokaal netwerk om samen de leefomgeving van kinderen en jongeren gezonder te maken (JOGG gemeente).
- Het jaarlijkse onderhoud aan de 10 gemeentelijke AED' s is uitgevoerd.
- Brieven van de gemeente aan de inwoners van Waalre zijn in eenvoudige en heldere taal geschreven op B1 niveau, zodat ze ook begrijpelijk zijn voor laaggeletterden.
- Het Netwerk Dementie Vriendelijke Gemeente is actief vanuit het jaarplan 2022.
- Er is specifieke informatie omtrent dementie beschikbaar via de Geheugenbieb in samenwerking met de Bibliotheek Waalre.
- Er is een Sociale kaart Waalre beschikbaar.
- De bestaande diensten van Goed voor Mekaar Waalre zijn voortgezet en de functie van Goed voor Mekaar als informatiepunt voor informele hulp en vrijwilligerswerk is verder versterkt.
- Er is een besluit genomen over de continuïteit en borging naar de toekomst van Goed voor Mekaar Waalre.
- Er is een goed systeem voor ritplanning voor de dienst begeleid vervoer (AutoMaatje).
- Het Steunpunt Mantelzorg is zichtbaar voor de inwoners van Waalre die als mantelzorger onbetaald en vaak langdurig zorgen voor een naaste.
- Inwoners van 75 jaar en ouder zijn geïnformeerd door de ouderenadviseurs over de thema's wonen, welzijn en zorg vanuit de uitgangspunten van Positieve Gezondheid.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Inwoners zijn bewust dat een gezonde leefstijl bijdraagt aan de kwaliteit van leven.
- Inwoners zijn bewust dat iedereen in Waalre mee moet kunnen doen binnen zijn of haar mogelijkheden vanuit het streven naar een inclusieve samenleving.
- Inwoners helpen elkaar en zijn gemotiveerd om vrijwilligerswerk te doen.
- Met een integrale jeugdgezondheidszorg voor 0 tot 18 jaar blijft alle gezondheidsinformatie bij één organisatie. Er vindt geen dossieroverdracht plaats van jeugdigen en hun ouders. Ouders ervaren minder bureaucratie. Onderwijs en huisartsen kunnen bij één organisatie terecht. De gehele JGZ profiteert van innovatie.
- Kinderopvangcentra hanteren de juiste kwaliteitseisen van de Wet Kinderopvang.

7.2 Riolering

Wat willen we bereiken?

Een goed functionerend rioolstelsel dat zorgt voor bescherming van de volksgezondheid, het milieu en het tegengaan van (grond)wateroverlast. Daarbij wordt rekening gehouden met wetgeving en beleidsvoornemens op diverse niveaus: Europees (Kaderrichtlijn water), landelijk (Waterwet, bestuursakkoord Water), provinciaal (waterhuishoudingsplan) en waterschap.

Kosten besparen door zo efficiënt mogelijk te werken. Dit betekent onder andere in een vroegtijdig stadium samenwerken zowel intern als met andere gemeenten en het waterschap.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Uitvoering geven aan het Gemeentelijk Rioleringsplan 2018-2021; algemeen rioolbeleid, te nemen maatregelen, kosten voor beheer en onderhoud en tarieven en heffingen om maatregelen te bekostigen.
- De gemeente blijft het afvalwater inzamelen en afvoeren. In die gebieden waar een gescheiden rioolstelsel is of wordt aangelegd, wordt op basis van vrijwilligheid zoveel mogelijk particulier oppervlak afgekoppeld.
- Werken aan waterbewustzijn van inwoners en klimaat adaptatie.

Jaar 2022

- Een nieuw gemeentelijk rioleringsplan 2023-2026 is opgesteld .
- Om goed te anticiperen op klimaatverandering (extreme neerslag en extreme hitte) is een Uitvoeringsagenda Klimaat (lijst met acties en planning) opgesteld.
- Een grond- en hemelwaterverordening is opgesteld.
 - In Michiel de Ruyterstraat en omgeving is een gescheiden rioolstelsel en een ondergrondse waterberging/infiltratievoorziening aangelegd
 - In de Eindhovenseweg is een blauwe ader (hoofdafvoer bij hevige regenval), een gescheiden rioolstelsel en een ondergrondse waterberging/infiltratievoorziening aangelegd.
 - Er is een klimaatadaptatieprogramma opgesteld.
- Er is actief gecommuniceerd over nut en noodzaak van afkoppelen hemelwater op particuliere terreinen alsook de daarvoor vanuit de gemeente beschikbare subsidies.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Minder wateroverlast bij hevige buien.
- Het voorkomen van verdroging van de tuinen en openbaar groen.
- Bewoners worden actief betrokken bij het uitvoeren van watergebonden klimaatmaatregelen.

7.3 Afval

Wat willen we bereiken?

Het gemeente breed invoeren van een verdere verduurzaming van de afvalinzameling (service, kosten en milieu) gebaseerd op bronscheiding en draagvlak bij onze inwoners.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Uitvoeren van een (technische) onderzoek naar inzamelvarianten voor verdere verduurzaming van de afvalinzameling (service, kosten, milieu) gebaseerd op bronscheiding.
- Het creëren van draagvlak bij onze inwoners over de verschillende inzamelvarianten door middel van wijkgerichte informatiebijeenkomsten.
- Voorbereiden en gemeente breed uitrollen van de gewijzigde afvalinzameling.

Jaar 2022

- De aanbesteding van het nieuwe afvalinzamelsysteem is doorlopen en een nieuwe afvalinzamelaar is gecontracteerd. De afvalinzameling is voor de komende jaren geborgd.
- Een communicatie- en bewustwordingscampagne over de gewijzigde afvalinzameling voor onze inwoners is uitgevoerd.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Een op bronscheiding gebaseerd nieuw afval inzamelsysteem wordt per 1-1-2023 ingevoerd. Dit resulteert in een voor onze inwoners langjarige, duurzame en gebruiksvriendelijke manier van afval inzamelen.

7.4 Duurzaamheid en Milieu

Wat willen we bereiken?

- Een bijdrage leveren aan het behalen van de klimaatdoelen van Parijs, binnen de schaal en maat van de gemeente Waalre.
- Voortrekkersrol blijven vervullen in de regio op het gebied van duurzame energie en de zorg voor een beter milieu.
- Bij alle opgaven streven naar een duurzame balans tussen de drie P's (ecologische, economische en sociale doelen).
- De duurzaamheidsambities uit het Uitvoeringsprogramma 2018-2022 actualiseren en waarmaken.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Het huidige duurzaamheidsbeleid wordt versterkt voortgezet.
- Analyse uitvoeren van de huidige en toekomstige energievraag (elektriciteit, warmte en transport) en daarbij gepaard gaande uitstoot van CO₂, zowel lokale situatie als op regionaal niveau.
- In beeld brengen van de lokale potentie van zonne-energie, windenergie en geothermie en dit door vertalen in ruimtelijk beleid waarin ook de betrokkenheid van inwoners is geborgd.
- Op basis van energievraag en potentie duurzame energiebronnen bepalen van het ambitieniveau voor de bestuursperiode 2018-2022.
- Opstellen van een geactualiseerd uitvoeringsprogramma Duurzaamheid met energie- en klimaatmaatregelen, projecten en plannen.
- Realiseren van energieprojecten uit het uitvoeringsprogramma Duurzaamheid.
- Opstellen van een duurzaam warmteplan (aardgasarm) samen met stakeholders, waaronder onze inwoners. Dit moet resulteren in een vastgesteld warmteplan uiterlijk in 2021.
- Starten met het uitvoeren van een warmteplan.
- Opstellen van een klimaatbegroting met bijbehorende klimaatverordening, zodat de energietransitie geborgd wordt middels een begrotingscyclus.
- Continueren van de projectleiding en invulling van het regionale project De Groene Zone tot 2020.
- Uitvoeren van diverse specifieke (lopende) opgaven en meer reguliere taken op het gebied van de (traditionele) thema's bodem, geluid en externe veiligheid.
- Borging van duurzaamheid en milieuthema's in de integrale omgevingsvisie.

Jaar 2022

- Het uitvoeringsprogramma transitievisie warmte is opgesteld en de uitvoering is gestart.
- De uitvoering van de Regionale Energiestrategie 1.0 in Waalre is gestart.
- Voor zowel de energietransitie algemeen en de warmtetransitie in het bijzonder zijn voorlichtings- en bewustwordingscampagnes vanuit gemeente gestart of ondersteund en zijn bewonersinitiatieven in deze gestimuleerd.
- De regeling Reductie Energiegebruik Woningen (RREW) is in uitvoering.
- Het Beleid Duurzame Nieuwbouw is geactualiseerd.
- Het Beleid laadinfrastructuur elektrische voertuigen is geactualiseerd en in uitvoering.
- Duurzaamheid en milieuthema's zijn geborgd in de integrale omgevingsvisie.
- De aanleg van zonnepanelen via het regionale zonnepanelenproject De Groene Zone is afgerond. De beheerfase van het project is gestart.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- De bedrijven, instellingen en onze inwoners hebben inzicht in welke concrete maatregelen nodig zijn voor de energietransitie en wat hun rol/bijdrage hierin is. Inwoners, overheid en bedrijven/instellingen zijn zoveel mogelijk samen 'eigenaar' van de energietransitie en van de resultaten die dat oplevert (een duurzame en energiezuinige gebouwde omgeving tegen redelijke kosten).
- Mogelijke invulling van zoekgebieden RES in Waalre wordt samen met inwoners uitgewerkt.
- Inwoners worden in positie gebracht om hun woningen te verduurzamen en aardgasvrij('ready') te maken.

Wat mag het kosten? (bedragen x € 1.000)

	rekening 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025
Lasten volksgezondheid en milieu						
7.1 Volksgezondheid	671	739	786	786	786	786
7.2 Riolering	1.197	1.451	1.298	1.222	1.228	1.224
7.3 Afval	1.419	1.362	1.362	1.388	1.414	1.440
7.4 Milieubeheer	561	870	409	489	489	489
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	104	108	108	108	108	108
	3.952	4.530	3.963	3.993	4.025	4.047
Baten volksgezondheid en milieu						
7.1 Volksgezondheid	-	8	-	-	-	-
7.2 Riolering	1.597	1.615	1.638	1.672	1.721	1.747
7.3 Afval	1.581	1.730	1.766	1.793	1.829	1.862
7.4 Milieubeheer	21	12	12	12	12	12
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	53	45	55	55	55	55
	3.252	3.410	3.471	3.532	3.617	3.676
saldo volksgezondheid en milieu	700	1.120	492	461	408	371

Vergelijking van de begroting 2021 met 2022 (baten en lasten gesaldeerd) en meerjarig levert de volgende verschillen op:

7.1 Volksgezondheid (nadeel € 55.000)

- De salariskosten stijgen door verschuiving van taken en door indexeringen met € 43.000.
- De bijdrage aan de GGD wordt per saldo geïndexeerd met € 13.000.

7.2 Riolering (voordeel € 176.000)

- De rioolheffing is kostendekkend. Voordeel ontstaat doordat BTW ook in rekening mag worden gebracht bij de inwoners via rioolheffing en een verschuiving van kosten van deze post riolering naar storting in de "reserve" riolering.

Toelichting meerjarenramingen:

- De kapitaallasten stijgen als gevolg van afschrijvingen op investeringen.
- De baten stijgen als gevolg van de aansluiting van nieuwe woningen.

7.3 Afval (voordeel € 36.000)

- Door een betere berekening van de overhead dalen de doorberekende overheadkosten met € 20.000.
- De kostenstijging wordt grotendeels veroorzaakt door hogere kosten uitbesteden ophalen en verwerking van afval met € 30.000.
- Stijging van de opbrengsten uit het vermarkten van papier, van € 30.000.
- In 2021 zijn éénmalig twee kredieten opgenomen voor onderzoek varianten afvalinzameling en voor wijkgerichte bijeenkomsten. Samen € 12.000. Deze kosten zijn niet in het tarief voor de afvalstoffenheffing opgenomen.
- Een inhoudelijke toelichting op de kostendekkendheid en de berekening van tarieven afval kunt u terugvinden in de paragraaf A Lokale heffingen.

Toelichting meerjarenramingen:

- De kosten stijgen als gevolg van indexering. De opbrengst stijgen door meer aansluitingen.

7.4 Milieubeheer (voordeel € 461.000)

- Stijging van de kosten voor milieucontroles met € 15.000.
- Vervallen kosten meetnet luchtkwaliteit bespaart € 22.500.
- De lasten dalen als gevolg van kredieten die wel in 2021 voorkomen maar niet in de jaren daarna
 - Eenmalig € 35.000 voor bodemverontreiniging.
 - Eenmalig € 178.000 t.l.v. reserves zie taakveld 0.10 voor warmteplan.
 - Eenmalig € 45.000 t.l.v. reserves zie taakveld 0.10 voor uitvoering regionale energiestrategie.
 - Eenmalig € 196.000 t.l.v. reserves zie taakveld 0.10 voor invoering duurzaamheid.

Toelichting meerjarenramingen:

- Het voornemen is om de nieuwe medewerker duurzaamheid in 2023 aan te nemen om uitvoering te geven aan de ambitie.

7.5 Begraafplaatsen en crematoria (voordeel € 10.000)

- Door we meer rechthebbenden hebben kunnen achterhalen verwachten wij € 10.000 meer inkomsten.
- Lagere kapitaallasten in de meerjarenbegroting door afschrijvingen.

08 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

8.1 Ruimtelijke ordening

Vitaal Dorpshart Aalst (winkelcentrum Den Hof en omgeving)

Wat willen we bereiken?

Samen met ondernemers (winkeliers en eigenaren) en inwoners zorgen voor een toekomstbestendig en vitaal dorps hart Aalst. We streven naar een compact centrum, goed en logisch bereikbaar voor alle modaliteiten, zichtbaar, een levendig hart waar mensen elkaar graag ontmoeten, van een duurzame en hoge kwaliteit voor zowel het vastgoed als de openbare ruimte. Hierbij is er ook aandacht voor de relaties met andere projecten (b.v. op toeristisch recreatief vlak) en de kansen die deze bieden.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- De gebiedsvisie centrum Aalst-Eindhovenseweg wordt uitgewerkt in een Nota van Uitgangspunten (wat willen we?). Vervolgens wordt binnen de in deze Nota vervatte uitgangspunten een aantal uitwerkingsvarianten opgesteld waaruit een keuze wordt gemaakt. Voor de gekozen uitwerkingsvariant wordt daarna een realisatiestrategie (hoe gaan we het doen?) opgesteld. Uiteindelijk leidt dit tot de ontwikkeling van diverse locaties en de herinrichting van de openbare ruimte.
- Ondersteuning van de stichting Bedrijven InvesteringsZone (BIZ) Den Hof bij de uitvoering van haar meerjarig activiteitenplan.

Jaar 2022

- De herinrichting van de openbare ruimte is geheel voorbereid, zodat de uitvoering daarvan in 2023 gestart kan worden.
- Alle panden in het noordelijk poortgebouw zijn in eigendom van de gemeente. Leegstaande panden in het noordelijk poortgebouw zijn beschikbaar gesteld voor initiatieven die de levendigheid in het dorps hart ten goede komen.
- Met eigenaren van bouwvelden en ontwikkellocaties heeft overleg plaatsgevonden en zijn er stappen gemaakt naar realisatie van (woningbouw)ontwikkelingen.
- Samen met ondernemers en pandeigenaren is een eenduidige reclame- en bebordingsstrategie ontwikkeld, is er gestart met de ontwikkeling van terrasbeleid en zijn er afspraken gemaakt over de gezamenlijke ondergrondse inzameling van bedrijfsafval.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Een aantrekkelijk dorps hart in Aalst, waar je kunt winkelen en elkaar ontmoet en diverse activiteiten door het jaar heen worden georganiseerd

Implementatie nieuwe Omgevingswet

Wat willen we bereiken?

De nieuwe Omgevingswet integreert zo'n 26 wetten op het gebied van de fysieke leefomgeving (bouwen, milieu, waterbeheer, ruimtelijke ordening, monumentenzorg en natuur). Als deze nieuwe Omgevingswet in 2022 in werking treedt willen we daar klaar voor zijn; zowel voor wat betreft de organisatie, het beleid, de regels, de processen als de taken en verantwoordelijkheden.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018- 2022

- Aan de hand van het startdocument "Aan de slag met de Omgevingswet in Waalre" en het Stappenplan "Op weg naar de Omgevingswet. Met een stappenplan voor de gemeente Waalre" bereiden we ons de komende jaren gestructureerd en integraal voor op alle veranderingen binnen het ruimtelijk domein die deze nieuwe wet met zich meebrengt.

Jaar 2022

- De ambtelijke organisatie is ingeregeld (werkprocessen e.d.) op de inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 juli 2022
- Op basis van de doelstellingen en ambities uit de eind 2021 vastgestelde Omgevingsvisie zijn een aantal thematische programma's opgesteld (bv voor klimaatadaptatie, geluid, warmtetransitie).
- Er is zorg gedragen voor een initieel Omgevingsplan per 1 juli 2022
- Aan het plan van aanpak om te komen tot een definitief omgevingsplan in 2025 is uitvoering gegeven.
- Over adviesrecht, delegatie en de structuur van het omgevingsplan (meer algemene regels, vergunningsplicht of melding) heeft de gemeenteraad besluiten genomen
- Een aantal verordeningen is aangepast op basis van de nieuwe Omgevingswet
- Een commissie Ruimtelijke Kwaliteit is ingesteld
- Structureel benodigd budget is inzichtelijk gemaakt.

Wat is de impact voor onze inwoners?

De Omgevingswet biedt meer ruimte voor ruimtelijke initiatieven van inwoners, bedrijven en instellingen. Voor iedereen wordt het ook inzichtelijker en voorspelbaarder of een ruimtelijk initiatief kans van slagen heeft, doordat de besluitvorming versneld en verbeterd wordt. Tegelijkertijd blijft de rechtszekerheid en rechtsgelijkheid voor onze inwoners gewaarborgd.

Het gebruiksgemak bij het aanvragen van een omgevingsvergunning neemt toe door het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).

Ontwikkeling Buitengebied

Wat willen we bereiken?

Een bijdrage leveren aan een aantrekkelijk buitengebied voor de eigen inwoners, de regio, en de (agrarische en recreatieve) ondernemers in het gebied met innovatieve gebiedsontwikkeling.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Maatregelen uitvoeren (zoals landschap- en natuurontwikkeling, ontwikkeling landgoederen, ontwikkeling natuurpoort, verdere realisatie Dommelpad) die passen binnen de actuele visies op het buitengebied van Waalre;
- Stimuleren en faciliteren (o.a. procedureel) van particuliere initiatieven die passen in de actuele visies op het buitengebied van Waalre;
- Met onze partners (provincie, Natuurmonumenten, Waterschap) een strategie ontwikkelen hoe de verdere opgave van het NatuurNetwerk Brabant te realiseren;
- Doorontwikkelen studie 'Smart Forest' zoals ontwikkeld door studenten van de Universiteit van Wageningen;

Jaar 2022

- Het natuurherstelproject Greveschutven en omgeving (Achtereind) is afgerond en opgeleverd.
- De natuuraanleg van landgoed Achtervoorde is afgerond.
- Een plan hoe het mobiliteitsvraagstuk (Hutdijk/Sofiastraat) in het bosgebied van Aalst aan te pakken (ontwerp/middelen/vergunningen/tijd) is uitgewerkt.
- In samenspraak met partners is een plan ontwikkeld hoe de wandel/fiets/ruiterpaden én bebording hiervan te verbeteren in het bosgebied van Aalst.
- Ter hoogte van de Achtereindsestraat 10 is een gemeentelijk agrarisch perceeltje in het NatuurNetwerk omgevormd naar natuur.
- Het beoogde recreatieve fietspad over de Beemdstraat/Loondermolenweg is aangelegd.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Het buitengebied van de gemeente Waalre is door de aanleg van nieuwe natuur aantrekkelijker geworden. Niet alleen zijn de natuur- en landschapswaarden toegenomen, ook is er toename in het aspect beleving. Te voet en per fiets is de natuurcompensatie Waalre Noord met zijn Schotse Hooglanders uitstekend te beleven.

Dommeldal de Hogt

Wat willen we bereiken?

Een bijdrage leveren aan een aantrekkelijk gebied voor inwoners, ondernemers en recreanten. Hierbij voldoen aan de doelstellingen van het Rijk en de provincie op het gebied van natuur zoals het vergroten van biodiversiteit en creëren van ecologische verbindingen.

In dit project werkt de gemeente Waalre intensief samen met de gemeente Veldhoven en Eindhoven die op dezelfde manier een deel van hun buitengebied ontwikkelen. Dit is niet alleen een impuls voor Waalre, maar voor de hele regio.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

Op basis van een samenwerkingsovereenkomst met Eindhoven en Veldhoven en o.a. Waterschap De Dommel wordt gewerkt aan het ontwikkelen van het buitengebied door kavelruil en het beschikbaar stellen van de beoogde gronden voor natuurcompensatie, landschap- en natuurontwikkeling. Hierdoor, alsmede door de aanleg van het

Dommelpad, een fiets- en wandel verbinding met Veldhoven en andere wandel- en fietspaden), wordt het toeristisch profiel van de gemeente versterkt

Jaar 2022

- Het beoogde recreatieve fietspad over de Mosbroekseweg is aangelegd.
- Er is invulling gegeven aan de regionale subsidieaanvraag op het vlak van kunst en is een kunstroute aangelegd in het gebied.
- Agrarische percelen in eigendom van Natuurmonumenten en Brabant Water gelegen in het NatuurNetwerk zijn omgevormd naar natuur.
- Waar mogelijk zijn nieuwe percelen in het NatuurNetwerk verworven;

Wat is de impact voor onze inwoners?

Onze inwoner profiteert van deze veelal groene ontwikkelingen. Het buitengebied wordt aantrekkelijker voor recreatie en natuurbeleving. Omdat deze gelegen zijn op korte afstand van de bebouwde kom kunnen veel inwoners dit beleven.

Centrumontwikkeling Waalre-dorp

Wat willen we bereiken?

We willen het centrum verlevendigen, het winkelcentrum versterken, de ruimtelijke kwaliteit van het gebied vergroten en ruimte bieden aan evenementen en nieuwe initiatieven (onder meer op het gebied van recreatie en toerisme).

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- We blijven, mede op basis van de notities "Waalre natuurlijk bijzonder" en "Samen aan de slag" verdere invulling geven aan de centrumontwikkeling.
- Particuliere initiatieven die passen binnen de uitgangspunten van de Centrumvisie Waalre-dorp worden gestimuleerd en gefaciliteerd. Denk hierbij aan hoogwaardige horeca, cultuur en evenementen, detailhandel speciaalzaken, etc.;
- Ruimtelijke kaders opstellen voor de toekomstige invulling van de locaties van het voormalig tankstation aan de Willibrorduslaan op de kop van winkelcentrum De Bus en driehoek Willibrorduslaan-Blokvenlaan-Wollenbergstraat;

Jaar 2022

- De herinrichting van de Driehoek, de Willibrorduslaan tot aan de Markt en eventueel de BUS is voorbereid voor besluitvorming

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Het centrum van Waalre-dorp wordt verder ontwikkeld als gezellig dorpshart dat ruimte biedt voor een verscheidenheid aan functies voor de inwoners van Waalre en bezoekers van buiten. De Markt neemt hierin een centrale plaats in met haar groene ruimte, horecavoorzieningen en evenementen.

Herontwikkeling 't Hazzo en omgeving

Wat willen we bereiken?

Een integrale herontwikkeling (wonen, sporten, ontmoeten) van de omgeving van sporthal 't Hazzo op basis van de in april 2017 vastgestelde visie voor dit gebied.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Realiseren van de sloop van het gemeenschapshuis en de bouw van een nieuwe kantine/ ontmoetingsruimte;
- Het uitwerken van de stedenbouwkundige plannen en een bestemmingsplan voor de herontwikkeling van het gemeentelijk deel van het gebied;
- Samen met de eigenaren en/of ontwikkelende partijen in het overige gebied waarop de gebiedsvisie betrekking heeft, komen tot afspraken met betrekking tot de invulling van het gebied, een uitgewerkt stedenbouwkundigplan en beeldkwaliteitsplan en doorvertaling hiervan in een bestemmingsplan.

Jaar 2022

- De nieuwe kantine / ontmoetingsruimte, de ombouw van 't Hazzo tot duurzame accommodatie voor sport en ontmoeten, is eind 2021 afgerond.
- De realisatie van 27 sociale huurwoningen is 1 juli 2021 gestart en wordt medio 2022 afgerond. Daarna volgt de (her-)inrichting van het bestaande en toekomstige openbaar gebied.
- Over de ontwikkeling op de, deels particuliere, gronden aan de zuidzijde van 't Hazzo is overeenstemming bereikt. De herziening van het bestemmingsplan is voorzien voor de tweede helft van 2021.
- In het gebied de Keizer zijn 33 grondgebonden woningen gebouwd en opgeleverd
- In plandeel Ligtfoot is bestaande bedrijfsbebouwing gesloopt en zijn 13 grondgebonden woningen en 13 appartementen in aanbouw genomen. Oplevering is naar verwachting Q1 2023.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- In goed overleg en afstemming met omwonenden en andere inwoners is het voormalig gemeenschapshuis 't Hazzo omgevormd tot een duurzame accommodatie waar de inwoners elkaar in een duurzaam gebouw, gelegen in een groene omgeving, kunnen ontmoeten. Het rommelig ogende, gemengde gebied wordt in de lijn van de gebiedsvisie omgevormd tot een groen en aantrekkelijk woongebied.
- De verschillende woningbouwprojecten in de directe omgeving van 't Hazzo bieden ruimte aan 75 tot 100 woningen in verschillende categorieën en voor diverse doelgroepen.

8.3 Wonen en Bouwen

Wonen

Wat willen we bereiken?

Waalre heeft de ambitie om de meest aantrekkelijke woongemeente van Brabant te zijn en te blijven. De bouw van nieuwe woningen sluit aan op de behoefte en wensen van onze inwoners alsook die van de regio. Hierbij is speciale aandacht voor betaalbare en

geschikte woonruimte voor middeninkomens, starters, jonge gezinnen, senioren, mensen met een beperking en statushouders.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Voortzetten van de intensieve regionale samenwerking binnen het Stedelijk Gebied Eindhoven op het thema 'Wonen'.
- Opstellen van een Visie op Goed Wonen in 2019, gevolgd door een Woonnotitie. In de Woonnotitie zullen de uitgangspunten uit de Visie op Goed Wonen in concrete afspraken, acties en instrumentarium worden vertaald.
- Jaarlijks actualiseren (en eventueel bijstellen) van plannen op sub-regionaal niveau (opgenomen in convenant Stedelijk Gebied).
- Realisatie van het gemeentelijk woningbouwprogramma binnen de kaders van de nieuw op te stellen Woonvisie op diverse locaties zoals Waalre Noord (diverse fasen), Brabantiairrein, 't Hazzo en omgeving, Molenstraat-Dreefstraat (zie paragraaf Grondbeleid voor een uitgebreidere toelichting)

Jaar 2022

- De Visie op Goed Wonen (2019) en de Woonnotitie (2020) zijn vastgesteld, hierin is het woonbeleid voor de korte en middellange termijn aangegeven. In 2021 zijn de actiepunten uit de Woonnotitie uitgewerkt.
- Op basis van de Woonnotitie zijn prestatieafspraken gemaakt met de woningcorporaties en huurdersverenigingen.
- Er zijn plannen ontwikkeld om de betaalbare woningvoorraad te vergroten.
- De voorgenomen woningbouw op diverse locaties is volgens planning opgestart, in aanbouw genomen dan wel opgeleverd:
 - Waalre Noord, deel De Bleek 1 (CPO project): nieuw bestemmingsplan is vastgesteld.
 - Waalre Noord: deel Heistraat noord, fase 2: bouw woontorentje met 5 appartementen is gestart;
 - Waalre Noord: deel De Boslaantjes (fase Heistraat zuid 1): De woningbouw is opgeleverd, woonrijp maken is gestart;
 - Waalre Noord: deel Heijde Park (fase Heistraat zuid 2): op basis van het door de raad vastgestelde stedenbouwkundig plan is de procedure voor vaststelling van het bestemmingsplan doorlopen;
 - Waalre-Noord, fase 3: de planontwikkeling voor deze laatste fase van Waalre-noord (gebied ten westen van OLV-dijk) is gestart in samenwerking met betrokken ontwikkelaars/grondeigenaren;
 - Trolliuslaan: zie 'Herontwikkeling 't Hazzo en omgeving';
 - Aalsterhof: nieuwbouw Den Hof 146 (voorheen Blokker) met commerciële plint en vijf appartementen is opgeleverd;
 - Brabantiairrein: plan fase 3 (Brabantiapark) is ontwikkeld en de procedure voor een nieuw bestemmingsplan is gestart;
 - Molenstraat/Dreefstraat: fasegewijze oplevering vrijstaande woningen en start bouw 6 rijwoningen;
 - Bergstaete: bouw appartementen is gestart;
 - Locatie Ligtfoot Aalst : zie 'Herontwikkeling 't Hazzo en omgeving';
 - Uitvoering aan de visie de Pracht en omgeving: Het zuidelijke deel aan de Frederik Hendrikstraat is uitgewerkt in een bouwplan en de procedures voor vergunningverlening zijn gestart. Voor het noordelijke deel zijn de scenario's voor

- een toekomstbestendige invulling van de Pracht en opwaardering van de openbare ruimte onderzocht en heeft de raad een besluit genomen;
- Meester Slootsweg: er zijn 30 tijdelijke eenheden geplaatst door 'thuis;
- Klooster: de huurappartementen zijn opgeleverd;
- Winkelcentrum Voldijn: vergunningverlening voor 50 appartementen is gestart;
- Aalstermolen: het bestemmingsplan is vastgesteld en de procedure voor vergunningverlening voor het bouwplan voor kleine woningen rondom de molen is gestart.
- In overleg met betrokken partijen is een duidelijk en realistisch toekomstperspectief (incl. stedenbouwkundige uitwerking) voor het verpleegtehuis 't Laar, inclusief aanliggende woonblokken, opgesteld. Het onderzoek naar de Slimme Wijk in de Voldijn bij 't Laar is in uitvoering.
- Samen met de woningcorporaties, de Stichting Steunpunt Vluchtelingen Waalre en het CMD is de taakstelling voor huisvesting statushouders ingevuld.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Mede door de samenwerking in het Stedelijk Gebied Eindhoven is het mogelijk om meer woningen te bouwen dan de behoefte van de eigen inwoners aangeeft. Hierdoor zijn de keuzemogelijkheden voor inwoners vergroot om hun woonwens te realiseren. De omvang van de betaalbare (sociale) woningvoorraad neemt toe, waardoor ook in dit segment meer keuzemogelijkheden zijn voor inwoners.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH)

Wat willen we bereiken?

Periode 2018-2022

- Het op een adequate, doelmatige en kwalitatief hoogwaardige wijze uitvoeren van taken op het gebied van Vergunningverlening, Toezicht & Handhaving (VTH), in samenwerking met de omgevingsdienst, buurgemeenten of andere partners.
- Een betrouwbare en voorspelbare dienstverlening aan inwoners, verenigingen en bedrijven op het gebied van Vergunningverlening Toezicht & Handhaving te verlenen.

Wat gaan we er voor doen?

2022

- Het beleidsplan leefomgeving; Vergunningen Toezicht en Handhaving is geactualiseerd en aangepast aan de Omgevingswet.
- Het beleidsplan Leefomgeving is vertaald naar een uitvoeringsprogramma.
- In het jaarverslag VTH is geëvalueerd of de geplande beleidsdoelen zijn behaald.
- De VTH-processen zijn aangepast en opnieuw ingericht op basis van de nieuwe Omgevingswet die per 1 juli 2022 inwerking treedt.
- Private kwaliteitsborging is geïmplementeerd in het VTH-proces.
- Omgevingstafel is vormgegeven en in het VTH-proces geïmplementeerd.
- Commissie Ruimte is vormgegeven en in het VTH-proces geïmplementeerd.
- Per 1 juli 2022 lopen alle processen voor vergunningverlening via het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).
- Samenwerkingsafspraken met onze ketenpartners (zoals Omgevingsdienst, Waterschap, Provincie, Veiligheidsregio e.d.) zijn aangepast aan de nieuwe Omgevingswet.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Een betrouwbare en voorspelbare dienstverlening aan inwoners, verenigingen en bedrijven op het gebied van Vergunningverlening Toezicht & Handhaving.
- De Omgevingswet biedt na implementatie per 1 januari 2022 meer ruimte voor ruimtelijke initiatieven van inwoners. Voor inwoners wordt het inzichtelijker en voorspelbaarder of een ruimtelijk initiatief kans van slagen heeft, doordat de besluitvorming wordt versneld en verbeterd. Het gebruiksgemak bij het aanvragen van een omgevingsvergunning neemt toe door de veranderde werkprocessen en de aansluiting op het DSO.

Wat mag het kosten? (bedragen x € 1.000)

	rekening 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025
Lasten ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing						
8.1 Ruimtelijke ordening	785	1.694	690	750	750	690
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	2.902	3.792	531	531	531	531
8.3 Wonen en bouwen	1.029	1.028	1.014	1.014	1.014	1.014
	4.716	6.514	2.235	2.295	2.295	2.235
Baten ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing						
8.1 Ruimtelijke ordening	174	443	-	-	-	-
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	3.299	3.792	531	531	531	531
8.3 Wonen en bouwen	1.069	804	704	704	704	704
	4.542	5.039	1.235	1.235	1.235	1.235
saldo ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	174	1.475	1.000	1.060	1.060	1.000

Vergelijking van de begroting 2021 met 2022 (baten en lasten gesaldeerd) en meerjarig levert de volgende verschillen op:

8.1 Ruimtelijke ordening (voordeel € 561.000)

- In 2021 zijn er verschillende eenmalige kredieten en budgetten t.l.v. deze functie die in 2022 niet meer voorkomen. Dit levert een voordeel van € 1.050.000 op in 2022
 - Voorbereiding Pracht e.o. € 15.000
 - Implementatie omgevingswet € 202.000
 - Dommeldal de Hogt € 30.000
 - Werklocaties € 64.000
 - Beeldkwaliteitsplannen centrumgebieden € 20.000
 - Kavelruil DDH € 6.000
 - Bijdragen natuurproject € 48.000
 - Vervolgfase fietspaden recreatief € 460.000
 - Aanleg kunstroutenetwerk € 155.000
 - Tijdelijke eenheden Mr. Slootsweg € 50.000
- De salariskosten stijgen door indexeringen en verschuiving van grondexploitaties naar ruimtelijke ordening met € 102.000
- In 2021 werd er tlv dit taakveld (gedekt door reserves) een bijdrage gedaan voor de grondexploitatie Trolliuslaan van € 60.000, welke in 2022 niet geraamd is (voordeel)
- De kadastrale kosten stijgen in 2022 met € 5.000 als gevolg van indexeringen (nadeel)
- In 2021 zijn er voor € 5.000 fondsbijdragen en € 48.000 inkomsten natuurcompensatie ontvangen, die in 2022 niet meer geraamd zijn (nadeel)

- In 2021 zijn bijdragen ontvangen voor projecten voor een bedrag van € 390.000, welke in 2022 niet meer geraamd zijn (nadeel):
 - Vervolg recreatieve fietspaden € 230.000
 - Aanleg kunstroutenetwerk € 110.000
 - Tijdelijke eenheden Mr. Slootsweg € 50.000

Toelichting meerjarenramingen:

- In 2023 en 2024 wordt een bijdrage van € 60.000 geraamd voor het krediet implementatie omgevingswet

8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)

- De grondexploitatie wordt budgettair neutraal in de begroting opgenomen. Zie voor toelichting op de grondexploitaties de paragraaf Grondbeleid.

8.3 Wonen en bouwen (nadeel € 86.000)

- Salariskosten dalen met € 20.000 door geraamde invulling met vast personeel i.p.v. inhuur
- De te ontvangen leges voor omgevingsvergunningen zijn in 2021 eenmalig verhoogd met € 100.000. In 2022 is dit niet het geval, een nadeel van € 100.000
- De kosten voor welstandstoezicht stijgen met € 6.000 als gevolg van indexeringen

Beleidsindicatoren

Gemeenten zijn verplicht een uniforme set beleidsindicatoren op te nemen in hun begroting en jaarverslag. De set behandelt een breed spectrum van onderwerpen, van misdrijven en afval tot bijstandsuitkeringen en nieuwbouwwoningen. Doordat elke gemeente verplicht is deze set op te nemen, krijgt de lezer inzicht in de beleidsresultaten van de gemeente en kan deze vergelijken met andere gemeenten (bron: waarstaatjegemeente.nl)

Voor het jaar 2020/2021 zijn een aantal indicatoren nog niet bekend doordat de bronhouder (nog) geen onderzoek heeft verricht en/of gepubliceerd. De betreffende cellen zijn dan leeg gelaten.

Beleidsindicatoren gemeente Waalre

Beleidsindicatoren			Gemeente / referent	2020	2021	2022	Bron
Nr	Indicator	Omschrijving					
1	Formatie	Het aantal fte per 1.000 inwoners	Waalre	6,25	6,28	6,28	Eigen gegevens
			Gelijke gemeenten	n.b.	n.b.	n.b.	
2	Bezetting	Het aantal fte per 1.000 inwoners	Waalre	5,68	5,21	5,79	Eigen gegevens en Pers. Monitor AO fonds gemeenten 2020
			Landelijk	6,9	n.n.b.	n.n.b.	
3	Apparaatskosten	Middelen voor personeel, huisvesting, materieel, automatisering e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken.	Waalre	538	529	603	Eigen gegevens
			Landelijk	-	-	-	
4	% externe inhuur	Kosten externe Inhuur als % van totale loonsom	Waalre	20	13,04	12,15	Eigen gegevens en Pers. monitor AO fonds gemeenten 2020
			Gelijke gemeenten	18	19	n.n.b.	
5	Overhead	Het % overhead kosten ten opzichte van de totale lasten	Waalre	13,39	15,29	16,82	Eigen gegevens
			Landelijk	-	-	-	
Beleidsindicatoren			Gemeente / referent	2018	2019	2020	Bron
6	Verwijzingen Halt	Het aantal verwijzingen naar Halt, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 12-17 jaar	Waalre	13	12	7	Stichting Halt 2020
			Landelijk	12	13	11	

Beleidsindicatoren Nr	Indicator	Omschrijving	Gemeente / referent	2018	2019	2020	Bron
7	Winkeldiefstallen	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners	Waalre	0,9	1,2		CBS – Geregistreerde criminaliteit & diefstallen 2019
			Landelijk	2,2	2,3		
8	Geweldsmisdrijven	Het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	Waalre	2,3	2,0	2,0	CBS – Geregistreerde criminaliteit & diefstallen 2020
			Landelijk	4,8	4,8	4,6	
9	Diefstallen uit woning	Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners	Waalre	2,9	2,6		CBS – Geregistreerde criminaliteit & diefstallen 2019
			Landelijk	2,5	2,3		
10	Vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte	Het aantal vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners	Waalre	2,9	2,3	4,0	CBS – Geregistreerde criminaliteit & diefstallen 2020
			Landelijk	5,4	5,9	6,2	
11	Functiemenging	de verhouding tussen banen en woningen. 0 % is alleen wonen, 100 % alleen werken	Waalre	39,1	39,4	38,9	CBS BAG/LISA 2020
			Landelijk	52,9	53,3	53,2	
12	Vestigingen van bedrijven	Het aantal vestigingen (incl. ZZP-ers) per 1.000 inwoners van 15 – 64 jaar	Waalre	164,5	169,1	172,7	LISA 2020
			Landelijk	145,3	151,3	158,4	
13	Absoluut verzuim per 1.000 leerlingen	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school	Waalre	0,0	1,9		DUO/Ingrado 2019
			Landelijk	1,9	2,4		
14	Relatief verzuim per 1.000 leerlingen	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is	Waalre	9	4		DUO/Ingrado 2019
			Landelijk	23	26		

Beleidsindicatoren Nr	Indicator	Omschrijving	Gemeente / referent	2018	2019	2020	Bron
15	Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %	Het % van het totaal aantal leerlingen (12-23 jaar) dat voortijdig, d.w.z. zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat	Waalre	1,1	1,2	1,3	DUO/Ingrado 2020
			Landelijk	1,9	2,0	1,7	
16	Niet wekelijkse sporters	Het percentage inwoners vanaf 19 jaar dat niet wekelijks sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners vanaf 19 jaar	Waalre				Gezondheids-enquête (CBS, RIVM) 2016
			Landelijk				
17	Banen per 1.000 inw 15-64jr	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	Waalre	477,6	483,8	476,6	CBS/LISA 2020
			Landelijk	777,4	793,9	795,9	
18	Jongeren met delict voor rechter	Het % jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter verscheen	Waalre	1	1		CBS Jeugd 2019
			Landelijk	1	1		
19	% kinderen in uitkeringsgezin	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen	Waalre	3	4		CBS Jeugd 2019
			Landelijk	7	6		
20	Netto arbeidsparticipatie	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	Waalre	68,4	71,5	69,8	CBS - Arbeidsdeelname 2020
			Landelijk	67,8	68,8	68,4	
21	% werkloze jongeren	Het percentage werkloze jongeren (16-22 jaar)	Waalre	0	0		CBS Jeugd 2019
			Landelijk	2	2		
22	Bijstandsuitkeringen	Het aantal personen met een bijstandsuitkering (18 jaar en ouder), per 10.000 inwoners	Waalre	206,5	189,6	252,1	CBS - Participatie Wet 2020
			Landelijk	401,1	381,7	459,7	

Beleidsindicatoren			Gemeente / referent	2018	2019	2020	Bron
Nr	Indicator	Omschrijving					
23	Lopende re-integratievoorzieningen	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	Waalre	59,1	117,3	125,4	CBS - Participatie Wet 2020
			Landelijk	305,2	207,0	202,0	
24	Jongeren met jeugdhulp tot 18 jaar	Het % jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp t.o.v. alle jongeren tot 18 jaar	Waalre	11,7	11,7	10,4	CBS Jeugd 2020
			Landelijk	11,8	12,3	11,9	
25	Jongeren (tot 18 jaar) met jeugdbescherming	Het % jongeren tot 18 jaar met jeugdbeschermingsmaatregel t.o.v. alle jongeren tot 18 jaar	Waalre	1,0	0,8	1,0	CBS Jeugd 2020
			Landelijk	1,2	1,2	1,2	
26	Jongeren (t/m 23 jaar) met jeugdreclassering	Het percentage jongeren (12-23 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel t.o.v. alle jongeren (12-23 jaar)	Waalre	0	0	0	CBS Jeugd 2020
			Landelijk	0,4	0,4	0,4	
27	Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	Het aantal verstrekkingen specialistische ondersteuning in kader van Wmo v.a. 2018 per 10.000 inwoners	Waalre	270	320	420	CBS Monitor Sociaal Domein WMO 2020
			Landelijk	640	680	700	
28	Huishoudelijk restafval	Hoeveelheid restafval per inwoner per jaar	Waalre	129	128		CBS – Statistiek Huishoudelijk afval 2019
			Landelijk	171	161		

Beleidsindicatoren Nr	Indicator	Omschrijving	Gemeente / referent	2018	2019	2020	Bron
29	Hernieuwbare elektriciteit	Het % elektriciteit opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa t.o.v. totale verbruik	Waalre	6,1	10,0		Rijkswaterstaat Klimaatmonitor 2019
			Landelijk	17,6	20,1		
30	WOZ-waarde woningen (€ x 1.000)	De gemiddelde WOZ-waarde	Waalre	316	335	356	CBS WOZ 2020
			Landelijk	230	248	270	
31	Nieuwbouw woningen	Het aantal nieuwbouw woningen per 1.000 woningen	Waalre	4,6	19,9	5,8	BAG/ABF 2020
			Landelijk	8,6	9,2	8,9	
32	Demografische druk	De som van het aantal personen van 0-20 en van 65 jaar en ouder i.r.t. aantal personen van 20 – 65 jaar (%)	Waalre	88,4	88,1	87,7	CBS – Bevolkingsstatistiek 2021
			Landelijk	69,6	69,8	70,0	
33	Woonlasten (€) 1-persoons huishouden	Gemiddeld totaalbedrag woonlasten voor 1-persoons huishouden	Waalre	679	697	733	COELO 2021
			Landelijk	651	665	700	
34	Woonlasten (€) meer-persoons huishouden	Gemiddeld totaalbedrag woonlasten voor meer-persoons huishouden	Waalre	757	781	819	COELO 2021
			Landelijk	721	735	773	
35	Melding kindermishandeling	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat bij de Bureaus Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) is gemeld	Waalre				Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel 2015
			Landelijk				

Deel 2: Paragrafen

Paragraaf A Lokale heffingen

Waar gaat de paragraaf over?

In deze paragraaf wordt het beleid van de belangrijkste gemeentelijke belastingen beschreven. De gemeente is autonoom in het bepalen van de hoogte en de besteding van de opbrengst van de gemeentelijke belastingen. In de Gemeentewet en in enkele bijzondere wetten is geregeld welke heffingen de gemeente aan haar inwoners en bedrijven mag opleggen. De gemeenteraad bepaalt welke van de toegestane heffingen we als gemeente ook daadwerkelijk heffen. Alle gemeenten heffen de onroerende zaakbelastingen (OZB). Bij de verdeling van het Gemeentefonds wordt er namelijk van uitgegaan dat een deel van de gemeentelijke uitgaven wordt bekostigd uit de OZB.

Belastingbeleid gemeente Waalre

Gemeente Waalre heeft gekozen voor een duidelijk, plaatselijk belastingpakket dat in hoofdzaak bestaat uit de algemene bijdragebelasting OZB en de retributies afvalstoffenheffing en rioolheffing. Dit pakket bevordert een evenwichtige belastingdruk in de gemeente en beperkt de uitvoeringslasten. Door het voeren van een stringent begrotingsbeleid probeert gemeente Waalre de verhoging van de OZB zoveel mogelijk te beperken. Gemeente Waalre kent een aantal in de Gemeentewet toegestane belastingen en heffingen. Deze belastingen zijn gelegitimeerd in belastingverordeningen, die door de gemeenteraad zijn vastgesteld. Een onderscheid kan worden gemaakt tussen belastingen en retributies.

Belastingen

Belastingen zijn heffingen waarvan het gebruik van de opbrengst vrij is, de zogenaamde algemene bijdragebelastingen. De gemeente hoeft geen direct aanwijsbare tegenprestatie te leveren. Tot deze groep behoren de onroerende zaakbelastingen, de precariobelasting en de toeristenbelasting. De gemeenteraad is vrij om de hoogte van de tarieven te bepalen.

Retributies

Retributies zijn heffingen waarbij de opbrengst niet boven de uitgaven van een specifieke dienst mag uitkomen. Tot de retributies behoren de afvalstoffenheffing, de rioolheffing, de leges, het marktgeld en grafrechten.

Vanaf de begroting 2017 is het volgens de BBV verplicht om in deze paragraaf uiteen te zetten hoe er bij de berekening van tarieven van heffingen voor wordt gezorgd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd.

WOZ, Onroerende zaakbelastingen (Ozb), heffingen en leges

Hertaxatie waardepeildatum 1-1-2021 Wet waardering onroerende zaken (WOZ)

Jaarlijks worden WOZ-beschikkingen met een nieuwe waarde naar de inwoners gezonden. De hertaxatie voor het belastingjaar 2022 vindt plaats op basis van de waardepeildatum 1 januari 2021. De Wet WOZ schrijft namelijk voor dat gemeenten een

waarde vaststellen zoals die gold op 1 januari van één jaar eerder. De gemeente heeft zodoende de tijd om marktcijfers (verkopen, huurprijzen enzovoorts) die in de loop van het jaar gerealiseerd worden te analyseren en een reële schatting te doen van de marktsituatie op de waarde-peildatum. De Wet WOZ wordt voor de inwoner steeds belangrijker. De door de gemeente vastgestelde WOZ-waarde wordt voor steeds meer belastingen gebruikt (bijvoorbeeld waterschapslasten en erfbelasting). Inwoners en bedrijven kunnen tegen de WOZ-waarde bezwaar maken en/of beroep instellen bij de rechter.

Onroerende zaakbelastingen (Ozb)

Onder de naam 'onroerende zaakbelastingen' worden directe belastingen geheven over binnen de gemeente gelegen onroerende zaken:

- een gebruikersbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar een onroerende zaak, zijnde een niet-woning, gebruikt op grond van eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht.
- een eigenarenbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar van een onroerende zaak het genot heeft op grond van eigendom, bezit of beperkt recht.

De heffingsmaatstaf voor de OZB is de vastgestelde waarde van een onroerende zaak. Deze waarde wordt vastgesteld op grond van de Wet Waardering Onroerende Zaken (Wet WOZ). De raming van de opbrengst OZB is voor 2022 aangepast met een indexering van 1,7 % (conform Centraal Bureau voor de Statistiek, ConsumentenPrijsIndex) plus een raming van de nieuwbouw voor het jaar 2022. Voor de jaren 2022 en verder is ook gerekend met een indexering van 1,7%. Naast de gebruikelijke indexering is ook gerekend met een extra verhoging van de OZB voor het jaar 2022 met 1,5% (eenmalig, bovenop de gebruikelijke indexering van 1,7% per jaar) en voor het jaar 2023 met 12% (eenmalig, bovenop de gebruikelijke indexering van 1,7% per jaar + de 1,5% verhoging voor 2022).

Geraamde opbrengst OZB

opbrengsten OZB	jaarrekening 2019	Jaarrekening 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025
Woningen: eigendom	2.872.000	3.100.000	3.173.000	3.307.000	3.821.000	3.954.000	4.120.000
Niet woningen: eigendom	386.000	415.000	413.000	427.000	487.000	496.000	505.000
Niet woningen: gebruiker	254.000	285.000	287.000	297.000	339.000	346.000	353.000
TOTAAL	3.512.000	3.800.000	3.873.000	4.031.000	4.647.000	4.796.000	4.978.000

Afvalstoffenheffing

Afvalstoffenheffing wordt geheven van degene die in de gemeente feitelijk gebruik maakt van een perceel, waarbij een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt, zoals is vermeld in de Wet milieubeheer. Wettelijk mag de afvalstoffenheffing niet meer dan kostendekkend zijn. Er gelden afzonderlijke tarieven voor eenpersoonshuishoudens en meerpersoonshuishoudens. De tarieven kunnen jaarlijks worden aangepast aan de kosten voor de afvalverwerking en andere uitgaven voor de afvalstoffentaak.

In 2022 worden de volgende kosten geraamd voor de inzameling en verwerking van huishoudelijk afval, welke dus toegerekend moeten worden aan de afvalstoffenheffing:

Vuil verwijderen langs wegen	€	77.000
Directe personele kosten	€	73.000
Overhead	€	96.000
Inzamelen huisvuil	€	1.193.000
Uitgaven kwijtschelding	€	32.000
Bestrijding overlast honden	€	21.000
Opbrengst inzamelen huisvuil	€	-245.000
BTW	€	271.000
Totaal	€	1.518.000

Tegenover deze kosten staan de volgende opbrengsten:

2.338 eenpersoonshuishoudens x	€ 134,- =	313.292,-
5.390 meerpersoonshuishoudens x	€ 224,- =	<u>1.207.360,-</u>
Totaal opbrengst:		€ 1.520.652,-

De hier genoemde tarieven zijn voor 2022 en zijn kostendekkend. Ze stijgen niet ten opzichte van de tarieven 2021.

De tarieven afvalstoffenheffing ontwikkelen zich van 2022 -2025 als volgt:

afvalstoffenheffing	jaarrekening 2019	jaarrekening 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025
totaal kosten	1.415.000	1.574.000	1.515.000	1.518.000	1.549.000	1.581.000	1.612.000
tarieven							
eenpersoons	126	130	134	134	134	134	134
meerpersoons	210	216	224	224	224	224	224
totaal opbrengsten	1.395.000	1.431.000	1.513.000	1.520.000	1.549.000	1.584.000	1.617.000
kostendekkendheid	98,59%	90,91%	99,87%	100,13%	100,00%	100,19%	100,31%

De begrote bedragen voor afvalinzameling zijn gebaseerd op de continuering van het huidige afvalinzamelsysteem. In 2021 wordt variantenonderzoek verricht om te komen tot een nieuwe vorm van duurzame afvalinzameling, welke eind 2021 aan de Raad wordt aangeboden voor besluitvorming.

Rioolheffing

De rioolheffing wordt geheven van de eigenaar van een object, dat op 1 januari is aangesloten op de riolering. De rioolheffing is gebaseerd op het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP 2018-2022). De gemeente mag geen winst op de rioolheffing maken.

Tarieven en kostendekkendheid riolering	jaarrekening 2019	jaarrekening 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023	begroting 2024	begroting 2025
heffing per aansluiting	€ 198	€ 198	€ 198	€ 198	€ 198	€ 198	€ 198
opbrengst	1.576.000	1.597.000	1.610.136	1.638.000	1.672.000	1.721.000	1.747.000
(toegerekende) kosten begrotingsjaar	873.000	934.000	1.032.160	1.203.000	1.174.000	1.201.000	1.212.000
Storting in voorziening riolering	703.000	409.000	327.976	287.000	235.000	221.000	206.000
Storting in reserve riolering	-	254.000	250.000	148.000	263.000	299.000	329.000
kostendekkende tarieven	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

In 2022 worden, exclusief de vereiste storting in de voorziening en in de reserve t.b.v. het GRP de volgende kosten toegerekend:

Pompen en riolen	€	694.000
Huisaansluitingen	€	5.000
Rioolontstoppingen	€	85.000
Waterlossingen en sloten	€	33.000
Directe personele kosten	€	99.000
Overhead	€	128.000
BTW	€	159.000
Totaal	€	1.203.000

Het beleid van de gemeente is dat de taak riolering kostendekkend is. In januari 2018 is een verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP) vastgesteld. Hierin zijn de tarieven rioolheffing opgenomen voor een periode van 5 jaar, 2018 t/m 2022. De tarieven zijn vastgesteld op € 198,- per aansluiting.

In de Tweede Kamer der Staten-Generaal is in 2017 een motie ingebracht waarin wordt gesteld dat de rioolheffing alleen bij de gebruiker in rekening mag gebracht. Het differentiëren van het tarief voor de rioolheffing heeft echter het meeste effect als de eigenaar van het onroerend goed wordt belast.

Leges

Onder de naam leges wordt een aantal verschillende rechten geheven voor door de gemeente, of uit naam van de gemeente verstrekte diensten. Dit kan bijvoorbeeld het verstrekken van een document zijn zoals een rijbewijs, paspoort of trouwboekje of het verstrekken van een vergunning. Waalre streeft zoveel mogelijk naar kostendekkende tarieven voor administratieve diensten. Elk jaar worden de tarieven opnieuw beoordeeld, aangepast aan wettelijke tarieven en geïndexeerd (1,7% cf. raming CPB voor 2022). De diensten en bijbehorende tarieven voor 2022 worden opgenomen in de door de raad in december 2021 vast te stellen legesverordening 2022.

De lasten zoals deze in de begroting zijn opgenomen zijn niet altijd voor 100% toerekenbaar. Een deel van de kosten kan niet direct in verband gebracht worden met de uitgevoerde dienst.

Titel 1 Algemene dienstverlening		Taakveld	Overhead	Totale Kosten	Totale Opbrengsten	Kostendekking	
hoofdstuk	3	Burgerlijke stand	€ 27.718	€ 9.473	€ 37.191	€ 25.398	68,29%
hoofdstuk	4	Verstrekingen uit de Basisregistratie Personen (BRP)	€ 2.719	€ 1.922	€ 4.641	€ 3.553	76,56%
hoofdstuk	5	Identiteitsbewijzen, reisdocumenten, rijbewijzen etc.	€ 101.230	€ 34.407	€ 135.637	€ 122.001	89,95%
hoofdstuk	8	Overige stukken	€ 3.647	€ 2.576	€ 6.223	€ 3.112	50,01%
Kostendekking Titel 1			€ 135.314	€ 48.378	€ 183.692	€ 154.064	83,87%

Bij titel 1 is weinig ruimte om de tarieven te verhogen omdat de opbrengsten voornamelijk veroorzaakt worden door paspoorten en rijbewijzen. Deze tarieven zijn momenteel gelijk aan de wettelijk maximaal toegestane hoogte.

Titel 2 Fysieke leefomgeving / omgevingsvergunning		Kosten	Opbrengsten	Kostendekking	
hoofdstuk	2	Vooroverleg/beoordeling conceptaanvraag	€ 6.502	€ 2.288	35,19%
hoofdstuk	3	Omgevingsvergunning	€ 888.446	€ 698.812	78,66%
hoofdstuk	6	Wijziging omgevingsvergunning als gevolg van wijziging project	€ 520	€ 900	173,08%
Kostendekking Titel 2			€ 895.468	€ 702.000	78,39%

De lasten zoals deze in de begroting zijn opgenomen zijn niet altijd voor 100% toerekenbaar. Een deel van de kosten kan niet direct in verband gebracht worden met de uitgevoerde dienst. Dit zijn bijvoorbeeld de kosten van handhaving of bezwaar en beroep.

Gemeentelijke belastingdruk per huishouden

In de volgende tabel staat een overzicht van de totale gemiddelde belastingdruk van de drie belangrijkste gemeentelijke belastingen en heffingen per één- en meerpersoonshuishouden. Voor de OZB gaan we in deze cijfers uit van een woning met een gemiddelde WOZ waarde. (2021: € 395.516 bron: Coelo)

Totale gemiddelde belastingdruk	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
<u>éénpersoonshuishoudens</u>							
OZB	373	405	410	423	481	489	497
afval	126	130	134	134	134	134	134
riool	198	198	198	198	198	198	198
totaal éénpersoonshuishoudens	€ 697	€ 733	€ 742	€ 755	€ 813	€ 821	€ 829
<u>meerpersoonshuishoudens</u>							
OZB	373	405	410	423	481	489	497
afval	210	216	224	224	224	224	224
riool	198	198	198	198	198	198	198
totaal meerpersoonshuishoudens	€ 781	€ 819	€ 832	€ 845	€ 903	€ 911	€ 919
stijging in % t.o.v. voorgaande jaar	2,9%	5,0%	1,4%	1,7%	7,3%	0,9%	0,9%

Totale gemiddelde belastingdruk	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
totaal éénpersoonshuishoudens	€ 697	€ 733	€ 742	€ 755	€ 813	€ 821	€ 829
totaal meerpersoonshuishoudens	€ 781	€ 819	€ 832	€ 845	€ 903	€ 911	€ 919
stijging in % t.o.v. voorgaande jaar	2,9%	5,0%	1,4%	1,7%	7,3%	0,9%	0,9%

De 1,7% stijging van de belastingdruk van 2021 naar 2022 betekent voor een gemiddeld gezin in Waalre een stijging van ca. € 1 per maand.

Toelichting belastingdruk

Elke gemeente kan in het kader van de gemeentelijke autonomie uitgaven doen voor een hoger voorzieningenniveau en dat kost belastinggeld. De belastingdruk hoeft daarom niet per gemeente gelijk te zijn. Voor de financiële draagkracht voor huishoudens is de gemeentelijke belastingdruk wel belangrijk. Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) verzamelt jaarlijks de gegevens voor de belastingdruk van decentrale overheden. Onder belastingdruk verstaan we de jaarlijkse woonlasten per huishouden. Onder de woonlasten wordt gerekend het gemiddelde bedrag dat een huishouden in een bepaalde gemeente betaalt aan OZB, rioolheffing en reinigingsheffing.

Gemiddelde woonlasten 2021 bij vergelijking in de regio

Op de website www.coelo.nl zijn de tarieven van de aan Waalre grenzende gemeenten terug te vinden. Deze site bevat een kaart waarop met de muis kan worden geklikt om de tarieven van elke gemeente in beeld te krijgen. De gemeente Waalre heeft in 2021 van de toen 352 geregistreerde gemeenten en deelgemeenten de 188e plaats voor wat betreft de belastingdruk. (2019: 232e en in 2020 230e). Regionaal gezien zijn we naar de 8e plaats gedaald.

rangnr regio	plaats	éénpers hh	meerpers hh	rangnr 2019	rangnr 2020	rangnr 2021	WOZ waarde
1	Bladel	525	717	72	39	43	330.000
2	Geldrop-Mierlo	649	738	42	55	56	297.000
3	Veldhoven	671	744	9	46	68	351.000
4	Eindhoven	664	753	63	73	79	289.000
5	Best	758	758	67	68	90	319.000
6	Eersel	626	769	108	93	101	347.000
7	Bergeijk	641	777	123	104	107	339.000
8	Waalre	742	832	232	230	188	396.000
9	Valkenswaard	790	874	238	269	254	300.000
10	Cranendonck	823	901	216	199	284	292.000
11	Nuenen	764	956	344	338	327	372.000
12	Heeze-Leende	848	1000	346	341	341	379.000
Gemiddelde woonlasten			813				

Kwijtscheldingbeleid

In de gemeente Waalre kan op verzoek van de minder draagkrachtige belastingplichtige, kwijtschelding van betaling worden verleend voor de onroerende zaakbelastingen, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Waalre past hiervoor de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990 toe. In 1997 is in afwijking van de Uitvoeringsregeling door de Waalrese Raad besloten, in plaats van 90%, 100 % van de genormeerde bijstandsuitkering aan te merken als kosten van bestaan op basis waarvan de draagkracht van belastingplichtige wordt vastgesteld. Hierdoor komt men eerder in aanmerking voor kwijtschelding.

Toeristenbelasting

In december 2017 heeft de raad besloten om per 1 januari 2018 een toeristenbelasting in te voeren. De toeristenbelasting wordt betaald door degenen die binnen onze gemeente verblijven in o.a. hotels, pensions en vakantieverblijven en niet als ingezetenen zijn ingeschreven. Na invoering worden structurele baten geraamd op € 175.000.

opbrengst toeristenbelasting	werkelijk 2019	werkelijk 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023
geraamde opbrengst	€ 184.000	€ 96.000	€ 175.000	€ 175.000	€ 175.000

Paragraaf B Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Waar gaat de paragraaf over?

Waalre is financieel nog een gezonde gemeente en het is belangrijk dat dit zo blijft. Alleen dan kan gemeente Waalre haar taken uitvoeren. In deze paragraaf wordt daarom inzicht verschaft in de financiële positie van Waalre door in te gaan op twee onderdelen:

- Risicomanagement en Weerstandsvermogen;
- Financiële kengetallen.

Het onderdeel risicomanagement en weerstandsvermogen gaat in op ontwikkelingen binnen en buiten de organisatie die van invloed kunnen zijn op de financiële huishouding, maar nog niet financieel zijn vertaald. Hiervoor wordt ingegaan op de financiële omvang van de aanwezige risico's, de mogelijkheden om deze financieel af te dekken (beschikbare weerstandscapaciteit) en de relatie daartussen: het weerstandsvermogen (uitgedrukt in een ratio).

In het onderdeel financiële kengetallen wordt ingegaan op de financiële positie van de gemeente Waalre op basis vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplichte kengetallen.

Risicomanagement en weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen van Waalre is het vermogen waarover Waalre beschikt om niet-structurele financiële risico's op te vangen, zonder dat de uitvoering van de gemeentelijke taken en/of beleid in gevaar komt. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een ratio (beschikbare weerstandscapaciteit/ benodigd weerstandscapaciteit). Voor de objectivering van de hoogte van het benodigde weerstandscapaciteit bestaan geen wettelijke normen. Om de ratio te duiden maken we gebruik van onderstaande waarderingstabel van het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NAR) en de Universiteit van Twente:

Waardering	Ratio	Betekenis
A	> 2	Uitstekend
B	1,4 - 2	Ruim voldoende
C	1 - 1,4	Voldoende
D	0,8 - 1	Matig
E	0,6 - 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Allereerst wordt de conclusie over Waalres weerstandsvermogen weergegeven. Vervolgens wordt toegelicht hoe deze tot stand is gekomen door in te gaan op het benodigd weerstandsvermogen, de inventarisatie en de beoordeling van de risico's en de beschikbare weerstandscapaciteit.

Conclusie

De ratio voor het weerstandsvermogen (beschikbare weerstandscapaciteit / benodigde weerstandscapaciteit in 2022 is voor Waalre 3,12 (€ 10.842.487 / € 3.476.700).

In 2021 was het beschikbare weerstandsvermogen (op begrotingsbasis) van Waalre 3,59. In 2022 is deze gedaald naar 3,12. De daling wordt met name veroorzaakt door het herzien van de geïnventariseerde risico's, waardoor het risicoprofiel stijgt met € 745.000 tot € 3.476.700 voor 2022. De ratio voor 2022 geeft, ondanks de daling, nog altijd aan dat de gemeente financieel gezond is.

De stille reserves (ad. € 4.952.000) en de fictieve belastingcapaciteit (ad. € 1.500.000) lijken in Waalre niet direct invorderbaar. Als deze buiten beschouwing worden gelaten is het aanwezige weerstandsvermogen nog steeds voldoende met een omvang van € 4,4 miljoen. De ratio laat een lichte stijging zien van 1,23 in de begroting 2021 naar 1,26 in de begroting 2022.

Dit betekent dat ons weerstandsvermogen financieel gezond is te noemen. Met ons weerstandsvermogen kunnen we (met een zekerheid van 90%) alle geïnventariseerde risico's opvangen.

Met uw raad zijn geen afspraken gemaakt over de hoogte van de ratio voor het minimale weerstandsvermogen. In plaats daarvan is met de vaststelling van de nota reserves en voorzieningen een absolute omvang van de ondergrens voor de Algemene bufferreserve + de reserve vrij besteedbaar vastgesteld ad. € 2.500.000 als laatste "achtervang". Uw raad heeft wel bij de behandeling van de kaderbrief 2022 uitgesproken dat de hoogte van de bufferreserve en de reserve vrij besteedbaar minimaal 110% van de totaal gecalculerde risico's moet bedragen. Bij de toelichting op de kengetallen in deze paragraaf is dit kader verder toegelicht.

Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit wordt berekend door de optelling van de verwachte financiële omvang van mogelijke risico's die nog niet op een andere wijze zijn afgedekt door bijvoorbeeld het afsluiten van een verzekering of het opnemen van een voorziening in de begroting. Bij de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit gaan we ervan uit dat niet alle risico's, maar hooguit 90% van alle risico's, zich tegelijk in één jaar zullen voordoen. Oftewel, 90% van de totale financiële omvang van alle geïdentificeerde risico's (die niet zijn afgedekt) in dat jaar, dient afgedekt te kunnen worden met onze weerstandscapaciteit.

Inventarisatie en beoordeling van de risico's

Voor het inzicht in de benodigde weerstandscapaciteit zijn de risico's van de gemeente Waalre geïnventariseerd, de financiële omvang van deze risico's bepaald, evenals de mate waarin deze risico's al zijn afgedekt door voorzieningen, afgesloten verzekeringen of dekking vanuit de begroting.

Voor de berekening van de financiële omvang van de risico's hebben wij de kans dat een bepaalde gebeurtenis zich zal voordoen, vermenigvuldigd met de maximale financiële impact (die niet is afgedekt) wanneer de gebeurtenis zich daadwerkelijk voordoet.

Tenslotte hebben wij de risico's beoordeeld door ze, een kleur gegeven op basis van de kans dat een gebeurtenis zich voordoet en de hoogte van het financiële gevolg van het optreden van de gebeurtenis. Zie *Figuur 1. kleurenschema risicobeoordeling*. Deze methodiek maakt het mogelijk de risico's onderling te rangschikken naar grootte van het risico.

Gevolg (x 1.000) \ Kans	Zeerklein 10%	Klein 25%	Gemiddeld 50%	Groot 75%	Zeergroot 90%
≥ €1.000	Yellow	Orange	Red	Dark Red	Dark Red
€500 - €1.000	Yellow	Orange	Orange	Red	Dark Red
€250 < €500	Yellow	Yellow	Orange	Orange	Red
€100 < €250	Light Green	Yellow	Yellow	Orange	Orange
€50 < €100	Green	Light Green	Yellow	Yellow	Orange
< €50	Green	Green	Light Green	Yellow	Yellow

Figuur 1. kleurenschema risicobeoordeling

Hierna treft u de uitgebreide risico-inventarisatie en –beoordeling aan.

Thema	Onderwerp	Toelichting risico	Kans	Impact	Risico bedrag	Risico	Beheersmaatregel
8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	<i>Appartementen-complex</i>	Ontwikkelaar kleinschalig appartementencomplex heeft Waalre aansprakelijk gesteld voor substantieel bedrag (vertragings)schade a.g.v. onjuist doorlopen procedure.	25%	2.100.000	525.000		Eind 2016 heeft de rechtbank bepaald dat ontwikkelaar recht heeft op vergoeding van het renteverlies a.g.v. vertraging en gemaakte juridische kosten. Nagenoeg alle andere geclaimde schadegronden zijn afgewezen. Deze schade valt onder het maximaal verzekerd bedrag en heeft dan ook geen financiële consequenties voor de gemeente. De ontwikkelaar is nu in cassatie gegaan bij de Hoge Raad. Het risico blijft dus bestaan.
8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	<i>N69</i>	De provincie Noord Brabant heeft een bijdrage toegezegd voor de aanleg van de HOV-lijn. De toezegging is nog niet hard omdat er nog geen beschikking is afgegeven door de provincie.	5%	4.400.000	220.000		Het risico dat de beschikking niet wordt afgegeven is klein en heeft gevolgen voor de aanleg van de hele weg. Het plan zal dan worden aangepast.
7 Volksgezondheid en milieu	<i>Zwerfvuul/ illegale stort</i>	Waalre kan geconfronteerd worden met illegale stort van (chemisch) afval. De laatste jaren is er een sterke stijging in Brabant van dumping van drugsafval. Bij bodemvervuiling kunnen kosten hoog oplopen en veroorzaker is zelden te achterhalen.	75%	100.000	75.000		Het risico is afhankelijk van de gebeurtenis en niet vooraf in te schatten. Er is wel een provinciale regeling betreffende dumping van drugsafval waarbij een gedeelte van de kosten voor het opruimen gedekt zijn.
7 Volksgezondheid en milieu	<i>Bodemsanering</i>	Risico's m.b.t. bodemverontreiniging.	10%	500.000	50.000		Als grondeigenaar kan Waalre aansprakelijk gesteld worden voor (nieuwe) bodemverontreinigingen. Inschatting lastig, want afhankelijk van eigendomsituatie en mate van bodemverontreiniging.
8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	<i>Bouwgrond-exploitatie</i>	Terugverdienen geïnvesteerde boekwaarde per 31-12-2021 is onzeker. Vanaf 2019 wordt de IFLO-methode gebruikt voor het bepalen van het benodigd weerstandsvermogen. Deze methode betekent dat 10% van de boekwaarde + 10% van de nog te maken kosten aangehouden worden als weerstandsvermogen	10%	15.892.460	1.589.246		Risico's betreffende grotere projecten en bouwgrondexploitatie in het algemeen worden planmatig geactualiseerd en beheerst. Zie verder paragraaf G.
5 Sport, cultuur en recreatie	<i>Sportparken</i>	Door wetswijziging is het recht op aftrek BTW op sport en onderhoud van buitensportaccommodaties vervallen per 1-1-2019. Het hierdoor ontstane nadeel wordt (mogelijk) niet volledig gecompenseerd via de Specifieke Uitkering Stimulering Sport (SPUK)	20%	45.000	9.000		De subsidie aanvraag wordt jaarlijks tijdig ingediend. Het is jaarlijks onbekend welk bedrag aan subsidie ontvangen zal worden.
6 Sociaal domein	<i>Jeugdzorg / Wmo</i>	Jeugdzorg en de Wet maatschappelijke ondersteuning zijn open einde regelingen. Door korting (vanuit het Rijk) op de budgetten loopt Waalre een risico.	20%	500.000	100.000		Kwartaalwijze monitoring van kosten en verwachtingen d.m.v. monitor Sociaal Domein. Structurele wijzigingen nemen we rechtstreeks op in de begroting. Reserve sociaal domein zorgt voor opvang incidentele uitschieters. Zodra de reserve uitgeput raakt, passen we het risicobedrag daarop aan.
6 Sociaal domein	<i>Plus Team</i>	Het PlusTeam is een Gemeenschappelijke regeling met Geldrop-Mierlo en heeft geen weerstandsvermogen.	25%	71.775	17.944		Risico van Waalre is opgenomen o.b.v. jaarrekening 2020 PlusTeam. In deze jaarrekening is een risicoparagraaf opgenomen waarin vermeld is hoe men risico's beheerst.
6 Sociaal domein	<i>Ergon</i>	Waalre neemt deel aan de Gemeenschappelijke regeling WRE (Ergon)	10%	700.000	70.000		Risico van Waalre is opgenomen o.b.v. Begroting 2022 GRWRE. In deze begroting worden de risico's voor de GR benoemd en vermeld hoe men risico's beheerst. Waalre neemt voor 3% deel in deze GR.
6 Wmo/ Volksgezondheid	<i>GGD</i>	Waalre neemt deel aan de Gemeenschappelijke regeling GGD Brabant-Zuidoost.	N.v.t.		56.953		Risico GGD is opgenomen o.b.v. lage reservepositie GGD per 31-12-2020. GGD geeft aan dat er een hoger benodigd weerstandsvermogen nodig zou zijn. Voor Waalre gaat dit om een bedrag van € 56.953.

Thema	Onderwerp	Toelichting risico	Kans	Impact	Risico bedrag	Risico	Beheersmaatregel
8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	ODZOB	Waalre neemt deel aan de Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Zuid Oost Brabant	N.v.t.		4.000		Vanaf eind 2021 verwacht de ODZOB dat haar beschikbare weerstandsvermogen € 500.000 onder het benodigd weerstandsvermogen is gezakt. Voor Waalre betekent dit een risico van naar rato € 4.000
8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	Gewaarborgde geldleningen	De gemeente staat garant voor geldleningen van woningcorporaties, zorgcentra en enkele plaatselijke verenigingen.	1%	25.000.000	250.000		Er wordt terughoudend omgegaan met garanties.
8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	Herijking Gemeentefonds	Begin juli 2021 is het aangepaste voorstel voor de nieuwe verdeling van het Gemeentefonds naar de Tweede Kamer gestuurd. Voor Waalre betekent dit een nadeel van € 29 per inwoner. In deze begroting is dit nadeel voor 50% verwerkt. De overige 50% wordt in deze risicoparagraaf opgenomen. Dit is in overeenstemming met de richtlijnen vanuit de toezichthouder.	75%	643.000	482.250		50% van het nadeel is verwerkt in deze begroting. De overige 50% voor de jaren 2023 tot en met 2025 betreft een bedrag van in totaal € 643.000. Dit bedrag wordt opgenomen in deze risicoparagraaf.
0 Bestuur en ondersteuning	Schadeclaims	Verwachte jaarlijkse schadeclaims die niet specifiek zijn gekoppeld aan dossiers. De gemeente kan schadeclaims ontvangen als gevolg van activiteiten die zij verricht, welke niet (volledig) onder de verzekering voor aansprakelijkheidsstelling vallen.	25%	10.000	2.500		Het aantal claims richting Waalre is beperkt. Genoemd bedrag is maximum bedrag voor lopende schadeclaims.
0 Bestuur en ondersteuning	Informatie veiligheid / Cybercriminaliteit	Informatieveiligheid richt zich op het beveiligen van alle organisatiegegevens, zowel die binnen de gemeente Waalre aanwezig zijn, als daarbuiten bij ingehuurd leveranciers en/of andere derde partijen. Het is een continue-proces om (externe) dreigingen en kwetsbaarheden te detecteren, de risico's daarvan te beoordelen en steeds de juiste maatregelen te nemen om de organisatiegegevens blijvend te beschermen. Binnen de organisatiegegevens zijn ook persoonsgegevens aanwezig, het risico hiervan wordt onder punt <i>privacy nader toelicht</i>	30%	833.000	250.000		Informatiebeveiligingsbeleid is aangepast op de Baseline informatiebeveiliging overheid. Een plan is opgesteld om maatregelen te treffen die zorgen dat de risico's worden beheerst.
0 Bestuur en ondersteuning	Privacy	Het verwerken van persoonsgegevens is integraal verbonden aan nagenoeg alle wettelijke taken, binnen de domeinen en bedrijfsvoering, die de gemeente Waalre heeft. Het is een continue-proces om te zorgdragen voor een zorgvuldige verwerking om alle burgers en medewerkers te beschermen tegen schade en het risico daarop te beheersen. De Autoriteit Persoonsgegevens kan boetes of andere sancties opleggen wanneer de AVG niet voldoende wordt nageleefd. Door de juiste beheersmaatregelen te nemen achten we de kans hierop klein, echter is de impact van een inbreuk wel aanzienlijk door eventuele herstel- en nevenschade.	1%	5.000.000	50.000		Het hebben van protocollen en procedures voor de uitvoering van de verplichtingen in het kader van de AVG. Het geven van adviezen over privacyvraagstukken. Blijven inzetten op bewustwording en controle van processen. De aanstelling van een functionaris Gegevensbescherming.
7 Volksgezondheid en milieu	Gevolgen coronacrisis voor de langere termijn	De coronacrisis kenmerkt zich door 'extreme onzekerheid'. De gevolgen voor de langere termijn hangen af van allerlei factoren zoals; Hoe lang nog duren de beperkende maatregelen?, Vanaf wanneer dooft de pandemie uit of blijft het sluimeren?. Deze ontwikkelingen vormen een risico voor de langere termijn, bv. meer uitkeringsgerechtigden en gevolgen voor de ontwikkeling van kinderen. Door de afhankelijkheid van o.a. de genoemde factoren zijn de risico's niet te kwantificeren.		PM	-		
					3.751.893 Subtotaal		
					3.376.700 Subtotaal 90%		
	Risico's onvoorzien	Stelpost voor gebeurtenissen met een niet gekwantificeerd/benoemd negatief gevolg.			100.000		N.v.t.
					3.476.700	90% totaal = benodigde weerstandscapaciteit	

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit omvat de middelen en mogelijkheden van de gemeente om financiële tegenvallers als gevolg van risico's op te vangen, waarvoor geen andere dekking aanwezig is en zonder bestaande beleid aan te hoeven passen. We berekenen de beschikbare weerstandscapaciteit als de som van alle elementen uit de gemeentelijke financiën die we daadwerkelijk kunnen inzetten om niet-begrote kosten te dekken. Onderstaande tabel geeft inzicht in de opbouw van Waalres beschikbare weerstandscapaciteit.

Berekening weerstandscapaciteit 2022				
	2021		2022	
	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel
a. exploitatie				
-Ruimte OZB belasting (fictief)		€ 1.500.000		€ 1.500.000
-post onvoorzien (regulier)	€ 100.000	€ 90.000	€ 100.000	€ 90.000
	€ 100.000	€ 1.590.000	€ 100.000	€ 1.590.000
b. vermogen				
- algemene buffer reserve	€ 2.071.908		€ 3.072.105	
- algemene reserve grondexploitatie	€ 166.336		€ 21.269	
- algemene reserve sociaal domein	€ 401.996		€ 519.469	
- algemene reserve vrij besteedbaar	€ 531.172		€ 587.277	
- stille reserves	€ 4.952.367		€ 4.952.367	
	€ 8.123.779	€ -	€ 9.152.487	€ -
Totale weerstandscapaciteit	€ 8.223.779	€ 1.590.000	€ 9.252.487	€ 1.590.000
Incidenteel en structureel samen		€ 9.813.779		€ 10.842.487

Berekening ratio weerstandsvermogen 2022

Zoals reeds vermeld onder de conclusie, komt de ratio voor het weerstandsvermogen van de gemeente Waalre voor 2022 dus uit op:

Berekening ratio weerstandscapaciteit 2022				
			2022	2021
<u>Beschikbare weerstandscapaciteit</u>	=	<u>10.842.487</u>	=	3,12
Benodigde weerstandscapaciteit		3.476.700		3,59
<u>Minimale weerstandscapaciteit</u>	=	<u>2.500.000</u>	=	0,72
Benodigde weerstandscapaciteit		3.476.700		0,92
<u>Aanwezige weerstandscapaciteit, excl. stille reserve + fictieve belastingcapaciteit</u>	=	<u>4.390.120</u>	=	1,26
Benodigde weerstandscapaciteit		3.476.700		1,23

Financiële kengetallen

De financiële kengetallen geven inzicht in de financiële positie en de baten en lasten van de gemeente Waalre. Door de kengetallen is het makkelijker om Waalre te vergelijken met andere gemeenten. Het biedt ook de mogelijkheid om normen te stellen, net als bij de beoordeling van het weerstandsvermogen gebeurt. De verwachting is dat in de komende jaren normen ontwikkeld worden en er wellicht ook een landelijke normering komt. Voornamelijk hebben de kengetallen voornamelijk een signaleringswaarde.

Het oordeel baseren we op de huidige geadviseerde normen van de VNG conform de volgende tabel.

Kengetal		Voldoende	Matig	Onvoldoende
1b	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 90 %	90 – 130 %	> 130 %
2	De solvabiliteitsratio	> 50 %	20 – 50 %	< 20 %
3	Kengetal grondexploitatie	< 20 %	20 – 35 %	> 35 %
4	Structurele exploitatieruimte	> 0,6 %	0 < 0,6 %	< 0 %
5	Belastingcapaciteit	< 95 %	95 – 105 %	> 105 %

Totaaloverzicht van de kengetallen voor de gemeente Waalre

In onderstaande tabel worden de kengetallen voor Waalre gepresenteerd. Het oordeel wordt op basis van bovenstaande tabel weergegeven.

Kengetal weerstandsvermogen	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Oordeel 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	
1a	Netto schuldquote	27,1%	25,2%	26,6%	Voldoende	25,7%	24,6%	24,3%
1b	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	24,4%	22,6%	24,0%	Voldoende	23,3%	22,3%	22,0%
2	Solvabiliteitsratio	23,4%	22,0%	22,0%	Matig	22,1%	22,1%	22,1%
3	Kengetal grondexploitatie	8,5%	11,5%	12,6%	Voldoende	12,5%	12,4%	12,2%
4	Structurele exploitatieruimte	3,92%	0,48%	0,89%	Voldoende	0,29%	0,30%	0,44%
5	Belastingcapaciteit	111,4%	107,6%	104,3%	Matig	113,2%	113,0%	112,9%

Conclusie op basis van de kengetallen

De kengetallen laten op totaalniveau een gelijkmatige trend zien en in basis blijft Waalre financieel gezond, maar met een wankelende basis. Zeker gezien de ambities die Waalre heeft voor de nabije toekomst en de risico's (herijking gemeentefonds) die Waalre boven het hoofd hangen. Vier van de zes kengetallen laten een voldoende oordeel zien en twee een matig oordeel.

De kengetallen Netto Schuldquote zijn ruim voldoende en licht verbeterd door aflossingen op de vaste leningen. De solvabiliteitsratio is de afgelopen jaren tot 2021 gaan dalen door investeringen (o.a. bouw gemeentehuis) vanuit het eigen vermogen. De laatste jaren is te zien dat dit kengetal stabiliseert door streng toezicht op onttrekkingen uit de algemene reserves. De belastingcapaciteit is verbeterd van onvoldoende naar matig in 2022 omdat de woonlasten voor de inwoners van Waalre minder zijn verslechterd dan het landelijk gemiddelde. Voor de jaren 2023 en verder zien we weer een verslechtering van dit kengetal, veroorzaakt door een stijging van de OZB in Waalre. De kengetallen moeten altijd in samenhang worden gezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van de financiële positie van de gemeente.

Het eigen vermogen van Waalre is gestegen doordat het rekeningresultaat 2020 in de algemene reserve is gestort. Hierdoor is Waalre beter in staat om de risico's op te kunnen vangen. In de Kaderbrief 2022 is afgesproken dat Waalre streeft naar een financiële buffer van 110% van de totaal berekende risico's. Dit doel is voor de begroting 2022 nog niet gehaald. Op dit moment heeft Waalre een financiële buffer (Algemene reserve vrij besteedbaar + Algemene bufferreserve) van € 3.659.000. De berekende risico's (zie risicotabel in deze paragraaf) bedragen € 3.752.000, waardoor de buffer op

dit moment 102,5 % bedraagt. Dit is voor nu voldoende, maar het streven is deze buffer te verhogen naar 110% zodat een veiliger buffer voor de toekomst ontstaat.

De structurele exploitatieruimte is voldoende en de begroting meerjarig sluitend. Wanneer de kengetallen in samenhang worden bekeken geeft dit een weliswaar gezonde, maar kwetsbare financiële situatie voor Waalre weer.

Toelichting op de kengetallen

1a en 1b. Netto schuldquote (ook gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen)

De netto-schuldquote vergelijkt de leningen van de gemeente (met aftrek van de geldelijke bezittingen) gecorrigeerd met de leningen die de gemeente heeft uitstaan (deze middelen vloeien immers op termijn terug) met de totale baten van de rekening. Hiermee geeft deze indicator inzicht in de mate waarin de begroting 'vastligt' door rente en aflossing. Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote.

Voor de aankoop van de Brede School Aalst en het regionale zonnepanelenproject zijn in het verleden vaste geldleningen aangetrokken, dit beïnvloedt de schuldquote in beperkte mate negatief. In 2022 zijn de geraamde baten bijna € 2 miljoen lager dan de baten in de rekening 2020. De vaste schulden zijn ook gezakt door aflossingen op de leningen, waardoor dit kengetal licht verbeterd is. De uitkomst van de wijzigingen zijn marginaal, het kengetal geeft een gezonde situatie weer.

2. De solvabiliteitsratio

De solvabiliteit geeft de mate aan waarin de gemeentelijke bezittingen (balanstotaal) zijn gefinancierd uit eigen middelen (eigen vermogen) en geeft daarmee inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

De solvabiliteitsratio van Waalre is matig. Dit wordt enerzijds veroorzaakt doordat de voorziening riolering veel middelen bevat (voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen). Daarnaast heeft Waalre de afgelopen jaren regelmatig een greep uit de algemene reserves moeten doen om de ambities te kunnen waarmaken. Daardoor is de solvabiliteitsratio wat uit balans. In de kaderbrief zijn afspraken gemaakt om een strenger beleid toe te passen voor onttrekkingen uit de algemene reserve. Bovendien is afgesproken te groeien naar een buffer van 110% van de totaal gecalculerde risico's. Door deze maatregelen verwachten we dat de solvabiliteitsratio de komende jaren minimaal stabiel blijft, maar liefst nog wat verbeterd.

3. Kengetal grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe de waarde van de bouwgronden zich verhoudt tot de geraamde baten. De paragraaf grondbeleid en het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG) bieden hierin meer inzicht. Hoe hoger het kengetal, hoe hoger het risico voor de exploitatie indien het terugverdienen onverhoopt niet geheel lukt. Tweemaal per jaar wordt beoordeeld in hoeverre de boekwaarde van de bouwgronden kan worden terugverdiend. De accountant toetst dit jaarlijks. Door het lage kengetal is het risico van het niet terugverdienen van kosten voor de grondexploitatie zeer beperkt.

4. Structurele exploitatieruimte

Het financiële kengetal "structurele exploitatieruimte" geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de vastgestelde begroting is. Daarnaast geeft dit kengetal ook aan of de gemeente in staat is om structurele tegenvallers op te vangen dan wel of er nog ruimte is voor nieuw beleid. Een percentage van 0% betekent dat de structurele baten

exact toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

De structurele exploitatieruimte van Waalre is net voldoende en dus toereikend om de structurele lasten te dekken.

5. Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden

Het kengetal belastingcapaciteit geeft weer hoe de belastingdruk zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde van alle gemeenten. De ruimte die een gemeente heeft om belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten voor de inwoner. Een belastingcapaciteit van 100% betekent dat de woonlasten op het landelijk gemiddelde liggen. Onder de woonlasten worden verstaan de absolute bedragen voor onroerendezaakbelasting (OZB) en de riool- en afvalstoffenheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente.

De belastingcapaciteit is verbeterd van onvoldoende naar matig in 2022 omdat de woonlasten voor de inwoners van Waalre in 2021 (t-1) minder zijn verslechterd dan het landelijk gemiddelde in 2021. Voor de jaren 2023 en verder zien we weer een verslechtering van dit kengetal, veroorzaakt door een stijging van de OZB in Waalre. Waalre zal voor dit kengetal nooit een voldoende score kunnen behalen omdat de gemiddelde WOZ-waarde fors hoger ligt dan het landelijk gemiddelde.

Paragraaf C Onderhoud Kapitaalgoederen

De openbare ruimte is één van de pijlers van onze samenleving met een groot maatschappelijk rendement. Een goed functionerende openbare ruimte draagt bij aan actuele thema's zoals sociale samenhang, veiligheid, gezondheid, mobiliteit en bereikbaarheid, leefbaarheid en vastgoedwaarde. Hiervoor is het wel van belang dat de openbare ruimte goed wordt beheerd.

Wegen

Met een areaal van 1,1 miljoen m² wegoppervlak in Waalre en een nieuwwaarde van ca. 77 miljoen euro heeft het wegbeheer een zeer groot aandeel in de beheertaken. Een goed functionerend wegennet is essentieel voor een goede bereikbaarheid en beleving van de gemeente. Het in standhouden van een kwalitatief goed wegennet met verantwoord wegbeheer is daarom uiterst belangrijk. De gemeente Waalre is wettelijk verantwoordelijk voor het onderhoud van o.a. het openbare wegennet. Zo verplicht de Wegenwet de gemeente tot het uitvoeren van regelmatig en duurzaam onderhoud van de openbare verharding. Tevens is de gemeente, conform het Burgerlijk Wetboek, aansprakelijk bij schade van de burger, als de gemeente heeft verzuimd zorg te dragen voor het in een goede staat verkeren van de openbare weg.

Om goed, planmatig, onderhoud te kunnen uitvoeren moet met enige regelmaat de kwaliteit van de verharding worden geïnspecteerd. Dan wordt er ook inzicht verkregen in de budgetten die voor het onderhoud noodzakelijk zijn. De rapportage van zowel de inspectie als de berekening van de benodigde budgetten staat vermeld in het wegenbeheersplan (2019-2028) wat is vastgesteld op 5 februari 2019. Hieruit blijkt dat in een tijdsbestek van 4 jaar de hoeveelheid verhard oppervlak is toegenomen van 958.000 m² naar 980.000 m² (380.000 m² asfaltverharding en 500.000 m² elementenverharding).

Vanaf 2020 zijn forse extra investeringen in de wegen gedaan.

In de begroting 2022 – 2025 zijn extra middelen opgenomen om alle wegen minimaal op onderhoudsniveau B (basis) te krijgen.

In 2021 is een flinke inhaalslag gemaakt in het verbeteren van de kwaliteit van het wegennet; voorbeelden hiervan zijn reconstructie van de wijk gelegen tussen de Molenstraat en de Dreefstraat, Molenstraat buiten de bebouwde kom en de Ansbalduslaan en omgeving. In totaal gaat het hier om 35.000m² kwaliteitsverbetering oftewel 3,5% verhoging van goed scorende wegen (A,A+). In 2021/2022 wordt het huidige wegenbeheersplan geactualiseerd. Om inzicht te krijgen in het huidige kwaliteitsniveau zal dan gestart worden met het uitvoeren van een weginspectie. De Gemeente Waalre staat jaarlijks voor de opgave om uit de bulk aan informatie uit de CROW- weginspectie de juiste wegvakken te selecteren voor het onderhoudsprogramma.

Kosten

De gemiddelde kosten voor klein en groot onderhoud in de periode 2020-2023 bedragen o.b.v. het wegenbeheerplan € 558.000 per jaar.

Dit wegenbeheersplan is vastgesteld in de raadsvergadering van 5 februari 2019.

Beschikbaar budget

Voor het reguliere onderhoud is onderstaand budget in de begroting opgenomen:

	2021	2022	2023	2024
Straten en pleinen (klein onderhoud)	169.000	175.000	175.000	175.000
Groot onderhoud	196.300	196.300	196.300	196.300
Wegenbeheersplan	150.000	175.000	200.000	200.000
Uitbesteden Ergon	20.000	20.000	20.000	20.000
Totaal	535.300	566.300	591.300	591.300

Bovenstaande budgetten hebben betrekking op het zichtbare gedeelte van de verharding.

De kwaliteit van een weg kan niet enkel gewaarborgd worden door het periodiek uitvoeren van groot onderhoud. Na een periode variërend tussen de 40 en 60 jaar (afhankelijk van ondergrond en verkeersbelasting) komt de weg aan het einde van zijn levensduur of sluit de opbouw van de weg niet meer aan op de verkeersbelasting en dient er een rehabilitatie worden uitgevoerd. Bij rehabilitatiemaatregelen wordt de weg, na het doorlopen van een groot onderhoudscyclus, aan het einde van de levensduur op het oorspronkelijke structurele en kwalitatieve gebruiksniveau gebracht. Hierbij wordt de gehele verhardingsconstructie (inclusief fundering) opnieuw opgebouwd. Uit onderzoek naar de kwaliteit van de onderlagen van de belangrijke ontsluitingswegen, blijkt dat een aantal wegen, ondanks dat deze visueel geen of weinig gebreken vertonen, toch op korte termijn vervangen zullen moeten worden. In de begroting 2019-2022 zijn structureel extra middelen opgenomen voor groot onderhoud van wegen voor een bedrag van € 100.000 in 2019, oplopend naar € 200.000 in 2023. Deze extra middelen zijn in 2020 onder andere ingezet voor het project Molenstraat en omgeving en de wijk rondom de Ansbalduslaan. Voor het komende jaar staan er onder andere herinrichtingsprojecten zoals Traverse-zuid, 't-Hazzo, M. de Ruijterstraat op het programma.

Daarnaast zijn in de jaren 2020 t/m 2023 investeringskredieten van (jaarlijks) € 1,5 mln. opgenomen. In deze begroting zijn ook investeringskredieten van 1,5 mln. opgenomen voor de jaren 2024 en 2025.

Stedelijk Water & Riolering

Afvalwater

Een goed rioolstelsel is nodig voor de bescherming van volksgezondheid, het milieu en het tegengaan van wateroverlast. Het rioolstelsel zorgt ervoor dat het afvalwater en het overtollige hemelwater uit de woonomgeving worden verwijderd en dat niet te vaak en niet te lang wateroverlast voorkomt. De aanleg en het in standhouden van het rioolstelsel is een gemeentelijke taak, die voortkomt uit de Wet Milieubeheer (Wm). In deze wet is vastgelegd dat de invulling van de zorgplicht inzichtelijke gemaakt moet worden. Riolering maakt deel uit van de openbare ruimte met alle dynamiek die daarin aanwezig is. Behalve een wettelijk verplicht plan, is een GRP hét middel om de gemeentelijke watertaken doelmatig vast te leggen. Met het inwerking treden van de Wet

Gemeentelijke Watertaken heeft de gemeente een verbrede zorgplicht ten aanzien van water. Hieronder wordt verstaan: stedelijk afvalwater, afvloeiend hemelwater en grondwater. Deze zorgplichten zijn verwoord in het GRP (2018-2022) wat is vastgesteld op 9 januari 2018. Doordat de zorgplichten verbreed zijn, wordt over een verbreed gemeentelijk rioleringsplan gesproken (VGRP).

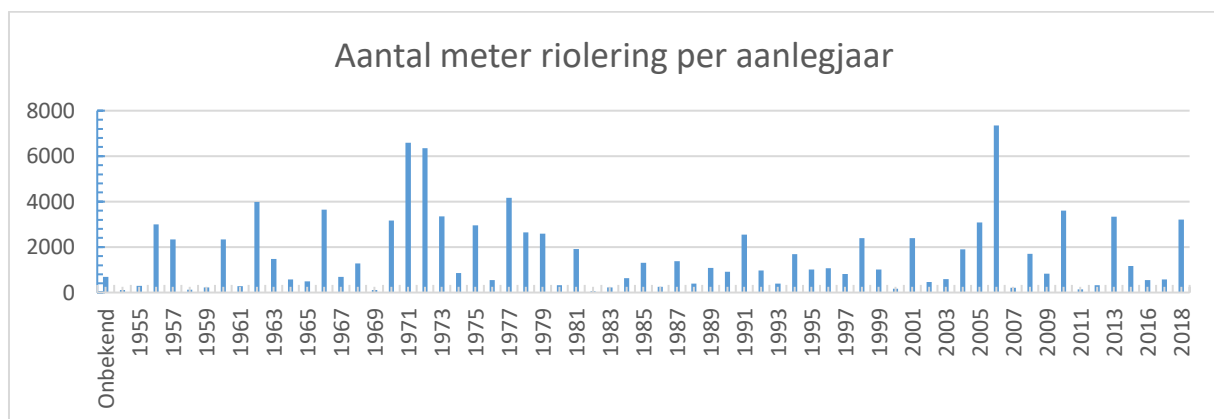
Riolering maakt ook deel uit van het watersysteem, dat zich uitstrekt tot buiten de gemeentegrenzen. Het functioneren van de riolering beïnvloedt de kwaliteit van het watersysteem. De wijze waarop de rioleringszorg wordt uitgevoerd is mede van invloed op het beheer van de openbare ruimte. Door die verschillende relaties is er ook een groot aantal partijen dat mede richting geeft aan het functioneren van de riolering in de gemeente. De Wet milieubeheer schrijft voor dat het plan wordt opgesteld rekening houdend en in samenspraak met andere betrokkenen.

Intern is er afstemming met de andere beheerders van een gedeelte van de openbare ruimte zoals wegen, verkeer, groen en openbare verlichting wat onder andere heeft geresulteerd in een integraal wijkgericht uitvoeringsplan openbare ruimte 2018-2024 wat is opgenomen in het VGRP.

Voor het onderhoud van de kapitaalgoederen 'riolering' is het volgende kaderstellend:

- Europese Kader Richtlijn Water (KRW)
- Wet Milieubeheer
- Waterwet
- Nationaal Bestuursakkoord Water

De vaste rioleringsgegevens van de gemeente worden in een geautomatiseerd beheersysteem verwerkt. Ook de resultaten van de inspecties zijn in dit beheersysteem opgenomen. De totale lengte van de riolering in de gemeente Waalre bedraagt ca. 106 kilometer waarvan 76 kilometer een gemengd stelsel is (d.d. 01-01-2021). De leeftijdsopbouw van het rioolstelsel is als volgt:

Voor informatie over de inkomsten door de rioolheffing en de uitgaven aan het riool, zie paragraaf A Lokale heffingen.

Hemelwater

Het onderdeel hemelwater bestaat uit de drie onderdelen, sloten, wadi's en infiltratievoorzieningen:

Sloten

In totale lengte aan sloten (of waterlossingen) bedraagt ruim 21.900 meter die door de gemeente worden onderhouden. Dit onderhoud bestaat uit één keer per jaar maaien. Vanwege de efficiency is dit onderhoud in hetzelfde bestek ondergebracht als het maaien van de bermen. In deze sloten liggen zo'n 258 duikers ten behoeve van de waterafvoer. Deze zijn het afgelopen jaar gecontroleerd en vrijgemaakt van maaisel. De kosten voor het onderhoud wordt betaald uit de rioolheffing. Verder zijn er sloten (ca. 5.000 meter) die in onderhoud zijn bij het Waterschap De Dommel. Dit zijn met name de grotere sloten of sloten waar een riool overstort op uit komt.

Wadi's

Het onderscheid tussen sloten en wadi's is, dat de sloten het water afvoeren naar een ander oppervlaktewater, en dat wadi's bedoeld zijn voor het ter plekke infiltreren van hemelwater. Het aantal wadi's is de laatste jaren sterk gestegen, in 2019 was dit ruim 9.200 m². Afhankelijk van de ligging wordt een wadi 1 tot 6 keer per jaar gemaaid. De kosten voor het onderhoud wordt betaald uit de rioolheffing.

Infiltratievoorzieningen

Binnen de gemeente wordt er in een gescheiden rioolstelsel hemelwater getransporteerd en geïnfiltrerd. Om de infiltratiecapaciteit te behouden dient er gemonitord te worden of de voorzieningen voldoende functioneren. De komende jaren wordt er meer geïnvesteerd in het toepassen van infiltratievoorzieningen t.b.v. de klimaatveranderingen.

Bovenstaande drie maken onderdeel uit van de Hemelwaterbergingsvoorziening van de gemeente Waalre. Om de anticiperen op extreme neerslagsituaties zal de waterberging van de bovenstaande voorzieningen worden uitgebreid.

Grondwater

In 2021 is er in de gemeente een grondwatermeetnet aangelegd. Dit meetnet heeft als doel om continue meetreeksen van de grondwaterstand te verzorgen. Deze meetreeksen geven inzicht in de effecten van neerslag op de infiltratie van de bodem, daarnaast kan ook het effect van de grondwaterstand op de omgeving worden onderzocht.

Bruggen

De gemeente Waalre heeft het beheer en onderhoud van 19 (d.d. 01-02-2020) vaste bruggen. Deze variëren van kleine voetgangersbruggetjes zoals op de hoek van de Eindhovenseweg/ Voorbeeklaan tot de verkeersbrug in de Onze Lieve Vrouwedijk. In 2018 is een start gemaakt met het herberekenen van de constructie van de bruggen. Deze globale berekeningen is in 2019 verfijnd. In 2019 is een start gemaakt voor een plan van aanpak met daarin opgenomen maatregelen om ervoor te zorgen dat alle bruggen voldoen aan de gestelde veiligheidseisen. Het plan van aanpak bestaat uit 3 fasen, te weten: 1. Inzicht compleet krijgen, 2. Objecten op orde brengen, 3. Objecten planmatig op orde houden.

Openbaar Groen

Met een areaal van 75 hectare groenvoorzieningen en 13.000 laan- en straatbomen binnen de bebouwde draagt het openbaar groen substantieel bij aan de uitstraling en kwaliteit van de leefomgeving in centra, wijken, buurten en woonstraten. Kwaliteit die moet passen bij de ambitie "een weelderige groene ruimte als excellente woonomgeving" (Groenvisie 2019 en Beleid- en beheerplan Groen en Bomen 2020). De kwaliteit van het openbaar groen is dan ook essentieel voor de leefbaarheid, uitstraling en beleving van Waalre.

Het in standhouden van groenvoorzieningen met verantwoord groenbeheer is daarom uiterst belangrijk. De gemeente Waalre is in het kader van haar wettelijke zorgplicht verantwoordelijk voor het zorgvuldig onderhouden van de openbare ruimte. Daarnaast is de gemeente, conform het Burgerlijk Wetboek, aansprakelijk bij schade van de burger, als de gemeente heeft verzuimd om voldoende zorg te dragen voor de openbare ruimte. Omdat we veel waarde hechten aan het groen is het beheer gericht op een verzorgde uitstraling en goede (technische) kwaliteit.

De technische kwaliteit van de groenvoorzieningen (beplanting en bomen) is in 2019 beoordeeld. Hieruit is gebleken dat 1/3 een matige of slechte kwaliteit heeft en dat de levensduur van deze beplanting beperkt is. Het streven is dat 90% van de beplanting uiteindelijk aan de technische eisen voldoet. Doordat beplanting ouder wordt zal altijd een deel van matige kwaliteit zijn, waardoor vervanging nodig blijft. Komende jaren zijn de volgende maatregelen nodig om dit te bereiken:

Integrale aanpak

Vervanging van groen staat niet op zich. Wanneer de komende 5 tot 10 jaar groot onderhoud is gepland aan riolering of verharding in de straat, wordt het onvoldoende tot matige beeld tot aan dat moment geaccepteerd. De beplanting wordt integraal vervangen zodra de riolering of een weg wordt aangepakt. Hiermee voorkomen we dubbel werk en kapitaalvernietiging.

Slechte kwaliteit

Vakken van slechte kwaliteit in straten waar komende 5 tot 10 jaar geen andere werkzaamheden worden verwacht, vervangen we komende 4 jaar. Vakken van matige kwaliteit in een straat met overwegend slechte vakken worden gelijk meegenomen. Zo wordt werk met werk gemaakt.

Matige kwaliteit

Vakken van matige kwaliteit in straten waar komende 10 jaar geen andere werkzaamheden worden verwacht, vervangen we komende 5 tot 10 jaar.

Inboet

Als de beplanting van goede kwaliteit is, maar enkele planten uitvallen, vindt inboet plaats. Hierdoor blijft het groenvak als geheel van goede kwaliteit. De kwaliteit van de 2/3 vakken van goede kwaliteit blijft langer op peil, waardoor minder grote ingrepen nodig zijn. Dit is echter niet efficiënt / duurzaam wanneer meer dan 30% van de beplanting is versleten. Dan moet een plantvak in zijn geheel worden vervangen.

De afname in kwaliteit is hoofdzakelijk te wijten aan het feit dat een substantieel deel van het groen in de jaren '60-'70-'80 is aangelegd. Helaas gaat dit niet eeuwig mee. Bomen en beplanting kennen achterstallig onderhoud of zijn aan het eind van de

levensduur, vernieuwing is noodzakelijk om de gewenste kwaliteit en doelstellingen zoals klimaatbestendig groen en biodiversiteit te realiseren.

In de 'burgerpeiling 2017' en de 'enquêtes die jaarlijks in het kader van het contract Integraal Beheer Openbare Ruimte (IBOR) worden afgenomen, kwam de staat van het openbaar groen als belangrijk zorgpunt naar voren. Het is meer dan aannemelijk dat de beleving van de burger en een toename in het aantal meldingen/klachten, een directe link heeft met de veroudering van en afname in kwaliteit van het groen in de openbare ruimte.

Enkele cijfers onderhoud groenvoorzieningen en laan- en straatbomen:

Oppervlakte plantsoenen	46	hectare
Laan- en straatbomen	13.300	stuks
Wegbermen	29	hectare
Begrazingsprojecten	15	hectare
Bloemrijk (nat)grasland en ecologische terreinen	10	hectare
Sloten, watergangen en retentievoorzieningen	22	km
Plantsoenmeubilair	165	stuks
Bloembakken	100	stuks
Wisselperken	3	are

Op 7 januari 2020 heeft de gemeenteraad het "beleid- en beheerplan Groen en Bomen" vastgesteld. In dit plan is in het kader van een kwaliteitsimpuls van het openbaar groen voor het vervangingsplan groen opgenomen. Hiervoor is in de begroting 2021 een structurele verhoging van het budget met 60.000 opgenomen. Daarnaast is er eenmalig een investering van 600.000 opgenomen om achterstanden in de vervanging van openbaar groen weg te werken.

Voor het onderhoud is onderstaand budget in de begroting opgenomen:

	2021	2022	2023	2024
Regulier beheer en onderhoud	529.000	704.000	704.000	704.000
Verbeteren kwaliteit (begroting 2019)*	175.000			
groenbeleidsplan	60.000	60.000	60.000	60.000
Investering 600.000 (lasten vanaf 2022)	0	40.000	40.000	40.000
Totaal	764.000	804.000	804.000	804.000

*Vanaf deze begroting 2019 zijn structureel extra middelen opgenomen voor groot onderhoud van openbaar groen voor een bedrag van € 125.000 in 2019, oplopend naar € 175.000 in 2022. Dit bedrag is vanaf 2022 samengevoegd in het bedrag voor regulier beheer en onderhoud.

Openbare Verlichting

De Openbare Verlichting (OVL) bestaat uit ca. 4.500 lichtmasten. Om ervoor te zorgen dat de verlichting goed blijft functioneren, moet er regelmatig onderhoud worden uitgevoerd en materialen worden vervangen. In de begroting is budget beschikbaar voor het verhelpen van storingen, schades en preventief onderhoud zoals lampvervanging en schilderwerk. Daarnaast is er budget voor het vervangen van materiaal dat het einde van haar levensduur heeft bereikt. Voor lichtmasten is dat standaard na 40 jaar en voor armaturen is dat 20 jaar.

Het wijkgericht vervangen van oude armaturen door energiezuinige (LED) lampen, zal ook de komende jaren worden voortgezet, gecombineerd met het vervangen van de oudste lichtmasten. Daarmee wordt een verdere besparing gerealiseerd op de energielasten en een verbetering tot stand gebracht van de sociale veiligheid.

Het OVL-bestand in Waalre bestaat uit masten, armaturen en lampen.

Masten

Van de 4.500 masten bestaat het overgrote deel uit stalen masten. Hiervan hebben circa 600 masten de technische levensduur van 40 jaar overschreden. De komende jaren worden deze masten vervangen

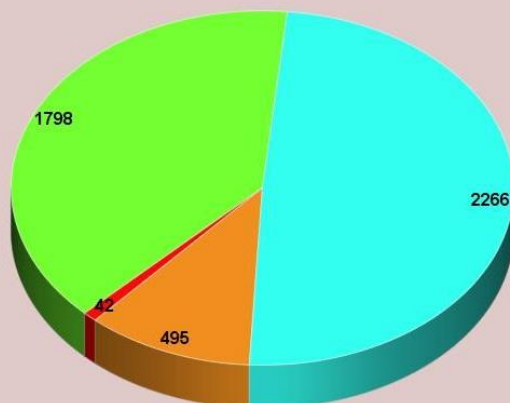
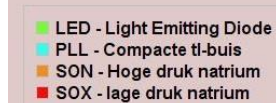
Armaturen

Tegelijkertijd met het vervangen van lichtmasten wordt gekeken of het armatuur ook vervangen dient te worden. De meeste echt oude armaturen zijn de laatste jaren vervangen. Bij vervangingen wordt zo veel mogelijk led toegepast. Dit is duurzamer en hiermee wordt meteen bespaard op het energieverbruik.

Lampen

Voor het vervangen van lampen wordt de economische levensduur aangehouden volgens opgave van de fabrikant. Dit betekent in de praktijk dat lampen groepsgewijs worden vervangen voordat ze stuk zijn. Hiermee worden de continuïteit en kwaliteit gewaarborgd en worden veel meldingen voorkomen.

Lampenbestand 01-02-2021 (Totaal 4601 lampen op 4472 masten)

Beschikbare budget regulier onderhoud openbare verlichting: € 70.000
Beschikbare budget periodieke vervanging armaturen en lichtmasten: € 88.000

Gemeentelijke gebouwen

De gemeente Waalre heeft een aantal panden in eigendom. Om een goed beeld te krijgen en houden worden deze panden elk jaar geïnspecteerd om input te krijgen voor het (bouwkundig) meerjarenonderhoud. De hoeveelheid panden varieert door de verkoop en aankoop van panden.

Vanaf 2018 worden, verspreid over meerdere jaren, door het college vastgestelde duurzaamheidsmaatregelen uitgevoerd bij gemeentelijke panden.

Bij de verschillende panden worden de werkzaamheden volgens de meerjarenplanning uitgevoerd.

Herijking planningen groot onderhoud

In 2022 worden de gemeentewerf en sporthal Hoeveland herijkt qua planningen.

In de begroting 2022 zijn de stortingen en uitgaven opgenomen die aansluiten op de hierboven genoemde onderhoudsplannen.

Paragraaf D Financiering

De paragraaf financiering gaat in op het beheer en beleid van financiële middelen (geleende en uitgezette gelden) en de aan deze posities verbonden kosten en risico's voor de gemeente Waalre (treasuryfunctie). De treasuryfunctie ondersteunt, door middel van beschikbaarheid van financiële middelen, de uitvoering van de thema's. Het regelt de financiering van beleid en het uitzetten van gelden die niet direct nodig zijn.

Landelijke wet- en regelgeving

Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet Fido)

Het Rijk heeft regels gesteld aan hoe gemeenten en provincies hun geld en kapitaal moeten beheren. Die regels staan in de Wet Fido. Het renterisico brengen we volgens de wet Fido in beeld met behulp van de kasgeldlimiet en de rente risiconorm. (Zie Tabel)

Renterisico op kortlopende schuld: kasgeldlimiet

De kredietlimiet voor de gemeente is bepaald op € 2,5 miljoen voor een periode van maximaal 1 jaar. Het renterisico is niet aanwezig, omdat kasgeldleningen een negatieve rente hebben. Door het monetaire beleid van de ECB zal de rente de komende jaren negatief blijven. De rente was negatief in 2021 en zal ook negatief blijven voor het begrotingjaar 2022. De opbrengsten van de negatieve rente zijn niet geraamd, omdat het nog niet bekend is of kasgeldleningen nodig zijn.

Renterisico op vaste schuld: renterisiconorm

De renterisiconorm heeft als doel om het renterisico van lange termijnfinanciering te beheersen. De renterisiconorm houdt in, dat de jaarlijkse verplichte aflossingen en de renteherzieningen (kapitaallasten) niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar. Bij een gelijkmatige opbouw van de leningenportefeuille wordt het renterisico op de vaste schuld gespreid over meerdere jaren.

In onderstaande tabel is de verwachte ontwikkeling van de renterisiconorm voor de komende jaren weergegeven:

Bedragen * € 1.000

Nr.	Omschrijving	2022	2023	2024	2025
1	Begrotingstotaal	36.560	36.848	37.287	37.425
2	Wettelijk percentage	20%	20%	20%	20%
3	Renterisiconorm (1 * 2)	7.312	7.370	7.457	7.485
4	Renteherzieningen	-	-	-	-
5	Aflossingen	247	250	253	257
6	wordt (4+5)	247	250	253	257
7	Ruimte onder renterisiconorm (3-6)	7.065	7.120	7.204	7.228

De bedragen aan langlopende leningen waarover gemeente Waalre de komende jaren een renterisico loopt, blijven ruimschoots binnen de wettelijke norm (wet FIDO).

De Wet Fido schrijft ook regels voor over het gebruik van het risicovolle beleggingsinstrument derivaten. Waalre maakt geen gebruik van derivaten.

Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet HOF)

Deze wet beoogt dat EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Aan dit maximale tekort van 3% hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel. De EMU-systematiek werkt op een andere manier dan het baten- en lastenstelsel dat gemeenten hanteren. Investerings tellen bijvoorbeeld niet mee in het stelsel van baten en lasten, daarbij wordt uitgegaan van de kapitaallasten van de investeringen. Investerings in een jaar tellen echter wel volledig mee in het EMU-saldo. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben.

Omschrijving	2021	2022	2023	2024	2025
	x € 1000,- Volgens realisatie tot en met sept. 2021, aangevuld met raming resterende periode	x € 1000,- Volgens begroting 2022	x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2023	x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2024	x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2025
1. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c. q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-1.420	-15	-6	26	368
2. Mutatie (im)materiële vaste activa	-7.665	5.510	1.368	-1.690	-1.646
3. Mutatie voorzieningen	+316	69	115	201	161
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-528	265	265	265	265
5. Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	-				
Berekend EMU-saldo	-9.929	-5.721	-1.524	1.652	1.910

Het EMU-saldo van de gemeente Waalre voor 2022 komt uit op negatief € 5.721.000, wat betekent dat in EMU-termen de uitgaven groter zijn dan de inkomsten.

Gemeente Waalre overschrijdt voor het jaar 2022 het maximale EMU-tekort. Echter, het aandeel in het EMU-tekort betreft een inspanningsverplichting, er staat geen sanctie op een overschrijding van het toegestane EMU-tekort.

Schatkistbankieren

Sinds de invoering van het schatkistbankieren moeten gemeenten hun overtollige middelen bij het ministerie van Financiën onderbrengen. Op het moment dat het girale saldo per bank, boven het drempelbedrag van € 150.000 uitkomt, zal het meerdere overgeboekt worden naar de Schatkist van het Rijk (Schatkistbankieren). Het huidige rentepercentage dat het Rijk biedt is 0%, waardoor Waalre helaas dus geen rente ontvangt over haar mogelijke overtollige middelen.

Er is een recente wijziging geweest voor de berekening van het drempelbedrag. Het drempelbedrag was bepaald op 0,75% van de begroting en wordt nu 2% van de begroting. Dit betekent bij een begroting van € 35,36 miljoen, is het grensbedrag voor de gemeente Waalre € 707.200. Liquide middelen op de rekening courant en bij de schatkist levert geen rente op. Het huidige grensbedrag van € 150.000 wordt niet gewijzigd.

Lokale regelgeving

Financiële verordening

Gemeenten zijn volgens de gemeentewet verplicht een financiële verordening op te stellen. De financiële spelregels waaraan de ambtenaren en het Bestuur zich moet houden, oftewel de uitgangspunten voor het financiële beheer en de inrichting van de financiële organisatie zijn geregeld in de verordening ex artikel 212 Gemeentewet. In de verordening zijn onder andere de algemene doelstellingen voor de financiering (in- en uitgaande geldstroom) en de richtlijnen en limieten van de financieringsfunctie en het risicobeheer opgenomen. Op 18 april 2017 is de Financiële Verordening Waalre 2017 vastgesteld.

Treasurystatuut

Het Treasurystatuut regelt de sturing, de beheersing, de verantwoording en het toezicht op de contante en girale geldstromen en de hieraan verbonden risico's.

In het Treasurystatuut zijn de volgende onderdelen voor de gemeente Waalre geregeld:

- treasurybeleid;
- uitvoering treasury-activiteiten;
- planning- en control cyclus;
- interne en externe controle.

Het Treasurystatuut Waalre is op 18 oktober 2016 door de Raad vastgesteld.

Uitgangspunten treasury-activiteiten

Voor de meerjarenramingen 2022-2025 hanteert de gemeente Waalre de volgende uitgangspunten voor treasury-activiteiten:

- Waalre gaat behoedzaam om met haar financiële middelen. In overeenstemming met de Wet Fido en het Treasurystatuut vindt het uitzetten van geldmiddelen en het aangaan en verstrekken van leningen en garanties alleen plaats voor de uitoefening van de publieke taak. De financiële risico's voor Waalre zijn daarbij minimaal.
- Op basis van de liquiditeitsbegroting wordt de financieringsbehoefte bepaald. De uitvoering van de financieringsbehoefte dient plaats te vinden binnen de geldende wet- en regelgeving.

Financieringsbehoefte

In 2017 en 2018 zijn 3 langlopende geldleningen afgesloten voor de aankoop van de Brede School Aalst en het Zonnepanelen project.

In tegenstelling tot voorafgaande jaren zijn in 2021 voor elke maand kasgeldleningen afgesloten. Voor het boekjaar 2022 – 2025 zal een berekening plaatsvinden om te bepalen of er een langdurige geldlening afgesloten moet worden. De financieringsbehoefte gebaseerd op begrote aannames laat zien, dat in alle begrote jaren een tekort bestaat in de financiering. Het aangaan van een lening zal gebaseerd zijn op feitelijke uitgaven in 2022 en een prognose voor de komende jaren.

De uitkering van het btw-compensatiefonds is niet meer voldoende om zelf voor de financiering te zorgen binnen de eigen organisatie. De verwachting is ook dat tot eind 2021 en waarschijnlijk 2022 maandelijks kasgeldleningen nodig zullen zijn.

Financieringsbehoefte (bedragen * € 1.000)				
Per datum	1-1-2022	1-1-2023	1-1-2024	1-1-2025
Financieringssaldo	2.116	7.731	9.247	7.605
	<i>tekort</i>	<i>tekort</i>	<i>tekort</i>	<i>tekort</i>

Bij een financieringstekort geldt op dit moment een rentepercentage voor kortlopende leningen (< 1 jaar) van ca. -0,30% (maandelijkse kasgeldlening) en voor langlopende leningen (> 1 jaar) van ca. 0,54%.

Renteoverzicht

In overeenstemming met het BBV wordt sinds de begroting 2017 binnen Waalre alleen nog gerekend met werkelijke rentelasten. In onderstaand rekenschema staat de prognose voor 2022 voor Waalre opgenomen.

Rente schema				
a.	De externe rente over de korte en lange leningen tbv aankoop BSE		96.217	
	lening tbv zonnepanelenproject		11.329	
b.	De externe rente baten	·/-	<u>0</u>	
	Totaal door te rekenen externe rente			107.546
c.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorgerekend	·/-	0	
	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	·/-	<u>108.717</u>	
	Saldo door te rekenen externe rente			-1.171
d1.	rente over eigen vermogen		0	
d2.	rente over voorzieningen* (gewaardeerd op contante waarde)		<u>5.372</u>	
	De aan taakvelden toe te rekenen rente			<u>4.201</u>
e	De werkelijke aan taakvelden toegerekende rente			-/- <u>4.201</u>
f	Renteresultaat op treasury			<u>-</u>

*Zie overzicht reserves en voorzieningen.

Rente toerekening (toelichting schema)

De rente die in het bovenstaande rekenschema is opgenomen, is toe te rekenen aan de brede school Ekenrooi (€ 96.217) en het zonnepanelenproject (€ 11.329).

De rente (€ 4.201) over de voorzieningen heeft betrekking op de voorziening personele voorzieningen, waarbij het rentepercentage is voorgeschreven door het Rijk. Voor toekomstige personele verplichtingen moet (indien van toepassing) een voorziening worden opgezet. De stand van de voorziening wordt bepaald op basis van de contante waarde van de personele verplichtingen.

Paragraaf E Bedrijfsvoering

Waar gaat de paragraaf over?

De bedrijfsvoering omvat zaken als personeel en organisatie, informatie(voorziening), financiën, communicatie, juridische zaken en dienstverlening. Waalre streeft een efficiënte, doelmatige en kwalitatief hoogwaardige bedrijfsvoering na. Dit is van groot belang bij het kunnen uitoefenen van de controlerende taak van de raad. Dit lukt alleen met een betrouwbare en transparante informatievoorziening.

Volgens de vastgestelde verordeningen legt het college verantwoording af over de bedrijfsvoering aan de raad. Op basis van wettelijke voorschriften geeft de paragraaf Bedrijfsvoering inzicht in de stand van zaken en de beleidsvoornemens.

Organisatie (algemeen)

Wat willen we bereiken?

We zijn een zelfstandige netwerkgemeente met een daadkrachtige ambtelijke organisatie die direct in contact staat met de samenleving. Er wordt gewerkt op basis van het Koersdocument Werken vanuit de Bedoeling. Onze missie is het organiseren van excellente dienstverlening en lokale democratie, waarbij 'de bedoeling' het vertrekpunt is. Bij de uitwerking van dit begrip en het uitvoeren van deze missie is het de grote uitdaging voortdurend soepel te schakelen tussen de verschillende rollen die we als overheid hebben (rechtmatige, presterende, netwerkende en responsieve en participerende overheid).

De systeemwereld wordt ingericht om de organisatie maximaal te kunnen ondersteunen en te faciliteren bij het optimaal bedienen van de leefwereld. Hiervoor dient de basis op orde te zijn: goed informatiemanagement, een goede voorbereiding en borging van de besluitvorming, moderne ICT en verregaande digitalisering. Dit wordt georganiseerd in een platte organisatie met taakvolwassen medewerkers en een professionele invulling van concern-control: we hebben er door onze werkwijze vertrouwen in dat we de goede dingen goed doen en waarbij de doelmatigheid en rechtmatigheid geborgd zijn. Vanuit een helder gezamenlijk perspectief en eigenaarschap worden programmering en prioritering bepaald. In nauwe afstemming wordt bekeken wat haalbaar is qua planning en capaciteit. We hebben onze visie De Kracht van Waalre, een coalitieakkoord, een collegeprogramma en onze eigen (in ontwikkeling zijnde) P&C cyclus. De vertaling naar dagelijkse prioriteiten dient nader uitgewerkt te worden. Onze werkwijze wordt tenslotte ondersteund door zaakgericht werken, projectmatig werken en Het Nieuwe Samenwerken.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Er wordt uitvoering gegeven aan het Koersdocument Werken vanuit de Bedoeling
- Op basis van het Koersdocument Werken vanuit de Bedoeling wordt een Inrichtingsplan opgesteld.
- Op basis van dit Inrichtingsplan worden waar nodig aanpassingen gedaan aan onze organisatie.
- Op basis van dit Inrichtingsplan wordt een Strategisch Personeelsplan opgesteld en uitgevoerd.
- Op basis van het Koersdocument wordt een I&A-plan opgesteld. Het zaakgericht werken maakt hier onderdeel van uit.

- Op basis van het Koersdocument wordt een cultuurtraject ingezet gericht op Werken vanuit de Bedoeling
- Er wordt op basis van de Kadernota Burgerparticipatie en Burgerinitiatieven een plan van aanpak burgerparticipatie opgesteld en uitgevoerd.
- Projectmatig werken wordt mede op advies van de Rekenkamercommissie meer structureel ingebed in onze werkwijze.
- Met een Management Development Traject wordt aandacht besteed aan leiderschap.
- Ons dienstverleningsconcept wordt aangepast in samenhang met de ontwikkeling van een Omgevingsvisie en Omgevingsplan.
- De control-functie wordt specifiek benoemd en belegd.

Jaar 2022

- Er is uitvoering gegeven aan het Koersdocument Werken vanuit de Bedoeling. We hebben verder gewerkt aan het samen met onze inwoners invullen van initiatieven en burgerparticipatie.
- Er is een Strategisch Personeelsplan opgesteld en er is gestart met de uitvoering.
- Op basis van het Koersdocument is een cultuurtraject ingezet gericht op Werken vanuit de Bedoeling. De Waalre Academy speelt hierbij een belangrijke rol.
- Het traject rondom de Omgevingswet is gebruikt als vliegwiel voor het cultuurtraject.
- De voorbereidingen op de Omgevingswet zijn afgerond en onze organisatie is opgeleid om de wet uit te voeren.
- Projectmatig werken is structureel ingebed in onze werkwijze en opgenomen in het zaakstelsel.
- De control functie is helder belegd in de organisatie en is ingevuld door het aantrekken van een controller.
- Met een Management Development Traject is aandacht besteed aan leiderschap.
- We hebben projectmatig gewerkt aan een verdere verbetering van helder en duidelijk taalgebruik.
- Werken vanuit de bedoeling is steeds het vertrekpunt in de dagelijkse werkzaamheden en in de personeelsgesprekken geweest.
- Vanuit de ervaringen met thuiswerken in 2020 en 2021 hebben we het hybride werken ingevoerd in onze organisatie

Personeel

Wat willen we bereiken?

Personeel dat in staat is om uitvoering te geven aan de taken en ontwikkeling die voortkomt uit "Samenwerken aan een sterker Waalre" waarbij de nadruk ligt op het 'Van Buiten naar Binnen werken'.

De gemeente Waalre wil een goed werkgever zijn die investeert op duurzame inzetbaarheid, vitaliteit en persoonlijke ontwikkeling. De organisatie heeft oog voor de wensen en behoeften van de medewerkers en biedt arbeidsvoorwaarden die passen bij de veranderende maatschappij en arbeidsmarkt.

Wat gaan we ervoor doen?

Periode 2018-2022

We richten ons op de volgende speerpunten:

- Leiderschapsontwikkeling: we zorgen ervoor dat het MT in staat is om sturing te geven door een programma voor leiderschapsontwikkeling in aansluiting op "Samenwerken aan een sterker Waalre".

- Goed werkgeverschap: we positioneren de gemeente Waalre als aantrekkelijke werkgever binnen de regio, waar ruimte is voor ontwikkeling, zodat medewerkers graag bij ons blijven werken of voor ons willen komen werken. Ondanks de krapte op de arbeidsmarkt, blijven we in staat om de juiste mensen aan ons te binden en deze te blijven boeien.
- Performancemanagement: met behulp van de gesprekscyclus zorgen we voor een open, resultaatgerichte werkcultuur waar medewerkers zich optimaal kunnen ontwikkelen en daarmee eenieder een bijdraagt aan "Samenwerken aan een sterker Waalre".
- Samenwerking: we zoeken naar samenwerking om elkaar te versterken zowel intern, als met derden.
- Inclusieve samenleving: gemeente Waalre erkent het belang van de banenafpraak en heeft in de begroting ruimte gemaakt voor het aanstellen van medewerkers met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Jaar 2022

- Is het strategisch personeelsbeleid permanent op de agenda geplaatst, zodat waar nodig tijdig ingesprongen kan worden op ontwikkelingen binnen de organisatie en in de maatschappij.
- Is binnen de organisatie blijvende aandacht voor het werken vanuit de bedoeling. Ook nieuwe medewerkers worden hierin meegenomen.
- Wordt in het jaargesprek en beoordelingsgesprek met alle medewerkers open gesproken over werkcultuur en persoonlijke ontwikkeling.
- Is het cultuurleiderschap in Waalre verstrekt door het doorlopen van een Management Development programma.
- Is blijvende aandacht voor de ontwikkeling van de medewerkers en de duurzame inzetbaarheid en vitaliteit door een divers aanbod binnen de Wij Waalre Academy.
- Is een Learning Management Systeem (LMS) aangeschaft en geïmplementeerd welke de persoonlijke ontwikkeling van de werknemers ondersteunt.
- Is een wervingsvideo gemaakt welke een inkijk geeft in het werken bij de gemeente Waalre. Waalre wordt hierin gepositioneerd als aantrekkelijke werkgever waar veel aandacht is voor duurzame inzetbaarheid, vitaliteit, persoonlijke ontwikkeling en een goede werk-privé balans.
- In 2022 is voor medewerkers de mogelijkheid ingevoerd om hybride te werken. Dit past bij de wensen en behoeften van zowel de medewerkers als de organisatie. Binnen het beleid is specifieke aandacht voor de thema's samenwerken, binding met het werk, vitaliteit en sociaal contact.
- Is het personeelssysteem uitgebreid met een aantal modules welke de bedrijfsvoering versoepelen.
- Zijn alle standaard P&O brieven geactualiseerd en geschreven op B1 niveau.

Financiën, Planning & Control

Wat willen we bereiken?

Een financieel sluitende meerjarenbegroting is en blijft uitgangspunt.

Informatieverstrekking aan college en raad is steeds adequaat. We blijven financieel gezond en schuiven geen tekorten naar de toekomst. We zijn en blijven in control en we verschaffen inzicht in verplichtingen en risico's.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Verbeteren van de Planning en Control cyclus.
- Risico's beperken door intensiveren van risicomangement en interne controle.
- Financiële verordening(en) herzien.
- Actief blijven sturen op een sluitende begroting.

Jaar 2022

- De (verbijzonderde) interne controle & risico-analyse is door de organisatie georganiseerd en uitgevoerd, zodat deze o.a. als basis kan dienen voor het afgeven van een rechtmatigheidsverantwoording door het College van B&W;
- De uitkomsten van de (verbijzonderde) interne controle zijn tussentijds gedeeld met MT, College van B&W en Auditcommissie zodat het College van B&W goed geïnformeerd verantwoording kan afleggen aan uw Raad.
- De Tussentijdse rapportages (Turap) worden uitgebreid met kengetallen om de financiële situatie van de gemeente in beeld te brengen.
- De begroting is en blijft structureel sluitend.

Communicatie

Wat willen we bereiken?

Inwoners hebben dankzij de diverse communicatiekanalen proactief meegekregen wat de plannen zijn en wat voor rol(len) ze hierbij kunnen vervullen. Hierbij werkten alle medewerkers van de ambtelijke organisatie intern en extern samen en is betrokkenheid vergroot en het vertrouwen teruggewonnen.

Een communicatieve organisatie en een communicatief bestuur hebben gezorgd voor verbinding en een voortdurende dialoog met stakeholders.

Communicatie heeft op een positieve manier bijgedragen aan de reputatie van de gemeente Waalre.

Jaar 2022

- Waalre moet weer bekend staan als een betrouwbare gemeente die open staat, de dialoog aangaat en van harte samenwerkt.
- Drie programmalijnen uit het Strategisch Communicatieplan zijn uitgevoerd:
 1. De reputatie en profilering van Waalre zijn opgebouwd.
 2. Burgerparticipatie en interactie staan centraal. Er is invulling gegeven aan de faciliterende rol op het gebied van burgerparticipatie.
 3. Organisatie en het bestuur zijn communicatiever. Bestuur en organisatie doen proactief een beroep op communicatie voor coaching en advies.

ICT en informatievoorziening

Wat willen we bereiken?

ICT-beleid dat is geactualiseerd en mede zorgdraagt voor de realisatie van de Raadsbrede agenda 2020-2022 en het landelijke uitvoeringsprogramma "VNG realisatie roadmap". Het faciliteert het van buiten naar binnen werken en burgerparticipatie.

Een betrouwbare, flexibele en toekomstbestendige ICT-architectuur en infrastructuur.

Een professionele beheerorganisatie en optimalisering van sturingsprocessen voor betere regie op samenwerking met ICT-partners.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Er wordt een nieuw informatiebeleidsplan opgesteld voor de periode 2021-2025
- Het bestaande applicatie landschap is in beeld gebracht en de ICT-architectuur is beschreven.
- Implementeren van het verplichte landelijk uitvoeringsprogramma VNG Realisatie Roadmap bestaande uit 4 thema's:
 - Data en monitoring
 - Collectieve infrastructuur en inkoop
 - Dienstverlening en bedrijfsvoering
 - Informatiebeveiliging en privacy (zie hier voor de aparte paragraaf)
- Doorontwikkelen van het zaakgericht en digitaal werken.
- Implementeren van een betrouwbare ICT-infrastructuur.
- Realiseren van een toekomstbestendig applicatielandschap waarbij applicaties doelmatig en efficiënt ingezet kunnen worden.
- De aansluiting op het DSO (omgevingswet) is gerealiseerd, met de daarbij behorende systemen.

Jaar 2022

- Het nieuwe Informatiebeleidsplan en uitvoeringsplan 2022 is vastgesteld en in uitvoering.
- Invloed I&A beleid vanuit het nieuwe collegewerkplan is eind 2022 opgenomen in het meerjarig I&A beleid.
- Resultaat van de strategische afweging t.b.v. een eventuele nieuwe samenwerkingspartner is zodanig uitgewerkt, dat tijdig een keuze gemaakt kan worden na afloop van ons contract met onze huidige externe dienstverlener (31 december 2022).
- De nieuwe omgeving is voor eind 2022 ingericht en in gebruik genomen.
- Het beheerproces richting verschillende externe partijen is verder geoptimaliseerd en ingericht.
- Functioneel beheerorganisatie proces is opnieuw ingericht.
- Gegevensbeheer is geoptimaliseerd en ingericht.
- De kwaliteit van basisgegevens wordt verbeterd door het structureel controleren op levering en gebruik van gegevens.
- De Omgevingswet is per 1 juli ingevoerd en daarmee is gemeente Waalre aangesloten op de landelijke voorziening van de omgevingswet en voldoen aan de gestelde eisen.
- Het zaakgericht en digitaal werken is verder ontwikkeld en ingevoerd.
- Afhankelijk van de inwerkingtreding van de Wet Openbaarheid Overheid (WOO) wordt per juli de eerste informatiecategorie actief openbaar gemaakt.

Informatieveiligheid

Wat willen we bereiken?

Een (informatie) veilige digitale en analoge dienstverlening staat centraal. Hiervoor voeren we een informatieveiligheidsbeleid dat voldoet aan het landelijke normenkader, de landelijke BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid). De organisatie is zich bewust

van de risico's die het werken bij de gemeente Waalre met zich meebrengt en treft daarvoor de nodige maatregelen.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Het informatieveiligheidsbeleid op basis van de BIO is opgesteld;
- De landelijke informatieveiligheidskaders worden gevolgd en waar nodig geïmplementeerd.
- Transparantie over informatieveiligheid wordt verstrekt door de ENSIA (Eenduidig Normatiek Single Informatieaudit). Deze is verplicht en wordt komende jaren verder uitgebreid;
- De organisatie is zich bewust van veiligheidsrisico's en weet deze te beheersen. Dit door het nemen van maatregelen;
- Jaarlijks wordt het informatieveiligheidsplan opgesteld en wordt het plan geëvalueerd.

Jaar 2022

- Het Informatieveiligheidsplan 2022 is uitgevoerd, waaronder het uitzetten en uitvoeren van BIO-maatregelen voor de kritische processen
- Er is voldaan aan de ENSIA (Eenduidig Normatiek Single Informatieaudit) 2021;
- De medewerkers zijn zich bewust van de risico's die het werken met gemeentelijke informatie met zich meebrengt. Er is een continu leren project gestart. Het bewustwordingsniveau is in 2022 gemeten en bewustwordingsniveau is verhoogd binnen de gehele organisatie;
- We zijn meer weerbaar voor cyberaanvallen. Hiervoor is een cyberoefening uitgevoerd.
- Het is voor de organisatie duidelijk wat ieders verantwoordelijkheden, rollen en taken in het kader van informatieveiligheid zijn.
- De beheerders kunnen werken met het beheerssysteem.

Privacy

Wat willen we bereiken?

Ons belangrijkste toetsingskader op het gebied van privacy is de Europese Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Transparantie voor burgers en medewerkers over welke gegevens we voor welke doeleinde verwerken staat hierin centraal en wij dienen daarbij de rechten van burgers en medewerkers te borgen. Hiervoor is nodig dat de organisatie bewust omgaat met de veelheid aan privacygevoelige informatie van burgers en medewerkers.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Er is een privacy beleidskader opgesteld.
- Door blijvende aandacht op het onderwerp privacy is het bewustwordingsniveau gestegen binnen de gehele organisatie.
- De rollen, taken en verantwoordelijkheden op het gebied van privacy zijn helder belegd binnen de organisatie
- De PIA's (Privacy Impact Analyses) zijn door de organisatie uitgevoerd en de uitkomsten zijn verwerkt in concrete verbeterplannen die waar mogelijk zijn uitgevoerd.

- Datalekken worden opgelost.
- Er is een verwerkingsregister in de organisatie, wat actief wordt bijgehouden door de medewerkers.
- Er zijn verwerkersovereenkomsten gesloten met de verwerkers.
- Er is een procedure voor de afhandeling van verzoeken in het kader van de AVG.
- Er wordt gewerkt volgens het privacy by design en default principe binnen de organisatie.
- Bij wetwijzigingen of nieuwe regelingen is privacy meegenomen. Bijvoorbeeld de vernieuwde Wet Politie gegevens (WPG) en de Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK).

Jaar 2022

- Het privacy plan 2022 is uitgevoerd.
- Er is een continu leren project gestart. Het bewustwordingsniveau is in 2022 gemeten en bewustwordingsniveau is verhoogd binnen de gehele organisatie.
- Voorkomende datalekken worden gesignaleerd en er worden maatregelen getroffen om het datalek op te lossen.
- PIA's (Privacy Impact Analyses) worden uitgevoerd bij nieuwe risicovolle verwerkingen.
- Er zijn verwerkersovereenkomsten gesloten met nieuwe verwerkers.
- De organisatie leert te werken volgens het privacy by design principe.
- De privacybeheerders zijn getraind volgens hun rollen, taken en verantwoordelijkheden

Juridische kwaliteitszorg

Wat willen we bereiken?

Het behouden en, waar nodig, verbeteren van de juridische kwaliteit van voorstellen en besluiten.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Het verhogen van het bewustzijn inzake (juridische) risico's en juridische kennis.
- Organisatiebreed medewerkers faciliteren om de juridische kwaliteit te garanderen en waar nodig te verhogen.

Jaar 2022

- Is voldaan aan nieuwe wet- en regelgeving, zoals bijvoorbeeld de implementatie van de tweede fase van de WEP.
- (Een selectie van) interne processen is tegen het licht gehouden en waar nodig is geadviseerd tot/ zijn verbeteringen geïmplementeerd.
- Is juridische kwaliteitszorg verder ontwikkeld.
- Is verder geïnvesteerd in verbreding van kennis binnen de organisatie.
- Zijn hulpmiddelen voor de organisatie verder ontwikkeld, in de vorm van onder andere standaarddocumenten en handreikingen.
- Wordt geadviseerd meteen bij de start van strategische, gevoelige en gecompliceerde dossiers, projecten en trajecten en deelname aan projectgroepen waar nodig.
- Zijn nieuwe leden voor de commissie bezwaarschriften geworven.
- Zijn de diensten van de huisadvocaat van de gemeente aanbesteed.

Dienstverlening

Publieke dienstverlening is de voorkant van de gemeentelijke organisatie. Het omvat het verstrekken van diverse producten en diensten aan inwoners, bedrijven en instellingen zoals reisdocumenten, subsidies, rijbewijzen en vergunningen. Aan de voorkant van de gemeentelijke organisatie kunnen inwoners ook terecht met een melding over het openbaar gebied.

Wat willen we bereiken?

- Het verhogen van de kwaliteit van de dienstverlening voor inwoners, bedrijven en instellingen als één van de belangrijkste speerpunten van de gemeente.
- We willen aan de slag met moderne, persoonlijke en efficiënte dienstverlening om concrete resultaten te boeken op korte termijn en goed voorbereid te zijn voor ontwikkelingen in de toekomst.
- Klantvragen worden snel, doelmatig, helder en kwalitatief goed afgehandeld, zoveel mogelijk in één keer aan de voorkant van de organisatie.
- Inwoners kunnen zelf bepalen via welk kanaal en wanneer ze dienstverlening afnemen van de gemeente. Dit kan via verschillende kanalen (schriftelijk, telefonisch, digitaal, persoonlijk). Waar de Waalenaar ook binnenkomt, hij/zij kan uitgaan van een gelijke dienstverleningskwaliteit.
- Meer vrijheid en speelruimte voor inwoners o.a. om te bouwen, ondernemen of te organiseren (deregulering). De organisatie stelt zich professioneel, open, stimulerend en faciliterend op en zoekt steeds de aansluiting bij de eigen kracht van inwoners en stelt grenzen wanneer dat echt nodig is. Het uitgangspunt is vertrouwen in onze inwoners met appèl op hun eigen verantwoordelijkheid.
- De dienstverlening is zodanig ingericht dat het voor de inwoner duidelijk is dat de gemeente één organisatie is, met één stem naar buiten treedt en de inwoner weet wat hij/zij kan verwachten en waar hij/zij het antwoord op zijn/haar vraag kan vinden.
- De privacy is zo goed mogelijk gegarandeerd; (zorg-gerelateerde) persoonsgegevens zijn veilig bij de gemeente.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Verder ontwikkelen van onze digitale en fysieke (website, social media, telefoon, post en balie) dienstverlening op basis van de vastgestelde dienstverleningsnota. Hierbij is een goede bestuurscultuur (interactief proces) bewerkstelligd met aandacht voor een inclusieve samenleving.
- Het begrip "van buiten naar binnen werken" is doorvertaald in de dienstverlening.
- Onze Dienstverlening is conform de dienstverleningsvisie ingericht volgens de volgende uitgangspunten:
 - excellente dienstverlening
 - inwoners bepalen zelf via welk kanaal en wanneer ze onze dienstverlening afnemen;
 - de inwoner wordt in een passende omgeving ontvangen;
 - we gaan uit van vertrouwen en benaderen vraagstukken vanuit een positief uitgangspunt (deregulering);
 - onze communicatie is duidelijk, open en modern;
 - we treden als één organisatie naar buiten.
- Voor omvangrijke en/of complexe vraagstukken worden inwoners zoveel mogelijk gekoppeld aan een casemanager.

- Zoveel mogelijk taken worden aan de voorkant van de organisatie afgehandeld, waarbij de inwoner in één handeling bediend wordt.
- Inwoners kunnen de meest voorkomende producten en diensten digitaal aanvragen.
- De website optimaal inrichten op het gebied van interactieve communicatie en digitale dienstverlening. Onze site is voor alle doelgroepen toegankelijk en gebruiksvriendelijk ingericht en sluit bovendien aan bij de meest voorkomende vragen producten/diensten die inwoners hebben (toptaken). Dit betekent dat de belangrijkste informatie/producten waar inwoners behoefte aan hebben, op uitstekende wijze geraadpleegd en afgehandeld kunnen worden.

Jaar 2022

- De nota Dienstverlening is geactualiseerd en aangepast aan een nieuw collegeprogramma.
- Interne processen tegen het licht houden en verbetering doorvoeren waar nodig. In 2022 is het postproces volledig geupdate.
- Investering in verbreding van de kennis van de medewerkers. Er komen steeds meer specialistische vraagstukken waarover zij de inwoner advies geven.
- We werken vanuit de bedoeling. De vraag van de inwoner wordt leidend bij de uitvoering van onze taken. Daar waar wet- en regelgeving beperkend is, gaan we op zoek naar de mogelijkheden om de vraag van de inwoner te realiseren.

Paragraaf F Verbonden partijen

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente Waalre een bestuurlijk en/of een financieel belang heeft. Van een financieel belang is sprake indien Waalre risico loopt met aan deze partijen beschikbaar gestelde middelen of als Waalre aangesproken kan worden als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Van bestuurlijk belang is sprake als Waalre zeggenschap heeft, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij uit hoofde van stemrecht.

Visie op verbonden partijen

In de toekomstvisie De Kracht van Waalre heeft het gemeentebestuur van Waalre uitgesproken zich via twee sporen verder te ontwikkelen: Via het spoor van burgerparticipatie en via het spoor van regionale samenwerking. Hierover is het volgende opgenomen: "Wij werken intensief en effectief samen in de regio op thema's die de lokale gemeenschap overschrijden. We zijn een betrokken en betrouwbare partner voor medeoverheden en andere regionale partners. Wij leveren overtuigende meerwaarde voor de regio door een kwalitatief hoogstaande woonomgeving te bieden die aantrekkelijk is voor hooggekwalificeerd (inter-)nationaal talent in onder meer de hightech sector, waardoor onze regio concurrerend blijft ten opzichte van andere regio's die dergelijk talent willen aantrekken".

We hebben op basis van de evaluaties in de Metropoolregio Eindhoven en het Stedelijk Gebied Eindhoven een verbeterde samenwerking opgezet. Het Stedelijk Gebied Eindhoven heeft een Samenwerkingsagenda voor de periode 2018-2025. We werken daarin met minimale middelen samen aan verbetering van het vestigingsklimaat van de Brainportregio. In de Metropoolregio Eindhoven werken we samen op basis van een nieuw Samenwerkingsakkoord dat loopt tot 2022. Het succes van deze samenwerkingsverbanden wordt bepaald door het gezamenlijk aanbrengen van focus, het samen ervaren van urgentie, geven en nemen en tenslotte het behalen van resultaten.

De verbonden partijen van Waalre

Waalre heeft bestuurlijke en financiële belangen in verschillende verbonden partijen. Deze verbonden partijen voeren beleid uit voor de gemeente. De gemeente geeft als het ware de verbonden partijen opdracht. Waalre houdt beleidsmatige en financiële verantwoordelijkheid ten aanzien van deze partijen. Er zijn drie soorten verbonden partijen: gemeenschappelijke regelingen, deelnemingen en overige verbonden partijen.

Allereerst wordt hierna kort toegelicht wat het onderscheid tussen deze drie soorten verbonden partijen is en welke verbonden partijen Waalre kent. Vervolgens wordt per verbonden partij toegelicht wat het doel van de verbonden partij, hoe Waalre participeert en waar van toepassing wat de financiële situatie van de verbonden partij is en welke risico's Waalre eventueel loopt. Voor de financiële situatie van de verbonden partij wordt uitgegaan van de jaarrekening 2019. Onderaan deze paragraaf volgt tot slot een beknopt overzicht van de bijdragen in 2022 aan de verbonden partijen.

Risico's en gevolgen Corona in 2021

De coronacrisis hield ook in 2021 aan. Vaccinatie kwam op gang en dat gaf even ruimte aan onze maatschappij. Maar door nieuwe mutaties van het virus en veel besmettingen wordt de ruimte om ons oude leven weer op te pakken teruggedraaid. Deze crisis heeft veel impact gehad op onze bedrijfsvoering, maar ook op die van onze verbonden partijen. Er is sprake van algemene onzekerheid wanneer er ruimte is om elkaar zakelijk weer persoonlijk te treffen. Het lijkt erop dat we in onze bedrijfsvoeringen voortaan rekening moeten blijven houden met maatregelen om op afstand te werken, de gevolgen van corona blijven permanent zichtbaar in ons leven en onze organisaties. Hybride werken is een nieuwe werkvorm die geïntroduceerd is. Deels op kantoor en deels vanuit thuis werken is de nieuwe norm. Op dit moment hebben we niet volledig in beeld wat onze verbonden partijen met dit gegeven gaan doen en hoe snel dat zij dat ingevoerd hebben in hun bedrijfsvoering. En welke financiële gevolgen dat heeft en in hoeverre dat zij die geheel of gedeeltelijk doorleggen aan ons. Er is nog veel onzekerheid hoe lang de crisis nog duurt en welke gevolgen die op korte, middellange en lange termijn heeft. In onderstaande toelichtingen op de verbonden partijen hebben we bij het onderdeel *risico's* alleen organisatie specifieke risico's aangegeven. Deze paragraaf wijst u op het algemene risico bij alle verbonden partijen als gevolg van de Coronacrisis.

Gemeenschappelijke regelingen

De gemeente heeft een overeenkomst met partijen op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De gemeente neemt deel in het algemeen bestuur en betaalt mee. Verbonden partijen beschikken over reserves om risico's op te kunnen vangen. Het risico van gemeenschappelijke regelingen bestaat uit het deel dat de gemeente verhoudingsgewijs inneemt in het eventuele liquidatiesaldo van een samenwerkingsverband. Door de afvaardiging in het Algemeen Bestuur van het samenwerkingsverband behoudt Waalre invloed en nemen financiële risico's af. De jaarverslagen van de verbonden partijen komen na beoordeling door het college in de raad.

Het is wenselijk binnen gemeenschappelijke regelingen zoveel mogelijk dezelfde kaders af te spreken ten aanzien van financiële onderwerpen, zodat colleges en gemeenteraden hier eenduidiger regie op kunnen voeren. De vier grote gemeenschappelijke regelingen (MRE, ODZOB, GGD en VRBZO) hebben hier afspraken over gemaakt met de aangesloten gemeenten. Het betreft indexerings-uitgangspunten en bestuurlijke planning. Een verdere harmonisering wordt nagestreefd, zoals op het gebied van tussentijdse rapportages, nota reserves en voorzieningen en de nota risicomangement.

Waalre is deelnemer in de volgende gemeenschappelijke regelingen:

- A. Metropoolregio Eindhoven (MRE) te Eindhoven
- B. Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB) te Eindhoven
- C. GGD Brabant-Zuidoost te Eindhoven
- D. Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost te Eindhoven
- E. Regionaal samenwerkingsverband openbaar basisonderwijs De Kempen te Veldhoven
- F. Regeling Werkvoorzieningsschap Regio Eindhoven (ERGON) te Eindhoven
- G. PlusTeam te Geldrop

Deelnemingen

De gemeente heeft aandelen en stemt zelf in de aandeelhoudersvergadering.

Voor Waalre betreft dit:

- a. Bank Nederlandse Gemeenten te Den Haag

Samenwerkingsverbanden

De gemeente werkt samen in andere constructies dan een deelneming of een gemeenschappelijke regeling. Bijvoorbeeld als lid van een stichting, of op basis van een convenant. De gemeentelijke bijdrage is verschillend. De bijdrage varieert van de inzet van uren voor bestuursondersteuning tot kosten van een lidmaatschap of kosten voor afname van diensten.

Waalre neemt deel aan de volgende samenwerkingsverbanden:

- I. Samenwerkingsovereenkomst Werk en Inkomen Veldhoven
- II. Convenant Veldhoven
- III. Stichting regionale inkoopsamenwerking Zuidoost Brabant (BIZOB) te Oirschot
- IV. Convenant Stedelijk Gebied te Eindhoven
- V. Inkoopsamenwerking Jeugdhulp en WMO (geen vestigingsplaats)
- VI. Regionaal Informatie- en Expertise Centrum te Eindhoven
- VII. Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Zuidoost te Helmond

Gemeenschappelijke regelingen

A. Metropoolregio Eindhoven (MRE)

De Metropoolregio Eindhoven is vanuit het SRE doorontwikkeld tot een bestuurlijk platform met een smalle servicegerichte organisatie. Een samenwerkingsverband dat regionale vraagstukken op het gebied van de samenwerkingsthema's Economie, Mobiliteit, Energietransitie en Transitie Landelijk Gebied aanpakt, alsmede het beheer van investeringsfondsen verzorgt. We hebben dat vastgelegd in een Samenwerkingsakkoord dat loopt tot 2022. De definitieve aanpassing van de Gemeenschappelijke Regeling aan de nieuwe werkwijze heeft plaatsgevonden in 2021.

Bestuurlijke en financiële participatie

De formele besluitvorming in het kader van de Gemeenschappelijke Regeling ligt bij het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur, waarin de gemeente Waalre door de burgemeester wordt vertegenwoordigd. Deelnemende gemeenten betalen jaarlijks een bijdrage op basis van het inwonertal. Voor de bijdrage van Waalre in 2022 verwijzen we naar het overzicht onder aan deze paragraaf. Een aantal taken van het voormalige SRE hebben we belegd in de samenwerking Stedelijk Gebied.

Het MRE en het daarbij horende Regionaal historisch Centrum Eindhoven (RHCE) zijn steeds meer in staat efficiënt en effectief te werken binnen de budgetten. En de formatie is kwantitatief en kwalitatief aangepast waardoor met minder inzet toch goede resultaten behaald worden. In 2020 hebben we besloten op basis van de goede resultaten bij het RHCE hen als partner te blijven zien voor de uitvoering van de Archiefwet. Alle inspanningen bij het MRE leverden in 2020 een groot positief jaarresultaat op. Dat werd met name door de overeenkomst met Attero over landgoed Gulbergen veroorzaakt. Er is een voorziening getroffen voor de ontwikkeling van het landgoed. De rest van het jaarresultaat is teruggestort naar de gemeenten. Voor de bijdrage van Waalre in 2022 wordt verwezen naar het overzicht onder aan deze paragraaf.

Risico

We werken al enkele jaren met een Samenwerkingsakkoord. Dat loopt af in 2022. In 2021 hebben we voorbereidingen opgestart voor een nieuw Samenwerkingsakkoord dat aan de raden wordt voorgelegd in het najaar van 2022. We staan voor een aantal grote uitdagingen de komende jaren die we alleen in samenwerking met elkaar aan kunnen pakken. Hoe gaan we dat vertalen in onze samenwerkingsafspraken? We krijgen minder middelen van het rijk, onze bedrijfsvoering verandert en ook de maatschappelijke opgaven zijn groot. En daarnaast willen we één van de topregio's in Europa en zelfs de wereld zijn en blijven. De vraag is of onze middelen op gaan wegen tegen onze ambities in het nieuwe samenwerkingsakkoord.

Vermogenspositie / Resultaat (in EUR)	1-1-2020	31-12-2020
Eigen Vermogen	€ 5.820.759	€ 5.967.453
Vreemd Vermogen	€ 18.049.951	€ 26.298.810
Resultaat	€ 1.039.335	€ 1.530.756

B. Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB)

De Omgevingsdienst is ingesteld om ten behoeve van de deelnemers taken uit te voeren op het gebied van het omgevingsrecht en daarmee als uitvoeringsdienst van het lokaal en provinciaal bestuur een bijdrage te leveren aan het realiseren en borgen van de door de verantwoordelijke overheden in de regio Zuidoost-Brabant aangegeven kwaliteit van de fysieke leefomgeving.

Bestuurlijke en financiële participatie

De gemeente Waalre is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur door een lid van ons college (portefeuillehouder). Deelnemende gemeenten betalen jaarlijks een bijdrage op basis van de verwachte opdrachtverlening en deels op basis van de omvang van de collectieve taken. Voor de bijdrage van Waalre in 2022 wordt verwezen naar het overzicht onder aan deze paragraaf.

Risico

In hoofdstuk 3, paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing, en bijlage 3 van begroting 2022 zijn de risico's en bijbehorende weerstandcapaciteit benoemd. Een belangrijk risico betreft de mogelijkheid dat deelnemers gaan bezuinigen en dat dit leidt tot minder opbrengsten bij de ODZOB.

Uit de inventarisatie blijkt dat de verwachtingswaarde van de risico's € 1.802.000,- bedraagt. De algemene reserve daalt per ultimo 2021 naar net boven de € 1,2 mln (Hierbij is de aannahme gedaan dat de eerder geraamde onttrekkingen uit de algemene reserve ten behoeve van het programma Omgevingswet en de implementatie van het nieuwe VTH-systeem volledig (maar met een jaar vertraging) plaatsvinden). Daarmee is de omvang van de algemene reserve weliswaar in overeenstemming met de regionale richtlijn, maar is deze onvoldoende groot om gekwantificeerde risico's af te kunnen dekken. Dit heeft tot gevolg dat de deelnemende gemeenten meer risico's lopen. Hierdoor zijn wij genoodzaakt om een bedrag in het weerstandsvermogen van onze begroting te reserveren om dit verhoogde risico af te dekken. In de risicoparagraaf van deze begroting is daarom € 4.000 opgenomen als risico.

Vermogenspositie / Resultaat (in EUR)	1-1-2020	31-12-2020
Eigen Vermogen	€ 2.429.098	€ 2.429.098
Vreemd Vermogen	€ 3.413.049	€ 4.522.785
Resultaat	€ 914.557	€ 0

C. Gemeenschappelijke Regeling GGD Brabant-Zuidoost

De GGD heeft tot doel een bijdrage te leveren aan de publieke gezondheidszorg (PG) en de ambulancezorg (AZ).

Bestuurlijke en financiële participatie

De gemeente Waalre is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur (AB) door een lid van ons college (portefeuillehouder). Het Algemeen Bestuur stelt de hoofdlijnen van het GGD beleid vast alsmede de begroting en de jaarrekening. Het Dagelijks Bestuur ziet toe op de dagelijkse gang van zaken, bereidt samen met de directeur de AB-vergaderingen voor en draagt zorg voor het uitvoeren van de besluiten van het Algemeen Bestuur. Zowel het Dagelijks- als het Algemeen Bestuur vergadert ca. 6 keer per jaar. Deelnemende gemeenten betalen jaarlijks een bijdrage op basis van de verwachte opdrachtverlening en op basis van de omvang van de gemeente (inwonersaantal) voor collectieve taken. Voor de bijdrage van Waalre in 2022 wordt verwezen naar het overzicht onder aan deze paragraaf.

Risico

Het Algemeen Bestuur van de GGD heeft op 4 juli 2018 besloten om maatregelen te onderzoeken met als doel de GGD voor de toekomst financieel stabiel te maken. Inmiddels heeft dit geresulteerd in een aantal bestuursopdrachten waarmee de GGD aan de slag is gegaan. In 2021 is de Jeugdgezondheidszorg volledig geïntegreerd van 0-18 bij de GGD. Ondanks Corona is het de GGD gelukt om deze taak te integreren en uit te voeren. De volledige uitvoering van het programma versterking bedrijfsvoering is in 2021 niet gelukt, met name omdat een cultuurtraject heel lastig uit te voeren is wanneer alle medewerkers voornamelijk vanuit huis werken. Dit programma zal in 2022 vervolg gaan krijgen.

De onzekerheid over het succes van dit programma en de daar aan gekoppelde verhoging van het eigen vermogen is het echte risico voor de deelnemende gemeenten. Wanneer het de GGD namelijk niet lukt om met dit programma het eigen vermogen te verhogen, zullen de gemeenten moeten bijspringen.

In de jaarrekening worden telkens alle geïnventariseerde risico's uitgebreid beschreven, als belangrijkste nieuwe of toegenomen risico's worden nu geïdentificeerd:

- Toenemende arbeidsmarktkrapte bij specifieke functies betekent dat vaker tijdelijk een andere invulling van de taakuitvoering moet worden georganiseerd (bv duurder personeel van derden / ZZP inhuren) om de noodzakelijke dienstverlening op peil te houden.
- Het risico dat a.g.v. (belasting)wet- en regelgeving de kosten meer dan gemiddeld stijgen en/of tot een naheffing leiden. Toegenomen regeldruk maken dit risico pregnanter.

- Het risico dat er zich beveiligingsproblemen voordoen. Hierbij te denken aan risico's van stroomuitval, cybercrime en andere situaties waarin systemen uitvallen en/of gegevens (tijdelijk) niet beschikbaar zijn of dat er schade ontstaat vanwege misbruik.
- O.a. vanwege de verhoging per 2021 van de ABP-premie en de nog af te sluiten nieuwe CAO, is het risico van stijging van de salariskosten boven de indexering actueel.
- Verder blijft er het risico van afname van bepaalde specifieke markt-taken voor derden (m.n. forensische diensten voor de politie) en de daaraan verbonden vergoeding.
- De huidige Corona-crisis maakt duidelijk dat rampen en pandemieën een enorme impact op de werkzaamheden van de GGD kunnen hebben. Veelal zal het Rijk de kosten daarvan echter vergoeden, zoals ze nu ook voor de Coronakosten heeft toegezegd; de daarvoor toegekende vergoedingsregeling vanuit VWS geeft op dit moment vertrouwen dat alle extra kosten vergoed worden. Er bestaat echter wel het risico op meer werk en kosten op de langere termijn als gevolg van een verslechterde algemene gezondheidssituatie van de burgers in onze regio.

Vermogenspositie / Resultaat (in EUR)	1-1-2020	31-12-2020
Eigen Vermogen	€ 2.864.000	€ 4.420.000
Vreemd Vermogen	€ 13.345.000	€ 30.835.000
Resultaat	€ 212.500	€ 940.000

D. Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO)

Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO) is een organisatie waarin de brandweer, de geneeskundige hulpverleningsorganisatie in de regio (GHOR) en de regionale ambulancevoorziening (RAV) samenwerken om incidenten en rampen te voorkomen, te beperken en te bestrijden. VRBZO is een samenwerkingsverband tussen 21 gemeenten in de regio Zuidoost-Brabant.

Bestuurlijke en financiële participatie

Het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio bestaat uit de burgemeesters van de gemeenten binnen de Veiligheidsregio. De burgemeester vertegenwoordigt zijn gemeente in de veiligheidsregio en legt verantwoording af aan zijn eigen gemeenteraad. De bestuursorganen laten zich in hun taakuitoefening adviseren door de Adviescommissie Financiën & Bedrijfsvoering waarin vertegenwoordigers van het bestuur, gemeentesecretarissen (2) en controllers van gemeenten (2) zitting hebben. Deelnemende gemeenten betalen jaarlijks een bijdrage op basis van de verwachte opdrachtverlening en deels op basis van de omvang van de gemeente. Voor de bijdrage van Waalre in 2022 wordt verwezen naar het overzicht onder aan deze paragraaf.

Risico

De ontwikkeling van salaris- en pensioenlasten van VRBZO in 2022 lijkt gelijke tred te houden met de indexering die is toegepast in de kadernota 2022. Voor het jaar 2022 wordt niet verwacht dat voor de pensioenen een flinke premiestijging doorgevoerd wordt. Indien de premies wel flink gaan stijgen zal VRBZO het tekort onttrekken aan haar reserves omdat na vaststelling van de kaderbrief de gemeentelijke bijdrage niet meer stijgt. De WNRA leidt op basis van het huidige beleid tot hogere loonkosten voor vrijwillige

brandweercollega's. Er vindt nog onderzoek plaats naar de mogelijkheden om brandweezorg anders in te richten en zo de stijging van de loonkosten te voorkomen. Ook is de precieze omvang van de stijging op basis van huidig beleid nog onbekend. Voor de begroting 2022 wordt daarom voorgesteld uit te gaan van de huidige loonkosten van vrijwilligers. Zodra meer duidelijk is over de WNRA zal dit via een los voorstel worden ingediend. Eventuele extra kosten zullen voor 2022 niet leiden tot een voorstel tot verhoging van de gemeentelijke bijdrage, maar worden opgevangen door een onttrekking uit de algemene reserve. Na vaststelling van de kaderbrief wordt de gemeentelijke bijdrage immers niet meer aangepast.

Vermogenspositie / Resultaat (in EUR)	1-1-2020	31-12-2020
Eigen Vermogen	€ 6.886.932	€ 2.483.003
Vreemd Vermogen	€ 39.485.492	€ 42.498.455
Resultaat	€ 646.870	€ 265.198

E. Gemeenschappelijke regeling Regionaal samenwerkingsverband openbaar basisonderwijs De Kempen

Samen met negen andere gemeenten draagt Waalre in deze gemeenschappelijke regeling zorg voor de uitoefening van de taken en bevoegdheden die volgens artikel 17 van de Wet op het Primair onderwijs aan de gemeenteraden zijn opgedragen.

Bestuurlijke en participatie

De gemeente Waalre is vertegenwoordigd in het regionaal samenwerkingsverband openbaar basisonderwijs De Kempen door een lid van het college van burgemeester en wethouders (portefeuillehouder).

Risico

Verbonden partij in bestuurlijke zin. Er bestaat geen financiële verbondenheid. Waalre loopt geen financieel risico.

F. Gemeenschappelijke regeling Werkvoorzieningschap Regio Eindhoven (Ergon)

Doel van deze regeling is gezamenlijk uitvoering geven aan het bieden van werkgelegenheid aan mensen met een handicap onder aangepaste omstandigheden. Ergon voert onder de Participatiewet de Wet sociale werkvoorziening (Wsw), de loonkostensubsidie en beschut werken uit. Ergon doet dit voor de deelnemende gemeenten Eindhoven, Veldhoven, Valkenwaard, Heeze-Leende en Waalre. De deelnemende gemeenten dragen Ergon op de genoemde taken integraal voor hen uit te voeren aan de hand van een door Ergon opgesteld Strategisch Plan.

Bestuurlijke en financiële participatie

Waalre is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur door twee leden van het college van burgemeester en wethouders (portefeuillehouder). De bijdrage van deelnemende gemeenten is voornamelijk gebaseerd op de omvang van de opdracht vanuit de gemeente. Voor de bijdrage van Waalre in 2022 wordt verwezen naar het overzicht onder aan deze paragraaf.

Risico

Wanneer Ergon verlies maakt, moeten deelnemende gemeenten dit opvangen. In de AB vergadering van 24 juni 2021 van de Ergon heeft vaststelling plaatsgevonden van de begroting 2022 en de meerjarenbegroting 2023-2026. In de meerjarenbegroting van de Ergon is in de bijdrage van de gemeenten opgenomen: prognose groei aantal cliënten met een begeleidingstraject en een hogere benodigde aanvullende financiering. De meerjarenbegroting van Waalre is gelijk aan de bedragen in 2022. Het verschil wat Waalre minder in de meerjarenbegroting heeft opgenomen dan de Ergon, loopt op van € 18.000 in 2023 tot € 65.000 in 2026.

Vermogenspositie / Resultaat (in EUR)	1-1-2020	31-12-2020
Eigen Vermogen	€ 9.780.000	€ 11.585.000
Vreemd Vermogen	€ 8.292.000	€ 7.239.000
Resultaat	€ 0	€ 2.625.000

G. PlusTeam

Op 1 januari 2015 is het PlusTeam van start gegaan. Een Gemeenschappelijke Regeling (bedrijfsvoeringsorganisatie) die samen met Geldrop-Mierlo is afgesloten om alle inwoners van Waalre en Geldrop-Mierlo op een adequate wijze te kunnen ondersteunen in het gehele brede maatschappelijke veld. Dit op basis van de visienota "Persoonlijk en Dichtbij" en het basismodel CMD/PT model. In het PlusTeam werken gespecialiseerde professionals, die ingezet worden als de hulpvraag dusdanig complex is dat deze het CMD ontstijgt.

Bestuurlijke en financiële participatie

Met de wijziging van de Gemeenschappelijke Regeling in 2016 is de bestuurlijke vertegenwoordiging gewijzigd. In het Algemeen Bestuur hebben drie collegeleden zitting waaronder de burgemeester, in het Dagelijks Bestuur twee collegeleden, waarvan één als (vice-)voorzitter. De afspraak over de financiële bijdrage voor het PlusTeam was dat Geldrop-Mierlo 70% van de loonsom draagt en Waalre 30%. Voor de bijdrage van Waalre in 2022 wordt verwezen naar het overzicht onder aan deze paragraaf. In 2018 is op basis van de jaarrekening van het Plus Team een andere verdeelsleutel overeengekomen (75% voor Geldrop-Mierlo en 25% voor Waalre).

In 2022 is er een nieuwe governance structuur opgezet voor het PlusTeam en hebben de gemeenten Geldrop-Mierlo en Waalre hun opdracht aan het PlusTeam geconcretiseerd.

Risico

Omdat het PlusTeam geen weerstandscapaciteit heeft, worden risicobedragen behorend bij de risico-inventarisatie van het PlusTeam in de jaarrekening en begroting van de gemeenten opgenomen. Voor de gemeente Waalre is het risico PlusTeam ingeschat op € 17.944.

Vermogenspositie / Resultaat (in EUR)	1-1-2020	31-12-2020
Eigen Vermogen	€ 0	€ 0
Vreemd Vermogen	€ 0	€ 516
Resultaat	€ 52.861	€ 156.807
Aandeel Waalre	€ 13.215	€ 42.659

Deelnemingen

a. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

Doel

De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de inwoner.

Aandeel

De nettowinst van BNG Bank over 2020 bedraagt EUR 221 miljoen (2019: EUR 163 miljoen). Waalre heeft een financieel belang in de BNG middels 6.318 aandelen die zij bezit met een nominale waarden van € 2,50.

De aandeelhouders hebben tijdens de AVA op 22 april 2021 ingestemd met het voorstel om 50% (2019: 50%) van de beschikbare winst na belasting en na aftrek van de compensatie voor de verschaffers van hybride kapitaal uit te keren. Dit komt neer op een dividendbedrag van EUR 101 miljoen (2019: EUR 71 miljoen). Het dividend bedraagt EUR 1,81 per aandeel van nominaal EUR 2,50 (2019: EUR 1,27).

Op 15 december 2020 heeft de Europese Centrale Bank (ECB) de banken aanbevolen om tot 30 september 2021 af te zien van dividenduitkeringen of deze te beperken. Voor een dividenduitkering in de periode tot 30 september 2021 gelden strikte voorwaarden: deze mag maximaal 15% van de gecumuleerde winst 2019-2020 bedragen en niet hoger zijn dan 20 basispunten van de Common Equity Tier 1 (CET1)-ratio. Met de gedeeltelijke uitkering van het dividend over boekjaar 2019 (EUR 0,43 per aandeel), heeft BNG Bank deze ruimte volledig benut. Het dividend over 2020 blijft daarom gereserveerd voor uitkering. Uitkering zal niet vóór 30 september 2021 plaatsvinden en is onderworpen aan mogelijke toekomstige aanbevelingen van de ECB.

Bestuurlijke participatie

De burgemeester vertegenwoordigt de gemeente in de algemene aandeelhoudersvergaderingen. Verder heeft de gemeente zeggenschap in de BNG via het stemrecht op de aandelen (1 stem per aandeel).

Risico

Het risico is enerzijds de waardevermindering van deze aandelen. Anderzijds wordt de jaarlijkse dividenduitkering structureel als opbrengst geraamd. Deze raming baseert men op eerder ontvangen uitkeringen en aangekondigde beleidsontwikkelingen. Een lager dividend houdt dus een risico in. Het gaat voor Waalre echter om te lage bedragen om te spreken van een reëel financieel risico.

Vermogenspositie / Resultaat (in EUR)	1-1-2020	31-12-2020
Eigen Vermogen	€ 4.887.000	€ 5.097.000
Vreemd Vermogen	€ 144.802.000	€ 155.262
Dividend Waalre	€ 8.024	€ 2.717

Samenwerkingsverbanden

I. Samenwerkingsovereenkomst Werk en Inkomen Veldhoven

Per 1 juni 2012 waren taken op het terrein van Werk en Inkomen ondergebracht bij de gemeente Eindhoven. Vanaf 1 januari 2018 zijn deze taken ondergebracht bij de gemeente Veldhoven. Samenwerking met Veldhoven sluit beter aan bij onze toekomstvisie en Veldhoven is een meer gelijkwaardige en natuurlijke partner voor Waalre. De visie van "Persoonlijk en Dichtbij" kan door de samenwerking met Veldhoven, lokaal binnen het CMD, beter worden ingericht. Verder past de schaal van Veldhoven beter bij die van Waalre. Hierdoor wordt er een meer betrokken samenwerking verwacht welke leidt tot een goede en op maat geleverde dienstverlening aan onze inwoners.

Financiële bijdrage

De gemeente Veldhoven wordt een bedrag per persoon betaald. Voor 2021 is dit een bijdrage van € 453.000.

In een Samenwerkingsovereenkomst is afgesproken dat de gemeente Veldhoven alle uitvoeringshandelingen en –besluiten op grond van de onderstaande regelingen uitvoert:

- Participatiewet
- Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen
- Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers
- Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
- Wet gemeentelijke schuldhulpverlening

Risico

Het risico is ongewijzigd ten opzichte van samenwerking Werk en inkomen met Eindhoven.

De uitvoering van bovenstaande regelingen betreft open einde regelingen. De hoogte van de uitkering vanuit het rijk voor de Participatiewet (zogenaamde BUIG-gelden) wordt gebaseerd op het aantal uitkeringen dat de gemeente twee jaar voor het begrotingsjaar moest uitkeren. Indien minder uitkeringen door de gemeente hoeven te worden uitgekeerd in het begrotingsjaar, betekent dit een voordeel voor de gemeente. Indien meer uitkeringen door de gemeente worden uitgekeerd, betekent dit een nadeel voor de gemeente. Waalre loopt hierdoor financieel risico. De vangnetuitkering biedt gemeenten financiële compensatie voor grote tekorten op het budget van de Participatiewet. Ze kunnen de compensatie aanvragen als het tekort groter is dan 5%. Daarbij geldt een getrapte opbouw: is het tekort tussen 5% en 10%, dan is de compensatie de helft. Boven de 10% wordt alles volledig gecompenseerd. De verwachting is dat het resterende financiële risico voor Waalre kan worden opgevangen binnen de begroting.

II. Convenant Veldhoven

De afgelopen periode is op diverse terreinen de samenwerking met de gemeente Veldhoven gezocht en gevonden. Het betreft onder andere toezicht en handhaving, rampenbestrijding en de website. Beide gemeenten zien hierin een kans om elkaar verder te versterken. Deze samenwerking is in november 2016 (in een heel lichte vorm) geformaliseerd met een convenant.

Financiële bijdrage

De afspraak in het convenant is dat indien de samenwerking tot gevolg heeft dat er onderling of naar derden verplichtingen worden aangegaan, dat hierover nadere afspraken gemaakt worden waartoe in beide colleges wordt besloten. Afhankelijk van de mate van samenwerking en daarmee samenhangende kosten/risico's wordt hierbij een (juridische) vorm gekozen, bijvoorbeeld een samenwerkingsovereenkomst. Dit is nu dus gebeurd op het gebied van Werk en Inkomen. De kosten en risico's worden daarmee per samenwerkingsthema vastgesteld.

III. Stichting regionale inkoop samenwerking Zuidoost-Brabant (BIZOB)

Bizob is ons regionale inkoopbureau. Om de inrichting meer toekomstbestendig te maken zijn op 1 januari 2017 de Statuten gewijzigd. De doelstelling en de governance zijn gewijzigd. De doelstelling is: "Het behalen van voordelen voor de Aangeslotenen onder meer op financieel, kwalitatief, en procesmatig gebied, onder andere door het in stand houden van een inkoopbureau en voorts door het verrichten van al hetgeen met een en ander direct of indirect verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord"

De kaders voor het inkopen van goederen, diensten en werken zijn vastgelegd in ons inkoopbeleid.

Bestuurlijke en financiële participatie

Voorheen was de gemeente Waalre in het bestuur vertegenwoordigd door de gemeentesecretaris en door een lid van het college van burgemeester en wethouders (portefeuillehouder). Op basis van de gewijzigde Statuten vertegenwoordigt onze portefeuillehouder financiën vanaf 1 januari 2017 niet alleen Waalre in het stichtingsbestuur, maar is hij gekozen om de gemeenten in het cluster Dommelvallei+ te vertegenwoordigen (Heeze-Leende, Cranendonck, Geldrop-Mierlo, Nuenen en Son en Breugel). Voor de bijdrage van Waalre in 2022 wordt verwezen naar het overzicht onder aan deze paragraaf.

Risico

Het financiële risico voor de deelnemende gemeenten aan de stichting bestaat hoofdzakelijk uit de personeelslasten van de concerninkopers. Het risico voor de stichting is eveneens beperkt, doordat de gemeenten minimaal vier jaar capaciteit inkopen, de personele capaciteit bij vermindering van het aantal uren ingeperkt kan worden en de vaste kosten relatief laag zijn. Resultaten komen ten goede aan de aangesloten gemeenten. De hoogte van het bedrag per gemeente wordt via de verdeelsleutel van afgenomen dagdelen bepaald.

Vermogenspositie / Resultaat (in EUR)	1-1-2020	31-12-2020
Eigen Vermogen	€ 868.255	€ 974.598
Vreemd Vermogen	€ 956.731	€ 1.008.732
Resultaat	€ 401.499	€ 568.702

IV. Convenant Stedelijk Gebied Eindhoven

Het recent vastgestelde convenant vormt de basis voor een intensieve samenwerking in het Stedelijk Gebied Eindhoven. Partners zijn: Eindhoven, Helmond, Geldrop-Mierlo, Nuenen, Best, Oirschot, Son en Breugel, Veldhoven en Waalre. Het Stedelijk Gebied heeft als belangrijkste opdracht om de ambities van Brainport 2020 en de doorontwikkeling daarvan te faciliteren, met hoogwaardige werkgebieden, een gevarieerd, wervend woonmilieu en een aansprekend pakket aan voorzieningen op terreinen als kunst, cultuur, sport en recreatie.

Bestuurlijke en financiële participatie

Een evaluatie van het Stedelijk Gebied heeft in 2017 plaatsgevonden. Deze heeft de basis gevormd voor een nieuwe Samenwerkingsagenda van 2018 tot 2025 en een nieuw convenant.

Het convenant omvat afspraken tussen gemeentebesturen over de afstemming en uitvoering van de uitoefening van ieders toekomstige publiekrechtelijke bevoegdheden. Het convenant heeft een looptijd van 2018 tot 2025. Er is een Bestuurlijk Platform bestaande uit één collegelid per deelnemende gemeente. Daarnaast zijn er portefeuillehouder-overleggen tussen portefeuillehouders uit de gemeenten voor de thema's Ruimte, Wonen, Werken en Voorzieningen & Evenementen.

Risico

Er werkt een secretariaat voor en in opdracht van het collectief van samenwerkende partners. De gemeenten zijn op basis van inwoneraantal gezamenlijk verantwoordelijk voor de financiering. Er wordt verantwoording afgelegd aan het Bestuurlijk Platform Stedelijk Gebied Eindhoven en er wordt geen afzonderlijke jaarrekening opgesteld. In de huidige structuur is geen sprake van langlopende verplichtingen, eigen of vreemd vermogen. Het financiële risico voor Waalre is daarmee zeer beperkt.

V. Inkoopsamenwerking Jeugdhulp en WMO

De gemeenten Helmond, de Peelgemeenten en de Dommelvallei+ (Geldrop-Mierlo, Nuenen, Son en Breugel en Waalre) en sinds begin 2021 ook Veldhoven, vormen met 11 gemeenten een inkoopsamenwerking op het gebied van Jeugdhulp 'Een 10 voor de Jeugd'. Er is een regionale inkoopstrategie en een governancestructuur.

Voor de WMO (begeleiding en dagbesteding) vindt de inkoop in Dommelvallei+-verband plaats.

Bestuurlijke en financiële participatie

De gemeente Waalre neemt in dit kader deel aan bestuurlijke overleggen, zowel in Dommelvallei+-verband als in het bredere verband van de bovengenoemde 11 gemeenten. Waalre levert ambtelijke capaciteit in beide samenwerkingsverbanden. De

samenwerkende gemeenten van 'een 10 voor de jeugd' werken samen op basis van een samenwerkingsovereenkomst en een strategische visie. Hierop wordt gestuurd d.m.v. een Bestuurlijk Platform (waarin ook de portefeuillehouder van de gemeente Waalre vertegenwoordigd is), het Bestuurlijk Regieteam en de programmamanager. De mandaten die zij hebben zijn vastgelegd.

Risico

Door de samenwerking te zoeken worden de risico's die samenhangen met de inkoop van zorg op het gebied van Jeugdwet en WMO verkleind.

VI. Regionaal Informatie- en Expertise Centrum (RIEC)

Het RIEC beoogt een verdere ontwikkeling van de regionale samenwerking naar een structurele bestuurlijke en geïntegreerde aanpak van de georganiseerde misdaad in de regio.

Bestuurlijke en financiële participatie

Vanuit het Veiligheidsoverleg Oost-Brabant is een stuurgroep ingesteld voor de aansturing van het Veiligheidshuis. Hierin worden burgemeesters uit de regio afgevaardigd. Waalre heeft momenteel geen vertegenwoordiger in die stuurgroep. Waalre heeft het samenwerkingsconvenant ondertekend. Voor de bijdrage van Waalre in 2021 wordt verwezen naar het overzicht onder aan deze paragraaf.

Risico

Er is geen sprake van financieel risico.

VII. Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Zuidoost

Het Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Zuidoost (voorheen Veiligheidshuis) richt zich op ketensamenwerking binnen thema's relationeel geweld, jeugd, nazorg ex-gedetineerden en veelplegers. Het is er voor complexe probleemsituaties waar dwang, vaak gecombineerd met zorg, gewenst is. Indien nodig neemt het Zorg- en Veiligheidshuis tijdelijk de regie. Het Veiligheidshuis kan ook aansluiten bij een lokaal casuoverleg. Ze denken mee, coördineren en kunnen informatie opvragen die men lokaal niet heeft.

Bestuurlijke en financiële participatie

Vanuit het Veiligheidsoverleg Oost-Brabant is een stuurgroep ingesteld voor de aansturing van het Veiligheidshuis. Hierin worden burgemeesters uit de regio afgevaardigd. Waalre heeft momenteel geen vertegenwoordiger in die stuurgroep. Waalre heeft het samenwerkingsconvenant ondertekend. Voor de bijdrage van Waalre in 2021 wordt verwezen naar het overzicht onder aan deze paragraaf.

Risico

Er is geen sprake van financieel risico.

Verbonden partijen gemeente Waalre:	2020	2021	2022
Metropool regio Eindhoven (MRE)	€ 241.031	€ 246.908	€ 248.497
Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB)	€ 144.829	€ 109.928	€ 140.811
GGD Brabant-Zuidoost te Eindhoven	€ 321.914	€ 600.740	€ 623.107
Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO)	€ 709.796	€ 726.478	€ 739.545
Regionaal samenwerkingsverband openbaar onderwijs de Kempen	€ -	€ -	€ -
Gemeensch. Regeling Werkvoorzieningsschap Regio Eindhoven (GRWRE)	€ 1.412.001	€ 1.288.882	€ 1.312.407
Plus Team	€ 508.649	€ 531.960	€ 632.415
Samenwerkingsverband Werk & Inkomen Veldhoven	€ 399.751	€ 453.000	€ 452.500
Convenant Veldhoven	Projectafhankelijk	Projectafhankelijk	Projectafhankelijk
Bureau Inkoop en Aanbestedingen Zuidoost Brabant (BIZOB)	€ 150.261	€ 108.528	€ 127.500
Convenant Stedelijk Gebied Eindhoven	Projectafhankelijk	Projectafhankelijk	Projectafhankelijk
Dommelvallei+	Dienstafhankelijk	Dienstafhankelijk	Dienstafhankelijk
Regionaal Informatie- en Expertise Centrum (RIEC)	€ 10.264	€ 14.500	€ 14.500
Veiligheidshuis	€ 4.168	€ 4.356	€ 4.450
Totaal	€ 3.902.664	€ 4.085.280	€ 4.295.732

Paragraaf G Grondbeleid

Waar gaat de paragraaf over

Grondbeleid is een instrument om ruimtelijke doelstellingen te bereiken. Die doelstellingen liggen op het terrein van de volkshuisvesting, ruimtelijke ordening, economische ontwikkeling, openbare ruimte, infrastructuur, natuur en recreatie. De gemeente geeft in deze paragraaf een overzicht van de lopende en toekomstige projecten, de control en beheersing, alsmede de kaders van het grondbeleid.

Visie en beleid

Nota Grondbeleid

Op 16 april 2019 is de herziene Nota Grondbeleid door uw raad vastgesteld, met als uitgangspunt het concept 'sturend grondbeleid', waarbij de gemeente per project bekijkt welke grondpolitiek wordt toegepast. De gemeente heeft vooral een faciliterende rol, maar waar meer directe invloed van de gemeente nodig is, voert zij een actief grondbeleid. Bij elke gebiedsontwikkeling is sprake van onderhandeling en een overeenkomst tussen de gemeente en een of meerdere marktpartij(en). Uitgangspunt is dat met de marktpartij(en) een anterieure overeenkomst wordt overeengekomen. De gemeente hanteert met betrekking tot gronduitgifte marktconforme grondprijzen en bepaalt per plan de meest geschikte grondprijsmethode.

Nota Grondbeleid: Nota waarin het gemeentelijk grondbeleid is verwoord. Deze wordt eens per 4 jaar geactualiseerd en heeft o.a. betrekking op verwervingen, uitgifteprijsvorming, samenwerking, weerstandsvermogen en kostenverhaal.

Grondpolitiek: Synoniem voor grondbeleid. Beleid die de handelswijze van de gemeente beschrijft met betrekking tot het verwerven en verkopen van grondposities.

Passieve grondpolitiek: Een door gemeente te voeren grondbeleid dat zich beperkt tot het faciliteren, toetsen en verhalen van kosten van ruimtelijke ontwikkelingen van derden/private partijen.

Actieve grondpolitiek: Het actief verwerven van gronden (hier: door de gemeente), om invulling te geven aan het ruimtelijk beleid. De gemeente is grondeigenaar en ondernemer; de gemeente draagt alle kosten en risico's, en incasseert de opbrengsten.

Nota Kostenverhaal

In november 2014 heeft uw raad de volgende beleidsnota's vastgesteld: Nota Kostenverhaal, beleidsnota Rood-met-groen en de beleidsnotitie Uitwerking Rood-met-groeninstrumentarium. Bij de vaststelling van de Nota Reserves en Voorzieningen in december 2015 zijn daarbij de volgende bestemmingsreserves ingericht:

- *Fonds Sociale Woningbouw*
- *Regio fonds (fonds Ruimtelijke Ontwikkelingen)*
- *Lokaal fonds (fonds Bovenwijkse Voorzieningen)*
- *Fonds Landschappelijke kwaliteit (ihkv kwaliteitstoelage natuur)*

In genoemde beleidsnota's zijn tarieven opgenomen die worden gevraagd bij zowel particuliere als gemeentelijke bouwplannen. Het kostenverhaal bij particuliere plannen

vindt bij voorkeur plaats via privaatrechtelijke/ anterieure overeenkomsten. Het exploitatieplan geldt als stok achter de deur. De beleidsnota Kostenverhaal moet binnenkort worden geactualiseerd. In de actuele nota zullen dan gewijzigde tarieven zijn bepaald, zullen de effecten van nieuwe regelgeving zijn verwerkt en wordt inzage gegeven in de ontwikkelingen van de wetgeving waarin de wijze van omgaan met kostenverhaal is vastgelegd. De actualisatie en wanneer deze ter vaststelling wordt aangeboden, is afhankelijk van de uiteindelijke inhoud van de nieuwe Omgevingswet die per 2022 in werking treedt, en de daarbij behorende Aanvullingswet Grondeigendom Omgevingswet.

Nota Kostenverhaal: Nota waarin het gemeentelijk beleid is verwoord met betrekking tot bovenwijkse investeringen, investeringen die voor meerdere ontwikkelingslocaties profijtelijk zijn. Hierin geeft de gemeente toepassing aan de wettelijke mogelijkheden voor kostenverhaal van bovenwijkse investeringen en wordt een actueel overzicht gegeven om welke investeringen het gaat en welke ontwikkelingslocaties een bijdrage in de kosten moeten leveren.

Pachtbeleid

In september 2017 is het nieuwe pachtbeleid door de raad vastgesteld. Dit is vanaf 1-1-2018 geïmplementeerd. Het beleid is voornamelijk geactualiseerd vanwege gewijzigde wet- en regelgeving.

Woningbouwprogramma en woningmarkt

Het woningbouwprogramma is gebaseerd op het Afsprakenkader Wonen 2017, zoals overeengekomen met alle gemeenten in het Stedelijk Gebied Eindhoven. Het gewenste woningbouwprogramma is ook gebaseerd op de prognose van bevolking en woningbehoefte, zoals die door de provincie Noord-Brabant periodiek wordt opgesteld. In de door de raad vastgestelde Woonvisie (2019) en Woonnotitie (2020) is het gewenste kwalitatief woningbouwprogramma aangegeven. Eind 2021 worden in het SGE de woningbouwafspraken vernieuwd. Gezien de druk op de woningmarkt wordt gekeken naar versnelling van het programma. In 2022 wordt bekeken of en hoe dit gevolgen heeft voor het woningbouwprogramma in Waalre.

De provinciale prognose van de groei van de woningbehoefte geeft voor de komende 10 jaar nog een groei van de eigen behoefte. Doelstelling is om deze groei in principe te realiseren op de beschikbare inbreidingslocaties (o.a. 't Hazzo en omgeving, Brabantia-terrein, winkelcentrum De Voldijn, herontwikkeling Gestelsestraat, verbouw 't Laar etc.). De woningbouwplannen op de uitbreidingslocaties Waalre-noord en Ekenrooi-zuid zullen in navolging van de regio-afspraken een meer exclusieve (kwalitatief hoogwaardig) woonomgeving krijgen. Mede in het kader van versnelling wordt bekeken hoe Ekenrooi-zuid en fase 3 van Waalre-noord in ontwikkeling worden genomen.

Het woningbouwprogramma wordt voor een deel gerealiseerd op locaties, die de gemeente zelf in exploitatie heeft. Een groot deel wordt gerealiseerd door particuliere ontwikkelingen. Het programma voor de periode 2021-2030 is opgenomen in de tabel.

Bouwprogramma 2021 - 2030											
Jaar van oplevering	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Totaal
Gemeente projecten	30	116	67	80	50	50	50	50	50	50	593
Particuliere projecten (groot)	98	26	125	73	0	0	0	0	0	0	322
Particuliere projecten (klein)	15	13	12	0	10	10	10	10	10	10	100
Projecten nog niet in ontwikkeling	0	0	0	25	10	10	10	10	10	10	85
Totaal	143	155	204	178	70	70	70	70	70	70	1100
Procentueel	13%	14%	19%	16%	6%	6%	6%	6%	6%	6%	100%

Voor de korte termijn (4 jaar) zijn concrete locaties in ontwikkeling, zowel op grond van de gemeente als particuliere ontwikkelingen. Voor de langere termijn zullen nog extra locaties in ontwikkeling moeten worden genomen. Hiervoor zijn meerdere mogelijkheden in beeld, zowel op inbreidings- als uitbreidingslocaties. Keuzes hierin worden pas later genomen om flexibel te zijn, zodat goed kan worden gereageerd op mogelijk nieuwe ontwikkelingen op de woningmarkt. Het is op dit moment goed merkbaar dat er spanning blijft op de woningmarkt: de verkoopprijzen blijven stijgen.

Bouwgronden in exploitatie (BIE)

Actieve en nieuwe grondexploitaties

De gemeente is nog in de initiatief- en haalbaarheidsfase voor de herontwikkelingen in centrum Aalst, Den Hof. Wanneer zich in 2021 concrete initiatieven aandienen in het centrum zal dan ook nader onderzocht worden of, en zo ja, voor welk projectgebied van centrum Den Hof een grondexploitatie moet worden geopend.

Grondexploitatie: De productie en verkoop van bouwrijpe grond en het inrichten van het openbare gebied.

Bouwgrond in exploitatie (BIE): Officiële benaming in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), om gronden waarvoor een ontwikkelingsplan is opgesteld en een grondexploitatie is vastgesteld door de raad, te duiden. In financiële zin kunnen kosten en opbrengsten worden geboekt (geactiveerd). Voorheen werd de term 'In Exploitatie Genomen Gronden' gebruikt.

Rente- en inflatieparameters in grondexploitatie

Voor de berekening van grondexploitatie-resultaten wordt met de volgende parameters gerekend:

Parameters grondexploitaties	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Mutatie
Kosteninflatie	2,5%	2,5%	0,0%
Opbrengsteninflatie uitgifte	0,0%	0,0%	0,0%
Opbrengsteninflatie overig	0,0%	0,0%	0,0%
Rekenrente	0,0%	0,0%	0,0%

De gemeente moet op basis van nieuwe BBV-regelgeving de werkelijk betaalde rente voor grondexploitatieprojecten toerekenen. De benodigde investeringen die in de huidige grondexploitatie geraamd zijn, financiert de gemeente nog met eigen middelen. De te hanteren rekenrente is dan ook nog 0%. Indien voor grondexploitatie-investeringen toch externe financiering wordt aangetrokken zal het rentepercentage aangepast worden. Inflatieparameters zijn trendcijfers en zijn in 2021 (voortuitlopend op 2022) nog ongewijzigd. Deze zijn behoudend, volgens het voorzichtigheidsprincipe, bepaald. De rekenparameters hebben betrekking op de ramingen gedurende de resterende looptijd.

Voor het merendeel van de lopende grondexploitaties zijn al uitgifteprijsen met de kopende partij overeengekomen, tegen een marktconforme prijs op moment van verkoop. Rekening houden met een opbrengststijging is in die situatie niet opportuun. Daarnaast geldt dat met de jaarrekening de kosten en opbrengsten waar nog geen overeenkomsten voor zijn gesloten, worden geactualiseerd aan de hand van het nieuwe prijspeil (in overleg met vakdisciplines zoals civiel techniek) dat aansluit bij het lopende jaar.

BBV: Afkorting voor Besluit Begroting en Verantwoording. In dit besluit zijn eisen en regels opgenomen met betrekking tot de jaarverslaggeving van de gemeente. Ook de wijze waarop verslag gedaan moet worden over de gemeentelijke grondexploitaties zijn hierin opgenomen.

Tussentijdse winstneming grondexploitaties in 2021

In maart 2018 heeft het BBV de berekeningsmethode voor de tussentijdse winst nader omschreven. Hiermee is niet langer ruimte voor verschil in interpretatie. Deze methode wordt opgelegd, mede om de resultaten van gemeenten onderling vergelijkbaar te maken. De methode staat bekend als de 'percentage of completion' (POC)-methode. De tussentijdse winst wordt berekend door: gerealiseerde kosten/totale kosten te vermenigvuldigen met gerealiseerde opbrengsten/totale opbrengsten en deze fractie (%) te vermenigvuldigen met de geprognostiseerde eindwaarde (resultaat), voor zover sprake is van een winstgevend project. Volgens de BBV voldoet ook deze methode aan het 'voorzichtigheidsprincipe'.

Door toepassing van bovengeschetste methode is de verwachting dat circa € 90.000 tussentijdse winst kan worden genomen in 2021 uit één actieve grondexploitatie(s). In de volgende paragraaf wordt een en ander nader toegelicht.

Eindwaarde: Het saldo (resultaat van opbrengsten minus kosten) van een grondexploitatie aan het eind van de geprognostiseerde looptijd, bij afsluiten.

Tussentijdse winstneming: een (vereenvoudigd) getallenvoorbeeld

Stel het voorziene resultaat van de grondexploitatie (zijnde de som van alle opbrengsten minus de som van alle kosten gedurende de gehele looptijd) is €100.000.

én

na het jaar is 60% van de geraamde kosten gerealiseerd en is 10% van de opbrengsten gerealiseerd dan wordt de tussentijdse winst berekend volgens $60\% * 10\% * €100.000 = €6.000$

Mutaties actieve grondexploitaties in 2021

Onderstaande tabel geeft de financiële effecten weer van de actualisatieslag van de actieve grondexploitaties in 2021. De nieuwe resultaten (eindwaarde, kolom D) zijn gecorrigeerd met een verplichte tussentijdse winstneming (kolom B) en het actualiseren van de grondexploitatie (m.b.t. gehanteerde uitgangspunten en houdbaarheid ramingen, kolom C). Op dit moment zijn de mutaties nagenoeg nihil in vergelijking met de inzichten uit de jaarverslaggeving (2020). Wel zijn er enkele onderzoeken in voorbereiding die van invloed kunnen zijn. Deze hebben betrekking op uitgifteprijsen en de omvang van het

uitgeefbare oppervlak van enkele projecten. Een tweede tabel toont de begrootte nog te maken kosten en nog te realiseren opbrengsten in de gehele resterende exploitatieperiode (vanaf 1-1-2021 en verder, meerdere jaren).

Actieve grondexploitatie in 2021	Verwachte winstprognose bij opening 2021	(Tussentijdse) winstneming in 2021	Correctie winstneming	Mutatie actualiseren Grex	Verwachte winstprognose nieuw jaarrek. 2021
	A	B	C	D	E (= A - B - C + D)
Waalre Noord Fase 1 & 2	€ 1.341.348	€ 89.656	€ -	€ -1.457	€ 1.250.235
Eikenlaan/Berkenlaan	€ 97.527	€ -	€ -	€ -	€ 97.527
De Bleeck	€ 85.824	€ -	€ -	€ -	€ 85.824
Trolliuslaan e.o.	€ -306.173	€ -	€ -	€ -	€ -306.173
Hoeveland	€ -154.830	€ -	€ -	€ -	€ -154.830
Totaal	€ 1.063.696	€ 89.656	€ -	€ -1.457	€ 972.583

In de volgende alinea's worden per project de mutaties van het eindresultaat toegelicht.

Waalre Noord fase 1 & 2 (complex 54)

Na oplevering van het appartementengebouw De Meeris is in 2019 de vuilstort heringericht als park. De definitieve inrichting en afronding van het park vindt pas plaats, nadat het horecapunt is gerealiseerd. Het bestemmingsplan voor het horecapunt is door de raad vastgesteld in 2020, maar is in 2021 door de Raad van State vernietigd met de opdracht om op 2 punten nader onderzoek te verrichten. In 2021/2022 zal een nieuw bestemmingsplan in procedure worden gebracht.

Het bijzondere woontorentje met 5 appartementen op locatie Heistraat-noord fase 2 is aanbesteed. In 2021 wordt het plan doorontwikkeld en start naar verwachting de bouw. De oplevering wordt in 2022 verwacht.

Fase 1 van de gronden ten zuiden van de Heistraat (project Boslaantjes) is in uitvoering genomen. Alle woningen zijn verkocht en van de ontwikkelaar zijn de laatste betalingen vanuit de anterieure overeenkomst ontvangen. Na oplevering van de openbare ruimte wordt deze door de gemeente overgenomen, waarna enkele werken door de gemeente zelf worden uitgevoerd. Oplevering zal vanaf 2021 plaatsvinden en doorlopen in 2022.

Voor fase 2 van de locatie Heistraat zuid is door de raad het stedenbouwkundig plan Heijde Park vastgesteld. Op basis van het stedenbouwkundig plan is voor deze gronden een nieuw complex voor de grondexploitatie opgesteld met toevoeging van alle betrokken percelen. In 2021 zal naar verwachting het Beeldkwaliteitsplan en het bestemmingsplan worden vastgesteld en tevens de afspraken met ontwikkelaar worden vastgelegd.

Eikenlaan/Berkenlaan (complex 52)

De vijf grondgebonden woningen op het door de gemeente verkochte bouwperceel aan de Berkenlaan zijn opgeleverd. Ten behoeve van de ontsluiting van de woonpercelen en de aanleg van nutsvoorzieningen wordt de Berkenlaan door de gemeente, in samenwerking met de nutsbedrijven, verhard en heringericht. Dit complex wordt einde 2021 afgesloten.

De Bleeck 1 (complex 70)

Voor deze locatie heeft een aanvraag plaatsgevonden voor deelnemers aan een CPO-project voor senioren. De intentie is om op deze locatie een herontwikkeling te laten

plaatsvinden naar een zevental Patiobungalows. Vanwege het CPO project zal de ontwikkeling meer tijd vergen dan eerder verwacht.

In 2021 is de procedure voor wijziging van het bestemmingsplan doorlopen. De verkoopopbrengst is nog onzeker, maar de verwachting is dat een licht positief resultaat mogelijk is.

Trolliuslaan (complex 71)

De nieuwe kantine / ontmoetingsruimte, de ombouw van 't Hazzo tot duurzame accommodatie voor sport en ontmoeten, is eind 2021 afgerond. De realisatie van sociale huurwoningen is 1 juli 2021 gestart en zal medio 2022 zijn afgerond. Daarna volgt de (her)inrichting van het bestaande en toekomstige openbaar gebied. Over de ontwikkeling op de, deels particuliere, gronden aan de zuidzijde van 't Hazzo is overeenstemming bereikt. De herziening van het bestemmingsplan is voorzien voor de tweede helft van 2021.

Gezondheidscentrum Hoeveland (complex 72)

Het Gezondheidscentrum aan de Mr. Slootsweg nabij het sportpark in Waalre nadert zijn voltooiing. Het is de verwachting dat het centrum in het eerste kwartaal van 2022 zal worden opgeleverd. De openbare ruimte zal kort daarop worden opgeleverd. In de openbare ruimte wordt tevens een vernieuwde voetbalkooi geplaatst.

Actieve grondexploitatie in 2021	Nog te maken kosten na 1-1-2021	Nog te realis. opbrengsten na 1-1-2021
Waalre Noord Fase 1 & 2	€ 8.555.214	€ 12.943.121
Eikenlaan/Berkenlaan	€ 112.692	€ -
De Bleeck	€ 195.464	€ 760.000
Trolliuslaan e.o.	€ 1.587.163	€ 1.807.000
Hoeveland	€ 395.519	€ 100.000
Totaal	€ 10.846.052	€ 15.610.121

Boekwaardeverloop

Onderstaande tabel presenteert de prognose van de ontwikkeling van de boekwaarde voor het lopende boekjaar 2021 (de periode van 1-1-2021 tot en met 31-12-2021) voor de actieve grondexploitaties. De verwachting is dat in 2021 voor zo'n € 2,3 mln aan kosten worden gemaakt en circa € 0,9 mln aan grondopbrengsten en exploitatiebijdragen worden gerealiseerd. De gemeente heeft per 31-12-2021 dan nog een saldo van € 5,0 mln aan netto-investeringen terug te verdienen. Het project Eikenlaan/Berkenlaan heeft een boekwinst (negatieve boekwaarde) per ultimo 2021. De gerealiseerde opbrengsten zijn voor dit project hoger dan de gemaakte kosten.

Projectnaam	Boekwaarde opening 2021	Mutaties kosten '21	Mutaties opbrengsten '21	Boekwaarde jaarrek. 2021
	A	B	C	D (=A+B-C)
Waalre Noord Fase 1 & 2	€ 3.046.559	€ 1.493.476	€ 25.000	€ 4.515.035
Eikenlaan/Berkenlaan	€ -210.221	€ 112.692	€ -	€ -97.529
De Bleeck	€ 478.712	€ 31.736	€ -	€ 510.448
Trolliuslaan e.o.	€ 526.011	€ 419.614	€ 881.800	€ 63.825
Hoeveland	€ -140.689	€ 195.318	€ -	€ 54.629
Totaal	€ 3.700.372	€ 2.252.836	€ 906.800	€ 5.046.408

Boekwaarde Het saldo van geboekte (gerealiseerde) kosten en opbrengsten op een, in dit geval, grondcomplex.

Grondcomplex: Een boekhoudkundige eenheid van kosten en opbrengsten die verband houdt met werken en werkzaamheden binnen een ruimtelijk en/of functioneel samenhangend gebied.

Plankosten: Verzamelterm voor werkzaamheden die betrekking hebben op gemeentelijke apparaatskosten, ontwikkelingskosten, waaronder onderzoeken en VTA (Voorbereiding, Toezicht en Administratie).

Winstprognose

Van de per 1-1-2021 actief zijnde grondexploitaties zijn de volgende eindresultaten (zie kolom D in onderstaande tabel) berekend:

Projectnaam	Resultaat	Tussentijdse	(Tussentijdse)	NCW							
		winstneming	winstneming		t/m 2020	in 2021	1-1-2021	2021	2022	2023	2024
	A (=B+C+D)	B	C	D							
Waalre Noord Fase 1 & 2	€ 1.892.279	€ 692.450	€ 89.656	€ 1.110.173							€ 1.250.235
Eikenlaan/Berkenlaan	€ 422.129	€ 326.514	€ -	€ 95.615	€ 97.527						
De Bleeck	€ 80.874	€ -	€ -	€ 80.874			€ 85.824				
Trolliuslaan e.o.	€ -282.857	€ -	€ -	€ -282.857					€ -306.173		
Hoeveland	€ -148.818	€ -	€ -	€ -148.818		€ -154.830					
Totaal	€ 1.963.607	€ 1.018.964	€ 89.656	€ 854.987	€ 97.527	€ -154.830	€ 85.824	€ -306.173	€ -	€ -	€ 1.250.235

Het resultaat van alle lopende grondexploitaties wordt thans geprognostiseerd op, afgerond, € 2,0 mln (kolom A). Deze bestaat uit reeds genomen tussentijdse winst (€ 1,0 mln, kolom B), een geprognostiseerde tussentijdse winst van circa € 90.000 in het lopende jaar (2021) en de geactualiseerde positieve eindwaarden (€ 0,9 mln). In 2021 zal project Eikenlaan/Berkenlaan met circa € 100.000 winst (opbrengsten minus kosten) worden afgesloten. Dit bedrag maakt deel uit van de geactualiseerde eindwaarden in kolom D. De gemeente heeft, zoals te doen gebruikelijk, tevens een verliesvoorziening getroffen ter grootte van de geprognostiseerde verliezen op de projecten Trolliuslaan en Hoeveland. Het gaat om een bedrag van, afgerond, € 430.000. De getroffen verliesvoorziening vormt een belangrijk onderdeel van het te voeren risicomanagement (mede ingegeven door de BBV).

NB: de gemeente hanteert een rentepercentage van 0%, daarom zijn de netto contante waarde (NCW) resultaten gelijk aan de eindresultaten op einddatum. Voor negatieve grondexploitaties schrijft het BBV voor dat het maximale meerjarige streefpercentage voor de inflatie in de eurozone moet worden toegepast, en die bedraagt momenteel 2%. Vandaar dat de negatieve grondexploitaties een ander netto contante waarde resultaat presenteren dan de eindwaarde.

Verliesvoorziening: Hiermee wordt een financiële voorziening bedoeld. Dit is een gelabelde som geld met een specifieke bestemming. Deze is daarmee niet vrij besteedbaar. De voorziening wordt als 'vreemd vermogen' beschouwd. Deze dient ter dekking van een voorzienbaar tekort op de grondexploitatie als deze wordt afgesloten. Hiermee wordt voorkomen dat dit verlies ten koste gaat van overige ambities en (lopende) verplichtingen van de gemeente (voorzichtigheidsbeginsel).

Effecten Vennootschapsbelasting (Vpb)

De gemeente is per 1 januari 2016 voor haar ondernemersactiviteiten Vpb-plichtig. Een van die activiteiten (met de grootste financiële impact) is "het voeren van grondexploitaties". De afgelopen jaren zijn door gemeente Waalre onderstaande bedragen betaald / terugontvangen inzake Vpb:

Aangifte	Bedrag	Betalen / Ontvangen	Toelichting
2016	€ 30.223	Te betalen	Definitieve aangifte 2016
2017	€ 0		Definitieve aangifte 2017
2018	€ 117.782	Te betalen	Definitieve aangifte 2018
2019	-€ 84.296	Te ontvangen	Verliesverrekening voorgaande jaren
2020	€ 0		Voorlopige raming o.b.v. jaarstukken 2020
2021	€ 58.000	Te betalen	Opgelegde voorlopige aanslag 2021

In de paragraaf weerstandsvermogen is een bedrag van € 12.500 opgenomen als risicobedrag.

Overige grondstoffen

De gemeente heeft een aantal percelen in bezit die in aanmerking komen voor woningbouwontwikkeling. Dit zijn echter eigendommen die pas op de (middel)lange termijn zullen worden opgepakt en waarvoor nog geen grondexploitatie is opengesteld. Dit betreft de locaties Waalre Noord fase 3, percelen in Ekenrooi Zuid en Boerenbondterrein. Momenteel worden deze eigendommen tijdelijk beheerd zoals in de vorm van verpacht landbouwgrond, paardenweide of tijdelijk evenemententerrein.

Waalre Noord fase 3

De gemeente heeft in het verleden enkele grondposities in dit toekomstig ontwikkelgebied strategisch aangekocht voor de realisatie van een woonwijk Waalre Noord fase 3 (conform Gebiedsvisie Waalre Noord). Opzet is om eerst Waalre Noord fase 1 en 2 te realiseren en vervolgens de overstap maken naar fase 3. In 2021 is gestart met stedenbouwkundige verkenningen van dit gebied om meer en beter inzicht te krijgen in de mogelijkheden. Uit oogpunt van versnelling en een continue bouwstroom is deze locatie in ontwikkeling gebracht.

Ekenrooi Zuid

In de structuurvisie is dit gebied aangewezen als mogelijke ontwikkelingslocatie voor woningbouw. In het Afsprakenkader is ook aangegeven dat dit gebied versneld kan worden ontwikkeld voor een zeer exclusief woonmilieu. Ekenrooi Zuid zal na fase 3 van Waalre-Noord in ontwikkeling worden genomen.

Boerenbondterrein

Het schakelpunt tussen de bosvillagegebieden in Waalredorp en Aalst is het 'Groene hart' van de gemeente. In dit gebied tussen de beide kernen ligt een voormalig transportbedrijf, voormalig Boerenbondterrein en het Stationskoffiehuis. Zoals opgenomen in de ontwerp omgevingsvisie is woningbouwontwikkeling in dit gebied alleen mogelijk op het voormalig transportbedrijf als de groene (buffer)functie verder versterkt wordt. Een verdere verkenning van het omzetten van de bedrijfsbestemming van het voormalig transportbedrijf naar een woonbestemming is in 2022 mogelijk. Het Boerenbondterrein behoudt de maatschappelijke functie als terrein voor tijdelijke evenementen.

Waardering grondposities

De gemeente moet elk jaar bijhouden of de grondposities in deze strategische grondvoorraad een lagere boekwaarde hebben dan de marktwaarde van de grondpositie bij de huidige bestemming. Op dit moment heeft de gemeente voor € 1,3 mln aan grondposities geïnvesteerd die voor gebiedsontwikkelingen in aanmerking komen. Uit de strategische grondvoorraad zijn geen directe financiële effecten voor de begroting 2022.

Grondvoorraad	Type kavel	Kern	Sectie-nummer	Oppervlakte m2	Boekwaarde per 31-12-2021	Boekwaarde per m2	Verwachte marktwaarde per 1-1-2021	Marktwaarde per m2	Afwaardering	Onderbouwing
Waalre Noord fase 3	huiskavel	Waalre	A1754	4.090	€ 504.158	€ 123			€ -	WOZ taxatie
	veldkavel	Waalre	A1755	2.330	€ 103.982	€ 45	€ 646.000	€ 80	€ -	
	veldkavel	Waalre	A4894	1.630	€ 35.860	€ 22			€ -	
	veldkavel	Waalre	A4018	4.220	€ 28.585	€ 6,77	€ 31.443	€ 7,45	€ -	referentie transacties
	veldkavel	Waalre	A4308	3.520	€ 23.843	€ 6,77	€ 26.227	€ 7,45	€ -	referentie transacties
	veldkavel	Waalre	A4485	2.250	€ 89.663	€ 39,85	€ 89.663	€ 39,85	€ -	aangekocht in 2020
	veldkavel	Aalst	A3364	4.227	€ 28.632	€ 6,77	€ 31.495	€ 7,45	€ -	referentie transacties
Ekenrooi Zuid	veldkavel	Aalst	A2905	19.585	€ 132.662	€ 6,77	€ 145.925	€ 7,45	€ -	referentie transacties
	veldkavel	Aalst	A3611	1.942	€ 13.154	€ 6,77	€ 14.470	€ 7,45	€ -	referentie transacties
	veldkavel	Aalst	A3704	18.380	€ 124.500	€ 6,77	€ 136.947	€ 7,45	€ -	referentie transacties
Boerenbond terrein	veldkavel	Waalre	A4705	9.825	€ 218.068	€ 22	€ 982.500	€ 100	€ -	taxatiewaarde
Totaal				71.999	€ 1.303.107	€ 18	€ 2.104.670	€ 29	€ -	

Pacht- en restgronden

Pachtgronden

De gemeente heeft diverse landbouwgronden in bezit. Dit is het gevolg van strategische grondaankopen uit het verleden, met als doel deze in te kunnen zetten bij grondruil, woningbouwontwikkelingen en natuurcompensatie. Totdat deze gronden kunnen worden omgezet, wordt een deel daarvan verpacht.

Er zijn eenjarige en driejarige contracten. Er is één perceel buiten de pacht gehouden omdat het perceel nodig is voor werkzaamheden ten behoeve van de woningbouw in Waalre Noord. In 2021 is 11,85 ha verpacht voor een periode van één jaar en 3,7 ha voor een periode van 3 jaar (loopt tot eind 2021). Ieder jaar worden de pachtnormen herzien. Voor 2021 is de pacht prijs relatief laag, namelijk €486 per hectare. De pacht prijs voor de driejarige contacten ligt op €550 per hectare (prijsspeil 2019). De totale opbrengsten uit pacht voor bedragen ca. € 7.600. In 2022 zullen de driejarige overeenkomsten herzien worden. De pacht prijs voor 2022 wordt € 533 per hectare.

Verhuur gronden

Binnen deze post pacht valt ook de verhuur van gronden, waaronder paardenweiden. In 2021 zijn winkelruimtes aan Den Hof verworven. De opbrengsten in 2022 zijn geraamd op € 11.500.

Restgronden snippergroen

Voor restgronden wordt een passief grondbeleid gevoerd. Er is geen specifieke actieve verkoopstrategie. De gemeente verkoopt reststroken op basis van particuliere verzoeken, indien voldaan wordt aan beleidsregels. Dit levert dan ook incidenteel grondopbrengsten op. Jaarlijks wordt, op grond van ervaringen uit het verleden, een opbrengst van € 8.000 begroot.

Particuliere initiatieven

De gemeente faciliteert een toekomstig woningbouwprogramma (vanuit volkshuisvestelijk en economisch beleidsdoelstellingen) niet alleen via haar eigen bouwprojecten, maar ook via particuliere initiatieven door zelfrealisatie. Hieronder volgt een korte toelichting over de grotere particuliere projecten, die de gemeente op dit moment faciliteert.

Zelfrealisatie: Grondexploitatie die door private partijen zelf wordt uitgevoerd. De rol van de gemeente is beperkt tot het faciliteren (planologisch besluit), toetsen en het (verplicht) kostenverhaal.

Brabantiaaterein

Fase 1 en 2 van de ontwikkeling op het voormalig Brabantiaaterein zijn al enkele jaren opgeleverd. Voor fase 3 (Brabantiapark) heeft de raad de kaders opnieuw vastgesteld. Dit deel wordt ontwikkeld door Stayinc. en BAN Bouw, die opdracht van de raad in 2020/21 in overleg met de omgeving een nieuwe stedenbouwkundig plan hebben ontwikkeld. Dit plan wordt nog aan de raad voorgelegd, waarna een nieuw bestemmingsplan eind 2021 in procedure kan worden gebracht.

Eeckenrhode (serviceflat)

De Serviceflat Eeckenrhode heeft aangegeven graag uit te willen breiden. Het initiatief bestaat uit de realisatie van een derde vleugel met ca. 35 wooneenheden. Het herziene bestemmingsplan moet nog door de raad in behandeling worden genomen. De gemeente zal vóór het ontwerpbestemmingsplan een anterieure overeenkomst sluiten met het oog op kostenverhaal.

Eindhovenseweg 29 (De Meiboom)

Deze eigenaar van de locatie Eindhovenseweg 29 (Restaurant De Meiboom) is voornemens om het pand te slopen en op het perceel een appartementencomplex te realiseren van 14 appartementen (waarvan 4 sociaal) en 18 parkeerplaatsen op eigen terrein (waarvan twee deelauto's). Voor het plan dient met een bestemmingsplanwijziging afgeweken te worden van het bestemmingsplan. Naar verwachting gaat de bestemmingsplanprocedure in 2022 lopen en stelt de gemeenteraad in 2022 het bestemmingsplan hiervoor vast.

Eindhovenseweg 54-56

Het pand Eindhovenseweg 54 is enkele jaren geleden deels afgebrand en onbewoonbaar verklaart. De nieuwe eigenaar wil op de plaats van het afgebrande pand en het naastgelegen pand Eindhovenseweg 56 (waar de Zorgoutlet is gevestigd) een nieuw pand realiseren. Een pand met 6 appartementen op begane grond en verdiepingen. Naar verwachting wordt in 2022 de omgevingsvergunningsprocedure hiervoor doorlopen.

Kantoorpand Michiel de Ruyterstraat

Op een deel van de parkeerplaats op de hoek van de Michiel de Ruyterstraat/Den Hof (dat met bomen omheind is) is in 2021 de bouw gestart van een kantoorpand voor de Van Doormalen Retailgroep. Dit gebouw wordt zo vormgegeven dat het eventueel in de toekomst eenvoudig te transformeren is tot een appartementencomplex met (maximaal) zes wooneenheden. De realisatie wordt verwacht begin 2022.

Molenstraat/Dreefstraat

In 2018 is gestart met de bouw van de eerste woningen, maar de verkoop van kavels liep enkele jaren door. Alle kavels zijn inmiddels verkocht. De laatste vrije sector woningen zijn opgeleverd. Er moet nog worden gestart met de bouw van 6 goedkopere koopwoningen in het plangebied.

Willibrordushof & Bergstaete

Het project Willibrordushof is opgeleverd in mei 2021. Het bestemmingsplan Bergstaete (7 appartementen) is vastgesteld. De verwachting is dat in 2022 wordt gestart met de bouw.

Winkelcentrum De Voldijn

De eigenaar van het winkelcentrum Voldijn wil 50 appartementen boven het winkelcentrum realiseren, waarvan minimaal 30% in de sociale sector. De gemeente en de eigenaar zijn in onderhandeling over de herinrichting van de openbare ruimte alsmede over de bodemsanering. De raad neemt in 2021 een besluit over de uitgangspunten voor een eventuele grondoverdracht. Het herziene bestemmingsplan moet nog door de raad in behandeling worden genomen. De gemeente zal vóór het ontwerp-bestemmingsplan een anterieure overeenkomst sluiten met het oog op kostenverhaal.

De Keizer

Op een voormalige bedrijfslocatie op de hoek van de Gestelsestraat en Prunellalaan wordt project De Keizer gerealiseerd. Het project voorziet in de ontwikkeling van 33 grondgebonden woningen in verschillende categorieën met daarbij behorende openbare ruimte, binnen de kaders van de in 2017 vastgestelde gebiedsvisie 't Hazzo en omgeving. In 2021 wordt het gebied bebouwd. Voltooiing zal naar verwachting plaatsvinden in het eerste kwartaal van 2022.

Locatie Ligtfoot Aalst

Ook op deze bedrijfslocatie, gelegen op de hoek van de Gestelsestraat en Akkerstraat en direct grenzend aan plan De Keizer, is een herontwikkeling voorzien in de vorm van woningbouw. De plannen voorzien in de realisatie van in totaal 26 woningen, zowel grondgebonden als in de vorm van een kleinschalig appartementengebouw met 13 appartementen. De ontwikkeling zal in stedenbouwkundige zin en via de verbinding van het openbaar gebied uiteindelijk één geheel vormen met De Keizer. In 2021 is het bestemmingsplan vastgesteld en onherroepelijk geworden. Sloop van de bebouwing is voorzien in het vierde kwartaal van 2021. Start bouw van de woningen zal in het eerste kwartaal van 2022 plaatsvinden.

Risico's van grondeigendom

De risicobuffer voor actieve grondexploitaties

Bij de actualisatie van de grondexploitaties wordt rekening gehouden met de voorzienbare risico's en deze worden verwerkt in de grondexploitatie. Naast de voorzienbare risico's kan er ook sprake zijn van niet-voorzienbare (onbenoemde en onbekende) risico's. Bij het bepalen van een saldo van een grondexploitatie is hiermee nog geen rekening gehouden. Om de onvoorziene risico's af te dekken maakt de gemeente gebruik van haar algemene reserves (zie ook paragraaf B Weerstandsvermogen).

Weerstandsvermogen: Het vermogen om financiële tegenvallers op te vangen zonder dat dit effect heeft op (andere delen van) de bedrijfsvoering. Bij het bepalen van het beschikbare weerstandsvermogen wordt gekeken naar de aanwezigheid van vrij besteedbare middelen.

Recent is de hoogte van het benodigde weerstandsvermogen voor het afdekken van de onvoorziene risico's die gemeoid zijn met de grondportefeuille via de IFLO-methode geactualiseerd en vastgesteld op € 1.589.246. Dit bedrag is dan ook opgenomen in het benodigd weerstandsvermogen.

IFLO-methode: de IFLO-norm is een snelle en eenvoudige manier om het minimaal noodzakelijke weerstandsvermogen te bepalen. Bij deze methode wordt 10% van de boekwaarde, met 10% van de nog te realiseren kosten samengenomen om het benodigde weerstandsvermogen te bepalen.

Verliesvoorzieningen

De stand van de voorziening verliezen bouwgrondexploitatie was per 1 januari 2021 € 431.675. De verliesvoorziening wordt eenmaal per jaar gemuteerd bij de jaarrekening op basis van de geactualiseerde grondexploitaties per 31 december van dat betreffende jaar. Dit betekent dat de geraamde verliezen voor Trolliuslaan en Hoeveland per 31 december 2021 worden gemuteerd in de voorziening.

De grondexploitatie Hoeveland is geactualiseerd naar een geraamd negatief berekend resultaat van € 154.830 op eindwaarde (31-12-2022). Dit komt overeen met een voorzienbaar tekort op het huidige prijspeil (31-12-2021) van € 148.818. De verliesvoorziening voor dit project bedraagt per 1-1-2021 € 148.818 en wordt bij de jaarrekening 2021 dus naar verwachting niet verhoogd.

De grondexploitatie Trolliuslaan is geactualiseerd naar een geraamd negatief berekend resultaat van € 306.173 op eindwaarde (31-12-2024). Dit komt overeen met een voorzienbaar tekort op het huidige prijspeil (31-12-2021) van € 282.857. De verliesvoorziening voor dit project bedraagt per 1-1-2021 € 282.857 en wordt bij de jaarrekening 2021 dus naar verwachting niet verhoogd.

Paragraaf H Horizontale verantwoording

Waar gaat de paragraaf over?

Met de komst van de Wet revitalisering generiek toezicht (Wrgt) werd deze paragraaf aan de begroting en jaarrekening toegevoegd. Uitgangspunt van de wet was dat de horizontale verantwoording tussen college en gemeenteraad verstevigd werd. Hierdoor kan de raad steeds beter zijn controlerende en sturende rol vervullen. In de praktijk betekent dit dat het college eerst verantwoording aflegt aan de raad. De toezichthouders - Rijk en provincie- zien hierop toe. We informeren u in deze paragraaf voor de belangrijkste thema's over de inhoud van de horizontale verantwoording. En op welke manier het college deze verantwoording aflegt.

Verantwoording uitvoering wettelijke taken namens de provincie Noord-Brabant

De provincie Noord-Brabant houdt toezicht op de uitvoering van de wettelijke taken die de gemeente Waalre namens de provincie uitvoert. Inwoners en bedrijven moeten erop kunnen vertrouwen dat die uitvoering goed gebeurt. Voor dit interbestuurlijk toezicht (IBT) maakt de provincie gebruik van een digitaal dashboard . De provincie geeft per toezichtgebied een oordeel: voldoet – voldoet gedeeltelijk – voldoet niet. Het toezicht van de provincie richt zich op onderstaande toezichtgebieden:

Toezichtgebied	Doel	Hoe	Toetsingskader
Financieel toezicht	Bewaken van een gezonde financiële positie	Toetsen van begroting en jaarrekening	Financieel Toezicht Wet financiering decentrale overheden (FIDO) uitgewerkt in het provinciale gemeenschappelijk financieel toezichtkader
Omgevingsrecht	Bewaken dat gemeenten een veilige en gezonde leefomgeving realiseren en deze op een duurzame en doelmatige wijze behouden en ontwikkelen	Toetsen van beleidsplan Handhaving, het jaarlijks uitvoeringsprogramma Handhaving en het jaarlijks evaluatieverslag; daarnaast voert de provincie themaonderzoeken en steekproeven uit	Diverse wet- en regelgeving m.b.t. de fysieke leefomgeving zoals milieu, natuur, water en ruimtelijke ontwikkeling. O.a. Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.
Archief- en informatiebeheer	Bewaken van toegankelijke en betrouwbare overheidsarchieven	Toetsen van jaarlijks verslag van B&W (voor het eerst bij jaarrekening 2015)	Archiefwet
Monumentenzorg	Bewaken dat cultureel erfgoed behouden blijft	Toetsen van jaarlijkse informatieverstrekking aan provincie, o.a. aanwezigheid van actieve commissie die adviseert over omgevingsvergunningen.	Monumentenwet
Ruimtelijke Ontwikkeling	Bewaken dat de ruimte optimaal en planmatig wordt benut	Tweejaarlijkse monitor waarin getoetst wordt op de aanwezigheid van structuurvisies voor het hele gemeentelijke grondgebied en actuele (< 10 jaar oud) bestemmingsplannen	Wet ruimtelijke ordening en Verordening Ruimte
Huisvesting vergunninghouders	Bewaken dat gemeenten voldoende houders van een verblijfsvergunning asiel huisvesten	Realisatiecijfers van het Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers (COA)	Halfjaarlijkse taakstelling rijksoverheid en Huisvestingswet

De horizontale verantwoording van het college aan de raad bestaat uit het delen van de resultaten van het interbestuurlijk toezicht. Dat zijn de uitkomsten van het terugkerende (systematisch) toezicht, waarmee de provincie controleert of de gemeente aan de wettelijke eisen voldoet. En de uitkomsten van themaonderzoeken en reality checks,

waarmee de provincie vaststelt of de informatie die we geven overeenkomt met de praktijk. Bij de jaarrekening worden het dashboard - met het oordeel per toezichtgebied - en het archiefverslag van de gemeente als bijlagen opgenomen. Bij de begroting kunnen dit tussentijdse resultaten zijn en eventueel nieuwe ontwikkelingen.

Verantwoording Sociaal domein

Vanuit de Wet revitalisering generiek toezicht (Wrgt) wordt voor de horizontale verantwoording kinderopvang, informatie samengebracht op de website Waarstaatjegemeente.nl. Jaarlijks wordt voor 1 juli het jaarverslag kinderopvang door het college vastgesteld. En ter verantwoording naar de raad gestuurd. Ook over de leerplicht legt het college ieder jaar voor 1 oktober in een jaarverslag verantwoording af over het afgesloten schooljaar.

Op basis van de Wmo en de Jeugdwet is de gemeente verplicht jaarlijks een cliëntervaringsonderzoek te houden. Vanaf 2018 wordt de cliëntervaring ieder kwartaal gemeten en jaarlijks - gebundeld in een rapport - aan de raad aangeboden. Hoewel vanuit de Participatiewet een jaarlijks cliëntervaringsonderzoek niet verplicht is, maakt het ook onderdeel uit van het rapport.

Het Rijk ziet toe op de uitvoering van de wettelijke taken in het sociaal domein.

Verantwoording informatieveiligheid (ENSIA, Eenduidige Normatiek Single Information Audit, 2017)

ENSIA heeft tot doel het verantwoordingsproces over informatieveiligheid verder te professionaliseren. Door het toezicht te bundelen en aan te sluiten op de gemeentelijke Planning & Control-cyclus. Hierdoor heeft het college meer overzicht over de stand van zaken van de informatieveiligheid en kan hierop beter sturen.

De horizontale verantwoording bestaat uit:

- een aantal zelfevaluatielijsten (vanaf 2020 op basis van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid, 6-tal basisregistraties, DigiD, Suwinet, Algemene Verordening Gegevensbescherming);
- een IT-audit (DigiD en Suwinet);
- een verklaring van het college en een toelichting over de informatieveiligheid in de paragraaf bedrijfsvoering van de jaarrekening;
- de Raad ontvangt jaarlijks een Raadsinformatiebrief Informatieveiligheid ENSIA;
- en er vindt publicatie op de website 'Waarstaatjegemeente.nl' plaats.

Over ENSIA vindt verticale verantwoording plaats aan de toezichthouders bij het Rijk.

Verantwoording toezichtindicatoren BBV (2016)

Vanaf 2016 is het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) gewijzigd. Gemeenten zijn vanaf die datum verplicht om in de begroting en jaarrekening de beoogde of gerealiseerde maatschappelijke effecten toe te lichten aan de hand van een set verplichte en facultatieve beleidsindicatoren. Dit stelt de raad in staat op maatschappelijke effecten te kunnen sturen.

Periodiek leveren landelijke bronhouders van deze indicatoren de meest recente

informatie aan via Waarstaatjegemeente.nl. In deze begroting 2022 zijn de cijfers van voorjaar 2021 gebruikt. We merken op dat veel bronhouders de indicatoren niet jaarlijks aanpassen waardoor veel indicatoren verouderd of zelfs niet ingevuld zijn. Indicatoren zijn vaak pas interessant wanneer je de ontwikkeling over meerdere jaren bekijkt. Daarom zijn - als ze beschikbaar waren - ook de gegevens uit voorgaande jaren opgenomen. De beleidsindicatoren zijn opgenomen in het jaarverslag.

Verantwoording rechtmatigheid (vanaf jaarrekening 2022)

De invoering van de rechtmatigheidsverantwoording stond gepland voor 2021 maar is uitgesteld naar 2022. Dit betekent dat vanaf jaarrekening 2022 het college verantwoordelijk wordt voor het opstellen van de financiële rechtmatigheidsverantwoording en het verantwoordingsgesprek met de raad. Het college legt daarmee verantwoording af over de naleving van wet- en regelgeving die relevant is voor het financiële reilen en zeilen van de gemeente. De raad bepaalt - binnen de wettelijke mogelijkheden - de normen voor de verantwoording.

Vanaf 2022 controleert de accountant de jaarrekening - inclusief de financiële rechtmatigheidsverantwoording - alleen nog op getrouwheid en niet meer op rechtmatigheid. De wetwijziging benadrukt de kaderstellende en controlerende rol van de raad en de politieke aanspreekbaarheid van het college. De wetwijziging kan een positieve bijdrage leveren aan het debat over de verbetermaatregelen en de kwaliteit van de financiële bedrijfsvoering. In 2021 en 2022 richten we het verantwoordingsproces in, zowel bestuurlijk als bedrijfsmatig. We gebruiken deze periode ook om proef te draaien.

De rechtmatigheidsverantwoording is onderdeel van de jaarrekening. Een uitgebreide toelichting nemen we op in de paragraaf Bedrijfsvoering.

Beoordeling provincie Noord-Brabant

Uitkomst toezicht Omgevingsrecht 2021

Bij het samenstellen van deze begroting is het oordeel van de provincie voor het omgevingsrecht al bekend. Bij de jaarrekening 2021 nemen we het oordeel van alle toezichtgebieden op.

De provincie onderzocht de prestaties van Waalre in 2021 op het gebied van:

- het op tijd vaststellen en de actualiteit van de vergunningverlening-, toezicht- en handhavingsdocumenten (VTH- documenten).
Volgens de wet (Wabo) moet iedere gemeente beschikken over de volgende documenten:
 - o een actueel beleidsplan VTH met een geldige looptijd;
 - o jaarlijks vóór 1 februari een uitvoeringsprogramma VTH;
 - o jaarlijks vóór 1 mei een evaluatieverslag VTH.

- de kwaliteit van het proces

Op bovenstaande punten ontvingen wij van de provincie het volgende oordeel:

Op tijd vaststellen van de VTH-documenten

De provincie stelde vast dat Waalre alle VTH-documenten in 2021 op tijd vaststelde. Samen met het overgrote deel van de gemeenten in Noord-Brabant behoort Waalre tot de categorie koplopers in Brabant op het gebied van het bestuurlijk tijdig vaststellen van de wettelijke VTH-documenten. Daarvoor spreekt de provincie haar waardering uit. Waalre geeft een uitstekende invulling aan de voorbeeldfunctie richting burgers, bedrijven en andere overheden.

Kwaliteit van het proces

De provincie stelde vast dat uw Waalre voldoet aan alle beoordeelde procescriteria VTH. We ontvingen hiervoor complimenten van de provincie.

Samenvattend eindoordeel omgevingsrecht: 'voldoet'

Dit betekent dat Waalre de kleur 'groen' krijgt op de kaart van de provincie Noord-Brabant, die de provincie omstreeks december 2021 op de website www.brabant.nl/ibt publiceert.

Verbetermaatregelen archivering

De provincie kan voor het Interbestuurlijk toezicht ook incidenteel - dus buiten het standaard toezicht om - aanbevelingen doen. Zo zijn er in 2021 aanbevelingen gedaan om het informatiebeheer voor de processen van het Centrum Maatschappelijke Deelname (CMD) te verbeteren. Deze aanbevelingen hebben we ter harte genomen. Er is een informatiebeheerplan gemaakt en we gebruiken nieuwe werkinstructies voor het opbouwen van de dossiers.

B. Financiële begroting

1. Overzicht van de baten en lasten per taakveld

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Uitgaven bestuur & ondersteuning	7.805	8.956	9.130	9.317	9.545
Uitgaven veiligheid	1.079	1.066	1.066	1.061	1.061
Uitgaven verkeer, vervoer en waterstaat	1.734	1.692	1.742	2.024	2.062
Uitgaven economie	179	135	255	246	246
Uitgaven onderwijs	1.278	1.341	1.342	1.340	1.338
Uitgaven sport, cultuur en recreatie	2.991	2.888	2.842	2.854	2.842
Uitgaven sociaal domein	14.223	14.284	14.183	14.125	14.049
Uitgaven volksgezondheid en milieu	4.530	3.963	3.993	4.025	4.047
Uitgaven ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	6.514	2.235	2.295	2.295	2.235
Totaal uitgaven exclusief mutaties reserves	40.333	36.560	36.848	37.287	37.425
Inkomsten bestuur & ondersteuning	25.854	27.741	27.993	28.373	28.789
Inkomsten veiligheid	64	65	66	67	69
Inkomsten verkeer, vervoer en waterstaat	31	25	25	25	25
Inkomsten economie	229	227	227	227	227
Inkomsten onderwijs	319	320	322	324	326
Inkomsten sport, cultuur en recreatie	378	259	250	251	252
Inkomsten sociaal domein	3.677	3.200	3.192	3.192	3.192
Inkomsten volksgezondheid en milieu	3.410	3.471	3.532	3.617	3.676
Inkomsten ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	5.039	1.235	1.235	1.235	1.235
Afrondingsverschillen	3	1	-	2	2
Totaal inkomsten exclusief mutaties reserves	39.004	36.544	36.842	37.313	37.793
Totaal geraamd resultaat voor bestemming	-1.329	-16	-6	26	368
Totaal toevoegingen aan reserves	284	334	399	385	415
Totaal onttrekkingen uit reserves	1.613	367	409	377	292
Totaal resultaat na bestemming	-	17	4	18	245

Een positief saldo betekent een overschot op de begroting

2. Uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting

2.1 Totstandkoming begroting 2022

Deze begroting is tot stand gekomen door (zoveel mogelijk) gebruik te maken van de uitgangspunten die zijn opgesteld door de gemeenteraad van Waalre tijdens de behandeling van de Kaderbrief 2022. Voor verdere uitwerking van deze uitgangspunten zie 2.2, onderdeel g "Samenvatting uitgangspunten begroting 2022".

2.2 Resultaat van de begroting 2022 e.v.

De begroting 2022 (saldo na bestemming) sluit in evenwicht. Hiernaast is er een post voor onvoorzijene uitgaven van € 190.000, waarvan ca. € 100.000 voor eenmalige onvoorzijene lasten en € 90.000 voor structurele onvoorzijene lasten.

Het financiële beeld begroting 2022-2025 laten de volgende saldi zien:

	Voor resultaat bestemming	Resutaat bestemming	Na resultaat bestemming
2022	€ 15.000 (nadeel)	€ 32.000 (voordeel)	€ 17.000 (voordeel)
2023	€ 6.000 (nadeel)	€ 10.000 (voordeel)	€ 4.000 (voordeel)
2024	€ 26.000 (voordeel)	€ 8.000 (nadeel)	€ 18.000 (voordeel)
2025	€ 368.000 (voordeel)	€ 123.000 (nadeel)	€ 245.000 (voordeel)

a. Financiële gevolgen nieuw en bestaand beleid 2022

De in de begroting opgenomen baten en lasten van het bestaande beleid zijn geactualiseerd op basis van de laatst bekende ontwikkelingen. Het risico is echter aanwezig dat in de loop van het jaar sommige baten en lasten mogelijk zullen moeten worden bijgesteld omdat de ramingen te krap/te ruim blijken te zijn. Voor het opvangen van eventuele financiële tegenvallers is in eerste instantie de post onvoorzien van ca. € 100.000 voor eenmalige lasten en € 90.000 voor structurele lasten beschikbaar.

b. Financiële gevolgen voor de inwoners

Bij het vaststellen van de tarieven voor afvalstoffenheffing in 2022 in deze meerjarenbegroting 2022 - 2025 is een doorkijk gemaakt naar de ontwikkeling van de kosten en de tarieven tot en met 2025. De komende jaren stijgen de kosten voor het ophalen en verwerken van huishoudelijk afval. Deze kostenstijgingen kunnen worden opgevangen door een stijging van het aantal woningen in de gemeente de komende jaren. Daarom kunnen de tarieven voor afvalstoffenheffing voor de komende jaren gelijk worden gehouden.

De tarieven voor ozb stijgen jaarlijks met 1,7% (indexering cf. raming CPB). Daarbovenop stijgen de tarieven voor de jaren 2022 met 1,5% en 2023 met 12%.

Het tarief voor rioolheffing blijft voor het jaar 2022 gelijk aan 2021, zoals vastgelegd in het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP 2018-2022). Het tarief is voor deze jaren vastgelegd op € 198 per aansluiting. In de meerjarenraming zijn we ook uitgegaan van € 198 per aansluiting totdat het nieuwe vGRP is vastgesteld.

De gemiddelde gemeentelijke belastingdruk per woonruimte stijgt door genoemde maatregelen met 1,7%.

Totale gemiddelde belastingdruk	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
totaal éénpersoonshuishoudens	€ 697	€ 733	€ 742	€ 755	€ 813	€ 821	€ 829
totaal meerpersoonshuishoudens	€ 781	€ 819	€ 832	€ 845	€ 903	€ 911	€ 919
stijging in % t.o.v. voorgaande jaar	2,9%	5,0%	1,4%	1,7%	7,3%	0,9%	0,9%

c. Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen.

Volgens het BBV mogen voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume geen balansposten worden gevormd.

In de begroting is wel een voorziening personele verplichtingen gevormd, voor:

- a. uitkeringen en pensioenen (nieuwe gevallen) aan gewezen wethouders;
- b. uitkeringen/wachtgelden aan het voormalig personeel;

Een voorziening voor de verplichtingen sub a en b is verplicht, omdat er periodiek uitkeringen bijkomen c.q. vervallen en de uitkeringspercentages wijzigen, terwijl er daarnaast rekening moet worden gehouden met genoten inkomsten. Hierdoor kunnen de jaarlijkse uitgaven aanzienlijk fluctueren.

Geraamde toekomstige verplichtingen worden jaarlijks geactualiseerd bij het opmaken van de jaarrekening. Er vindt, indien nodig, een herberekening plaats van het te storten bedrag om de voorziening op voldoende peil te houden.

d. Investerings in materiële vaste activa.

De boekwaarde van de bestaande materiële vaste activa in de begroting 2022 bedraagt volgens de staat van investeringen per 1-1-2022 € 41.882.000.

De boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut (wegen, bruggen etc.) gaat de komende jaren toenemen. Deze categorie investeringen mocht in het verleden volgens het BBV ineens ten laste van de reserves worden bekostigd. Vanaf 2017 is het echter verplicht om de investeringen met maatschappelijk nut te activeren en jaarlijks af te schrijven. De investeringen met maatschappelijk nut zijn vanaf 2017 daarom niet meer ineens, maar in jaarlijkse afschrijvingstermijnen (plus eventuele rentelasten) ten laste van een (daarvoor te vormen) bestemmingsreserve of vanuit de exploitatie bekostigd.

In de investeringsplannen 2022 – 2025 zijn de volgende investeringen opgenomen:

	Materiële vaste activa	Waarvan met economisch nut	Waarvan met maatschappelijk nut
2022	€ 5.575.000	€ 3.075.000	€ 2.500.000
2023	€ 3.213.000	€ 1.713.000	€ 1.500.000
2024	€ 1.804.390	€ 304.390	€ 1.500.000
2025	€ 1.841.550	€ 341.550	€ 1.500.000

e. Vrij besteedbare reserve

Van de reserve vrij besteedbaar is het volgende bedrag vrij besteedbaar per 1 januari 2022 volgens overzicht reserves en voorzieningen: € 587.000. Bij de raming van deze stand is geen rekening gehouden met mogelijke winstnemingen uit de bouwgrondexploitatie of overschotten/tekorten bij de jaarrekening 2021. Naast de vrij besteedbare reserve beschikt de gemeente ook over een algemene bufferreserve. Het geraamde saldo van deze reserve per 1 januari 2022 is € 3.072.000.

f. Inzet reserves voor structurele dekking exploitatielasten

Het is volgens het BBV niet toegestaan om reserves *rechtstreeks* in te zetten voor de dekking van investeringen en *structurele* exploitatielasten. Wel is het mogelijk om voor dit doel specifieke reserves (investerings- en egaliseringsreserves) te vormen en hieruit een jaarlijkse beschikking ten gunste van de exploitatie te doen. Dit is bijvoorbeeld van toepassing bij grote investeringswerken, waarbij de jaarlijkse afschrijvingslasten ten laste van de betreffende reserve komen. In Waalre betreft dit specifiek gevormde reserves voor de dekking van structurele kapitaallasten van bepaalde investeringen in de volgende tabel.

Onttrekking uit investeringsreserves	Bedrag 2022	Laatste jaar
reserve huisvesting gemeentewerf (vanaf 1999)	12.640	2038
reserve renovatie sporthallen (vanaf 2007)	68.837	2031
reserve renovatie brandweerkazerne (vanaf 2007)	24.234	2047
reserve buitensport Waalre (vanaf 2008)	50.220	2032/2057
reserve 't Hazzo (vanaf 2022)	9.586	2061
Totaal	165.517	

Geraamde onttrekking 2023/2024/2025: € 165.517

De onttrekkingen zijn gelijk aan de afschrijvingsbedragen.

Behalve de hiervoor genoemde structurele inzet van de reserves, worden soms reserves ingezet voor *eenmalige zaken*.

g. Samenvatting voornaamste uitgangspunten begroting 2022

De gemeenteraad van Waalre heeft vanuit haar verantwoordelijkheid voor het budgetrecht tijdens de behandeling van de Kaderbrief 2022 richting gegeven voor het opstellen van de begroting 2022 en de meerjarenraming 2023 -2025. Naar aanleiding van deze behandeling zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd voor het opstellen van de begroting 2022 en de meerjarenraming 2023 – 2025:

1. De begroting 2022 is opgesteld op basis van lopende (geïndexeerde) prijzen. De meerjarenraming 2023 - 2025 in constante prijzen. Dat houdt in dat alleen voor het eerst komende jaar (2022) de uitgaven en inkomsten zijn geïndexeerd voor prijsontwikkeling. Vervolgens zijn de volgende jaren (2023 – 2025) (bij voorkeur) op het zelfde prijsniveau geraamd. Omdat de meerjarenbegroting in constante prijzen is geraamd, wordt de meerjarige loon- en prijsstijging bij de raming van de algemene uitkering buiten beschouwing gelaten.
2. Bij indexering van een post in de begroting is altijd eerst nagegaan of verhoging mogelijk is binnen de bestaande budgetten van de begroting.
3. Het kengetal 'Solvabiliteitsratio' wordt gemonitord en verantwoord in deze begroting en bedraagt minimaal 20%. Zie voor de verdere toelichting op dit kengetal 'paragraaf B Weerstandsvermogen en risicobeheersing'.
4. Het kengetal 'Structurele exploitatieruimte' wordt gemonitord en verantwoord in deze begroting en bedraagt minimaal 0%. Zie voor de verdere toelichting op dit kengetal 'paragraaf B Weerstandsvermogen en risicobeheersing'.
5. De hoogte van de vrije reserves wordt gemonitord en verantwoord in deze begroting, waarbij de vrije reserves minimaal 110% van de totale risico's bedragen. Dit streven is nog niet gehaald doordat de omvang van de totale

gecalculeerde risico's fors in omvang zijn toegenomen. Momenteel bedraagt de totale hoogte van de vrije reserves 103,6% van de totaal gecalculeerde risico's. De komende jaren zal gestreefd worden naar 110% te groeien. Zie voor de verdere toelichting op dit uitgangspunt 'paragraaf B Weerstandsvermogen en risicobeheersing'.

6. Een hogere uitkering van het rijk is primair aangewend om een negatief saldo in 2022 te voorkomen.
7. Een negatief saldo in de begroting 2022 en de meerjarenraming 2023 – 2025 wordt aangevuld door een verhoging van de OZB met, naast de jaarlijkse indexering van 1,7%, een gemotiveerde eenmalige verhoging van maximaal 5,5%. Dit uitgangspunt is voor het jaar 2022 waargemaakt door de OZB met 1,5% te verhogen, naast de jaarlijkse indexering van 1,7%. Voor het jaar 2023 is het noodzakelijk een extra verhoging van de OZB door te voeren van 12%, teneinde meerjarig een sluitende begroting te kunnen aanbieden. Zie 'paragraaf A Lokale heffingen'. Het definitieve besluit over dit laatstgenoemde stijgingspercentage van de OZB wordt pas bij het vaststellen van de begroting 2023 genomen.
8. De begroting wordt sluitend gemaakt met voorstellen om gebruik te maken van reserves, het versoberen van raadsbrede programma's en/of slimmer inzetten van de beschikbare budgetruimte, waarbij zeer terughoudend omgegaan wordt met versoeringen binnen het sociaal domein (waaronder begrepen; armoedebeleid, minimaregelingen, bijzondere bijstand, subsidies voor maatschappelijke voorzieningen (o.a. het verenigingsleven) en jeugdzorg). In deze begroting is heel beperkt gebruik gemaakt van het inzetten van reserves voor eenmalige zaken, met als doel de reservepositie van de gemeente de komende jaren te verstevigen. Het middel om raadsbrede programma's te versoberen is (nagenoeg) niet ingezet omdat de mogelijkheden daartoe zeer beperkt zijn, gezien de uitgangspunten die de gemeenteraad heeft meegegeven.
9. Een eventueel overschot door een hogere uitkering van het rijk (Septembercirculaire) wordt toegevoegd aan de vrij besteedbare budgetruimte. De uitkomsten van de septembercirculaire zijn bij het opstellen van deze begroting nog niet bekend. Mocht er sprake zijn van een overschot door een hogere uitkering van het rijk in de septembercirculaire dan wordt dit surplus beschikbaar gehouden in de vrij besteedbare budgetruimte. Mocht deze ruimte in 2022 niet (volledig) besteed worden, dan wordt het saldo bij de jaarrekening 2022 in de Algemene reserve vrij besteedbaar gestort.
10. Tarieven voor rioolheffing volgens het vastgestelde vGRP. Zie 'paragraaf A Lokale heffingen'.
11. Verhogen van tarieven voor afvalstoffenheffing zodat kostendekkende tarieven in rekening worden gebracht. Zie 'paragraaf A Lokale heffingen'.
12. Andere tarieven voor dienstverlening zoveel mogelijk kostendekkend maken. Zie 'paragraaf A Lokale heffingen'.
13. Het rentepercentage voor zowel de berekening van de kapitaallasten als de berekening van de rente over de reserves en voorzieningen wordt vanaf 2017 gelijkgesteld aan de werkelijke rentelast. Deze is op dit moment 0%. Zie 'paragraaf D Financiering'.
14. Bij de ramingen voor salariskosten in de begroting 2022 is rekening gehouden met een mogelijke cao-verhoging.

h. Meerjarenramingen/meerjarenperspectief 2022-2025

Uitkomsten meerjarenramingen

De begroting 2022 sluit met een positief saldo van € 17.000. De meerjarenramingen 2023, 2024 en 2025 sluiten met de onderstaande resultaten:

	Voor resultaat bestemming	Resutaat bestemming	Na resultaat bestemming
2022	€ 15.000 (nadeel)	€ 32.000 (voordeel)	€ 17.000 (voordeel)
2023	€ 6.000 (nadeel)	€ 10.000 (voordeel)	€ 4.000 (voordeel)
2024	€ 26.000 (voordeel)	€ 8.000 (nadeel)	€ 18.000 (voordeel)
2025	€ 368.000 (voordeel)	€ 123.000 (nadeel)	€ 245.000 (voordeel)

Resultaatbestemming voordeel = er wordt meer onttrokken aan de reserves t.g.v. de exploitatie dan er in de reserves wordt gestort.

Omdat de begroting 2022 en de meerjarenraming 2023-2025 reëel sluitend is, wordt voldaan aan de eisen van de Gemeentewet en aan de aanvullende richtlijnen van de provincie voor toepassing van het repressief begrotingstoezicht van Gedeputeerde Staten.

Uitgangspunten meerjarenramingen

De meerjarenramingen zijn samengesteld op basis van de voorstellen zoals benoemd onder punt g.

i. Investeringslasten meerjarenramingen 2022 – 2025 waarop wordt afgeschreven.

Voor het investeringsplan wordt verwezen naar de bijlage.

j. Structureel begrotingssaldo 2022.

De gemeenteraad heeft de taak (op grond van artikel 189, lid 2 van de Gemeentewet) om erop toe te zien dat de gemeentebegroting structureel en reëel in evenwicht is.

Indien structurele lasten gedekt worden door structurele baten is er sprake van structureel evenwicht. Onderstaand overzicht geeft inzicht in het structureel begrotingssaldo. Dit saldo kan bepaald worden door het begrotingssaldo te zuiveren van incidentele baten en lasten.

Presentatie van het structureel begrotingssaldo (x € 1.000)			
	Lasten	Baten	Saldo
Bestuur en ondersteuning	2.327	274	-2.053
Veiligheid	1.066	65	-1.001
Verkeer, vervoer en waterstaat	1.692	25	-1.667
Economie	135	227	92
Onderwijs	1.341	320	-1.021
Sport, cultuur en educatie	2.888	259	-2.629
Sociaal domein	14.284	3.200	-11.084
Volksgezondheid en milieu	3.963	3.471	-492
Ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	2.235	1.235	-1.000
Totaal van de taakvelden	29.931	9.076	-20.855
Overzicht algemene dekkingsmiddelen	234	27.402	27.168
Overzicht overhead	6.205	65	-6.140
Bedrag heffing vennootschapsbelasting	0	0	0
Bedrag voor onvoorzien	190	0	-190
Subtotaal taakvelden (incl. algemene dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien)	36.560	36.543	-15
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	334	367	32
Geraamd resultaat	36.894	36.910	17
Incidentele baten en lasten	328	101	227
Structureel begrotingssaldo			244

Het positief structureel begrotingssaldo van € 244.000 laat zien dat gemeente Waalre structureel hogere baten heeft dan lasten. Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de begroting van gemeente Waalre structureel en reël in evenwicht is.

Overzicht incidentele baten en lasten per programma

Omschrijving	2022		2023		2024		2025	
	Taakveld	Reserve	Taakveld	Reserve	Taakveld	Reserve	Taakveld	Reserve
onvoorziene lasten	-100.000	-	-100.000	-	-100.000	-	-100.000	-
hybride werken	-80.000	-	-	-	-	-	-	-
uitbreiding modules Motion	-12.500	-	-	-	-	-	-	-
Totaal bestuur en ondersteuning	-192.500	-	-100.000	-	-100.000	-	-100.000	-
Totaal Veiligheid	-	-	-	-	-	-	-	-
medewerker civiel tbv wegenbeheersplan	83.232	-	84.897	-	86.595	-	88.293	-
Totaal verkeer, vervoer en waterstaat	83.232	-	84.897	-	86.595	-	88.293	-
van Gogh nationaal park	-9.000	-9.000	-9.000	-9.000	-	-	-	-
Totaal economie	-9.000	-9.000	-9.000	-9.000	-	-	-	-
Totaal Onderwijs	-	-	-	-	-	-	-	-
verkenning toekomst sportaccommodaties	-20.000	-	-	-	-	-	-	-
uitvoering sportakkoord	-10.000	-	-	-	-	-	-	-
uitvoering sportakkoord bijdrage VWS	10.000	-	-	-	-	-	-	-
Totaal sport, cultuur en recreatie	-20.000	-	-	-	-	-	-	-
eenmalige bijdrage aan verenigingen Klooster	-13.300	-	-	-	-	-	-	-
eenmalige bijdrage jong geleerd oud gedaan	-8.000	-	-	-	-	-	-	-
eenmalige bijdrage jong geleerd oud gedaan subsidie	8.000	-	-	-	-	-	-	-
Totaal sociaal domein	-13.300	-	-	-	-	-	-	-
inhuur tijdelijke ondersteuning	-75.000	-75.000	-	-	-	-	-	-
Totaal volksgezondheid en milieu	-75.000	-75.000	-	-	-	-	-	-
Totaal RO en stedelijke vernieuwing	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal alle programma's	-226.568	-84.000	-24.103	-9.000	-13.405	-	-11.707	-

In 2022 zijn structurele onttrekkingen begroot ter dekking van de afschrijving op activa aan de volgende reserves:

- huisvesting gemeentewerf	€ 12.640
- renovatie sporthallen	€ 68.837
- renovatie brandweerkazerne	€ 24.234
- buitensportacc. sportpark Waalre	€ 50.220
- 't Hazzo	€ 9.586

In 2022 zijn structurele stortingen begroot ter dekking van de afschrijving van toekomstige investeringen aan de volgende reserves:

- openbare ruimte & bruggen	€ 30.000
- buitenonderhoud scholen	€ 56.019

Overzicht begrotingsaldo vóór en na verrekening incidentele baten en lasten

Bedragen x € 1.000				
	2022	2023	2024	2025
Begrotingssaldo	17	4	18	245
Eenmalige lasten t.l.v. reserves	84	9	0	0
Eenmalige baten (onttrekking reserves)	84	9	0	0
Eenmalige lasten t.l.v. exploitatie	328	109	100	100
Eenmalige baten t.g.v. exploitatie	101	85	87	88
Saldo zonder incidentele baten en lasten	244	28	31	257

Een positief saldo is een overschot op de begroting

3. Geprognosticeerde balans

De (verplichte) geprognosticeerde balans geeft inzicht in de meerjarige ontwikkeling van de bezittingen en de schulden van de gemeente.

ACTIVA	1-1-2021	1-1-2022	1-1-2023	1-1-2024	1-1-2025
Vaste activa					
Immateriële vaste activa	24.400	42.300	30.600	19.900	9.200
Materiële vaste activa	35.266.237	41.881.720	47.469.125	48.914.187	47.235.529
kredieten doorschuiven naar volgend jaar		-5.000.000	-5.000.000	-5.000.000	-5.000.000
Financiële vaste activa	1.014.108	1.014.086	948.137	882.188	882.008
<i>Totaal vaste activa</i>	<i>36.304.745</i>	<i>37.938.106</i>	<i>43.447.862</i>	<i>44.816.275</i>	<i>43.126.737</i>
Vlottende activa					
Onderhanden werk	3.268.696	3.713.972	3.713.972	3.713.972	3.713.972
Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar	5.214.449	5.214.449	5.214.449	5.214.449	5.214.449
Liquide middelen	109.981	109.981			
Overlopende activa	398.226	398.226	398.226	398.226	398.226
<i>Totaal vlottende activa</i>	<i>8.991.352</i>	<i>9.436.628</i>	<i>9.326.647</i>	<i>9.326.647</i>	<i>9.326.647</i>
TOTAAL GENERAAL ACTIVA	45.296.098	47.374.735	52.774.510	54.142.923	52.453.385
PASSIVA	1-1-2021	1-1-2022	1-1-2023	1-1-2024	1-1-2025
Vaste passiva					
Eigen vermogen (reserves)	10.587.613	9.951.005	9.917.439	9.907.842	9.916.628
onttrekking reserves doorschuiven naar volgend jaar		1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
Voorzieningen	18.622.961	18.738.829	18.807.526	18.922.936	19.123.819
Vaste schulden > 1 jaar	7.778.523	7.261.814	7.011.545	6.757.835	6.500.636
<i>Totaal vaste passiva</i>	<i>36.989.097</i>	<i>36.951.648</i>	<i>36.736.510</i>	<i>36.588.613</i>	<i>36.541.083</i>
Vlottende passiva					
Netto vlottende schulden < 1 jaar	3.263.200	3.263.200	3.263.200	3.263.200	3.263.200
Overlopende passiva	5.043.804	5.043.804	5.043.804	5.043.804	5.043.804
<i>Totaal vlottende passiva</i>	<i>8.307.002</i>	<i>8.307.005</i>	<i>8.307.005</i>	<i>8.307.005</i>	<i>8.307.005</i>
TOTAAL GENERAAL PASSIVA	45.296.098	45.258.652	45.043.514	44.895.617	44.848.087

4. Berekening EMU-saldo

De begroting van de Gemeente Waalre is opgesteld conform een (gemodificeerd) stelsel van baten en lasten.

Het EMU saldo gaat niet uit van baten en lasten, maar gaat uit van ontvangsten en uitgaven van de gemeente, berekend op transactiebasis en overeenkomstig de voorschriften van het Europese systeem van nationale en regionale rekeningen in de Europese Unie. Als gevolg van Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Aan dit maximale tekort van 3% hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel.

Zoals eerder aangegeven werkt de EMU-systematiek op een andere manier dan het (gemodificeerde) baten- en lastenstelsel dat de gemeenten hanteren. Investerings tellen bijvoorbeeld niet mee in het stelsel van baten en lasten, er wordt uitgegaan van de kapitaallasten van de investeringen. Voor het EMU-saldo tellen de investeringen in een jaar echter wel mee. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben.

Het jaarlijkse aandeel in het EMU-saldo van de decentrale overheden gesteld op -0,4% van het BBP. Het aandeel van de gemeenten is gesteld op -0.27% van het BBP. Het aandeel in het EMU-tekort betreft een inspanningsverplichting, er staat momenteel geen sanctie op een eventuele overschrijding van het toegestane EMU-tekort.

Omschrijving	2021	2022	2023	2024	2025
	x € 1000,- Volgens realisatie tot en met sept. 2021, aangevuld met raming resterende periode	x € 1000,- Volgens begroting 2022	x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2023	x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2024	x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2025
1. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-1.420	-15	-6	26	368
2. Mutatie (im)materiële vaste activa	-7.665	5.510	1.368	-1.690	-1.646
3. Mutatie voorzieningen	-316	69	115	201	161
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	528	265	265	265	265
5. Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	-	-	-	-	-
Berekend EMU-saldo	-9.929	-5.721	-1.524	1.652	1.910

5. Investeringsplannen 2022 – 2025

(investerings vanaf € 10.000)

Jaar	Programma	Omschrijving	Investering	V*	Dekking	Afschrijving		
						Termijn	1e jaar	volgende jaren
2022	0	vervanging kernapplicaties software	350.000	V	exploitatie	5 jr	35.000	70.000
	0	vervanging laptops en tablets	54.000	V	exploitatie	4 jr	6.750	13.500
	0	vervanging Wifi	22.500	V	exploitatie	4 jr	2.813	5.625
	0	vervanging werkplekken MFG	73.000	V	exploitatie	5 jr	7.300	14.600
	2	wegenbeheersplan 2022	1.500.000		exploitatie	30 jr	25.000	50.000
	2	vervanging epoke zoutstrooier	10.000	V	exploitatie	10 jr	500	1.000
	3	centrumontwikkeling Aalst	1.000.000		exploitatie	25 jr	-	40.000
	8	speelruimtebeleid	33.500		exploitatie	10 jr	1.675	3.350
	8	GRP 2022 ***	2.532.000	V	exploitatie	50 jr	-	50.640
2023	8	GRP 2023 ***	1.598.000	V	exploitatie	50 jr	-	31.960
	0	vervanging overige applicaties software	115.000	V	exploitatie	5 jr	11.500	23.000
	2	wegenbeheersplan 2023	1.500.000		exploitatie	30 jr	25.000	50.000
2024	0	vervanging overige applicaties software	115.000	V	exploitatie	5 jr	11.500	23.000
	2	wegenbeheersplan 2024	1.500.000		exploitatie	30 jr	25.000	50.000
	8	GRP 2024 ***	189.390	V	exploitatie	50 jr	-	3.788
2025	0	camera's raadzaal	25.000	V	exploitatie	5 jr	2.083	4.167
		Projecten informatievoorziening a en b	150.000	V	exploitatie	4 jr	18.750	37.500
	2	wegenbeheersplan 2025	1.500.000	V	exploitatie	30 jr	25.000	50.000
	8	GRP 2025 ***	166.550	V	exploitatie	50 jr	-	3.331

*Vervangingsinvestering = V

** uitgaven krediet groenbeleidsplan vinden plaats in 2021/2022. Daarom geen afschrijvingen in 2021.

centrumontwikkeling Aalst. Uitvoering vindt plaats geheel 2022. Daarom afschrijving vanaf 2023

*** kredieten vGRP vinden plaats in jaar T en T+1. Daarom 1e jaar geen afschrijvingen.

C. De Bijlagen

Overzicht reserves en voorzieningen met toelichting

Omschrijving reserves	Stand per 1-1-2022	Rente	Toevoegingen 2022		Onttrekkingen 2022		Stand per 31-12-2022
			2.0 rente	T.l.v. exploitatie	T.g.v. exploitatie	T.g.v. expl. afschrijving	
Algemene reserves							
Bufferreserve	3.072.105	0%	-	-	-	-	3.072.105
Vrij besteedbaar	587.277	0%	-	-	-	-	587.277
Grondexploitatie	21.269	0%	-	-	-	-	21.269
Sociaal domein	519.469	0%	-	-	-	-	519.469
Algemene reserves	4.200.120		-	-	-	-	4.200.120
Bestemmingsreserves							
Openbare ruimte en bruggen	352.166	0%	-	130.000	83.232	-	398.934
Wettelijke bepalingen	145.817	0%	-	-	55.000	-	90.817
Regionaal fonds	298.148	0%	-	-	9.000	-	289.148
Lokaal fonds	449.510	0%	-	-	-	-	449.510
Sociale woningbouw	78.200	0%	-	-	-	-	78.200
Landschappelijke kwaliteiten	55.766	0%	-	-	-	-	55.766
Huisvesting gemeentewerf	214.880	0%	-	-	-	12.640	202.240
Renovatie sporthallen	688.370	0%	-	-	-	68.837	619.533
Renovatie brandweerkazerne	630.084	0%	-	-	-	24.234	605.850
Buitensportaccommodatie Waalre	1.035.220	0%	-	-	-	50.220	985.000
t Hazzo	383.713	0%	-	-	-	9.586	374.127
Buitenonderhoud schoolgebouwen	418.299	0%	-	56.019	-	-	474.318
Aandelen bouwfonds	113.604	0%	-	-	44.000	-	69.604
Reserve bereikbaarheidsagenda	382.825	0%	-	-	10.500	-	372.325
Reserve riolering	504.283	0%	-	147.664	-	-	651.947
Overige bestemmingsreserves	5.750.885		-	333.683	201.732	165.517	5.717.319
Totaal reserves	9.951.005		-	333.683	201.732	165.517	9.917.439

Omschrijving voorzieningen	Stand per 1-1-2022	voorziening obv CW	Toevoegingen 2022		Aanwending 2022		Stand per 31-12-2022
			exploitatie rente en derden	exploitatie n.v.t.	uitgaven	n.v.t.	
Voorzieningen verplichtingen en verliezen							
Voorziening personele verplichtingen (cw)	3.864.481	0,290%	5.372	80.000	207.549	0	3.742.304
Verliesvoorziening GREX (in balans +/- op voorraden)	431.675	0%	0	0	0	0	431.675
subtotaal	4.296.156		5.372	80.000	207.549	0	4.173.979
Voorzieningen gelijkmatige verdeling kosten							
Voorziening onderhoud gem. gebouwen (cw)	456.415	0%	0	199.625	295.735	0	360.305
Voorziening rationeel wegbeheer (cw)	0	0%	0	0	0	0	0
subtotaal	456.415			199.625	295.735	0	360.305
Voorzieningen middelen derden							
Voorziening vervanging riolering (cw)	13.986.258	0%	0	286.984	0	0	14.273.242
Voorziening afvalstoffenheffing (cw)	0	0%	0	0	0	0	0
subtotaal	13.986.258		0	286.984	0	0	14.273.242
Totaal voorzieningen	18.738.829		5.372	566.609	503.284	0	18.807.526
Totaal reserves en voorzieningen	28.689.834		5.372	900.292	705.016	165.517	28.724.965

Toelichting mutaties reserves en voorzieningen 2022-2025

Reserves:

Algemene bufferreserve

De reserve dient als buffer voor financiële tegenvallers. Er bestaan geen provinciale of landelijke normen voor de minimale hoogte van de algemene reserve.

Stand 1 januari 2021		3.531.641
onttrekkingen 2021		
crisisdienst verwarde personen 6.670.00	22.000-	
SIEM	15.000-	
warmteplan	128.043-	
krediet uitvoering regionale energiestrategie 6.723.66	45.000-	
krediet ontwikkeling duurzaamheid 6.723.67	196.962-	
krediet buurtbemiddeling 6.140.02	2.153-	
Krediet Ontwikkelingsvisie bedrijventerrein de Voldijn 6.310	20.000-	
4e turap 2021 ophogen krediet omgevingswet	75.000-	
		-504.158
toevoegingen 2021		
NNB fase 1	44.622	44.622
Stand 31 december 2021		3.072.105
onttrekkingen 2022		
geen		
Stand 31 december 2022		3.072.105
onttrekkingen 2023- 2025		
geen		0
Stand 31 december 2025		3.072.105

Algemene reserve vrij besteedbaar

Deze reserve dient voor de dekking van diverse voorkomende uitgaven, waarvoor geen specifieke afzonderlijke reserves zijn gevormd. Een aanwending vindt onder meer plaats voor exploitatie-uitgaven met een eenmalig karakter.

Stand 1 januari 2021		792.435
onttrekkingen 2021		
begroting 2019 krediet duurzaam warmteplan 672364	50.000-	
krediet onderzoek oost-west verbinding	15.000-	
krediet onderzoek varianten afvalinzameling	2.810-	
krediet draagvakpeiling informatie afval	10.000-	
krediet omgevingswet	127.348-	
		-205.158
Stand 31 december 2021		587.277
onttrekkingen 2022		
- geen		
Stand 31 december 2022		587.277
onttrekkingen 2023		
- aanvulling budget omgevingswet		-60.000
Stand 31 december 2023		527.277
onttrekkingen 2024		
- aanvulling budget omgevingswet		-60.000
Stand 31 december 2024		467.277
onttrekkingen 2025		
- geen		0
Stand 31 december 2025		467.277

Algemene reserve grondexploitatie

De algemene reserve voor grondexploitatie heeft als functie het vormen van een buffer voor financiële tegenvallers in relatie tot de grondexploitatiegebieden.

Stand 1 januari 2021	21.269
onttrekkingen 2021	0
- geen	
Stand 31 december 2021	21.269
onttrekkingen 2022 - 2025	
- geen	0
Stand 31 december 2025	21.269

Algemene reserve sociaal domein

Het afdekken van kosten voortvloeiende uit redelijkerwijs niet in te schatten risico's op het brede terrein van het sociaal domein

Stand 1 januari 2021	519.469
onttrekkingen 2021	0
- geen	
Stand 31 december 2021	519.469
onttrekkingen 2022 - 2025	
- geen	0
Stand 31 december 2025	519.469

Reserve openbare ruimte en bruggen

Om de kosten van het beheer openbare ruimte en bruggen te dekken

Stand 1 januari 2021		294.316
stortingen 2021		
openbare ruimte	150.000	
bruggen	<u>30.000</u>	180.000
onttrekkingen 2021		
5e Turap 2019 verschuivingen formatie en aanpassingen	-81.600	
1e Turap 2020 areaalonderzoek bruggen	-10.550	
3e turap 32021 beheersmaatregelen bruggen	<u>-30.000</u>	-122.150
Stand 31 december 2021		352.166
stortingen 2022		
openbare ruimte	100.000	
bruggen	<u>30.000</u>	130.000
onttrekkingen 2022		
5e Turap 2019 verschuivingen formatie en aanpassingen	<u>-83.232</u>	-83.232
Stand 31 december 2022		398.934
stortingen 2023		
openbare ruimte	50.000	
bruggen	<u>30.000</u>	80.000
onttrekkingen 2023		
5e Turap 2019 verschuivingen formatie en aanpassingen	<u>-84.897</u>	-84.897
Stand 31 december 2023		394.037
stortingen 2024		
bruggen	<u>30.000</u>	30.000
onttrekkingen 2024		
5e Turap 2019 verschuivingen formatie en aanpassingen	<u>-86.595</u>	-86.595
Stand 31 december 2024		337.442
stortingen 2025		
bruggen	<u>30.000</u>	30.000
onttrekkingen 2025		
5e Turap 2019 verschuivingen formatie en aanpassingen	<u>-88.327</u>	-88.327
Stand 31 december 2025		279.115

Reserve wettelijke bepalingen

Om de kosten als gevolg van rijksbeleid te financieren.

Stand 1 januari 2021	210.817
onttrekkingen 2021	
t.g.v. vrije reserve	-65.000
Stand 31 december 2021	145.817
onttrekkingen 2022	
t.g.v. vrije reserve	-55.000
Stand 31 december 2022	90.817
onttrekkingen 2023	
t.g.v. vrije reserve	-45.000
Stand 31 december 2023	45.817
onttrekkingen 2024	
t.g.v. vrije reserve	-30.000
Stand 31 december 2024	15.817
onttrekkingen 2025	
t.g.v. vrije reserve	-15.817
Stand 31 december 2025	0

Reserve regionaal fonds

Kwalitatieve investeringen: regiofonds

Stand 1 januari 2021	404.914
onttrekkingen 2021	
van Gogh nationaal park	-12.500
Dommeldal de Hogt	-29.823
overbrengen krediet ontwikkelfonds werklocaties	-64.443
	-106.766
Stand 31 december 2021	298.148
onttrekkingen 2022	
- van Gogh nationaal park	-9.000
Stand 31 december 2022	289.148
onttrekkingen 2023	
- van Gogh nationaal park	-9.000
Stand 31 december 2023	280.148
onttrekkingen 2024-2025	
- geen	
Stand 31 december 2025	289.148

Reserve lokaal fonds

Kwalitatieve investeringen: Lokaal fonds

Stand 1 januari 2021	509.510
storting 2021	
- Bijdrage openbare ruimte Hazzo raad 9 juni 2020	-60.000
Stand 31 december 2021	449.510
stortingen 2022	
- geen	0
onttrekkingen 2022	
- geen	0
Stand 31 december 2022	449.510
stortingen/onttrekkingen 2023-2025	
- geen	0
Stand 31 december 2025	449.510

Reserve sociale woningbouw

fonds sociale woningbouw

Stand 1 januari 2021	78.200
stortingen/onttrekkingen 2021 - 2025	
-geen	0
Stand 31 december 2025	78.200

Reserve landschappelijke kwaliteiten

Stand 1 januari 2021		380.944
stortingen 2021		
inrichting NNB fase 2	3.747	3.747
onttrekkingen 2021		
kunsttroutenetwerk	-45.000	
2e turap 2019 6.810.09 landschappelijke afspraken uit kav	-5.925	
5e turap 2020 fietspad brede lus Mosbroekseweg/Heuvelstr	-80.000	
5e turap 2020 fietsfad Beemdstraat	-150.000	
5e turap 2020 bijdrage recreatief fietspadenproject	-48.000	
		-328.925
Stand 31 december 2021		55.766
stortingen/onttrekkingen 2022-2025		
geen		0
Stand 31 december 2025		55.766

Reserve huisvesting gemeentewerf

Deze reserve dient ter dekking van de afschrijvingslasten van de in 1997 gerealiseerde gemeentewerf. Oorspronkelijk niveau van de reserve is gebaseerd op het totaal van de afschrijvingslasten van de investering over de afschrijvingsperiode van 40 jaren (t/m

Stand 1 januari 2021		227.520
onttrekkingen 2021		
- Afschrijving gemeentewerf	-12.640	-12.640
Stand 31 december 2021		214.880
onttrekkingen 2022		
- Afschrijving gemeentewerf	-12.640	-12.640
Stand 31 december 2022		202.240
onttrekkingen 2023		
- Afschrijving gemeentewerf	-12.640	-12.640
Stand 31 december 2023		189.600
onttrekkingen 2024		
- Afschrijving gemeentewerf	-12.640	-12.640
Stand 31 december 2024		176.960
onttrekkingen 2025		
Afschrijving gemeentewerf	-12.640	-12.640
Stand 31 december 2025		164.320

Reserve renovatie sporthallen

Doel van de reserve is om de kosten voor de renovatie van de sporthallen te financieren.

Stand 1 januari 2021		757.207
onttrekkingen 2021		
- Afschrijvingsbedrag	-68.837	-68.837
Stand 31 december 2021		688.370
onttrekkingen 2022		
- Afschrijvingsbedrag	-68.837	-68.837
Stand 31 december 2022		619.533
onttrekkingen 2023		
- Afschrijvingsbedrag	-68.837	-68.837
Stand 31 december 2023		550.696
onttrekkingen 2024		
- Afschrijvingsbedrag	-68.837	-68.837
Stand 31 december 2024		481.859
onttrekkingen 2025		
- Afschrijvingsbedrag	-68.837	-68.837
Stand 31 december 2025		413.022

Reserve renovatie brandweerkazerne

Doel is het financieren van de kapitaallasten voor de renovatie van de brandweerkazerne.

Stand 1 januari 2021	654.318
onttrekkingen 2021	
- Afschrijvingsbedrag	-24.234
Stand 31 december 2021	630.084
onttrekkingen 2022	
- Afschrijvingsbedrag	-24.234
Stand 31 december 2022	605.850
onttrekkingen 2023	
- Afschrijvingsbedrag	-24.234
Stand 31 december 2023	581.616
onttrekkingen 2024	
- Afschrijvingsbedrag	-24.234
Stand 31 december 2024	557.382
onttrekkingen 2025	
- Afschrijvingsbedrag	-24.234
Stand 31 december 2025	533.148

Reserve buitensportaccommodatie sportpark Waalre

Doel van de reserve is om de kosten van de buitensportaccommodatie te financieren.

Stand 1 januari 2021	1.085.440
onttrekkingen 2021	
- Afschrijvingsbedrag	-50.220
Stand 31 december 2021	1.035.220
onttrekkingen 2022	
- Afschrijvingsbedrag	-50.220
Stand 31 december 2022	985.000
onttrekkingen 2023	
- Afschrijvingsbedrag	-50.220
Stand 31 december 2023	934.780
onttrekkingen 2024	
- Afschrijvingsbedrag	-50.220
Stand 31 december 2024	884.560
onttrekkingen 2025	
- Afschrijvingsbedrag	-50.220
Stand 31 december 2025	834.340

Reserve verduurzaming 't Hazzo

Doel van de reserve is om de kosten van de verduurzaming 't Hazzo te financieren.

Stand 1 januari 2021	0
- storting tlv exploitatie	383.713
onttrekkingen 2021	
- Afschrijvingsbedrag	0
Stand 31 december 2021	383.713
onttrekkingen 2022	
- Afschrijvingsbedrag	-9.586
Stand 31 december 2022	374.127
onttrekkingen 2023	
- Afschrijvingsbedrag	-9.593
Stand 31 december 2023	364.534
onttrekkingen 2024	
- Afschrijvingsbedrag	-9.593
Stand 31 december 2024	354.941
onttrekkingen 2025	
- Afschrijvingsbedrag	-9.593
Stand 31 december 2025	345.348

Reserve buitenonderhoud schoolgebouwen

Reserve dient ter dekking kosten buitenonderhoud. Betreft overheveling van voorziening naar reserve omdat het onderhoudsplan niet is geactualiseerd i.v.m. huurconstructie nieuwbouw Brede School Ekenrooi en doordecentralisatie onderhoud overige scholen.

Stand 1 januari 2021	362.280
storting 2021	56.019
onttrekkingen 2021 - geen	0
Stand 31 december 2021	418.299
storting 2022	56.019
Stand 31 december 2022	474.318
storting 2023	56.019
Stand 31 december 2023	530.337
storting 2024	56.019
Stand 31 december 2024	586.356
storting 2025	56.019
Stand 31 december 2025	642.375

Reserve aandelen bouwfonds

De vordering op de BNG van jaarlijks € 117.521 tot en met 2020 is in 2013 geheel ten gunste van de exploitatie geboekt. Bij de jaarstukken 2013 heeft Waalre dit totaalbedrag 822.646 in de reserve Bouwfonds gestort. De jaarlijkse onttrekking neemt af.

Stand 1 januari 2021	167.604
onttrekkingen 2021	
- beschikking t.g.v. de exploitatie	-54.000
Stand 31 december 2021	113.604
onttrekkingen 2022	
- beschikking t.g.v. de exploitatie	-44.000
Stand 31 december 2022	69.604
onttrekkingen 2023	
- beschikking t.g.v. de exploitatie	-34.000
Stand 31 december 2023	35.604
onttrekkingen 2024	
- beschikking t.g.v. de exploitatie	-24.000
Stand 31 december 2024	11.604
onttrekkingen 2025	
- beschikking t.g.v. de exploitatie	-11.604
Stand 31 december 2025	0

Reserve Bereikbaarheidsagenda

De reserve is gevormd t.b.v. de samenwerkingsovereenkomst Bereikbaarheidsagenda Zuidoost Brabant 2017-2030.

Stand 1 januari 2021	393.325
onttrekkingen 2021	
- Dekking programmteam bereikbaarheidsagenda	-10.500
Stand 31 december 2021	382.825
onttrekkingen 2022	
- Dekking programmteam bereikbaarheidsagenda	-10.500
Stand 31 december 2022	372.325
onttrekkingen 2023	
- Dekking programmteam bereikbaarheidsagenda	-10.500
Stand 31 december 2023	361.825
onttrekkingen 2024	
- Dekking programmteam bereikbaarheidsagenda	-10.500
Stand 31 december 2024	351.325
onttrekkingen 2025	
- Dekking programmteam bereikbaarheidsagenda	-10.500
Stand 31 december 2025	340.825

Reserve riolering

De reserve is gevormd t.b.v. de overschotten in de betreffende dienstjaren t.o.v. het vastgestelde vGRP

Stand 1 januari 2021	254.283
Toevoegingen 2021	
- saldo riolering tov vGRP	250.000
Stand 31 december 2021	504.283
Toevoegingen 2022	
- saldo riolering tov vGRP	147.664
Stand 31 december 2022	651.947
Toevoegingen 2023	
- saldo riolering tov vGRP	263.305
Stand 31 december 2023	915.252
Toevoegingen 2024	
- saldo riolering tov vGRP	299.386
Stand 31 december 2024	1.214.638
Toevoegingen 2024	
- saldo riolering tov vGRP	328.901
Stand 31 december 2025	1.543.539

VOORZIENINGEN

Voorziening personele verplichtingen

De voorziening is gevormd t.b.v. het verrichten van de jaarlijkse uitkeringen aan voormalig personeel i.v.m. wachtgeldverplichtingen en uitkeringen/pensioenen aan gewezen wethouders. Het niveau van de voorziening is gerelateerd aan thans voorkomende aanspraken en is bij de jaarrekening 2015 berekend volgens de contante waarde. De bespaarde rente wordt aan de voorziening toegevoegd.

Stand 1 januari 2021	4.176.094
Rentetoevoeging 2021	5.805
toevoegingen 2021	80.000
onttrekkingen 2021	-397.417
Stand 31 december 2021	3.864.482
Rentetoevoeging 2022	5.372
toevoegingen 2022	80.000
onttrekkingen 2022	-207.549
Stand 31 december 2022	3.742.305
Rentetoevoeging 2023	5.202
toevoegingen 2023	80.000
onttrekkingen 2023	-167.372
Stand 31 december 2023	3.660.135
Rentetoevoeging 2024	5.088
toevoegingen 2024	80.000
onttrekkingen 2024	-153.219
Stand 31 december 2024	3.592.004
Rentetoevoeging 2025	4.993
toevoegingen 2025	80.000
onttrekkingen 2025	-160.686
Stand 31 december 2025	3.516.311

Voorziening verliezen Bouwgrondexploitatie (BGE)

Voorziening dekt geraamd verlies van complex "Centrumplan Waalre" en 't Hazzo

Stand 1 januari 2021	431.675
Toevoegingen/onttrekkingen 2021-2024	0
Stand 31 december 2021	431.675
Toevoegingen/onttrekkingen 2022-2025	
- geen	0
Stand 31 december 2025	431.675

Voorziening onderhoud gemeentegebouwen

Voorziening is gevormd t.b.v. het planmatig onderhoud aan de gemeentegebouwen (muv gemeentehuis). O.b.v. het onderhoudsplan worden te verwachten jaarlijkse uitgaven voor groot onderhoud voor de komende 10 jaren begroot. De jaarlijkse storting in de voorziening is berekend op een gemiddeld jaarlijks benodigd bedrag. Het beheersplan voor onderhoud omvat zowel buiten- als binnenonderhoud. Niveau van de voorziening is berekend o.b.v. contante waarde, daarom wordt bespaarde rente aan voorziening toegevoegd.

Stand 1 januari 2021	838.640
uitgaven groot onderhoud 2021	-214.011
vrijval sloop Hazzo	-383.713
Toevoegingen:	
- storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	215.499
Stand 31 december 2021	456.415
uitgaven groot onderhoud 2022	-295.735
Toevoegingen:	
- storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	199.625
Stand 31 december 2022	360.305
uitgaven groot onderhoud 2023	-237.117
Toevoegingen:	
- storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	199.625
Stand 31 december 2023	322.813
uitgaven groot onderhoud 2024	-150.836
Toevoegingen:	
- storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	199.625
Stand 31 december 2024	371.602
uitgaven groot onderhoud 2025	-168.852
Toevoegingen:	
- storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	199.625
Stand 31 december 2025	402.375

Voorziening vervanging riolering

De voorziening dient om jaarlijkse fluctuaties op het tarief rioolrechten tegen te gaan. Het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) omvat een 5-jaarlijkse periode en is gebaseerd op een gesloten financiering. Het verschil tussen de baten en lasten van de rioleringsactiviteiten komt tot uitdrukking in deze voorziening. Door deze systematiek kunnen de rioolrechten gedurende de planperiode van het vGRP constant gehouden worden. Deze voorziening is m.i.v. 2014 gevuld ivm verandering (reclassificatie vanuit reserve) in de BBV voorschriften.

Stand 1 januari 2021	13.608.228
uitgaven	0
Toevoegingen:	
- storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	378.030
Stand 31 december 2021	13.986.258
uitgaven	0
Toevoegingen:	
- storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	286.984
Stand 31 december 2022	14.273.242
uitgaven	0
Toevoegingen:	
- storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	235.073
Stand 31 december 2023	14.508.315
uitgaven	0
Toevoegingen:	
- storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	220.226
Stand 31 december 2024	14.728.541
uitgaven	0
Toevoegingen:	
- storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	205.708
Stand 31 december 2025	14.934.249

Kerngegevens

	Realisatie eind 2018	Realisatie eind 2019	Realisatie eind 2020	Raming eind 2021	Raming eind 2022
A. Sociale structuur					
Aantal inwoners:	17.247	17.442	17.543	17.744	17.995
van 0-17 jaar	3.886	3.520	3.925	3.584	3.635
van 18-64 jaar	9.217	9.744	9.409	9.904	10.044
van 65 jaar en ouder	4.144	4.178	4.209	4.256	4.316
Aantal bijstandsgerechtigden Participatiewet	218	181	182	210	210
Aantal eenpersoonshuishoudens	2.138	2.209	2.289	2.318	2.383
Aantal meerpersoonshuishoudens	5.258	5.319	5.294	5.470	5.535
B. Fysieke structuur					
Aantal woonfuncties	7.606	7.764	7.832	7.966	8.133
Oppervlakte gemeente in ha	2.241	2.241	2.241	2.241	2.241
Oppervlakte binnenwater in ha	27	25	25	25	25
Oppervlakte bossen en natuurterreinen in ha	385	385	385	385	385
Oppervlakte openbaar plantsoen in ha	41	45	46	46	46
Oppervlakte bermen in ha	32	38	39	39	39
Lengte van verharde wegen in km	136	135	135	135	135
Lengte van fiets-, ruiters-, en wandelpaden in km	122	130	130	130	130
C. Financiële structuur					
(bedragen x € 1 mln)					
Niveau reserves en voorzieningen	28,97	28,73	28,7	29,7	28,7
Opbrengst onroerende zaakbelastingen	3,38	3,51	3,80	3,92	4,03
Opbrengst rioolheffing	1,54	1,58	1,59	1,61	1,63
Opbrengst afvalstoffenheffing	1,26	1,40	1,43	1,51	1,52
Algemene uitkering gemeentefonds					
Reguliere uitkering	18,10	19,26	21,02	21,5	23,3

Bron: CBS, BZK en eigen administratie